



SPRAWOZDANIE Z REALIZACJI PROGRAMU DZIAŁALNOŚCI

**Lubelskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego
w Końskowoli
za 2015 rok**



SPIS TREŚCI

I. WSTĘP	2
1. Status prawny, zadania	2
1.1. Realizacja zadań LODR w Końskowoli	2
1.2. Komórki organizacyjne biorące udział w realizacji zadań w 2015 r.	5
1.3. Metodologia prac nad sprawozdaniem	7
1.4. Priorytety realizowanych działań w LODR w Końskowoli w roku 2015:	8
II. PRIORYTETY DZIAŁAŃ REALIZOWANYCH W LODR W KOŃSKOWOLI W ROKU 2015	11
1. Priorytet 1. Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych w województwie lubelskim	11
1.1. Program 1. Transfer innowacji technologicznych	11
1.2. Program 2. Popularyzacja i kształcenie rolników w zakresie poprawy jakości produktów rolnych (żywności) i dobrej praktyki rolniczej	38
1.3. Program 3. Pomoc rolnikom w zakresie ukierunkowania i zmiany profilu produkcji w aspekcie ekonomicznym	45
1.4. Program 4. Ułatwienie gospodarstwom funkcjonowania na rynku poprzez zrzeszanie się w grupy producentów rolnych z uwzględnieniem różnych form prawnych wspólnego działania	73
2. Priorytet 2. Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich	74
2.1. Program 1. Działania proekologiczne i ochrona środowiska	74
2.2. Program 2. Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości i aktywizacja mieszkańców obszarów wiejskich	89
3. Priorytet 3. Promowanie nowoczesnych myśli technologicznych i doradztwa	104
3.1. Program 1. Upowszechnianie i wdrażanie wiedzy rolniczej	104
3.2. Program 2. Współpraca z organizacjami okołorolniczymi	115
3.3. Działalność wydawnicza	121
3.4. Projekty zrealizowane w 2015 r.	122
4. Priorytet 4. Zarządzanie Lubelskim Ośrodkiem Doradztwa Rolniczego ...	128
III. ZESTAWIENIE USŁUG DORADCZYCH ZREALIZOWANYCH W LODR W KOŃSKOWOLI W 2015 R.	133

I. WSTĘP

1. Status prawny, zadania

Lubelski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Końskowoli w roku 2015 realizował zadania i usługi z zakresu doradztwa rolniczego jako samorządowa wojewódzka osoba prawna działająca na podstawie:

1. Ustawy z dnia 22 października 2004 r. o jednostkach doradztwa rolniczego (z późniejszymi zmianami) Dz. U. z 19.04.2013 r. poz. 474.
2. Uchwały Nr XXXVIII/724/2015 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 18 czerwca 2015 r. w sprawie nadania Statutu Lubelskiemu Ośrodkowi Doradztwa Rolniczego w Końskowoli.
3. Uchwały Nr XXXVIII/725/2015 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 18 czerwca 2015 r. w sprawie zatwierdzenia Regulaminu.

1.1. Realizacja zadań LODR w Końskowoli

Specjaliści i doradcy LODR w Końskowoli realizując podstawowe zadania stojące przed doradztwem udzielali wszechstronnej pomocy rolnikom oraz mieszkańcom obszarów wiejskich w celu zwiększenia dochodów z gospodarstwa rolnego, produkcji bezpiecznej żywności oraz działań mających na celu poprawę warunków życia rodzin wiejskich. Zrealizowano szereg działań w różnych obszarach poprzez:

- doradztwo indywidualne i grupowe,
- organizowanie szkoleń, seminariów, konferencji, kursów,
- organizowanie wystaw, pokazów, kolekcji, demonstracji i innych przedsięwzięć upowszechniających wiedzę rolniczą, nowe technologie produkcji i promujących produkty i wyroby przetwórstwa rolno-spożywczego,
- sporządzanie opracowań ekonomicznych, finansowych i technologicznych,
- prowadzenie działalności informacyjnej i wydawniczej.

Realizacja zadań w 2015 r. ogółem:

Nazwa zadania	Ilość	Liczba uczestników
Zadania nieodpłatne		
Szkolenia	1370	31030
Szkolenia praktyczne w tym: kursy bezpłatne ekologiczne, agroturystyczne i żywieniowe	127	2054
Szkolenia wyjazdowe	35	995
Konferencje/Seminaria	26	2140
Wykłady	1755	-
Porady	47980	-
Zadania wdrożeniowo-upowszechnieniowe	1233	-
Artykuły (do gazet i na stronę internetową)	499	-
Audycje telewizyjne i radiowe	48	-
Monitoring gospodarstw rolnych (ankiety, embargo)	975	-
Informacje rynkowe	671	-
Cotygodniowe notowania targowiskowe	1069	-
Cotygodniowe notowania do MRiRW	214	-
Notowania cen środków do produkcji rolnej	297	-
Notowania cen nawozów mineralnych dla CDR Brwinów	148	-

Analiza kształtowania się relacji cen na produkty rolnicze i środki do produkcji	2	-
Opracowanie kalkulacji opłacalności produkcji	66	-
Imprezy wystawienniczo-targowe/Promocja działalności LODR na dożynkach i innych imprezach	567	-
Konkursy	20	1102
Udział w komisjach konkursowych	87	-
Udział w posiedzeniach rad gmin, miast, powiatów, itp.	379	-
Zadania odpłatne		
Usługi doradcze w tym:	Ilość	
Wniosek o dopłatę do materiału siewnego	153	
Plany przedsięwzięć	59	
Analizy ekonomiczne (w tym kalkulacje i szacunki)	3	
Umowy VAT (biuro rachunkowe)	dla 137 podpisanych umów wypełniono 830 deklaracji rozliczeniowych	
Plany nawozowe PRŚ	978	
Wnioski:		
Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych	46	
Wnioski obszarowe	32955	
Premia dla Młodych Rolników	86	
Premia dla Młodych Rolników - wniosek o płatność, ankieta monitorująca	120	
Modernizacja gospodarstw rolnych (w tym również ankieta monitorująca i aneksy)	20	
Modernizacja gospodarstw rolnych - wniosek o płatność	173	
Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego....- wniosek o płatność	16	
Wnioski rolnośrodowiskowe	4330	
Plany działalności rolnośrodowiskowej	1116	
Aktualizacje planów działalności rolnośrodowiskowej	479	
Inne (np. wypełnianie rejestru czynności rolnośrodowiskowe)	16	
Mikroprzedsiębiorstwa - wnioski o płatność	8	
Różnicowanie - wnioski o płatność	1	
Atestacja opryskiwaczy	1825	
Kursy:	Ilość	Liczba uczestników
chemizacyjne	289	6196
kombajnistów	4	124

Z usług doradczych pracowników Lubelskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Końskowoli skorzystało w 2015 roku 136 945 mieszkańców obszarów wiejskich.

Przeprowadzono ogółem 1558 szkoleń, a ich tematyka jest pokazana w tabelach w poszczególnych sprawozdaniach. W szkoleniach wzięło udział 36 219 osób.

W 2015 r. w całej Polsce wystąpiło zjawisko przedłużającej się suszy. Obszarem szczególnie narażonym na deficyt wody była Lubelszczyzna. Zagrożenie suszą dla krzewów jagodowych, ziemniaków, strączkowych, chmielu, kukurydzy na kiszonkę, tytoniu, warzyw czy buraka cukrowego występowało w wielu gminach województwa. Pracownicy LODR w Końskowoli brali udział w powołanych przez wójtów gmin komisjach szacujących straty spowodowane suszą. Pracowało **206** komisji, sporządzono **32768** protokołów.

Doradcy LODR służyli również bezpłatną pomocą w wypełnianiu wniosków o wsparcie finansowe dla rolników, którzy w 2015 roku ponieśli straty z powodu suszy i rolników, którzy byli producentami owoców porzeczki czarnej.

Realizując cele stawiane doradztwu rolniczemu, LODR w Końskowoli prowadził wyznaczoną planem działalność na terenie województwa lubelskiego oraz realizował zadania dodatkowe, które nie były ujęte w Programie Działalności na rok 2015.

Popularyzowano również m.in. osiągnięcia wyróżniających się rolników, którzy współpracują z doradcami. Poniżej przedstawiamy tematykę i finalistów ogólnopolskich konkursów w 2015 roku.

1. **Laureatem XV jubileuszowej edycji Konkursu „Sposób na Sukces”** w kategorii RODZINA został właściciel pensjonatu „Uroczysko Zaborek”, Arkadiusz Okoń, Kolonia 28, 21-505 Janów Podlaski, pow. bialski, woj. lubelskie. Temat inwestycji - Rozbudowa pensjonatu „Uroczysko Zaborek” poprzez przeniesienie i odrestaurowanie zabytkowych XIX-wiecznych obiektów drewnianej wiejskiej architektury i przystosowanie ich do celów hotelowo-szkoleniowych.
2. W dniu 18 czerwca br. odbyło się uroczyste podsumowanie ogólnopolskiego konkursu „**Agroliga 2014**”. Laureaci zostali podjęci w Pałacu Prezydenckim. Tytuł wicemistrza krajowego Agroligi 2014 w kategorii Rolnicy otrzymał Adrian Kałkus z Olszowca, powiat lubelski. Pan Adrian Kałkus prowadzi gospodarstwo rolne ukierunkowane na nowoczesną produkcję mleka krowiego. Nowo wybudowana obora jest wyposażona w dwa roboty udojowe dla 147 krów, robot do podgarnywania paszy, robot do usuwania nieczystości z podłogi szczelinowej oraz automatyczne czochradła. Młody rolnik skorzystał ze wszystkich możliwych dotacji unijnych na zakup nowego sprzętu do uprawy 100 ha użytków rolnych. Tytuł laureata krajowego w kategorii Firma otrzymali Państwo Fabrowscy, właściciele firmy Fast-Chem z powiatu hrubieszowskiego.
3. **W XXIII edycji konkursu „Najlepsze Wydawnictwo Ośrodków Doradztwa Rolniczego w 2014 roku”** w kategorii „Najlepsze czasopismo periodyczne” „Lubelskie Aktualności Rolnicze”, wydawane przez LODR w Końskowoli, zajęły I miejsce. Uroczyste wręczenie nagród odbyło się 13 października w poznańskim oddziale Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie. W blisko 25-letniej historii „Lubelskich Aktualności Rolniczych” to już trzeci raz, gdy miesięcznik Lubelskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Końskowoli zdobywa tytuł najlepszej gazety w Polsce wydawanej przez ODR’y. Tym razem *ex aequo* na pierwszym miejscu znalazł się także „Twój Doradca Rolniczy Rynek”, wydawany przez Dolnośląski Ośrodek Doradztwa Rolniczego we Wrocławiu. Zdaniem jury, nowoczesne dziennikarstwo rolnicze to nie tylko informacje o nowych formach pomocy finansowej czy technologii uprawy roślin, ale przede wszystkim regionalizm, promowanie innowacyjnych rozwiązań, a także łączność czasopism z czytelnikami. Sukces naszej gazety to praca zespołowa, warto więc przy tej okazji podkreślić rolę autorów, którymi w zdecydowanej większości są doradcy LODR w Końskowoli. Organizatorem konkursu „Najlepsze wydawnictwo wojewódzkich ośrodków doradztwa rolniczego w 2014 roku” jest Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Poznaniu.
4. „Lubelskie Aktualności Rolnicze” otrzymały również puchar przyznany przez Redakcję „Agro”. Za najciekawsze artykuły przedrukowane w 2014 r. „LAR” otrzymały pierwsze miejsce wśród gazet wydawanych przez ośrodki doradztwa rolniczego.

W 2015 roku realizowano projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej, w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, w wyniku którego powstał cykl 7 filmów, obejmujący działania z zakresu „Szkolenia zawodowe dla osób zatrudnionych w rolnictwie i leśnictwie w ramach PROW 2007-2013”:

1. Zasada wzajemnej zgodności kluczem do bezpieczeństwa żywności i wsparcia finansowego WPR.

2. Poprawa konkurencyjności gospodarstw poprzez zrzeszanie się rolników.
3. Alternatywne źródła energii dla gospodarki wsi.
4. Rolnictwo ekologiczne i integrowana produkcja.
5. Instrumenty skutecznego zarządzania gospodarstwem rolnym.
6. Przetwórstwo i sprzedaż bezpośrednia sposobem na zróżnicowanie dochodu w gospodarstwie rolnym.
7. Poprawa konkurencyjności gospodarstw przez produkcję mięsa wysokiej jakości.

Reportaże były kręcone na terenie kilku województw, między innymi w województwie lubelskim. Prezentowano gospodarstwa rolne oraz wypowiedzi zarówno rolników, jak i przedstawicieli instytucji państwowych, w tym również dyrektora Lubelskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Końskowoli. Pan dyrektor Antoni Skrabucha przedstawił tematykę zasad wzajemnej zgodności (cross-compliance), omawiając wymogi podzielone na obszary A, B, C, które muszą zostać spełnione aby ubiegać się o płatności bezpośrednie.

1.2. Komórki organizacyjne biorące udział w realizacji zadań w 2015 r.

- Dział Systemów Produkcji Rolnej, Standardów Jakościowych i Doświadczalnictwa (ZSP)
- Dział Ekologii i Ochrony Środowiska (ZEŚ)
- Dział Wiejskiego Gospodarstwa Domowego i Agroturystyki (ZPW)
- Dział Przedsiębiorczości na Obszarach Wiejskich i Projektów (NPP)
- Dział Ekonomiki (NEK)
- Dział Metodyki Doradztwa, Szkoleń i Wydawnictw (NMD)
- Stanowisko ds. Zarządzania Jakością (NZJ)
- **Zespoły Doradztwa Rolniczego (23 – ZDR) – obsługują 20 powiatów z przynależnymi do nich gminami:**
 - Powiat białycki:*
 - ZDR Biała Podlaska z s. w Grabanowie, gminy (9): Biała Podlaska, Drelów, Janów Podlaski, Konstantynów, Leśna Podlaska, Międzyrzec Podlaski, Rokitno, Terespol, Zalesie, (ZDR - BP)
 - ZDR Wisznice, gminy (8): Kodeń, Łomazy, Piszczac, Rossosz, Sławatycze, Sosnówka, Tuczna, Wisznice, (ZDR - WI)
 - Powiat biłgorajski:*
 - ZDR Biłgoraj, gminy (12): Aleksandrów, Biłgoraj, Biszczka, Frampol, Goraj, Józefów, Łukowa, Obsza, Potok Górny, Tarnogród, Terespol, Turobin, (ZDR - BI)
 - Powiat chełmski:*
 - ZDR Chełm, gminy (14): Białopole, Chełm, Dorohusk, Dubienka, Kamień, Leśniowice, Rejowiec, Rejowiec Fabryczny, Ruda-Huta, Sawin, Siedliszcze, Wierzbica, Wojślawice, Żmudź, (ZDR - CH)
 - Powiat hrubieszowski:*
 - ZDR Hrubieszów, gminy (8): Dołhobyczów, Horodło, Hrubieszów - miejska i wiejska, Mircze, Trzeszczany, Uchanie, Werbkowice, (ZDR - HR)
 - Powiat janowski:*
 - ZDR Janów Lubelski, gminy (7): Batorz, Chrzanów, Dzwola, Godziszów, Janów Lubelski, Modliborzyce, Potok Wielki, (ZDR - JL)
 - Powiat krasnostawski:*
 - ZDR Krasnystaw, gminy (9): Fajstławice, Gorzków, Izbica, Krasnystaw, Krańciczyn, Łopiennik Górny, Rudnik, Siennica Różana, Żółkiewka, (ZDR – KS)

Powiat kraśnicki:

- ZDR Kraśnik, gminy (9): Anopol, Dzierzkowice, Gościeradów, Kraśnik, Szastarka, Trzydnik Duży, Urzędów, Wilkołaz, Zakrzówek, (ZDR – KR)

Powiat lubartowski:

- ZDR Lubartów, gminy (12): Abramów, Firlej, Jeziorzany, Kamionka, Kock, Lubartów, Michów, Niedźwiada, Ostrów Lubelski, Ostrówek, Serniki, Uścimów, (ZDR - LU)

Powiat lubelski:

- ZDR Bełżyce, gminy (5): Bełżyce, Borzechów, Konopnica, Niedrzwica Duża, Wojciechów, (ZDR – BE)
- ZDR Bychawa, gminy (6): Bychawa, Jabłonna, Krzczonów, Strzyżewice, Wysokie, Zakrzew, (ZDR – BY)
- ZDR Elizówka, gminy (5): Garbów, Głusk, Jastków, Lublin – miejska, Niemce, Wólka, (ZDR – EL)

Powiat łęczyński:

- ZDR Łęczna, gminy (6): Cyców, Ludwin, Łęczna, Milejów, Puchaczów, Spiczyn, (ZDR - ŁE)

Powiat łukowski:

- ZDR Łuków, gminy (9): Adamów, Krzywda, Łuków, Serokomla, Stanin, Stoczek Łukowski, Trzebieszów, Wojcieszków, Wola Mysłowska, (ZDR – ŁU)

Powiat opolski:

- ZDR Opole Lubelskie, gminy (7): Chodel, Józefów nad Wisłą, Karczmiska, Łaziska, Opole Lubelskie, Poniatowa, Wilków, (ZDR – OL)

Powiat parczewski:

- ZDR Parczew, gminy (7): Dębowa Kłoda, Jabłoń, Milanów, Parczew, Podedwórze, Siemień, Sosnowica, (ZDR – PA)

Powiat puławski:

- ZDR Końskowola, gminy (10): Baranów, Janowiec, Kazimierz Dolny, Końskowola, Kurów, Markuszów, Nałęczów, Puławy, Wąwolnica, Żyrzyn, (ZDR – KO)

Powiat radzyński:

- ZDR Radzyń Podlaski, gminy (7): Borki, Czemierniki, Kąkolewnica Wschodnia, Komarówka Podlaska, Radzyń Podlaski, Ulan, Wohyń, (ZDR – RP)

Powiat rycki:

- ZDR Ryki, gminy (6): Dęblin, Kłoczew, Nowodwór, Ryki, Stężycza, Ułęż, (ZDR – RY)

Powiat świdnicki:

- ZDR Piaski, gminy (4): Mełgiew, Piaski, Rybczewice, Trawniki, (ZDR – PI)

Powiat tomaszowski:

- ZDR Tomaszów Lubelski, gminy (12): Bełzec, Jarczów, Krynice, Lubycza Królewska, Łaszczów, Rachanie, Susiec, Tarnawatka, Telatyn, Tomaszów Lubelski, Tyszowce, Ulhówek, (ZDR – TL)

Powiat włodawski:

- ZDR Włodawa, gminy (7): Hanna, Hańsk, Urszulin, Stary Brus, Włodawa, Wola Uhruska, Wyrki, (ZDR – WŁ)

Powiat zamojski:

- ZDR Zamość z s. w Sitnie, gminy (15): Adamów, Grabowiec, Komarów, Krasnobród, Łabunie, Miączyn, Nielisz, Radecznica, Sitno, Skierbieszów, Stary Zamość, Sułów, Szczebrzeszyn, Zamość, Zwierzyniec, (ZDR – ZA)

1.3. Metodologia prac nad sprawozdaniem

Sprawozdanie z realizacji rocznego Programu Działalności Lubelskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Końskowoli za rok 2015 jest dokumentem przygotowanym przez Dział Metodyki Doradztwa, Szkoleń i Wydawnictw w oparciu o dane przekazane przez Kierowników Działów i Zespołów Doradztwa Rolniczego pełniących nadzór organizacyjny i merytoryczny nad realizacją planów działalności w roku 2015, z wyjątkiem Działu Księgowości, który składa odrębne sprawozdanie. Podstawą do opracowania programu LODR w Końskowoli były roczne sprawozdania z działalności 23 Zespołów Doradztwa Rolniczego i Działów Merytorycznych, jak również sprawozdawczość elektroniczna. Komórki organizacyjne opracowały swoje Sprawozdania Roczne na podstawie indywidualnych Sprawozdań poszczególnych doradców i specjalistów. Dział Metodyki Doradztwa, Szkoleń i Wydawnictw przedkłada Dyrektorowi Sprawozdanie do weryfikacji. Dyrektor przedkłada Sprawozdanie do zaopiniowania Społecznej Radzie Doradztwa Rolniczego, a następnie do zatwierdzenia Zarządowi Województwa Lubelskiego.

DYREKTOR

mgr Antoni Strabucha

1.4. Priorytety realizowanych działań w LODR w Końskowoli w roku 2015:

Priorytet 1. Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych w województwie lubelskim

Program 1. Transfer innowacji technologicznych

Zadania:

1. Wprowadzenie innowacji technologicznych w produkcji roślinnej
2. Wprowadzenie innowacji technologicznych w produkcji ogrodniczej
3. Wprowadzenie innowacji technologicznych w produkcji zwierzęcej

Program 2. Popularyzacja i kształcenie rolników w zakresie poprawy jakości produktów rolnych (żywności) i dobrej praktyki rolniczej

Zadania:

1. Informacja i doradztwo w zakresie wprowadzania zasady wzajemnej zgodności (cross compliance)
2. Doradztwo dla rolników składających wnioski o płatność do gruntów rolnych (dopłaty bezpośrednie)
3. Upowszechnianie wśród rolników wiedzy i nabywanie umiejętności stosowania integrowanych metod ochrony
4. Prowadzenie kursów i szkoleń kwalifikacyjnych

Program 3. Pomoc rolnikom w zakresie ukierunkowania i zmiany profilu produkcji w aspekcie ekonomicznym

Zadania:

1. Edukacja rolników w zakresie działań PROW 2014-2020 i wskazanie źródeł finansowania
2. Analiza dochodów i kosztów działalności rolniczej
3. Sporządzanie opracowań i analiz ekonomicznych
4. Podatki w rolnictwie
5. Prowadzenie rachunkowości i analiz na podstawie danych uzyskanych w ramach systemu Polski FADN
6. Gromadzenie rolniczych informacji rynkowych

Program 4. Ułatwienie gospodarstwom funkcjonowania na rynku poprzez zrzeszanie się w grupy producentów rolnych z uwzględnieniem różnych form prawnych wspólnego działania

Priorytet 2. Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich

Program 1. Działania proekologiczne i ochrona środowiska

Zadania:

1. Kształtowanie postaw i zachowań mieszkańców obszarów wiejskich sprzyjających ochronie środowiska
2. Doradztwo dla rolników gospodarujących na obszarach objętych Dyrektywą Azotanową (OSN)
3. Propagowanie racjonalnego nawożenia ze szczególnym uwzględnieniem wapnowania gleb
4. Propagowanie ekologicznych metod produkcji żywności
5. Pomoc rolnikom w realizacji lub wdrażaniu Programów Rolnośrodowiskowo - Klimatycznych
6. Wspieranie wykorzystania surowców rolniczych w pozyskiwaniu odnawialnych źródeł energii

Program 2. Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości i aktywizacja mieszkańców obszarów wiejskich

Zadania:

1. Propagowanie i pomoc w rozwijaniu pozarolniczych form aktywności gospodarczej mieszkańców obszarów wiejskich
2. Wspieranie przetwórstwa w tym przetwórstwa na poziomie gospodarstwa i sprzedaży bezpośredniej
3. Wspieranie inicjatyw lokalnych i pomoc przy pozyskiwaniu funduszy na działalność
4. Działania na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi oraz tradycji kulinarnych regionu Lubelszczyzny

Priorytet 3. Promowanie nowoczesnych myśli technologicznych i doradztwa

Program 1. Upowszechnianie i wdrażanie wiedzy rolniczej

Zadania:

1. Upowszechnianie i wdrażanie wiedzy rolniczej w ramach prac prowadzonych na obiektach dydaktyczno-wdrożeniowych LODR
2. Organizacja wystaw, targów i festynów
3. Organizacja konkursów, olimpiad wiedzy rolniczej i ekologicznej

Program 2. Współpraca z organizacjami okołorolniczymi

Zadanie 1. Współpraca z organizacjami samorządowymi, instytucjami, szkołami i firmami rolniczymi

Priorytet 4. Zarządzanie Lubelskim Ośrodkiem Doradztwa Rolniczego

Działalność wewnętrzna

- a) zarządzanie zasobami kadrowymi (szkolenia zewnętrzne i wewnętrzne)
- b) zarządzanie jakością

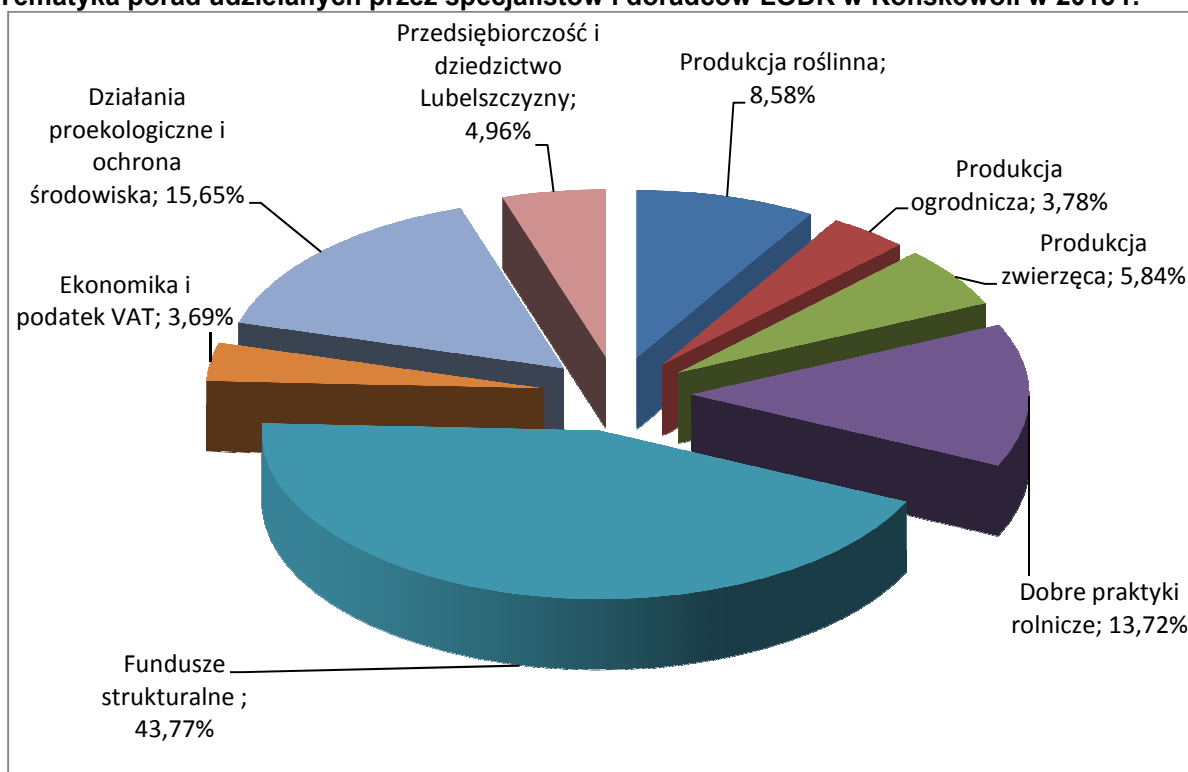
Zestawienie działań zrealizowanych przez LODR w Końskowoli w 2015 roku

Działanie	Liczba działań							
	priorytet I - P	priorytet I - W	priorytet II - P	priorytet II - W	priorytet III - P	priorytet III - W	Razem- P	Razem- W
Szkolenia*	795	1149	255	332	15	32	1065	1513
Konferencje	18	20	7	6			25	26
Porady	26091	38090	8660	9890			34751	47980
Artykuły**	243	279	155	170	33	50	431	499
Zadania wdrożeniowo-upowszechnieniowe	698	698	544	535			1242	1233
Działania odpłatne-opracowania	10184	36334	2411	7017			12595	43351
Kursy/szkolenia kwalifikacyjne	24	99	8	19			32	118
Imprezy wystawienniczo-targowe/ Promocja działalności LODR na dożynkach i innych imprezach					368	567	368	567
Konkursy					10	20	10	20

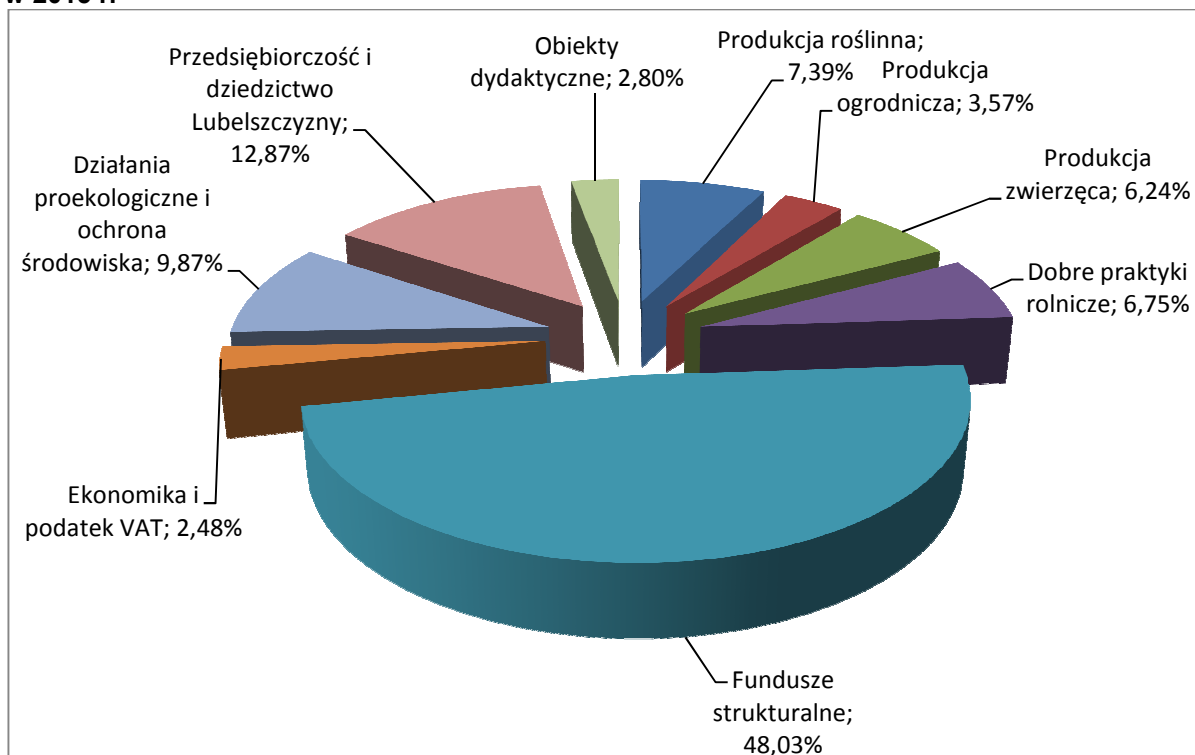
*Stacjonarne, praktyczne, wyjazdowe

** Artykuły do gazet i na stronę internetową

Tematyka porad udzielanych przez specjalistów i doradców LODR w Końskowoli w 2015 r.



Tematyka szkoleń zorganizowanych przez specjalistów i doradców LODR w Końskowoli w 2015 r.



II. PRIORYTETY DZIAŁAŃ REALIZOWANYCH W LODR W KOŃSKOWOLI W ROKU 2015

1. Priorytet 1. Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych w województwie lubelskim

1.1. Program 1. Transfer innowacji technologicznych

Realizacja tego tematu zakładała podnoszenie świadomości, poziomu wiedzy i umiejętności rolników z zakresu nowych technologii w produkcji roślinnej, ogrodniczej i zwierzęcej.

Wprowadzanie innowacji technologicznych w produkcji rolniczej to jeden z czynników warunkujących podnoszenie efektywności ekonomicznej gospodarstw rolnych. Aby rolnicy mogli świadomie i zgodnie z obowiązującymi rozwiązaniami prawnymi zarządzać swoimi gospodarstwami muszą stale doskonalić umiejętności zawodowe. W obecnych czasach ważne jest aby wyprodukować dużo i dobrej jakości produktów, ale jeszcze ważniejsze jest, aby plody rolne mogły zostać sprzedane po dobrej, satysfakcjonującej rolnika cenie.

Zadanie 1. Wprowadzenie innowacji technologicznych w produkcji roślinnej

Zadania doradcze proponowane jako formy szkoleniowe dla rolników dotyczyły głównie zapoznawania z nowymi technologiami, bezpiecznymi dla środowiska, opartymi o wyniki analiz gleby, prawidłowych zasad wapnowania i nawożenia, oraz zrównoważonych metod uprawy głównych gatunków roślin rolniczych jak również pełnego wykorzystania dostępnych środków dla unowocześnienia produkcji oraz poprawy warunków pracy w rolnictwie.

W dniu 4 lutego 2015 roku w Centrum Innowacyjno-Szkoleniowym LODR w Końskowoli odbyło się seminarium dla producentów zbóż. „Spotkania zbożowe”, od wielu lat cieszą się dużym zainteresowaniem rolników. Na tegoroczne przybyło ponad 100 osób zainteresowanych poszerzeniem wiedzy z tego zakresu.

W tym roku tematem przewodnim był problem chorób grzybowych w uprawie zbóż.

Wykład pt. „Szkodliwość grzybów z rodzaju *Fusarium* w uprawie zbóż” przeprowadziła dr Zuzanna Sawińska z Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu. Omówiła ona zagrożenia, szkodliwość, sposoby zwalczania i kompleksową ochronę plantacji przed tymi patogenami. Dużo uwagi poświęciła problemowi mykotoksyn, czyli trujących metabolitów grzybów, wywołujących te choroby. Przedstawiła również bardzo ciekawe wyniki badań, (prowadzonych m.in. na naszym polu doświadczalno-wdrożeniowym w Pożogu II), dotyczących presji poszczególnych gatunków grzybów chorobotwórczych na terenie woj. lubelskiego. Wykład cieszył się ogromnym zainteresowaniem, o czym świadczyła długa i obfitująca w ciekawe pytania dyskusja.

Omawiano także prowadzenie kolekcji na polu doświadczalno-wdrożeniowym w Pożogu II (doboru odmian zbóż do konkretnych warunków glebowo-klimatycznych, odmiany najlepiej sprawdzające się na naszym terenie), ochronę chemiczną zbóż oraz nowe osiągnięcia w hodowli zbóż i rzepaku.

Ważnym poruszonym tematem były oczywiście nowe dotacje dla rolnictwa w ramach PROW 2014-2020.

W dniu 12 marca 2015 r. w Centrum Innowacyjno-Szkoleniowym LODR w Końskowoli odbyło się seminarium pt. „Nowoczesne metody produkcji ziemniaka”. Zostało zorganizowane w celu zapoznania osób zajmujących się uprawą ziemniaka z nowymi trendami w produkcji.

Zasady produkcji ziemniaka w odniesieniu do potrzeb nawozowych i wodnych nowych odmian w związku z rosnącymi potrzebami odbiorców na ziemniaki dobrej jakości przedstawił dr Wojciech Goliszewski z IHAR O/Jadwisin. Omówiono zasady nowoczesnej ochrony przed chorobami i szkodnikami oraz zróżnicowane zapotrzebowanie rynku na ziemniaki jadalne, dla przetwórstwa spożywczego i na skrobię, akcentując potrzebę zastosowania technologii odpowiedniej dla wybranych odmian i przeznaczenia zbiorów.

Omówiono nowe odmiany ziemniaka, ochronę ziemniaka preparatami firmy Belchim, oraz koszty produkcji ziemniaka.

W dniu 18 lutego 2015 roku w Sitnie w siedzibie ZDR Zamość odbyło się szkolenie powiatowe dla producentów rzepaku ozimego.

Omówiono nowości w uprawie rzepaku, zwracając szczególną uwagę na zastosowanie nowej generacji maszyn w przygotowaniu gleby, siewu, wykonaniu dolistnego nawożenia mikroelementami i wpływu siarki na plonowanie tej rośliny. Firma Agrosimex zapoznała zebranych z nowymi technologiami w nawożeniu rzepaku ozimego. W dalszej części szkolenia przedstawiciel firmy Syngenta zaprezentował efekt stosowania nowych środków do zwalczania chwastów jedno i dwuliściennych, chorób i najważniejszych szkodników w ochronie rzepaku. Duże znaczenie w uprawie rzepaku ma czynnik biologiczny, zagadnienie to w bardzo ciekawej i interesującej formie zaprezentował przedstawiciel firmy KWS Polska. Przedstawił on szczegółową charakterystykę najnowszych odmian mieszańcowych i populacyjnych rzepaku, które cieszą się dużym zainteresowaniem wśród rolników.

Zapoznano również zebranych z bogatą ofertą maszyn stosowanych w uprawie późniejszej i w przygotowaniu roli do siewu rzepaku.

W dniu 6 marca 2015 r. w sali Starostwa Powiatowego w Tomaszowie Lubelskim odbyło się szkolenie na temat uprawy roślin motylkowych ze szczególnym uwzględnieniem fasoli wielokwiatowej, która w tym regionie jest bardzo chętnie uprawiana przez rolników. Na spotkanie przybyło ponad 90 osób. Organizatorem szkolenia był Zespół Doradztwa Rolniczego w Tomaszowie Lubelskim.

Informacji ogólnych na temat uprawy i wymagań klimatyczno-glebowych roślin motylkowych udzielił pracownik LODR w Końskowoli. Jego wystąpienie dotyczyło przede wszystkim takich roślin, jak: łubin, groch, i soja, a także ich przydatności na lepszych i słabszych glebach, wartości żywieniowej i przydatności dla przetwórstwa.

Przedstawiciel firmy Plantico przedstawił ofertę firmy, omówił wymagania oferowanych przez nią odmian. Zaprezentował przede wszystkim odmiany fasoli, które cieszą się sporym zainteresowaniem ze strony lokalnych producentów, jak i odmiany innych warzyw produkowanych przez firmę.

Dyrektor Zakładu Hodowli i Nasiennictwa Ogrodniczego Polan, oprócz własnych odmian fasoli, omówił fizjologię szkodników i sprawców chorób najczęściej występujących na plantacjach fasoli, sposoby zapobiegania im, jak również dostępne metody chemiczne, których w tej uprawie jest niewiele.

W dniu 17 maja 2015 roku na polu doświadczalno-wdrożeniowym LODR w Końskowoli odbyło się szkolenie praktyczne dotyczące zbioru zielonki – Zielone żniwa. Pokaz pracy nowego sprzętu rolniczego obserwowało ponad 100 osób, głównie producentów mleka.

Aktualną sytuację na rynku mleka omówił przedstawiciel Spółdzielni Mleczarskiej w Rykach. Możliwości wsparcia producentów mleka w ramach PROW na lata 2014-2020 przedstawił pracownik LODR w Końskowoli.

Na polu demonstracyjnym, na którym odbywało się szkolenie, zaprezentowano mieszankę gorzowską. Przedstawicielka firmy DS, omówiła właściwości i przeznaczenie tej mieszanki. W swoim składzie zawiera ona 50% życicy wielokwiatowej, 30% koniczyny inkarnatki i 20% wyki ozimej. Nadaje się na różne gleby i kierunki użytkowania. Ze względu na swój skład może być uprawiana na zielony nawóz. Połączenie traw i roślin motylkowych w jednej mieszance ma na celu poprawę właściwości gleby - resztki organiczne po przyoraniu wzbogacają glebę w próchnicę, a rośliny motylkowe w azot atmosferyczny, dzięki symbiozie z bakteriami brodawkowymi. Przy uprawie mieszanek traw z roślinami motylkowymi należy zwrócić uwagę na odczyn gleby i, jeżeli istnieje taka potrzeba,

zastosować odpowiednią dawkę nawozu wapniowego lub wapniowo-magnezowego. Mieszanka gorzowska jest uniwersalną mieszanką poplonową uprawianą głównie na nawóz zielony, może być również przeznaczona do produkcji sianokiszonki.

Po części teoretycznej odbył się pokaz pracy maszyn do zbioru zielonki, podczas którego zaprezentowano:

- kosiarki dyskowe czołową i tylną marki Poettinger z serii Novacat wraz z ciągnikiem marki Steyr z serii CVT,
- przetrząsacz pokosów z sześcioma karuzelami marki Poettinger model HIT 6.61 wraz z ciągnikiem marki Case z serii Farmall U,
- prasę zmiennokomorową rolującą McHale model V 660 wraz z ciągnikiem marki Case z serii Maxxum CVX,
- jednokaruzelową zgrabiarkę marki Poettinger model TOP 422 oraz ładowarkę teleskopową Merlo.

Doradcy LODR w Końskowoli brali udział w pracach komisji klęskowych (szacujących szkody spowodowane suszą) - 206 komisji - 32768 sporządzonych protokołów.

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa przyjmowała wnioski na *pomoc de minimis* dla rolników, którzy ponieśli straty w związku z suszą.

Doradcy służyli bezpłatną pomocą w wypełnianiu wniosków o udzielenie pomocy finansowej dla producentów rolnych, u których w gospodarstwach rolnych lub działach specjalnych produkcji rolnej powstały szkody spowodowane przez suszę w 2015 r.

Lp.	Komórka organizacyjna	Ilość	Treść porady
	ZDR w Beżycach	9	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa - pomoc de minimis dla producentów, którzy ucierpieli z powodu suszy
	ZDR w Białej Podlaskiej	181	
	ZDR w Biłgoraju	48	
	ZDR w Elizówce	14	
	ZDR w Janowie Lubelskim	16	
	ZDR w Końskowoli	8	
	ZDR w Krasnymstawie	60	
	ZDR w Kraśniku	11	
	ZDR w Lubartowie	7	
	ZDR w Łęcznej	16	
	ZDR w Opolu Lubelskim	178	
	ZDR w Wisznicach	20	
	ZDR we Włodawie	38	
	ZDR w Zamościu	46	
		652	

Realizacja zadań wdrożeniowo - upowszechnieniowych:

Wdrożenia na rok 2015 z zakresu produkcji roślinnej były realizowane łącznie przez 48 doradców – agrotechników oraz specjalistów z zespołu produkcji roślinnej działu ZSP. Wykonano je w formie prac wdrożeniowych prowadzonych na obiektach własnych – na polu doświadczalno-wdrożeniowym LODR w Pożogu II, jak również w gospodarstwach rolników indywidualnych na terenie całego województwa. Dobór tematyki realizowanych wdrożeń był w większości prawidłowo dobrany dla danego rejonu uprawy. Zakładano je w gospodarstwach rolnych o dość zróżnicowanej powierzchni, lecz charakteryzujących się produkcją o charakterze towarowym. Stosowano racjonalne elementy agrotechniki, z wykorzystaniem odmian aktualnie zarejestrowanych.

Wdrożenie 1/R, 2/R i 4/R po raz pierwszy realizowane były na nowych kartach wdrożeniowych jako pliki excel. Te tematy wymagały również prowadzenia obserwacji występowania agrofagów w trakcie sezonu wegetacyjnego oraz wysyłania meldunków do działu ZSP według ustalonego harmonogramu.

1/R – Wdrażanie ekonomicznie uzasadnionych i bezpiecznych dla środowiska technologii produkcji roślinnej

1/R - demonstracje - realizowany był przez wszystkich agrotechników i specjalistów z zakresu produkcji roślinnej. Łącznie przeprowadzono 96 wdrożeń na 12 gatunkach roślin (tabela 1). Najczęściej wybieranym gatunkiem była pszenica ozima. Gospodarstwa w których realizowano prace charakteryzowały się średnim arealem na poziomie 20-50 ha. W 54 % gospodarstw stosowano analizy gleby, a w 45 % kwalifikowany materiał siewny. Głównym celem realizowanych wdrożeń w tej tematyce była poprawa plonowania i jakości płodów rolnych. Wdrożenia dotyczyły wprowadzenia do uprawy nowych odmian, nowych sor, nowych sposobów nawożenia i strategii ochrony roślin. Dla wszystkich wdrożeń policzono koszty jednostkowe produkcji. W większości prac osiągnięto dobre rezultaty produkcyjne – znacznie przewyższające wyniki średnie dla województwa lubelskiego. Tylko w 6 wdrożeniach nie uzyskano dodatniego przychodu. Gatunkami w których nie osiągnięto dochodu było żyto, kukurydza na zielonkę oraz ziemniaki. Główną przyczyną takiej sytuacji była susza. Na uwagę zasługuje wdrożenie, w którym osiągnięto rekordowy plon pszenicy ozimej na poziomie 118 dt/ha i przychód przekraczający 4000 zł. Celem wdrożenia było wprowadzenie do uprawy nowych odmian min. KWS Magic, która charakteryzuje się wysokim potencjałem plonotwórczym. Poza tym zastosowano odpowiedni dobór środków produkcji – racjonalnego nawożenia oraz środków ochrony roślin dostosowanych do zagrożeń.

Tabela 1. Zestawienie wdrożeń realizowanych w 2015 r. w temacie 1/R demonstracje

Gatunek:	ilość wdrożeń	max plon	średnie plony	analiza gleby	materiał kwalifikowany	przychód z 1 ha		
						ilość	średni	max
<i>pszenica oz.</i>	50	118	69,80	33	22	50	1881	4851
<i>pszenżyto oz.</i>	7	64	49,71	3	1	7	1060	1982
<i>żyto</i>	2	65	56,50	1	0	1	644	1427
<i>burak c.</i>	1	500	500,00	0	0	1	2916	2916
<i>kukurydza – kiszonka</i>	7	680	347,14	2	6	3	734	4570
<i>rzepak</i>	8	52	40,57	7	7	8	2875	4054
<i>ziemniak</i>	3	351	236,00	1	1	2	4447	9821
<i>strączkowe</i>	4	32	26,33	1	1	4	1211	1544
<i>pszenica j.</i>	2	50	47,50	0	1	2	502	616
<i>jęczmień j.</i>	5	55	47,75	2	3	5	760	1477
<i>pszenżyto j.</i>	1	45	45,00	0	0	1	1155	1155
<i>inne</i>	5	40	79,50	2	1	5	894	2204
Główny cel:	ilość							
<i>plon i jakość</i>	57							
<i>materiał siewny i odmiana</i>	23							

<i>ochrona</i>	5		
<i>optymalizacja odczynu i płodozmian</i>	1		
<i>nawożenie</i>	4		
<i>ekonomika</i>	5		
Powierzchnia gosp.	Do 10 ha	10-50 ha	Pow. 50 ha
	6	78	11

1/R – kolekcje - przeprowadzono ogółem 8 wdrożeń w tym zakresie (tabela 2). Działania realizowało 3 specjalistów z działu ZSP oraz 2 doradców z ZDR. Kolekcje odmian prowadzono na polu Doświadczalno-Wdrożeniowym w Pożogu II oraz w Zespole Szkół Kształcenia Rolniczego w Potoczku. W 100 % gospodarstw stosowano analizy gleby, oraz kwalifikowany materiał siewny.

1. W ramach tego tematu porównywano min. odmiany pszenicy ozimej w kolekcji składającej się z 17 odmian. W skład kolekcji wchodziły zarówno odmiany mieszańcowe jak i populacyjne. Stosowano technologię z obniżoną normą wysiewu na poziomie 250 z/m². Największe plony osiągnęła odmiana mieszańcowa Hywin – 113 dt/ha. Spośród odmian populacyjnych najlepszym plonem charakteryzowała się odmiana Memory – 104 dt/ha, najniższym odmiana oścista Ostka strzelecka. Średni plon wszystkich odmian wyniósł 99,24 dt/ha.

2. Kolekcja odmian kukurydzy pastewnej w 2015 roku składała się z 24 mieszańców o klasach wczesności od wczesnych (FAO do 220), przez odmiany średnio wczesne (FAO 230 – 250) do średniopóźnych (FAO 260-290). Większość stanowiły odmiany przeznaczone do uprawy na ziarno – 10 odmian, ogólnoużytkowe z przeznaczeniem na ziarno lub kiszonkę - 6 odmian, oraz 2 odmiany typowo kiszonkowe. Średni plon wszystkich odmian wyniósł 83,9 dt/ha. Największy plon suchego ziarna osiągnęła odmiana SUGUS – 104 ,08 dt/ha, a najniższy odmiana ES Cubus – 65,1 dt/ha.

3. Kolekcję buraka cukrowego stanowiły 4 odmiany diploidalne, w tym dwie Kutnowskiej Hodowli Buraka Cukrowego: Finezja i Hunor, oraz 2 odmiany niemieckiej hodowli Strube: Gellert oraz Schubert. Plon buraków dostarczonych do Cukrowni Strzyżów w dn. 10.11.2015 r. wyniósł 82,4 t z ha, przy średniej polaryzacji 17,55 %. Wszystkie porównywane odmiany buraka cukrowego wydały dość duże i wyrównane plony korzeni, biorąc pod uwagę niesprzyjające warunki agrometeorologiczne spowodowane niedoborem opadów w okresie letnim. Najwyżej plonowała odmiana - Gellert – 85,46, najniżej – Finezja - 75,6 dt/ha.

4. Na polu Doświadczalno-Wdrożeniowym wysadzone były dwie kolekcje z ziemniakami średniowczesnymi (odmiany skrobiowe i jadalne). W ramach kolekcji odmian skrobiowych najlepiej plonowała odmiana Mieszko 52 dt/ha z zawartością skrobi na poziomie 21 %, natomiast z odmian jadalnych najwyższym plonem charakteryzowała się odmiana Tajfun - 70 dt/ha z oznaczoną skrobią na poziomie 17%.

5. Ostatnia kolekcja dotyczyła roślin strączkowych i składała się z 6 gatunków. Zasiane były: łubin żółty, 4 odmiany z których najlepiej plonował Mister - 13 dt/ha, łubin wąskolistny 8 odmian, z których najlepiej plonował Sonet – 22 dt/ha, groch siewny – 7 odmian z których najlepiej plonował Ezop – 52 dt/ha, groch pastewny 6 odmian z których najlepiej plonował Sokolik – 44,7 dt/ha, bobik - 3 odmiany z których najlepiej plonował Bobas – 53 dt/ha oraz wyka siewna 2 odmiany z których najlepiej plonowała Ina – 18,3 dt/ha.

Dla wszystkich wdrożeń policzono koszty jednostkowe produkcji. We wszystkich pracach osiągnięto zadowalające efekty i uzyskano przychód.

Tabela 2. Zestawienie wdrożeń realizowanych w 2015 r. w temacie 1/R kolekcje

Gatunek:	ilość	max plony	średnie plony	analiza gleby	materiał kwalifikowany	przychód z 1 ha		
						ilość	średni	max
<i>pszenica oz.</i>	2	113	80	2	2	2	2493	2735
<i>burak c.</i>	1	85,46	82	1	1	1	2800	2800

<i>kukurydza - ziarno</i>	1	84	82	1	1	1	1525	1525
<i>kukurydza -kiszonka</i>	1	500	450	1	1	1	1790	1790
<i>ziemniak</i>	2	70	59	2	2	2	4000	4000
<i>strączkowe</i>	1	53	22	1	1	1	1200	1200
Główny cel:	ilość							
<i>plon i jakość</i>	3							
<i>materiał siewny i odmiana</i>	4							
Powierzchnia gosp.	do 10 ha		10-50 ha		pow. 50 ha			
	6		2					

3/R – Właściwa regulacja oraz prawidłowy dobór parametrów pracy maszyn i urządzeń rolniczych gwarantujący dobre wykonanie zabiegu agrotechnicznego

Temat 3/R realizowany był przez 13 agrotechników. Łącznie przeprowadzono 20 wdrożeń w tym zakresie. Głównym celem realizowanych wdrożeń była właściwa regulacja oraz prawidłowy dobór parametrów pracy maszyn i urządzeń rolniczych jako gwarancja dobrze wykonanego zabiegu agrotechnicznego. Prowadzono prace z tego tematu w gospodarstwach, które dokonywały nowych inwestycji w zakresie mechanizacyjnym – głównie zakupu maszyn i ciągników rolniczych w ramach modernizacji gospodarstw. 3 wdrożenia dotyczyły wprowadzenia całej technologii, np. wykorzystanie siewki z roślin kukurydzy na produkcję energii odnawialnej.

Podsumowanie:

Osiągane plony na dość wysokim poziomie świadczą o realizacji założonych celów. Wprowadzono nowe odmiany i środki produkcji, które wpływały na poprawę plonowania, jak i przekładały się na zwiększenie dochodu bezpośredniego. Dużym sukcesem prowadzonych wdrożeń było promowanie analiz gleby oraz stosowanie kwalifikowanego materiału siewnego w gospodarstwach rolnych. W ponad 50 % gospodarstw zastosowano ww. działania.

Największe zastrzeżenia budzi jednak temat 3/R, w którym często brakowało sprecyzowania założeń jak również nie opisano osiągniętych celów. Często zakup nowej maszyny traktowano jako jedyny element wdrożenia, mimo że np. maszyna nie stanowiła żadnej poprawy w prowadzonych pracach jak również nie charakteryzowała się żadną innowacyjnością. W przyszłym roku należy zastanowić się nad zmianą dokumentacji do tego wdrożenia oraz sprecyzować rodzaje działań w tym zakresie.

Zrealizowane działania

Lp.	Działanie	Ilość
1.	Szkolenia	113
2.	Konferencje/seminaria	3
3.	Porady	4118
4.	Zadania wdrożeniowo - upowszechnieniowe	135
5.	Opracowania – wniosek o dopłatę do materiału siewnego	153

Tematyka wybranych konferencji, seminariów i szkoleń

Lp.	Temat	Organizator	Ilość	Ilość uczestników
Konferencje/Seminaria				
1.	Nowoczesne metody produkcji ziemniaka	ZSP	1	61
2.	Szkodliwość grzybów z rodzaju fusarium w uprawie zbóż.	ZSP, ZDR w Piaskach	2	250

Szkolenia				
1.	Agrotechnika zbóż ozimych z uwzględnieniem odmian zalecanych dla woj. lubelskiego.	ZDR w Kraśniku, ZDR w Wisznicach, ZDR w Parczewie, ZDR w Opolu Lubelskim	7	76
2.	Integrowana ochrona zbóż ozimych - jesienne zwalczanie chwastów w zbożach ozimych.	ZDR w Piaskach	1	15
3.	Nowe technologie w uprawie zbóż z uwzględnieniem zasad integrowanej ochrony roślin.	ZDR w Zamościu, ZDR w Bełżycach, ZDR w Końskowoli	6	67
4.	Nowości w uprawie rzepaku. Nowe technologie w nawożeniu rzepaku ozimego. Możliwości ochrony rzepaku preparatami firmy Syngenta.	ZDR w Zamościu	1	63
5.	Nowe technologie w uprawie rzepaku ozimego, zwalczanie chorób grzybowych, dokarmianie dolistne, programy ochrony grzybowej, zalecenia agrotechniczne w uprawie rzepaku wiosną.	ZDR w Piaskach, ZDR w Łęcznej, ZDR w Bełżycach, ZDR w Chełmie, ZDR w Parczewie	6	145
6.	Prawidłowe gospodarowanie substancją organiczną w glebie.	ZDR w Krasnymstawie	1	12
7.	Technologia uprawy zbóż jarych - nowe odmiany. Nowe przepisy ubezpieczeń płodów rolnych.	ZDR w Lubartowie	1	18
8.	Dobór odmian kukurydzy do uprawy na ziarno i kiszonkę z uwzględnieniem integrowanej ochrony roślin.	ZDR w Wisznicach	1	32
9.	Innowacje w uprawie zbóż.	ZDR w Biłgoraju, ZDR w Łęcznej, ZDR w Chełmie	10	141
10.	Nawożenie zbóż w oparciu o właściwy płodozmian i analizę gleby.	ZDR w Tomaszowie Lubelskim	1	13
11.	Nowe zagrożenia w uprawie zbóż jarych i ozimych. Obowiązki rolnika przy wysiewie własnych nasion.	ZSP	1	16
12.	Nowości w uprawie roślin motylkowych, technologia uprawy fasoli.	ZDR w Tomaszowie Lubelskim	1	97
13.	Odmiany roślin uprawnych zalecanych na Lubelszczyźnie. Uprawy zakwalifikowane na terenie woj. lubelskiego na podstawie wykazu PDO z uwzględnieniem roślin strączkowych. Zasady Integrowanej Ochrony Roślin.	ZDR w Elizówce	1	22
14.	Prawidłowa agrotechnika w uprawie roślin motylkowych.	ZDR w Łukowie	1	23
15.	Technologia uprawy kukurydzy. Nowe odmiany kukurydzy, ochrona Limagrain. Bezpieczeństwo i higiena pracy.	ZDR w Lubartowie	1	18
16.	Technologia uprawy roślin strączkowych.	ZDR w Łęcznej, ZDR w Wisznicach	3	45

17.	Wprowadzanie innowacji technologicznych w produkcji roślinnej - Wiosenna agrotechnika zbóż.	ZDR w Białej Podlaskiej, ZDR w Bychawie, ZDR w Bełżycach	7	148
18.	Zabiegi pielęgnacyjne na TUZ.	ZDR w Zamościu	1	14
19.	Znaczenie nawożenia i wapnowania w plonowaniu roślin.	ZDR w Radzynie Podlaskim	2	27
20.	Agrotechnika uprawy zbóż, zwalczanie chwastów, chorób grzybowych na przykładzie poletek doświadczalnych. Pokaz nowych odmian zbóż zalecanych na terenie województwa lubelskiego. Prawidłowe nawożenie zbóż z uwzględnieniem badania struktury chemicznej gleby.	ZDR w Lubartowie	1	21
21.	Produkcja pasz z użytków zielonych. Aktualna sytuacja na rynku mleka, możliwości wsparcia producentów mleka z PROW 2024-2020, dobór mieszanek traw w zależności od gleby i kierunków użytkowania, wapnowania użytków zielonych. Część praktyczna obejmowała pokaz pracy maszyn do zbioru zielonek: koszenie, przetrząsanie, zgrabianie oraz praca z użyciem prasy rolującej i ładowarki do bel.	ZSP	1	58
22.	Dni Pola.	ZDR w Parczewie	1	110
23.	Jesienne zwalczanie chwastów w pszenicy ozimej.	ZDR w Lubartowie	1	10
24.	Nowe technologie w uprawach rzepaków i pszenic. Siew tradycyjny i rozrzedzony - 2 rodzaje w uprawie rzepaków ozimych. Porównanie różnych odmian rzepaków, programy ochrony. Programy ochrony pszenic ozimych. Odmiany pszenic ozimych populacyjne i hybrydowe.	ZDR w Piaskach	1	67
25.	Nowe technologie w uprawie rzepaku ozimego, nowe odmiany, techniki, siew rozrzedzony, tradycyjny. Różne programy zwalczania chorób grzybowych w pszenicach ozimych. RSM nawożenie kukurydzy pokaz.	ZDR w Piaskach	1	52
26.	Nowe technologie wykorzystywane w produkcji roślin uprawnych. Omówienie maszyn i urządzeń do zbioru głównych ziemiopłodów rolnych - nowe technologie przydatne w prowadzeniu działalności rolniczej.	ZDR w Lubartowie	1	22
27.	Prawidłowa praca maszyn do zbioru pasz objętościowych.	ZDR w Łukowie, ZDR w Rykach	2	26
28.	Przygotowanie opryskiwaczy do pracy.	ZDR w Biłgoraju	4	43
29.	Przygotowanie pola pod zasiewy zbóż ozimych i próba kręcona siewnika.	ZDR w Lubartowie	2	22
30.	Rozpoznawanie chorób i szkodników w uprawie melisy lekarskiej.	ZDR w Krasnymstawie	1	11
31.	Rozpoznawanie i zwalczanie chorób i szkodników na plantacjach roślin uprawnych, zbóż.	ZDR w Zamościu	5	41
32.	Dni Ziemiaka współorganizowane przez SGGW i firmę Bayer, Żelazna	ZSP, ZDR w Łukowie	2	36

33.	Targi maszyn rolniczych Agro-Tech w Kielcach.	ZDR w Janowie Lubelskim, ZDR w Rykach, ZDR w Hrubieszowie, ZDR w Kraśniku	7	206
34.	Targi Rolnicze „Agro-Park” w Lublinie.	ZDR w Kraśniku, ZDR w Janowie Lubelskim, ZDR w Biłgoraju	3	55
35.	Dni Pola – pokazy polowe z zastosowaniem technologii firmy „Syngenta”.	ZDR w Elizówce, ZDR w Zamościu, ZDR w Chełmie, ZDR w Kraśniku	4	114
36.	Dni Pola klasy S. Kolekcja odmian zbóż, rzepaku, buraków cukrowych, kukurydzy. Programy ochrony roślin, nawożenia. Integrowana ochrona roślin.	ZDR w Chełmie	1	50
37.	Nowoczesne metody ochrony roślin rolniczych.	ZDR w Łukowie	1	19
38.	Przeglądanie poletek z odmianami zbóż, ziemniaków, strączkowych.	ZDR we Włodawie	1	110

Tematyka wybranych artykułów do gazet, audycji telewizyjnych i radiowych

Lp.	Temat	ZDR/Dział	Ilość
Artykuły do gazet			
1.	W pasiekach trwa praca - Echo Katolickie.	ZDR w Białej Podlaskiej	2
2.	Krajowy Program Wsparcia Pszczelarstwa w Polsce na 2015 rok.		
3.	Nawożenie pól słomą.	ZDR w Biłgoraju	3
4.	Wapnujemy gleby.		
5.	Dopłaty do tytoniu w latach 2015-2020.		
6.	Innowacje technologiczne w wybranych uprawach rolnych.	ZDR w Bychawie	1
7.	Gryka.	ZDR w Chełmie	4
8.	Uprawa łubinu żółtego.		
9.	Uprawa facelii.		
10.	Uprawa grochu siewnego.		
11.	Zwiększenie plonowania roślin strączkowych poprzez dokarmianie dolistne.	ZDR w Hrubieszów	1
12.	Jak ustawić pług w czasie suszy?	ZDR w Krasnymstawie	2
13.	Zmianowanie w uprawach zielarskich.		
14.	Uprawa zbóż przewódek.	ZDR w Lubartowie	2
15.	Wykorzystać swój czas.		
16.	Dolistne dokarmianie zbóż.	ZDR w Łęcznej	1
17.	Walkę z omacnicą prosowianką można rozpocząć jesienią.	ZDR w Łukowie	3
18.	Uprawa soi.		
19.	Melon.		
20.	Wpływ systemu na plonowanie zbóż jarych.	ZDR w Opolu Lubelskim	1

21.	Zmiany w dopłatach do materiału siewnego.	ZDR w Parczewie	4
22.	Dni Pola w Uhninie.		
23.	Uprawa facelii błękitnej na poplon ścierniskowy.		
24.	Uprawa łubinu.		
25.	Uprawa soi a opłacalność.	ZDR w Piaskach	3
26.	Ochrona rzepaku ozimego z uwzględnieniem IOR.		
27.	Nowe technologie w uprawie rzepaku.		
28.	Analizy glebowe - czy badanie gleby jest potrzebne?	ZDR w Radzynie Podlaskim	1
29.	Drony w rolnictwie.	ZDR w Tomaszowie Lubelskim	3
30.	Wiosenne nawożenie zbóż.		
31.	Plon rzepaku buduje się jesienią.		
32.	Dlaczego warto uprawiać koniczynę czerwoną?	ZDR w Wisznicach	1
33.	Jesienne zwalczanie chwastów w pszenicy ozimej.	ZDR w Zamościu	3
34.	Nawożenie łąk i pastwisk.		
35.	Herbicydy do wiosennego zwalczania chwastów w pszenicy ozimej.		
36.	Nawożenie rzepaku ozimego.	ZDR we Włodawie	2
37.	Uprawa Ostropestu Plamistego.		
38.	Uprawa gleby w warunkach suszy.	ZSP	13
39.	Dobry plon zbóż ozimych zaczyna się od wyboru odmiany i oznaczenia parametrów siewu.		
40.	Zasobność gleby i pobieranie prób glebowych.		
41.	Optymalny skład gatunkowy runi łąkowej - charakterystyka najważniejszych gatunków traw.		
42.	O plon i jakość pszenicy należy zadbać do końca.		
43.	Zwalczanie zarazy ziemniaka.		
44.	Zwalczanie stonki ziemniaczanej.		
45.	Znaczenie roślin strączkowych w nowoczesnym rolnictwie – Dziennik Wschodni.		
46.	Wiosenne prace pielęgnacyjne w burakach cukrowych.		
47.	Susza gorsza od powodzi.		
48.	Pierwsza dawka azotu podstawą wiosennego nawożenia zbóż ozimych.		
49.	Dlaczego warto uprawiać soję?		
50.	Upowszechnianie uprawy roślin strączkowych - seminaria w LODR.		
Audycje telewizyjne i radiowe			
1.	Wywiad dla TV Lublin - Agro wieści nt. produkcji ziemniaka w województwie.	ZSP	10

2.	Wywiad dla TV Lublin - Agrowieści red. A. Wetoszka nt. stanu upraw okopowych.		
3.	Wywiad do Panoramy Lubelskiej na temat wpływu nauki na rolnictwo w Polsce.		
4.	Wywiady na temat suszy w woj. lubelskim - Telewizja Puławska, TVP Info, Panorama Lubelska, Radio Podlasie.		
5.	Udzielanie wywiadu na temat stanu upraw dla wydawnictwa Top Agrar.		
6.	Informacja nt uwilgotnienia gleby i stanu upraw – TVP.		
7.	Wywiad dla Panoramy Lubelskiej na temat wpływu anomalii pogodowych na stan i wegetację roślin.		

Zadanie 2. Wprowadzenie innowacji technologicznych w produkcji ogrodniczej

Branża ogrodnicza to bardzo szerokie spektrum działania. Województwo lubelskie to duże zagłębie owocowo-warzywno. Wychodząc naprzeciw zainteresowaniu rolników realizowano działalność dydaktyczno-szkoleniową obejmującą organizację i przeprowadzenie seminariów wojewódzkich, prowadzenie wykładów na szkoleniach ogrodniczych w powiatach i gminach, fachowy instruktaż praktyczny w terenie, doradztwo ogrodnicze telefoniczne, internetowe i na miejscu w biurze wg zapotrzebowania rolników.

Tradycyjne od wielu lat na początku nowego roku w Opolu Lubelskim LODR w Końskowoli organizuje powiatową konferencję dla sadowników, rozpoczynając cykl szkoleniowy w danym roku. W tym roku odbyła się ona 12 stycznia w Opolskim Centrum Kultury. Uczestniczyło w niej ponad 150 sadowników, głównie z terenu powiatu opolskiego.

Dyrektor LODR omówił aktualną sytuację w rolnictwie - w tym sadownictwie i pomocnej roli LODR w rozwiązywaniu problemów gospodarstw rolnych. W w/w konferencji uczestniczyli gospodarze gmin sadowniczych, kierownik BP ARiMR w Opolu Lubelskim oraz przedstawiciele Gminnych Związków Sadowników RP i Lubelskiej Izby Rolniczej.

Wybór tematów szkoleniowych wynikał z aktualnej sytuacji w sadownictwie opolskim.

Głównym z nich był dobór odmian jabłoni i grusz do nasadzeń w aktualnych warunkach ekonomiczno-rynkowych z uwzględnieniem rynku krajowego i rynków trzecich oraz zasady zakładania i prowadzenia drobnej przetwórczości w indywidualnych gospodarstwach sadowniczych.

Dorota Kruczyńska z Instytutu Ogrodnictwa w Skierniewicach scharakteryzowała odmiany jabłoni i grusz z uwzględnieniem nowych odmian bezparchowych, w tym z grupy RE, omówiła ich przeznaczenie i wykorzystanie w konsumpcji i przetwórstwie na rynku krajowym i rynkach zagranicznych.

Pozostałymi tematami były: Wymogi i zasady zakładania oraz prowadzenia drobnej przetwórczości w indywidualnych gospodarstwach sadowniczych, racjonalna ochrona sadów oraz zainteresowanie firm przetwórczych niektórymi odmianami z grupy RE, najnowsze rozwiązania firmy Bayer CropScience w ochronie upraw sadowniczych, zasady nawożenia i oszczędnej gospodarki składnikami pokarmowymi w uprawach sadowniczych - firma Yara Poland.

W dniu 24 lutego 2015 roku w Centrum Innowacyjno-Szkoleniowym LODR w Końskowoli odbyło się seminarium wojewódzkie pt. „Problem chorób odglebowych w uprawach warzywniczych”. Uczestniczyło w nim 40 producentów warzyw z województwa lubelskiego.

Na temat warzywniczych chorób odglebowych mówił prof. Czesław Ślusarski z Instytutu Ogrodnictwa w Skierniewicach. W swoim wystąpieniu poruszył on problem patogenów we wszystkich grupach upraw warzywniczych i przedstawił możliwości ich zwalczania ze szczególnym uwzględnieniem metod integrowanej ochrony roślin. Kompleksową ochronę warzyw gruntowych omówił przedstawiciel firmy Syngenta. Racjonalne nawożenie było tematem wykładu firmy Yara Polan. Zwrócono w nim

szczególną uwagę na analizę gleby, którą należy wykonywać co 3 lata. Temat biostymulatorów w uprawie warzyw omówił przedstawiciel firmy Arysta Lifescience Polska. Udzielił on kilku cennych porad, jak postępować z roślinami w sytuacjach stresowych. Przedstawiciel „Grupy Producentów Rozsad Krason” zaprezentował najnowsze osiągnięcia technologiczne, z jakich korzysta firma przy produkcji rozsady. Udzielił on również wyczerpującej informacji, na jakich zasadach można zamawiać u nich rozsadę.

Możliwości finansowania w ramach nowego PROW na lata 2014-2020 omówił pracownik LODR w Końskowoli.

W dniu 13 marca 2015 r. w Centrum Innowacyjno-Szkoleniowym LODR w Końskowoli odbyło się seminarium wojewódzkie pt. „Perspektywy produkcji oraz innowacji technologicznych w uprawie malin i truskawek”. Cieszyło się ono dużym zainteresowaniem producentów z województwa lubelskiego, przybyło na nie ok. 120 osób.

Omawiano ekonomiczne aspekty produkcji owoców miękkich. Producenci wysłuchali również wykładów technologicznych, między innymi na temat nawożenia malin i truskawek, nowych rozwiązań w ochronie tych gatunków, a także stosowania biostymulatorów w uprawie roślin jagodowych.

Firma Materne-Polska przedstawiła specjalną ofertę współpracy na przyszłe lata dla producentów truskawek przemysłowych. Dużym zainteresowaniem cieszył się wykład na temat PROW na lata 2014-2020, w szczególności działań: Restrukturyzacja małych gospodarstw rolnych, Modernizacja gospodarstw rolnych, Premie dla młodych rolników, Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa rolne.

W dniu 16 marca 2015 r. Zespół Doradztwa Rolniczego w Beżycach zorganizował szkolenie praktyczne pt. „Pokaz cięcia drzew owocowych”. Odbyło się ono w gospodarstwie Stanisława Żurka w Motyczu, gmina Konopnica.

Uczestnicy szkolenia mogli pogłębić swoją wiedzę w zakresie praktycznych umiejętności pielęgnacji drzew owocowych. Mieli również okazję zapoznać się z cechami odmianowymi w obrębie poszczególnych gatunków drzew owocowych oraz wybranymi elementami ochrony.

Sadownicy uczestniczący w szkoleniu zgodnie przyznali, że pokaz praktyczny jest doskonałą formą sprawdzania umiejętności oraz potwierdzenia wiedzy teoretycznej.

Dnia 20 marca 2015 r. w Centrum Innowacyjno-Szkoleniowym LODR w Końskowoli odbyło się Seminarium Sadownicze. Poświęcone było głównie uprawie porzeczek i agrestu, ale także mniej znanym krzewom owocowym z maszynowym zbiorem owoców.

Seminaria i szkolenia o tej tematyce organizowane w naszym Ośrodku cieszą się niezmiernie dużym zainteresowaniem rolników, a także firm i koncernów związanych z branżą sadowniczą. Wynika to między innymi z faktu przywództwa Polski w światowej produkcji i eksporcie owoców porzeczek. Udział województwa lubelskiego w krajowych zbiorach porzeczek wynosi 84 %, co zapewnia nam pierwszą lokatę w Polsce. Pierwsze miejsce Lubelszczyzna zajmuje również w produkcji owoców agrestu - z 29% udziałem w krajowych zbiorach tego gatunku. Na czołowych miejscach w kraju nasze województwo plasuje się także w produkcji owoców malin, truskawek i poziomek oraz pozostałych zbieranych z krzewów owocowych, tj. aronii, borówki wysokiej i leszczyny.

Na spotkanie przybyło ponad 120 osób. Wykład wiodący wygłosił znany w kraju i za granicą hodowca polskich odmian porzeczek czarnych i agrestu profesor Stanisław Pluta z Instytutu Ogrodnictwa w Skierniewicach. W swoim wystąpieniu, obok zaprezentowania nowości odmianowych porzeczek i agrestu zgłoszonych do Krajowego Rejestru Roślin Sadowniczych, prelegent omówił szczegółowo dwie nowe rośliny - jagodę kamczacką i świdośliwę olcholistną. Są to, w świetle wieloletnich badań, perspektywiczne do uprawy amatorskiej i towarowej krzewy owocowe o cennych walorach przetwórczych prozdrowotnych i leczniczych.

Przedstawiciele firm Yara Poland, Sumi Agro Poland, Bayer Crop Science poinformowali o nowych produktach w nawożeniu i ochronie krzewów owocowych. O możliwościach finansowania bieżących potrzeb i inwestycji oraz ubezpieczeń w sadownictwie mówił przedstawiciel Banku BGŻ O. Puławy. Ofertę nawozów i środków ochrony roślin na sezon 2015 r. zaprezentowała przedstawicielka hurtowni Agricola Lublin. Innowacyjne rozwiązania w mechanizacji, a szczególnie postępy w konstruowaniu

i produkcji uniwersalnych kombajnów do zbioru owoców z krzewów owocowych, łącznie z ekspozycją maszyn, przedstawiła firma Weremczuk.

Pracownicy LODR w Końskowoli omówili zagadnienia racjonalnej ochrony porzeczek oraz PROW 2014 - 2020.

Od 38 już lat w Józefowie nad Wisłą organizowane jest Święto Sadów. Sobota jak zwykle jest dniem szkoleniowym a w niedzielę odbywa się uroczysty Festyn. W 2015 roku konferencja sadownicza odbyła się 16 maja w Zespole Szkół Ogólnokształcących. Organizatorem konferencji byli: Marszałek Województwa Lubelskiego, Lubelski Ośrodek Doradztwa Rolniczego i Wójt Gminy Józefów nad Wisłą. Tematyka tegorocznej konferencji dotyczyła głównie ochrony i nawożenia upraw sadowniczych. O ochronie drzew ziarnkowych przed chorobami, ze szczególnym uwzględnieniem parcha jabłoni mówił przedstawiciel Instytutu Ogrodnictwa w Skierniewicach. Temat nawożenia posypowego oraz dokarmiania dolistnego sadów i jagodników omówił przedstawiciel Yara Poland. Przedstawiciel Bayer CropScience zwrócił uwagę na umiejętne stosowanie środków ochrony roślin należących do nowej grupy chemicznej SDHI. Tematyka konferencji cieszyła się dużym zainteresowaniem producentów. Pomimo spiętrzonych prac polowych w konferencji uczestniczyło ponad 100 sadowników głównie z terenu powiatu opolskiego.

Również 16 maja 2015 r., w Polubiczach odbyło się Święto Kwitnących Sadów, jego inicjatorami było Zrzeszenie Producentów Owoców i Warzyw „Sad-Pol”. Na terenie zrzeszenia zorganizowano wystawę maszyn i środków koprodukcji oraz szkolenie dla sadowników nt. „Przyszłość polskich grup producentów owoców i warzyw. Otwarto nową inwestycję zrzeszenia – halę sortowniczą, w której zamontowano sześćścieżkową linię do sortowania i pakowania owoców (w kartony i woreczki foliowe).

Podczas Dni Otwartych Drzwi w Końskowoli, w kwaterze kolekcyjnej Sadu Doświadczalno-Wdrożeniowego zaprezentowano pracę wielofunkcyjnej maszyny do pielęgnacji plantacji krzewów owocowych. Pokaz oglądało 97 osób.

Doradcy służyli darmową pomocą w wypełnianiu powiadomienia dotyczącego bezpłatnej dystrybucji - embargo rosyjskie III transza, pomocą w wypełnianiu wniosku o udzielenie pomocy finansowej o charakterze de minimis w rolnictwie, rolnikom, którzy w 2015 roku byli producentami owoców porzeczki czarnej.

Lp.	Komórka organizacyjna	Ilość	Treść porady
1.	ZDR w Opolu Lubelskim	6	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa - pomoc de minimis dla producentów porzeczki czarnej
2.	ZDR w Bełżycach	16	
3.	ZDR w Białej Podlaskiej	37	
4.	ZDR w Biłgoraju	33	
5.	ZDR w Elizówce	2	
6.	ZDR w Janowie Lubelskim	18	
7.	ZDR w Końskowoli	16	
8.	ZDR w Krasnymstawie	23	
9.	ZDR w Kraśniku	26	
10.	ZDR w Lubartowie	3	
11.	ZDR w Łęcznej	2	
12.	ZDR w Opolu Lubelskim	67	
13.	ZDR w Parczewie	4	
14.	ZDR w Radzynie Podlaskim	3	
15.	ZDR w Wisznicach	4	
16.	ZDR we Włodawie	0	
17.	ZDR w Zamościu	5	
18.	NEK	2	
Razem		261	

Realizacja zadań wdrożeniowo - upowszechnieniowych:

Analizy dokonali specjaliści ds. produkcji ogrodniczej po szczegółowym zapoznaniu się ze sprawozdaniami z prac wdrożeniowo – upowszechnieniowych sporządzonych przez doradców ds. ogrodnictwa z poszczególnych ZDR – ów na terenie woj. lubelskiego.

Obiektywnie należy stwierdzić, że podjęte tematy wdrożeniowo – upowszechnieniowe były zasadne i w większości odzwierciedlały specyfikę terenu objętego działaniem przez doradców. Lustracje zadań przeprowadzone przez specjalistów zakładowych potwierdziły właściwy dobór gospodarstw objętych doradztwem branżowym. W większości przypadków były to gospodarstwa na wysokim i średnim poziomie produkcyjnym wprowadzające zalecane innowacje technologiczne. We wszystkich gospodarstwach wdrożeniowych jako podstawowy cel bez wyjątku zgodnie z zaleceniami prowadzona była integrowana ochrona roślin sadowniczych i warzywniczych.

Temat 1/O Innowacje technologiczne w sadach z uwzględnieniem IO.

Temat był realizowany w gospodarstwach sadowniczych zajmujących się towarową uprawą takich gatunków jak: jabłonie, wiśnie, czereśnie. We wszystkich gospodarstwach podstawowe parametry tj. plony i jakość produkowanych owoców były wysokie. W sadach zgodnie z zaleceniami integrowanej ochrony prowadzony był monitoring szkodników przy pomocy dostępnych urządzeń biotechnicznych. W niektórych z nich wprowadzono nowe innowacyjne rozwiązania technologiczne takie jak fertygacja czy montaż sieci przeciwgradowych, a także precyzyjne sortowanie i przechowywanie w nowoczesnych chłodniach KA i ULO. Podjęto też próby wprowadzenia do uprawy nowych perspektywicznych odmian w obrębie uprawianych gatunków drzew owocowych. Założone cele zostały zrealizowane, a opłacalność produkcji satysfakcjonowała producentów.

Plony

dt/ha	Jabłonie	Wiśnie	Czereśnie
Średnia	498,85	100,96	106,67
Minimum	310	50	100
Maksimum	600	160	120

2/O Innowacje technologiczne w uprawie krzewów jagodowych i truskawek z uwzględnieniem IO – porzeczki czarne.

W gospodarstwach wdrożeniowych zajmujących się towarową uprawą porzeczek czarnych metodą integrowanej ochrony plony były wysokie. Niestety bardzo wysokie temperatury występujące tuż przed zbiorami i w trakcie trwania zbiorów niektórych odmian, spowodowały obniżenie jakości owoców, które uległy poparzeniu. Odmiany bardziej ulistnione o twardych owocach mniej ucierpiały od upałów i wydały wysoki plon dobrej jakości owoców przeznaczonych do przetwórstwa. Niestety bardzo niskie ceny płacone producentom przez przetwórców pozwoliły na minimalną opłacalność produkcji owoców tego gatunku. W tej sytuacji w niektórych gospodarstwach wdrożeniowych nie osiągnięto satysfakcjonującego efektu finansowego.

W gospodarstwach wdrożeniowych prowadzących uprawę truskawek plony były zadowalające. Początkowo warunki do wzrostu i rozwoju truskawek były dobre, natomiast później przy utrzymującej się suchej i upalnej pogodzie nasilało się zagrożenie ze strony przędziorka chmielowca. Przy takich warunkach ochrona nie zawsze dawała zadowalające efekty. Susza w połączeniu z mało skuteczną ochroną przed przędziorkiem chmielowcem na niektórych plantacjach spowodowała obniżenie plonów, natomiast przy braku nawadniania przełoży się to na gorsze wiązania pąków kwiatowych. Tegoroczna cena pokrywała jedynie koszty produkcji.

Wdrożenia prowadzone na plantacjach malin dotyczyły głównie odmian jesiennych. Również i w malinach pojawił się problem z przędziorkiem chmielowcem, co wymagało intensywnej ochrony, która w panujących warunkach nie była łatwa. Dla uzyskania zadowalających plonów konieczne było

intensywne nawadnianie plantacji, co znacznie podniosło koszty uprawy. Na plantacjach nienawadnianych, pomimo doraźnego podlewania plony były niskie. Natomiast końcowy efekt ekonomiczny został osiągnięty dzięki wyjątkowo wysokim w tym roku cenom płaconym za owoce.

Temat ten był też wdrażany na plantacjach aronii. Jest to gatunek gdzie prowadzi się minimalną ochronę, ale coraz większego znaczenia w tej uprawie nabiera omacnica jarzębinianka, która w ostatnich latach wyrządza coraz większe szkody. Dlatego duże znaczenie mają tu systematyczne lustracje plantacji pod kątem występowania szkodnika. Ponieważ największa susza przypadła w okresie wzrostu i dojrzewania owoców aronii, to również znalazło odzwierciedlenie w niższych plonach. Na glebach słabych owoce zasychały, trudno je było zebrać. Pomimo niskich plonów spowodowanych suszą efekt ekonomiczny uzyskano dodatni.

Plantacje borówki wysokiej na której było prowadzone wdrożenie przezimowały dobrze, również przymrozki wiosenne nie wyrządziły szkód. Prowadzona integrowana ochrona była wystarczająca i skuteczna do zabezpieczenia plantacji przed chorobami i szkodnikami. Z powodu suszy konieczne było prowadzenie intensywnego nawadniania, co zwiększyło koszty. Pomimo nawadniania plony uległy zmniejszeniu, zwiększył się też udział owoców drobnych, które nie zostały sprzedane jako deserowe. Pomimo trudnego roku efekt zamierzony został osiągnięty.

Plony

dt/ha	Porzeczka	Malina jesienna	Malina	Jeżyna	Borówka wysoka	Porzeczka czerwona	Truskawka	Aronia
Średnia	93,48	57,5	66,52	100	78,13	98	116,67	52,55
Minimum	52,4	13	30	100	70	98	60	35,1
Maksimum	159,2	100	130	100	94,4	98	170	70

3/O Innowacje technologiczne w uprawie warzyw z uwzględnieniem IO.

Temat był realizowany w gospodarstwach, w których uprawiane były takie gatunki jak: brokuł, cebula, dynia, fasola szparagowa, kapusta głowiasta biała, kalafior, ogórki i pomidory. Cel prowadzonych prac ukierunkowany był przede wszystkim na wprowadzenie integrowanej ochrony, nowszych bardziej odpornych na choroby odmian oraz innowacyjnych rozwiązań technologicznych. W poszczególnych uprawach w całym sezonie wegetacyjnym prowadzony był monitoring chorób i szkodników przy zastosowaniu specjalistycznych pułapek (zapachowych i feromonowych). W celu ograniczenia ochrony zastosowano nowe bardziej odporne na choroby odmiany co miało ograniczyć stosowanie zabiegów fungicydowych i poprawić jakość plonujących warzyw. Plony i jakość warzyw, w poszczególnych gospodarstwach wdrożeniowych były na niskim lub średnim poziomie wojewódzkim. Powodem niskich plonów oraz gorszej jakości warzyw była panująca susza, która wystąpiła w środku okresu wegetacyjnego większości uprawianych gatunków. Założone cele technologiczne zostały zrealizowane, natomiast uzyskany efekt produkcyjny był różny, przeważnie zadowalający.

Plony

	Dynia zwyczajna	Pomidory	Cebula z dymki	Kalafior	Por	Marchew	Ogórki	Kapusta biała	Brokuł	Dynia
dt/ha			300	240	256	135	140	300	75	300
Średnia	7,5	379								
Minimum	6	285								
Maksimum	9	480								

4/O Innowacje w uprawie leszczyny wielkoowocowej z uwzględnieniem IO.

W gospodarstwach wdrożeniowych produkujących orzechy leszczyny wielkoowocowej z braku zarejestrowanych w Polsce fungicydów przeciwko moniliozie leszczyny zgodnie z zaleceniami doradców z powodzeniem wprowadzono nowatorską metodę ochrony wpisującą się w integrowaną ochronę z użyciem nawozów dolistnych o działaniu grzybobójczym. Osiągnięto średnie plony (z uwagi na suszę) dobrej jakości orzechów. Końcowy efekt technologiczny i ekonomiczny został osiągnięty. Mimo średnich plonów opłacalność produkcji była duża dzięki wysokiej cenie jednostkowej orzechów uzyskanej przez producentów.

Plony

dt/ha	Leszczyna wielkoowocowa
Średnia	29,26
Minimum	27,5
Maksimum	32

Zrealizowane działania

Lp.	Działanie	Ilość
1.	Szkolenia	48
2.	Konferencje/seminaria	8
3.	Porady	1816
4.	Zadania wdrożeniowo - upowszechnieniowe	82

Tematyka wybranych konferencji, seminariów i szkoleń

Lp.	Temat	Organizator	Ilość	Ilość uczestników
Konferencje/Seminaria				
1.	Jak podnieść jakość owoców i gdzie można oszczędzać na ochronie, fundusze unijne PROW 2014-2020 dla sadowników.	ZDR w Białej Podlaskiej	1	66
2.	Racjonalna ochrona czynnikiem ograniczającym koszty w uprawach sadowniczych.	ZDR w Końskowoli	1	34
3.	Ochrona drzew ziarnkowych przed chorobami ze szczególnym uwzględnieniem parcha jabłoni. Wykorzystanie w ochronie upraw sadowniczych nowej grupy chemicznej SDHI, a zagrożenie powstania odporności na w/w grupę chemiczną. Nawożenie posypowe i dokarmianie dolistne sadów i jagodników. Wybrane działania PROW 2014-2020.	ZDR w Opolu Lubelskim	1	94
4.	Dobór odmian jabłoni i gruszy do nasadzeń w aktualnych warunkach ekonomiczno-rynkowych z uwzględnieniem rynku krajowego i rynków trzecich. Zasady zakładania i prowadzenia drobnej przetwórczości w indywidualnych gospodarstwach sadowniczych. Racjonalna ochrona czynnikiem ograniczającym koszty produkcji w uprawach sadowniczych. Alternatywne gatunki roślin sadowniczych. Oszczędna gospodarka składnikami pokarmowymi w uprawach sadowniczych.	ZDR w Opolu Lubelskim	1	151

5.	Przyszłość polskich grup producentów owoców i warzyw.	ZDR w Wisznicach	1	56
6.	Porzeczki i agrest oraz nowe gatunki krzewów owocowych do uprawy towarowej w Polsce.	ZSP	1	104
7.	Perspektywy produkcji oraz innowacje technologiczne w uprawie malin i truskawek.	ZSP	1	98
8.	Problem chorób odglebowych w uprawach warzywniczych.	ZSP	1	40
Szkolenia				
1.	Aktualne problemy w uprawie i ochronie malin. Nowości odmianowe.	ZDR w Bełżycach	2	25
2.	Aktualne problemy w uprawie malin i truskawek.	ZDR w Bełżycach	2	100
3.	Co nowego w agrotechnice sadowniczej w nawiązaniu do ostatnich warunków atmosferycznych.	ZDR w Białej Podlaskiej	1	55
4.	Ochrona chemiczna wiśni, porzeczki, maliny, truskawki oraz wybranych warzyw z uwzględnieniem integrowanej ochrony.	ZDR w Białej Podlaskiej	1	42
5.	Aktualności w uprawie roślin jagodowych.	ZDR w Biłgoraju	1	48
6.	Uprawa porzeczki na potrzeby przetwórstwa.	ZDR w Biłgoraju	1	18
7.	Technologie uprawy warzyw z uwzględnieniem integrowanej ochrony.	ZDR w Elizówce, ZDR w Łukowie	3	50
8.	Innowacje technologiczne w produkcji malin.	ZDR w Janowie Lubelskim	2	52
9.	Choroby przechwalnicze warzyw.	ZDR w Końskowoli	1	12
10.	Przygotowanie pola pod uprawę malin. Nowe odmiany.	ZDR w Końskowoli	1	14
11.	Uprawa roślin sadowniczych z uwzględnieniem IO.	ZDR w Kraśniku	1	66
12.	Racjonalna ochrona roślin sadowniczych. Alternatywne gatunki sadownicze. Nawożenie i ochrona drzew owocowych środkami na bazie naturalnych składników. Dofinansowanie gospodarstw sadowniczych.	ZDR w Lubartowie	1	15
13.	Innowacje technologiczne w uprawie, nawożeniu i zbiorze kalafiorów i brokułów.	ZDR w Łęcznej	1	16
14.	Produkcja warzyw gruntowych - pomidorów i papryki z uwzględnieniem aktualnej ochrony.	ZDR w Łęcznej	1	12
15.	Racjonalne nawożenie warzyw korzeniowych, kapustnych i psiankowatych. Integrowane metody ochrony w produkcji.	ZDR w Łęcznej	1	15
16.	Zabiegi pielęgnacyjne i ochrona w sadzie leszczyny wielkoowocowej.	ZDR w Łęcznej	1	11
17.	Uprawa, nawożenie, ochrona roślin jagodowych. Zastosowanie humusów i mikroorganizmów w uprawie.	ZDR w Łukowie	1	73
18.	Racjonalna ochrona czynnikiem ograniczającym koszty produkcji w uprawach sadowniczych. Alternatywne gatunki roślin sadowniczych.	ZDR w Opolu Lubelskim, ZDR w Rykach	6	126
19.	Uprawa i ochrona krzewów jagodowych z uwzględnieniem integrowanej ochrony.	ZDR w Opolu Lubelskim, ZDR w Biłgoraju	6	186

20.	Uprawa i ochrona malin z uwzględnieniem IO.	ZDR w Opolu Lubelskim	3	78
21.	Zabezpieczenie sadów jabłoniowych przed zimą. Przechowalność owoców.	ZDR w Opolu Lubelskim	2	21
22.	Nowe odmiany derenia jadalnego, zastosowanie w przetwórstwie domowym.	ZDR w Parczewie	1	11
23.	Przydatność jabłek do zbioru za pomocą testu skrobiowego - badanie odmian późnych.	ZDR w Lubartowie	1	11
24.	Kombajnowy zbiór dyni na nasiona.	ZDR w Wisznicach	1	10
25.	Zasady cięcia i formowania drzew owocowych.	ZDR w Opolu Lubelskim, ZDR w Bełżycach	3	98

Tematyka wybranych artykułów do gazet, audycji telewizyjnych i radiowych

Lp.	Temat	ZDR/Dział	Ilość
Artykuły do gazet			
1.	Barwne wrzosi nie tylko do ogrodu.	ZDR w Białej Podlaskiej	4
2.	Zmiany w programie ochrony w 2015 roku wybranych upraw owoców jagodowych.		
3.	Uprawiamy żurawinę wielkoowocową.		
4.	Jak wyprodukować rozsadę pomidora dobrej jakości?		
5.	Agrest - roślina opłacalna.	ZDR w Biłgoraju	1
6.	Uprawa zatrwanów jako dodatkowe źródło dochodu.	ZDR w Elizówce	1
7.	Odmiany winorośli do produkcji winiarskiej w Polsce.	ZDR w Końskowoli	1
8.	Pielęgnacja truskawek po zbiorach.	ZDR w Krasnymstawie	1
9.	Nawożenie warzyw uprawianych z rozsady.	ZDR w Łęcznej	1
10.	Dni Ogrodnika.	ZDR w Łukowie	2
11.	Nawiązali współpracę z firmami nasiennymi.		
12.	Uprawa czarnej porzeczki w powiecie opolskim.	ZDR w Opolu Lubelskim	3
13.	Siatki antygradowe w gospodarstwie Krzysztofa i Anny Wilczopolskich.		
14.	Konferencja sadownicza w Opolu Lubelskim.		
15.	Zagrożenia w uprawie borówki wysokiej.	ZDR w Rykach	1
16.	Przechowywanie warzyw.	ZDR w Tomaszowie Lubelskim	1
17.	Przedstawiam gospodarstwo P. Danuta i Leszek Jaszczuk.	ZDR w Wisznicach	1
18.	Mikoryza.	ZEŚ	2
19.	RWS-Rolnictwo Wspierane przez Społeczność.		
20.	Nowości już się u nas przyjęły - Agro Dziennik.	ZSP	8
21.	Szpinak - wiosną lub jesienią.		
22.	Susza w rolnictwie.		
23.	Zaproś murarkę do sadu i ogrodu - Agro Dziennik.		
24.	Murarka ogrodowa sprzymierzeńcem sadowników i plantatorów.		
25.	Wojewódzkie Seminarium Sadownicze.		
26.	Suchodrzew jadalny - Jagoda kamczacka - krzew nie tylko dla amatorów?		

27.	Co wpływa na mrozoodporność roślin sadowniczych?		
Audycje telewizyjne i radiowe			
1.	Sytuacja w produkcji i obrocie jabłek na Lubelszczyźnie - TVP Lublin, Panorama Lubelska.	ZSP	7
2.	Nowe odmiany i ciekawostki szkółkarskie w sezonie 2015 r. - TVP Lublin, Panorama Lubelska.		
3.	Produkcja szkółkarska, stan obecny, opłacalność i perspektywy na przyszłość - Agrowieści TVP Lublin.		
4.	Skutki występowania suszy - TVP INFO, Panorama Lubelska.		
5.	Wywiad dla Radia Lublin na temat wpływu aktualnych temperatur na stan upraw oraz zamierzeń i działań ZDR w ramach działalności informacyjno-szkoleniowej.	ZDR w Opolu Lubelskim	1

Zadanie 3. Wprowadzenie innowacji technologicznych w produkcji zwierzęcej

Upowszechnianie i wdrażanie wiedzy rolniczej realizowane było poprzez organizację i prowadzenie seminariów wojewódzkich, wykładów na szkoleniach powiatowych i gminnych, szkoleniach praktycznych i warsztatach szkoleniowych w gospodarstwach demonstracyjnych. Praca doradców polegała na wskazywaniu rezerw istniejących w użytkowaniu zwierząt, pozwalających na obniżenie kosztów produkcji i poprawie efektywności produkcji. Znaczącym punktem była pomoc rolnikom w poprawie organizacji bazy paszowej dla bydła poprzez instruktaż indywidualny, polegająca na poprawie jakości pasz objętościowych, nadzorowaniu modernizacji budynków inwentarskich. Zadania były realizowane zgodnie z wymogami ustawy o ochronie zwierząt, ochrony środowiska, wymogach wzajemnej zgodności i dobrostanu zwierząt.

W dniu 15 stycznia 2015 r. w Sitnie odbyło się seminarium dla producentów mleka. Uczestniczyło w nim ponad 100 rolników, a także doradcy i przedstawiciele firm.

Pracownik Agencji Rynku Rolnego podsumował kwotowanie produkcji mleka w Polsce oraz przedstawił planowane zmiany w ustawie o organizacji rynku mleka.

W ciągu 10 lat w województwie lubelskim liczba producentów mleka spadła z 50 do 12 tysięcy, a kwota przypadająca na jednego producenta wzrosła aż czterokrotnie. Duże zapotrzebowanie na kwoty z krajowej rezerwy w ostatnim roku sprawiło, że **współczynnik przydziału** dla dostawców hurtowych wyniósł niewiele ponad 0,11. Ponieważ przyznana z rezerwy ilość kwoty **nie może być mniejsza niż 500 kg, wielu producentów nie skorzysta z rezerwy**. Według prognoz ARR, przy przekroczeniu krajowej kwoty dostaw o **ok. 8%** opłata może wynieść **ok. 70-80** groszy za kilogram przekroczenia. Prezes Lubelskiego Związku Hodowców Bydła i Producentów Mleka w swoim wystąpieniu zwrócił uwagę, że na Lubelszczyźnie mamy markowe zakłady mleczarskie i o ile trudno wyobrazić sobie wspólną sprzedaż produktów na rynku krajowym, to szansą jest wspólny eksport. Prezes zachęcał również do pełnego wykorzystania stanowisk w gospodarstwach oraz analizy ponoszonych kosztów.

W czasie spotkania swoje prelekcje wygłosili także żywieniowcy z poszczególnych firm paszowych. Nutrena doradzała, jak żywić krowy w poszczególnych okresach, Sano sugerowało, jak poprawić wynik ekonomiczny w produkcji mleka, a DeLaval zaproponowało rozwiązania dla obór uwięziowych i wolnostanowiskowych.

W trakcie spotkania rolnicy mieli również możliwość zapoznania się z ofertami Banku BGŻ, Techmlek, ProBiotics Polska oraz Techik Centrum Rolnictwa.

W dniu 20 stycznia 2015 r. w Sitnie, w siedzibie ZDR Zamość po raz kolejny, tradycyjnie w styczniu, odbyło się seminarium dla producentów trzody chlewnej.

Program spotkania był dosyć szeroki. Zapoznano uczestników z zasadami bioasekuracji stad trzody chlewnej przed wirusem afrykańskiego pomoru świń (ASF) oraz możliwościami skorzystania ze środków PROW 2014-2015, w szczególności przez producentów trzody chlewnej, mleka i bydła opasowego. Lekarz weterynarii omówił profilaktykę i leczenie chorób układu oddechowego świń. Przedstawiono różnorakie możliwości nowoczesnego projektowania i wyposażenia budynków dla loch pod kątem skorzystania ze środków unijnych w ramach działania „Modernizacja gospodarstw rolnych”, z możliwościami poprawy dochodowości produkcji trzody chlewnej, jak również zastosowanie probiotycznych organizmów w chowie i hodowli trzody chlewnej.

W dniach 6-8 lutego 2015 roku w Zespole Szkół Rolniczych Centrum Kształcenia Praktycznego w Pszczelej Woli odbyła się VI Konferencja Pszczelarska (**I Międzynarodowe Sympozjum Pszczelarskie „Pszczelarstwo Wielofunkcyjna Aktywność**), w której uczestniczyło ponad 250 pszczelarzy z Polski, a także z Rosji, Ukrainy, Białorusi, Litwy, Niemiec i Słowacji. Jej organizatorami byli Lubelski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Końskowoli - Zespół Doradztwa Rolniczego w Końskowoli oraz Zespół Szkół Rolniczych Centrum Kształcenia Praktycznego w Pszczelej Woli. Dyrektor LODR, jako ciekawostkę, zaprezentował miód rumiankowy. Zapowiedział również dalsze próby pozyskiwania miodu z innych upraw zielarskich.

Konferencja podzielona została na pięć sesji tematycznych oraz dwa fora dyskusyjne.

Pierwsza sesja poświęcona była pożytkom pszczelim (tematy wykładów: znaczenia pszczoły miodnej w zapyłaniu roślin entomofilnych, gospodarka pszczelarska na pożytkach wrzosowych). Podczas drugiej sesji poruszana była tematyka apiterapii (tematy wykładów: zastosowanie produktów pszczelich w onkologii oraz wykorzystanie osypu pszczół i czerwiu trutowego w apiterapii, postępy w hodowli pszczół odpornych na *Varroa destructor*). Zaproszeni przedstawiciele Instytutu Pszczelarskiego w Kirchheim w Niemczech poinformowali o nowym Europejskim projekcie „Smartbees”, dotyczącym hodowli pszczół odpornych na choroby pt. „*Breeding Vital European Honey Bees (Smartbees Project)*”. Goście z Rosji przeprowadzili warsztaty apiterapeutyczne, przedstawiając receptury na wykonanie maści i lekarstw z wykorzystaniem produktów pszczelich.

Sobotnie wykłady poświęcone były zdrowiu pszczół. Omówiono najważniejsze czynniki kształtujące sytuację epizootyczną w pasiekach polskich pszczelarzy z naciskiem na pasożyta *Varroa destructor*, postępowanie profilaktyczne i leczenie chorób pszczół w Słowacji, zintegrowane metody ochrony zdrowia pszczół przed najgroźniejszymi patogenami, *Nosema* spp. oraz *Varroa* spp, zagadnienia dotyczące zdrowia rodzin pszczelich. Drugi dzień forum dyskusyjnego skupił się wokół tematu rotacyjnej gospodarki pasiecznej.

Ostatnia, niedzielna, sesja poruszała tematy gospodarki pasiecznej w różnych zakątkach świata. Przedstawiono pszczelarstwo w Afryce na podstawie gospodarki pasiecznej prowadzonej na Wybrzeżu Kości Słoniowej. Omówiono temat jakości pokarmu dla pszczół stosowanego w naszych pasiekach. Konferencję zakończył wykład o pszczelarstwie w Kazachstanie.

W ZSR CKP w Pszczelej Woli swoje stoiska miały firmy produkujące ule i sprzęt pszczelarski. Można było kupić fachową prasę pszczelarską oraz nasiona roślin miododajnych.

VI Lubelska Konferencja Pszczelarska ma charakter konferencji „wędrującej”. Podobna tematyka została przedstawiona w Grabanowie, Janowie Lubelskim, Chełmie, Sitnie i Kraśniku.

W dniu 19.05.2015 r. odbyła się konferencja naukowa pt. „Problematyka chowu bydła w Polsce”, zorganizowana przez Lubelski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Końskowoli oraz Państwowy Instytut Weterynaryjny - Państwowy Instytut Badawczy w Puławach. Została ona sfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. Przedsięwzięcie zrealizowano przy współpracy Sekretariatu Regionalnego Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich Województwa Lubelskiego.

Podczas konferencji omówiono zagadnienia dotyczące: sposobów i nowych systemów żywienia bydła ze szczególnym uwzględnieniem produkcji ekologicznej, optymalnego wykorzystania genotypu bydła w produkcji mleka i mięsa, ekonomicznych uwarunkowań gospodarstw mlecznych w zależności od skali produkcji, problemów zdrowotnych w odchowie cieląt i młodego bydła, nowych technologii

w produkcji bydła mlecznego, możliwości wsparcia hodowli bydła w Polsce ze środków Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020.

W trakcie konferencji hodowcy bydła korzystali z porad prelegentów. Konferencję zakończyła gorąca dyskusja dotycząca opłacalności chowu bydła.

W dniu 18 listopada 2015 r. w gospodarstwie MONTAGRO sp. z o.o. w Wierzbicy odbyło się szkolenie dla doradców i rolników. Jego organizatorem był Dział Systemów Produkcji Rolnej, Standardów Jakościowych i Doświadczalnictwa.

Spółka MONTAGRO jest właścicielem największej hodowli krów czystej rasy Montbéliarde w Polsce. Obecnie w gospodarstwie znajduje się ponad 600 szt. bydła, w tym ponad 300 krów. O wyborze rasy zdecydowały cechy użytkowe bydła, takie jak długowieczność, zdrowotność i odporność na choroby, budowa nóg, dobra płodność i łatwość wycieleń, a także możliwość uzyskania zadowalającej wydajności mlecznej przy jednocześnie dość wysokiej wydajności mięsnej. Potwierdzają to wyniki kontroli użyteczności mlecznej. W 2014 roku średnio od krowy uzyskano 8 425 kg mleka o zawartości 3,60% tłuszczu i 3,59% białka, co zapewniło pierwsze miejsce w Polsce w rasie. Spółka szczeni się tym, że jako pierwsza wprowadziła w Polsce 3 krowy rasy Montbeliarde do prestiżowej księgi krów, które wyprodukowały ponad 100 tys. kg mleka. Obecnie w stadzie utrzymywane są 24 krowy w 8-iej laktacji, a średnia krów, które ubyły ze stada, wynosi 5,4 laktacji i rośnie.

Nowa wolnostanowiskowa obora wyposażona jest w system kurtyn bocznych sterowanych automatycznie, w zależności od warunków atmosferycznych. Dodatkową ilość światła zapewnia także świetlik w kalenicy ze stałą szczeliną wentylacyjną. To rzadkie rozwiązanie w oborach zapewnia prawidłową wymianę powietrza. Pomimo deszczowej pogody w dniu zwiedzania na korytarz obory dostawała się minimalna ilość wody. Budynek dodatkowo wyposażony jest w mieszacze powietrza i aktywne czochradła. Młodzież odchowywana jest w zmodernizowanym budynku z okólnikiem i zewnętrznym korytarzem paszowym.

Dużym zainteresowaniem zwiedzających cieszyło się urządzenie do separowania gnojowicy o wydajności 2 m³/h i wykorzystanie separatu (*po uprzednim zdezynfekowaniu wapnem gazowym*) jako ściółki do boksów legowiskowych dla krów.

Dój odbywa się w hali udojowej firmy DeLaval typu „bok w bok” 2 x 12 stanowisk z systemem zarządzania stadem ALPRO. Zewnętrzne usytuowanie hali udojowej umożliwia budowę kolejnej obory w przyszłości. Mleko w całości odbierane jest przez OSM w Krasnymstawie. Stado krów podzielone jest na 5 grup żywieniowych, w tym dwie grupy krów zasuszonych. Żywienie oparte jest o system TMR, a jałówki i krowy zasuszone w sezonie letnim korzystają z pastwiska.

Tematyka zadań wdrożeniowo - upowszechnieniowych:

1/Z Poprawa bazy paszowej w produkcji mleka.

Celem pokazu jest zapewnienie odpowiedniej ilości pasz objętościowych dobrej jakości.

W pracach z tematu 1/Z doradcy pomagali w ustawieniu żywienia krów mlecznych opierając dawki o wysokiej jakości pasze objętościowe. Specjaliści zajmujący się efektywnością skarmiania pasz objętościowych udowodnili, że tylko poprzez ich odpowiedni dobór i poprawę jakości można zwiększyć nawet o 1500 l roczną wydajność mleka. Produkcja mleka przy maksymalnym spożyciu pasz objętościowych jest zdecydowanie bardziej ekonomiczna. Trafnie zostały wytypowane gospodarstwa do współpracy posiadające minimum 10 krów, spełniały minimalne standardy w zakresie higieny produkcji i warunków utrzymania. Wszystkie z gospodarstw specjalizowały się w produkcji mleka, posiadały niezbędne wyposażenie w sprzęt do zbioru pasz i produkcji kiszonek.

W pierwszym etapie analizowano posiadane zasoby paszowe pod względem ilościowym i jakościowym, a następnie planowano niezbędną bazę paszową na przyszłość.

Doradztwem zostały objęte tematy związane ze sporządzaniem i wybieraniem kiszonek, zbiorem siana oraz doborem paszy treściwej. Zalecana była ocena laboratoryjna kisonki lub ocena organoleptyczna.

Areał Ilość sztuk Roczna produkcja mleczna z gospodarstw

Średnia	32,16	40,09	136148,06
Minimum	12,38	12	45825
Maximum	77	90	400000

2/Z Obniżenie kosztów remontu stada poprzez prawidłowy odchów jałówek.

Celem pokazu było zapewnienie odpowiedniego odchowu zwierząt przeznaczonych na remont stada. Doradztwem objęto żywienie zwierząt, kontrolę ich wagi oraz warunki utrzymania. Zalecano mierzenie i ważenie zwierząt w celu kontroli rozwoju somatycznego zwierząt oraz określenia optymalnego terminu inseminacji lub krycia jałówek. Zalecano także ocenę kondycji ciała za pomocą wskaźnika BCS. Gospodarstwa współpracujące posiadały minimum 10 krów i miały możliwość odchowu zwierząt z własnego stada. Gospodarstwa spełniały minimalne standardy w zakresie warunków utrzymania zwierząt.

W pierwszym etapie doradztwa konieczne było przeprowadzenie analizy stanu zastanego, aktualnego oraz określenie przyczyn nieprawidłowego odchowu jałówek.

Następnie przedstawiano plan optymalnego systemu odchowu zwierząt dla danego gospodarstwa. Zarządzano stadem krów mlecznych w sposób umożliwiający właściwe przygotowanie jałówki hodowlanej do jej późniejszego użytkowania. Jednym z istotnych kosztów sięgających 20% w gospodarstwach zajmujących się hodowlą bydła mlecznego jest odchów jałówek. Wielkość tych wydatków uzależniona jest między innymi od warunków utrzymania, żywienia oraz wieku jałówki, w którym po raz pierwszy wycieli się. W pracach doradczych z tematu 2/Z zalecano odchów jałówek na remont stada w sposób prawidłowy i tani.

Areał Ilość sztuk – krów Ilość sztuk na remont stada

Średnia	38,09	28,7	7,76
Minimum	11	8	3
Maximum	83,5	70	23

3/Z Produkcja żywca wołowego wysokiej jakości.

Celem tematu upowszechnieniowo-wdrożeniowego było tworzenie lub powiększanie skali produkcji żywca wołowego w gospodarstwach w oparciu o zwierzęta czystorasowe lub mieszańce z dużym udziałem genów rasy mięsnej, (co najmniej 87,5% pokolenie F₃) oraz prowadzące odchów i opas cieląt mieszańców z rasami mięsnymi. Skala produkcji w gospodarstwie była dostosowana do posiadanej bazy paszowej. W gospodarstwach były zapewnione warunki produkcyjne, pomieszczenia, baza paszowa predysponująca do chowu bydła mięsnego. Doradztwem objęto gospodarstwa posiadające co najmniej 5 sztuk stada podstawowego wraz z przychowkiem lub odchów i opas, co najmniej 10 sztuk rocznie.

W pierwszym etapie wdrożenia oceniano dotychczasowy poziom produkcji oraz określano możliwości zwiększenia jej skali ustalając maksymalny poziom dla gospodarstwa. W gospodarstwach zamierzających rozpocząć chów bydła ustalano możliwy do osiągnięcia poziom żywienia, który głównie decyduje o sukcesie hodowlanym. W oparciu o te informacje oraz po ocenie warunków utrzymania jakimi dysponowało gospodarstwo przedstawiano hodowcy odpowiednie rozwiązania dotyczące chowu bydła mięsnego w jego gospodarstwie. Proponowano odpowiednią dla gospodarstwa synchronizację sezonu wcielen tak by (90% wcielen) zamykało się w okresie dwóch miesięcy.

Oceniano wykonywane zabiegi pielęgnacyjne i ewentualnie zalecano wprowadzanie brakujących. We wszystkich gospodarstwach oceniano procent upadków (szczególnie cieląt) poszukując ich przyczyn w celu ich wyeliminowania stosując odpowiednią profilaktykę.

Areał Ilość sztuk- mamek Ilość sztuk sprzedanych

Średnia	38,20	11,73	40,76
Minimum	12		8
Maximum	100	30	250

4/Z Prawidłowy odchow prosiąt

Celem wdrożenia było uzyskanie w roku maksymalnej ilości sztuk zdrowych, (o potencjalnie wysokiej mięsności) dobrze odchowanych prosiąt. Doradcy wytypowali gospodarstwa rozwijające produkcję trzody w cyklu zamkniętym lub specjalizujące się w produkcji prosiąt na sprzedaż. Stado w gospodarstwie współpracującym liczyło minimum 3 lochy (w większości z perspektywą wzrostu ilości loch). Lochy jako materiał mateczny w większości gospodarstw były czystorasowe lub krzyżówkowe pochodzące z ras rodzimych. W pierwszym przeprowadzono analizę stanu zastanego, aktualnego oraz określano przyczyny niepowodzeń w rozrodzie lub odchowie prosiąt. W następnej kolejności ustalony został program poprawy danego problemu w zakresie:

- organizacji rozrodu,
- genetyki loch i doboru do kjarzeń knurów,
- plenności loch,
- żywienia loch i prosiąt,
- profilaktyki loch i prosiąt,
- zmniejszenia upadków prosiąt,
- dobrostanu zwierząt.

Zalecano nowe systemy utrzymania i żywienia loch oraz prosiąt zgodne z zasadą minimalnych wymogów wzajemnej zgodności.

Areał Ilość macior Ilość prosiąt odsadzonych

Średnia	33,66	16,63	17,98
Minimum	6,06	4	10
Maximum	80	60	24

5/Z Poprawa efektów ekonomicznych w produkcji tuczników.

Celem wdrożenia było zwrócenie większej uwagi producentów na konieczność poprawy jakości oferowanego surowca (żywca wieprzowego) i uzyskanie lepszych efektów ekonomicznych. Zwracano uwagę na zwiększenie skali produkcji umożliwiającą dostarczenie do zakładów mięsnych dużych partii tuczników o wysokiej mięsności w celu otrzymania za nie lepszej ceny. Wytypowane gospodarstwa specjalizowały się w produkcji trzody chlewnej, produkowały tuczniki w cyklu zamkniętym lub otwartym, a roczna skala produkcji wynosiła minimum 50 tuczników. Dążono do osiągnięcia dobrych wyników w tuczu poprzez zakup materiału hodowlanego, prawidłowe żywienie, odpowiednią masę w dniu uboju, dobre warunki środowiskowe, profilaktykę weterynaryjną.

Areał Ilość sztuk Ilość sztuk sprzedanych w roku

Średnia	30,69	117,95	378,83
Minimum	7,62	3	21
Maximum	72	580	1500

6/Z Budowa i modernizacja budynków inwentarskich zgodnie z obowiązującymi przepisami.

Zadanie miało na celu poprawę warunków dobrostanu w gospodarstwach utrzymujących zwierzęta. W modernizowanych budynkach zwracano uwagę na wymagania dotyczące podłóg i posadzek w budynkach inwentarskich, oświetlenie pomieszczeń, doboru i obliczenia odpowiedniej wentylacji, wybiegów oraz stosowanej wody do celów technologicznych (mycie urządzeń udojowych). Zakres prac objętych prowadzonym tematem polegał głównie na optymalizacji oświetlenia sztucznego,

poprawy lub budowy wygradzeń dla zwierząt, prowadzeniu dokumentacji pasz, środków leczniczych, poprawy BHP w gospodarstwie.

Areał ilość sztuk

Średnia	48,475	44,75
Minimum	2,9	19
Maximum	154	66

Zrealizowane działania

Lp.	Działanie	Ilość
1.	Szkolenia	94
2.	Konferencje/seminaria	4
3.	Porady	2802
4.	Zadania wdrożeniowo - upowszechnieniowe	207

Tematyka wybranych konferencji, seminariów i szkoleń

Lp.	Temat	Organizator	Ilość	Ilość uczestników
Konferencje/Seminaria				
1.	Organizacja Konferencji w ramach ogólnopolskiego Festiwalu Wieprzowiny.	NEK	1	48
2.	Aktualne problemy nowoczesnego pszczelarstwa.	ZDR w Białej Podlaskiej	1	178
3.	VI Lubelska Konferencja Pszczelarska – „Pszczelarstwo wielofunkcyjna aktywność”.	ZDR w Końskowoli	1	191
4.	Seminarium dla producentów mleka.	ZSP	1	110
Szkolenia				
1.	Żywienia bydła mlecznego. Uprawa kukurydzy na kisonkę.	ZDR w Bełżycach, ZDR w Białej Podlaskiej	2	27
2.	Żywienie trzody chlewnej z wykorzystaniem roślin strączkowych.	ZDR w Bełżycach	1	15
3.	Krajowy Program Wsparcia Pszczelarstwa 2015/2016.	ZDR w Białej Podlaskiej	2	176
4.	Przygotowanie rodzin pszczoł do wykorzystania wczesnych pożytków.	ZDR w Białej Podlaskiej	1	60
5.	Różne rozwiązania obór dla bydła mięsnego.	ZDR w Białej Podlaskiej	1	17
6.	Produkty pszczele.	ZDR w Białej Podlaskiej	1	36
7.	Poprawa dobrostanu zwierząt i warunków zoohigienicznych w budynkach inwentarskich.	ZDR w Biłgoraju, ZDR w Bychawie, ZDR w Kraśniku, ZDR w Piaskach, ZDR w Białej Podlaskiej	7	89
8.	Prawidłowe prowadzenie dokumentacji w gospodarstwach produkujących zwierzęta.	ZDR w Biłgoraju	2	41
9.	Profilaktyka w odchowie prosiąt.	ZDR w Biłgoraju	2	48
10.	Poprawa opłacalności produkcji trzody chlewnej.	ZDR w Biłgoraju, ZDR w Bełżycach	2	34
11.	Modernizacja gospodarstw rolnych w produkcji zwierzęcej. Higiena produkcji mleka.	ZDR w Bychawie	1	10

12.	Innowacje technologiczne w hodowli krów mlecznych.	ZDR w Bychawie, ZDR w Łęcznej	2	28
13.	Innowacje technologiczne w produkcji zwierzęcej. Informacje o afrykańskim pomorze świń (ASF).	ZDR w Chełmie, ZDR w Łęcznej, ZDR we Włodawie	4	45
14.	Produkcja żywca wołowego wysokiej jakości.	ZDR w Chełmie	1	13
15.	Produkcja wysokiej jakości wieprzowiny.	ZDR w Elizówce, ZDR w Bychawie	2	34
16.	Produkcja wysokiej jakości jałówek.	ZDR w Elizówce	1	14
17.	Produkcja wysokiej jakości tuczników.	ZDR w Elizówce	1	23
18.	Warroza - profilaktyka i terapia, Poddawanie matek pszczelich, Pszczelarstwo w Turcji i Austrii.	ZDR w Janowie Lubelskim	1	68
19.	Mikroklimat w pomieszczeniach inwentarskich.	ZDR w Końskowoli	1	11
20.	Poprawa mięsności tuczników.	ZDR w Końskowoli	1	12
21.	Sporządzanie dobrej jakości kiszonki z kukurydzy.	ZDR w Końskowoli	1	11
22.	Zagrożenia jakie niesie ze sobą ASF - zasady bioasekuracji.	ZDR w Końskowoli, ZDR w Biłgoraju, ZDR w Krasnymstawie, ZDR we Włodawie	4	54
23.	Żywienie bydła mlecznego i mięsnego, Zastosowanie strączkowych w żywieniu bydła.	ZDR w Lubartowie	1	19
24.	Dawki pokarmowe i zapotrzebowanie dla poszczególnych grup wiekowych trzody chlewnej.	ZDR w Lubartowie	1	12
25.	Produkcja bydła mlecznego - organizacja bazy paszowej.	ZDR w Lubartowie, ZDR w Chełmie	2	24
26.	Wpływ żywienia - najważniejsze czynniki wpływające na wydajność krów mlecznych oraz skład fizykochemiczny mleka.	ZDR w Lubartowie	1	20
27.	Poprawa zdrowotności świń drogą do opłacalności produkcji trzody chlewnej.	ZDR w Lubartowie	1	44
28.	Żywienie, wydajność krów a opłacalność produkcji mleka.	ZDR w Lubartowie	1	30
29.	Prawidłowe żywienie bydła.	ZDR w Łukowie, ZDR w Elizówce	3	62
30.	Opłacalność produkcji trzody chlewnej a prawidłowy odchów prosiąt.	ZDR w Parczewie	1	18
31.	Kiszonki w żywieniu bydła opasowego. Zasady bioasekuracji ASF. Stosowanie monitoringu komputerowego w stadzie krów mlecznych. Odchów cieląt. Kiszonka z odmian kukurydzy Limagrain.	ZDR w Radzynie Podlaskim	1	52
32.	Pasze stosowane w żywieniu bydła.	ZDR w Radzynie Podlaskim	1	24
33.	Aktualna problematyka związana z chowem bydła mlecznego.	ZDR w Tomaszowie Lubelskim, ZDR w Zamościu	2	34
34.	Prawidłowa gospodarka pasieczna.	ZDR w Tomaszowie Lubelskim	1	25

35.	80 lecie prowadzenia ksiąg świni gołębskich – puławskich.	ZDR w Zamościu	1	40
36.	Czynna ochrona przyrody poprzez wypas owiec, zasada wzajemnej zgodności - Dobrostan w chowie bydła mlecznego.	ZDR w Zamościu	1	49
37.	Czynniki decydujące o prawidłowym rozrodzie bydła.	ZDR w Zamościu	3	31
38.	Możliwości inwestowania w nowej perspektywie finansowej PROW 2014-2020 - Nowa perspektywa finansowa w gospodarstwach mlecznych. Tradycyjne obory stanowiskowe -możliwości, potrzeby i kierunki inwestowania. Obory wolnostanowiskowe - kierunki inwestowania, dobrostan krów.	ZDR w Zamościu	1	48
39.	Minimalne warunki chowu drobiu w gospodarstwie przydomowym.	ZDR w Zamościu	1	16
40.	Szkolenie dla producentów trzody chlewnej.	ZDR w Zamościu	1	66
41.	Zapobieganie chorobom bydła.	ZDR w Zamościu	1	28
42.	Wykorzystanie różnorodności rasowej koni w rekreacji i sporcie dzieci i młodzieży.	ZDR w Zamościu	1	12
43.	Wykrywanie podklinicznych stanów zapalnych wymion u krów.	ZDR w Biłgoraju	3	34
44.	Zabezpieczenie bazy paszowej - prawidłowe sporządzanie kiszunki z kukurydzy.	ZDR w Lubartowie, ZDR w Zamościu, ZDR w Białej Podlaskiej, ZDR w Radzynie Podlaskim, ZDR w Wisznicach, ZDR w Łukowie	10	91
45.	Hodowla krów rasy montbeliarde.	ZSP	1	21
46.	Szkolenie praktyczne w gospodarstwie Maontagro, największym hodowcą krów rasy montbeliarde w Polsce.	ZDR w Lubartowie	1	40
47.	Rudawka Rymanowska: Wystawa Ras Rodzimych, czempionat konia huculskiego, i Krajowa Wystawa Bydła simentalskiego.	ZDR w Zamościu	1	24
48.	Zachowawcze rasy bydła i owiec w połączeniu z produkcją marginalną w gospodarstwach ekologicznych.	ZDR w Elizówce	1	20
49.	Pokaz nowych maszyn i urządzeń rolniczych służących do zbioru sianokiszunki i kiszunki z kukurydzy.	ZDR w Lubartowie	2	58

Tematyka wybranych artykułów do gazet, audycji telewizyjnych i radiowych

Lp.	Temat	ZDR/Dział	Ilość
Artykuły do gazet			
1.	Po wiedzę do Danii.	NEK	1
2.	Sztafeta pokoleń w Niedrzwicy Kościelnej.	ZDR w Bełżycach	2
3.	Konie to moja pasja.		
4.	Pielęgnacja racic a produktywność krów mlecznych.	ZDR w Białej Podlaskiej	2

5.	Problemy nowoczesnego pszczelarstwa - Gościńiec Biały.		
6.	Czynniki wpływające na wybór odmiany kukurydzy na kiszonkę.	ZDR w Biłgoraju	2
7.	Pastwisko - najtańsza pasza w żywieniu krów.		
8.	Modernizacja gospodarstw rolnych.	ZDR w Bychawie	1
9.	Zasady i technika żywienia cieląt.	ZDR w Chełmie	1
10.	Czempionaty koni zimnokrwistych - ogólne zasady i charakterystyka.	ZDR w Elizówce	2
11.	Pokaz orki konnej i wiosennych prac polowych.		
12.	Nowe spojrzenie na rolę trutni w rodzinie pszczelej – Pszczelarstwo.	ZDR w Końskowoli	9
13.	Rasy pszczoły miodnej hodowanej w Polsce – Pszczelarstwo.		
14.	Zimowla rodzin pszczelich.		
15.	Warroza - historia choroby i biologia pasożyta.		
16.	Próby selekcji pszczół opornych na warrozę - Pszczelarstwo, LAR.		
17.	Warroza- profilaktyka i terapia.		
18.	Wysoka wielofunkcyjna dennica nowością w pszczelarstwie.		
19.	Relacja z VI Lubelskiej Konferencji Pszczelarskiej.		
20.	Stres termiczny w produkcji trzody chlewnej.	ZDR w Krasnymstawie	1
21.	Zapobieganie agresji świń.	ZDR w Lubartowie	3
22.	Różne drogi do sukcesu - gospodarstwo Pana Piotra Waszczuka z Kaznowa prowadzącego produkcję bydła mlecznego.		
23.	Otwarty system tuczu trzody.		
24.	Profilaktyka chowu świń.	ZDR w Łęcznej	1
25.	Żywienie krów w okresie zasuszenia.	ZDR w Radzynie Podlaskim	4
26.	Czy hodowcy otrzymają wsparcie finansowe?		
27.	Chianina - Włoska rasa bydła.		
28.	Profilaktyka zootechniczna – wzmocnienie mechanizmów obronnych zwierząt.	ZDR w Tomaszowie Lubelskim	2
29.	Magalica wełnista świnia pastwiskowa.	ZDR w Wisznicach	2
30.	Nowoczesny odchów cieląt.		
31.	Poprawa efektywności produkcji prosiąt.		
32.	Jak poprawić produktywność trwałych użytków rolnych.	ZDR w Zamościu	8
33.	Skorupa musi być wytrzymała.		
34.	Nowe wymogi dobrostanu loch - Dziennik Wschodni - zakładka: Ekspert radzi.		
35.	Cudze chwalicie swego nie znacie. Polskie rasy koni wykorzystywane w rolnictwie, agroturystyce i sporcie.		
36.	Prezentacja trzody chlewnej oraz owiec i kóz podczas Wystawy Zwierząt Hodowlanych Maszyn i Urządzeń Rolniczych w Sitnie.		
37.	Żywienie kóz.		

38.	Mulardy.		
39.	Zasady bioasekuracji w ochronie stad przed wirusem ASF.		
40.	Dokarmianie krów jesienią.	ZDR we Włodawie	1
41.	Rynek wieprzowiny w Polsce.	ZSP	9
42.	Choroby bydła.		
43.	Uwaga na niebezpieczne kiszonki.		
44.	Konferencja PIWet Puławy.		
45.	Jak chronić wątrobę.		
46.	Króliki rasowe.		
47.	Dymorfizm płciowy u ptaków.		
48.	Profilaktyka weterynaryjna oraz leczenie grzybic bydła.		
49.	Pańskie oko krowę leczy.		
Audycje telewizyjne i radiowe			
1.	Nagranie do Radia Biper: Konferencja pszczelarska w Grabanowie, tematyka, właściwości odżywcze i lecznicze produktów pszczelich.	ZDR w Białej Podlaskiej	2
2.	Nagranie do Interwizji: Zajęcia pszczelarskie dla dzieci i młodzieży prowadzone w pasiece w Grabanowie.		

1.2. Program 2. Popularyzacja i kształcenie rolników w zakresie poprawy jakości produktów rolnych (żywności) i dobrej praktyki rolniczej

Zadanie 1. Informacja i doradztwo w zakresie wprowadzania zasady wzajemnej zgodności (cross compliance)

Minimalne wymagania wzajemnej zgodności dotyczą prowadzonej w gospodarstwie produkcji rolniczej. Ich spełnienie jest warunkiem otrzymania w pełnej wysokości dopłat bezpośrednich, a także płatności z następujących działań:

- płatności z tytułu naturalnych utrudnień dla rolników na obszarach górskich, na obszarach innych niż obszary górskie (w skrócie zwane ONW),
- płatności dla obszarów Natura 2000 (dyrektywa 79/409/EWG w sprawie ochrony dzikiego ptactwa i dyrektywa 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory) i płatności związane z dyrektywą 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego, ustanawiającą ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej,
- płatności rolnośrodowiskowo – klimatycznych.

Ośrodek jest uprawnionym podmiotem doradczym, dysponującym odpowiednio przygotowaną kadrą doradczą i oferuje rolnikom pomoc w zakresie przystosowania gospodarstwa pod kątem cross-compliance (zasady wzajemnej zgodności), oraz pod kątem spełniania wymogów w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy w gospodarstwie.

Status doradcy rolnego na koniec 2015 r. posiadało 248 pracowników. Młodzi pracownicy z niewielkim stażem pracy zostali w 2015 r. przeszkoleni w zakresie doradcy rolnego.

W tym kierunku specjaliści i doradcy naszego Ośrodka świadczyli usługi doradcze (szkolenia, porady, oceny).

Zrealizowane działania

Lp.	Działanie	Ilość
1.	Szkolenia	30
2.	Porady	2556

Tematyka wybranych szkoleń

Lp.	Temat	Organizator	Ilość	Ilość uczestników
Szkolenia				
1.	Podstawowe zasady cross compliance obowiązujące w gospodarstwie rolnym.	ZDR w Białej Podlaskiej, ZDR w Piaskach, ZDR w Zamościu, ZDR w Wisznicach, ZDR w Tomaszowie Lub., ZDR w Elizówce, ZDR w Łęcznej, ZDR w Chełmie	11	156
2.	Program mający na celu wczesne wykrycie zakażeń wirusem wywołującym afrykański pomór świń i poszerzenie wiedzy na temat tej choroby oraz jej zwalczania.	ZDR w Tomaszowie Lubelskim	2	17
3.	Spełnienie zasad wzajemnej zgodności - obszar C, Zagrożenia związane z afrykańskim pomorem świń - zasady zabezpieczenia stad przed chorobą.	ZDR w Białej Podlaskiej, ZDR w Piaskach, ZDR w Chełmie, ZDR w Zamościu	4	51
4.	Bioasekuracja w zwalczaniu afrykańskiego pomoru świń.	ZDR w Zamościu, ZDR w Tomaszowie Lubelskim, ZDR w Wisznicach, ZDR w Elizówce	5	115
5.	Dobrostan zwierząt zgodnie z wymogami UE.	ZDR w Łęcznej, ZDR w Zamościu, ZDR w Białej Podlaskiej	4	118
6.	Zasady wzajemnej zgodności w zakresie zdrowotności roślin.	ZDR w Lubartowie, ZDR w Zamościu	2	90

Tematyka wybranych artykułów do gazet

Lp.	Temat	ZDR/Dział	Ilość
Artykuły do gazet			
1.	Mikroklimat w chlewni ważnym elementem zasady wzajemnej zgodności.	ZDR w Białej Podlaskiej	1
2.	Operat wodno prawny.	NEK	1

Zadanie 2. Doradztwo dla rolników składających wnioski o płatność do gruntów rolnych (dopłaty bezpośrednie)

Od 2015 roku wszedł w życie nowy system płatności bezpośrednich. Składały się na niego następujące rodzaje płatności:

1. Jednolita płatność obszarowa
2. Płatność za zazielenienie
3. Płatność dla młodych rolników
4. Płatność dodatkowa
5. Płatności związane z produkcją (bydło, krowy, owce, kozy, owoce miękkie, rośliny wysokobiałkowe, chmiel, buraki cukrowe, ziemniaki skrobiowe, pomidory, len, konopie włókniste)
6. Przejściowe wsparcie krajowe
7. Płatność dla małych gospodarstw.

W związku z trudnościami przy wprowadzaniu nowego systemu dopłat bezpośrednich doradcy podnosili swoje kwalifikacje zawodowe i przeprowadzali szkolenia dla rolników.

W dniu 04.02.2015 r. w LODR w Końskowoli odbyła się druga część cyklu szkoleniowego dla doradców z zakresu dopłat bezpośrednich (I-sza część odbyła się 27.01.2015 r. i dotyczyła dopłat bezpośrednich oraz PROW 2014-2020). Wykładowcami byli pracownicy Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

Anna Dubielis, starszy specjalista z Biura Działań Społecznych i Środowiskowych oraz Płatności Bezpośrednich poinformowała odnośnie dopłat bezpośrednich w 2015 roku. W tym naborze czekało rolników wiele zmian w związku z wypełnianiem wniosków, ponieważ zaczęły obowiązywać nowe zasady przyznawania płatności bezpośrednich.

Jarosław Suski z Biura Działań Społecznych i Środowiskowych oraz Płatności Bezpośrednich przybliżył nowe wymogi Programu Rolnośrodowiskowo-Klimatycznego i Rolnictwa Ekologicznego. Głównym założeniem programu jest promowanie produkcji rolnej opartej na metodach zgodnych z wymogami ochrony środowiska i przyrody. Beneficjent będzie podejmował zobowiązanie na 5 lat i w tym okresie będzie objęty obowiązkiem zachowania wszystkich trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo stanowiących ostoje dzikiej przyrody w jego gospodarstwie.

Nasi doradcy byli przygotowani do udzielania pomocy rolnikom mającym problemy z wypełnieniem wniosku o przyznanie płatności na rok 2015.

Zgodnie z zapowiedzią Dyrekcji Lubelskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego i Agencji Restrukturyzacji Rolnictwa Lubelskiego Oddziału Regionalnego rozpoczął się cykl szkoleń. Na terenie Gminy Sitno, która liczy prawie 7 tysięcy mieszkańców odbyło się 7 spotkań szkoleniowych w miejscowościach: Czeźniki, Horyszów Polski, Jarosławiec, Kolonia Sitno, Kornelówka, Sitno i Stanisławka w okresie od 2-go do 10-go lutego 2015 r.

Przy współudziale Urzędu Gminy Sitno szkolenia odbyły się w placówkach Szkół Podstawowych wykorzystując przerwę zimową w zajęciach szkolnych oraz w Centrum Kultury w Sitnie. Ogółem przeszkolono ponad 170 osób z zakresu nowego systemu dopłat bezpośrednich oraz wybranych działań z zakresu PROW 2014-2020.

Pracownicy Biura Powiatowego ARiMR w Zamościu zapoznawali uczestników szkoleń z rodzajem dopłat i zasadami wypełniania wniosku. Natomiast specjaliści Zespołu Doradztwa Rolniczego w Zamościu z/s w Sitnie przedstawili możliwość pozyskania dodatkowych płatności rolnośrodowiskowych i ekologicznych jak również zasady nowej płatności z tytułu zazielenienia, która ciągle wzbudza wśród rolników dużo wątpliwości.

Dla większości mieszkańców Gminy Sitno głównym źródłem utrzymania jest produkcja rolnicza, dlatego bardzo ważne jest przyswojenie nowych zasad finansowania w postaci dopłat na najbliższe lata. Bardzo istotne jest, aby tego roku przed wypełnieniem wniosku uważnie zapoznać się z instrukcją wypełniania wniosku i zadbać o kompletność wszystkich załączników i podpisów. Wszystkie podpisy nawet te przy usuniętych zapisach lub korektach muszą być czytelne, zawierające imię i nazwisko. Dla każdej działki zadeklarowanej we wniosku musi być załącznik graficzny, gdy pojawią się działki deklarowane po raz pierwszy należy pobrać takie załączniki z Biura Powiatowego ARiMR, dotyczy to również osób składających wnioski po raz pierwszy. W przypadku ubiegania się o płatności z tytułu posiadanych zwierząt konieczny jest odpowiedni załącznik, zaś rolnicy posiadający ponad 15 ha gruntów ornych muszą dołączyć oświadczenie o powierzchni obszarów proekologicznych. Aby uniknąć sankcji wnioski powinny się złożyć do Agencji w terminie od 16 marca do 15 maja 2015 roku. Wnioski, które nie były kompletne najpóźniej w dniu 9 czerwca, nie były rozpatrywane przez pracowników Biur Powiatowych i w konsekwencji rolnicy nie otrzymują płatności bezpośrednich.

Zrealizowane działania

Lp.	Działanie	Ilość
1.	Szkolenia	395
2.	Porady	11049
3.	Opracowania - wnioski obszarowe	32955

Tematyka szkoleń

Lp.	Temat	Organizator	Ilość	Ilość uczestników
1	Nowy system dopłat bezpośrednich wypełnianie wniosku obszarowego.	całe województwo	395	11937

Tematyka wybranych artykułów do gazet

Lp.	Temat	ZDR/Dział	Ilość
Artykuły			
1.	Bobik - roślina strączkowa z potencjałem.	NEK	1
2.	Dopłaty bezpośrednie - wniosek składany poprzez aplikację e-Wnioski.	NMD	1
3.	Nowy system płatności bezpośrednich w 2015 roku - Gazeta Nasza Gmina.	ZDR w Bełżycach	1
4.	Wydłużony termin składania wniosków o dopłaty bezpośrednie - Wiadomości Gminne.	ZDR w Białej Podlaskiej	1
5.	Zapowiada się ciekawy rok - Wiadomości Gminne.	ZDR w Białej Podlaskiej	1
6.	Uwaga! Nowe zasady przyznawania dopłat bezpośrednich - Głos Ziemi Bychawskiej.	ZDR w Bychawie	1
7.	Nowoczesny system dopłat bezpośrednich oraz PROW 2014-2020 szansą dla mniejszych gospodarstw - Biuletyn informacyjny gminy Głusk .	ZDR w Elizówce	1
8.	Dopłaty bezpośrednie w 2015 r.	ZDR w Łęcznej	1
9.	Szkolenia z dopłat bezpośrednich - Wieści Gminne - biuletyn Gminy Sitno.	ZDR w Zamościu	1
10.	Płatności bezpośrednie w 2015 roku - Dziennik Wschodni.	ZEŚ	1

Zadanie 3. Upowszechnianie wśród rolników wiedzy i nabywanie umiejętności i stosowania integrowanych metod ochrony

Integrowana ochrona roślin jest sposobem ochrony roślin przed organizmami szkodliwymi, polegającym na wykorzystaniu wszystkich dostępnych metod ochrony roślin, w szczególności metod niechemicznych, w sposób minimalizujący zagrożenie dla zdrowia ludzi, zwierząt oraz dla środowiska. Integrowana ochrona roślin wykorzystuje w pełni wiedzę o organizmach szkodliwych dla roślin (w szczególności o ich biologii i szkodliwości) w celu określenia optymalnych terminów dla podejmowania działań zwalczających te organizmy, a także wykorzystuje naturalne występowanie organizmów pożytecznych, w tym drapieżców i pasożytów organizmów szkodliwych dla roślin, a także posługuje się ich introdukcją. Tym samym integrowana ochrona roślin pozwala ograniczyć stosowanie chemicznych środków ochrony roślin do niezbędnego minimum i w ten sposób ograniczyć presję na środowisko naturalne oraz chroni bioróżnorodność środowiska rolniczego.

Stosowanie ogólnych zasad integrowanej ochrony roślin przez profesjonalnych użytkowników środków ochrony roślin zostało w Polsce uregulowane przepisami ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o *środkach ochrony roślin* (Dz. U. poz. 455) oraz rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 kwietnia 2013 r. w *sprawie wymagań integrowanej ochrony roślin* (Dz. U. poz. 505) i obowiązkowe

od dnia 1 stycznia 2014 r. Status doradcy posiadającego uprawnienia w zakresie integrowanej ochrony roślin posiada obecnie 37 pracowników, ukończyli oni studia podyplomowe z tego zakresu.

W dniu 25.02.2015 r. w Urzędzie Miasta Ryki odbyło się szkolenie z integrowanej ochrony malin i truskawek, zorganizowane przez LODR w Końskowoli - Zespół Doradztwa Rolniczego w Rykach. Uprawa owoców miękkich w powiecie ryckim cieszy się dużym zainteresowaniem, o czym świadczy obecność na szkoleniu 64 rolników.

Szkolenie otworzył kierownik ZDR w Rykach. Przekazał on uczestnikom aktualne informacje związane z działalnością LODR w Końskowoli. Głównym wykładowcą była Alicja Pawlak-Zdziechowska, główny specjalista ds. roślin jagodowych LODR w Końskowoli. W szkoleniu wzięli udział przedstawiciele Chłodni Premium ze Starej Dąbi, którzy zaprezentowali ofertę skupową oraz wymogi dotyczące jakości surowca i higieny zbioru owoców.

W wielu szkoleniach organizowanych przez doradców LODR omawiano problematykę związaną ze stosowaniem integrowanej ochrony roślin.

Tematyka zadań wdrożeniowo - upowszechnieniowych:

4/R – Wdrażanie zasad integrowanej ochrony roślin rolniczych.

Temat 4/R realizowany był przez 36 agrotechników. Łącznie przeprowadzono 64 wdrożenia na 10 gatunkach roślin (tabela 4). Najczęściej wybieranym gatunkiem była pszenica ozima. Gospodarstwa w których realizowano prace charakteryzowały się średnim arealem na poziomie 10-50 ha. W 57 % gospodarstw stosowano analizy gleby, a w 54 % kwalifikowany materiał siewny. Zasadniczym celem było dostosowanie systemu ochrony roślin w gospodarstwach indywidualnych do nowych wymagań. Zwrócono szczególną uwagę na możliwości zastąpienia zabiegów chemicznych przez metodę agrotechniczną, właściwy dobór środków ochrony, prowadzenie prawidłowej ewidencji zabiegów i stosowanie ochrony chemicznej na podstawie obserwacji stanu roślin tylko w przypadkach uzasadnionych, po wyczerpaniu możliwości stwarzanych przez inne metody niechemiczne. Uwzględniono takie czynniki ochrony, jak dobór stanowiska w zmianowaniu, prawidłową agrotechnikę, dobrą jakość materiału siewnego i prawidłowy dobór preparatów chemicznych, oraz ich selektywność dla owadów pożytecznych. Dla wszystkich wdrożeń policzono koszty jednostkowe produkcji. W większości prac osiągnięto dobre rezultaty produkcyjne – znacznie przewyższające wyniki średnie dla województwa lubelskiego. Tylko w 3 wdrożeniach nie uzyskano dodatniego przychodu. Gatunkami w których nie osiągnięto dochodu była pszenica i pszenżyto.

Tabela 4. Zestawienie wdrożeń realizowanych w 2015 r. w temacie 4/R

Gatunek:	ilość	max plony	średnie plony	analiza gleby	materiał kwalifikowany	przychód z 1 ha		
						ilość	średni	max
<i>pszenica oz.</i>	24	90	72,636	15	13	23	2107	3186
<i>pszenżyto oz.</i>	9	70	48	5	4	7	853	1906
<i>burak c.</i>	3	700	660	3	3	3	3832	4926
<i>kukurydza - kiszonka</i>	2	550	465	0	2	2	849	849
<i>rzepak</i>	8	54	38	5	8	8	2255	3597
<i>ziemniak</i>	5	250	155	1	1	5	6765	12788
<i>strączkowe</i>	1	25	25	1	0	1	1445	1445
<i>pszenica j.</i>	5	55	52	3	2	5	1005	1665
<i>jęczmień j.</i>	2	50	45,5	1	2	2	1018	1612
<i>inne</i>	5	40	26,6	3	0	5	2366	6043
Główny cel:	ilość							
<i>plon i jakość</i>	15							

<i>materiał siewny i odmiana</i>	5		
<i>ochrona</i>	43		
<i>ekonomika</i>	1		
Powierzchnia gosp.	do 10 ha	10-50 ha	pow. 50 ha
	6	44	14

Zrealizowane działania

Lp.	Działanie	Ilość
1.	Szkolenia	76
2.	Porady	4027
3.	Zadania wdrożeniowo - upowszechnieniowe	76

Tematyka wybranych szkoleń

Lp.	Temat	Organizator	Ilość	Ilość uczestników
Szkolenia				
1.	Sposoby unikania znoszenia cieczy roboczej w trakcie zabiegów środkami ochrony roślin.	ZDR w Bełżycach	1	11
2.	Uprawa roślin jagodowych z uwzględnieniem integrowanej ochrony.	ZDR w Biłgoraju, ZDR w Rykach	3	48
3.	Upowszechnianie wśród rolników wiedzy i nabywanie umiejętności stosowania integrowanej ochrony roślin.	wszystkie ZDR	49	761
4.	Integrowana ochrona rzepaku.	ZDR w Bychawie	1	18
5.	Obliczanie dawek nawozowych na podstawie analiz glebowych.	ZDR w Hrubieszów	2	35
6.	Integrowana ochrona roślin strączkowych.	ZDR w Janowie Lubelskim	1	17
7.	Integrowana ochrona aronii.	ZDR w Janowie Lubelskim	1	14
8.	Aktualne problemy w integrowanej ochronie malin. Integrowana ochrona zbóż.	ZDR w Janowie Lubelskim	2	71
9.	Integrowana ochrona roślin - malina.	ZDR w Kraśniku, ZDR w Janowie Lubelskim	5	95
10.	Integrowana ochrona roślin ogrodniczych.	ZDR w Łęcznej	1	11
11.	Uprawa i ochrona porzeczek z uwzględnieniem IP.	ZDR w Opolu Lubelskim	1	22
12.	Integrowana Produkcja Rolnicza.	ZDR w Parczewie	1	22
13.	Integrowana ochrona malin i truskawek.	ZDR w Piaskach, ZDR w Bychawie	2	84
14.	Integrowana ochrona owoców miękkich.	ZDR w Rykach	3	140
15.	Określanie progu szkodliwości zachwaszczenia zbóż ozimych i dobór środków.	ZDR w Biłgoraju	2	19
16.	Rozpoznawanie chorób i szkodników ważny element integrowanej ochrony. Nawożenie malin uprawianych w gruncie i tunelach foliowych.	ZDR w Rykach	1	20

Tematyka wybranych artykułów do gazet, audycji telewizyjnych i radiowych

Lp.	Temat	ZDR/Dział	Ilość
Artykuły do gazet			
1.	Szkolenia w zakresie stosowania środków ochrony roślin z uwzględnieniem zasad integrowanej ochrony w woj. lubelskim.	NPP	1
2.	Integrowana ochrona roślin.	ZDR w Biłgoraju	1
3.	Siejmy seradełę.	ZDR w Janowie Lubelskim	1
4.	Roła zmianowania w integrowanej produkcji roślinnej.	ZDR w Krasnymstawie	1
5.	Szpinak przed lub po.	ZSP	15
6.	Jarmuż siany latem zbierany zimą - Agro Dziennik.		
7.	Zagospodarowanie resztek pożywnych po kukurydzy.		
8.	Muszka plamoskrzydła <i>Drosophila suzuki</i> nowym zagrożeniem polskich sadów i jagodników.		
9.	Trudny sezon malinowy.		
10.	Posiej w lecie, zbierz w zimie.		
11.	Szkodniki warzyw tak samo groźne na polu jak i na działce.		
12.	Niszczycielski patogen na plantacjach truskawek.		
13.	Dokarmianie dolistne kukurydzy jako jeden z elementów integrowanej ochrony.		
14.	Jedna choroba wiele zagrożeń.		
15.	Zasady bezpiecznego stosowania środków ochrony.		
16.	Skuteczne zwalczanie rolnic i pędraków.		
17.	Ekspansja bawełnicy korówki (krwistej mszycy) w lubelskich sadach.		
18.	Doglebowe odchwaszczanie kukurydzy.		
19.	Integrowana ochrona na plantacjach malin.		
Audycje telewizyjne i radiowe			
1.	Tendencje w warzywnictwie, wywiad do TVP Lublin, organizacja gospodarstwa.	ZSP	2
2.	Wpływ suszy na rozwój roślin.		

Zadanie 4. Prowadzenie kursów i szkoleń kwalifikacyjnych

Realizacja tego zadania ma na celu podniesienie kwalifikacji zawodowych rolników i osób związanych z produkcją rolniczą. Zmiany zachodzące w środowisku naturalnym wynikające ze stosowania chemicznych środków ochrony roślin spowodowały baczniejsze zwrócenie uwagi na te kwestie. Ustawa o ochronie roślin nakłada obowiązki na osoby stosujące środki ochrony roślin:

- ukończenie szkolenia (podstawowego lub uzupełniającego), po którym otrzymuje on zaświadczenie, ważne przez okres 5 lat,
- atestację opryskiwaczy – ważną 3 lata.

Ustawa nakłada także obowiązek ukończenia szkolenia na osoby sprzedające środki ochrony roślin (zwane teraz doradcami). Prowadzono szkolenia z niżej wymienionych tematów:

- integrowana produkcja roślin (8),
- doradztwo dotyczące środków ochrony roślin (5),
- stosowanie środków ochrony roślin przy użyciu sprzętu naziemnego przeznaczonego do stosowania tych środków, z wyłączeniem sprzętu montowanego na pojazdach szynowych oraz innego sprzętu stosowanego w kolejnictwie (276).

LODR w Końskowoli prowadził również kursy „Operatorów kombajnów zbożowych”, które cieszyły się dużym zainteresowaniem. Ponieważ wzrasta liczba rolników posiadających kombajny zbożowe, aby je

prawidłowo obsługiwać i poruszać się zgodnie z prawem po drogach publicznych rolnicy powinni posiadać zaświadczenie z ukończenia takiego kursu.

Zrealizowane działania (odpłatne i FAPA)

Rodzaj szkolenia	liczba szkoleń	liczba osób
doradztwo dotyczące ŚOR w tym:	5	67
podstawowe	3	37
uzupełniające	2	30
stosowanie ŚOR w tym:	276	5929
podstawowe	48	1079
uzupełniające	228	4850
integrowana produkcja roślin w tym:	8	200
podstawowe	8	200
operatorów kombajnów zbożowych	4	124

w tym:

Projekt FAPA

stosowanie ŚOR w tym:	186	3744
podstawowe	27	548
uzupełniające	159	3196
integrowana produkcja roślin w tym:	8	200
Podstawowe:		
Integrowana produkcja roślin sadowniczych	3	75
Integrowana produkcja roślin warzywniczych	2	50
Integrowana produkcja roślin rolniczych	3	75

1.3. Program 3. Pomoc rolnikom w zakresie ukierunkowania i zmiany profilu produkcji w aspekcie ekonomicznym

Zadanie 1. Edukacja rolników w zakresie działań PROW 2014 – 2020 i wskazanie źródeł finansowania

Program stanowi kontynuację i rozwinięcie kierunków wsparcia realizowanych w okresie po przystąpieniu Polski do UE. PROW 2014 – 2020 jest ukierunkowany szczególnie na kwestie związane z budową konkurencyjności rolnictwa, które jest dziedziną szczególnie istotną z punktu widzenia rozwoju obszarów wiejskich.

Temat realizowany był poprzez szkolenia, porady, pisanie artykułów i opracowywanie wniosków i innych dokumentów potrzebnych rolnikom do uzyskania pomocy finansowej ze źródeł unijnych i krajowych.

W 2015 r. realizowano „Szkolenia dla liderów działających na rzecz rozwoju obszarów wiejskich” w ramach umowy nr 640/KP/CP/14 zawartej przez LODR z Urzędem Marszałkowskim Województwa Lubelskiego. Ze środków SR KSOW sfinansowano w maju 2015 r. realizację 13 szkoleń, zlokalizowanych w wybranych powiatach. Tematyka szkoleń obejmowała zagadnienia dotyczące wybranych poddziałań PROW 2007-2013, dobrych praktyk w kończącym się okresie programowania i omówienie zmian w odniesieniu do nowej perspektywy finansowej PROW 2014 -2020. Szczegółowo omawiano poddziałania *Ułatwienie startu młodym rolnikom*, *Modernizacja gospodarstw rolnych*, *Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej*, *Zwiększenie wartości dodanej podstawowej*

*produkcji rolnej i leśnej, Odnowa i rozwój wsi PROW 2007 – 2013. Porównano Płatności rolno-środowiskowo-klimatyczne w okresie programowania PROW 2007 – 2013 i PROW 2014 – 2020, a także wskazywano możliwości uzyskania dofinansowania w ramach poddziałania *Rozwój przedsiębiorczości – rozwój usług rolniczych* i poddziałania *Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz rozwoju małych gospodarstw PROW 2014 – 2020*. Ponadto przedstawiono zmiany w Płatnościach bezpośrednich.*

Szkolenia prowadzone były przez wykwalifikowaną kadrę wykładowców, posiadającą wieloletnie doświadczenie w pozyskiwaniu dotacji w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 - 2013.

Łącznie w szkoleniach wzięło udział 650 beneficjentów, którzy otrzymali wsparcie w postaci zestawów materiałów szkoleniowych.

W dniu 27 stycznia w sali konferencyjnej Centrum Innowacyjno-Szkoleniowego w Końskowoli wykładowcy z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa przeprowadzili szkolenie z zakresu działań Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 oraz płatności bezpośrednich obowiązujących w 2015 roku. Uczestniczyli w nim doradcy LODR w Końskowoli i pracownicy Biur Powiatowych ARiMR, razem 100 osób. Otwierając szkolenie Dyrektor Lubelskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego Antoni Skrabucha przedstawił program szkolenia i powiedział, że jest to początek cyklu szkoleń, które ARiMR we współpracy z LODR będą organizować dla doradców i rolników w każdej gminie. Wicedyrektor Oddziału Regionalnego Janusz Baran podkreślił ważność kompletności wniosku o przyznanie płatności na ten rok informując, że wnioski, które nie będą kompletne najpóźniej w dniu 9 czerwca nie będą rozpatrywane przez pracowników Biur Powiatowych i w konsekwencji rolnicy nie otrzymają płatności bezpośrednich. Zaznaczył również, że każda działka rolna zadeklarowana we wniosku musi posiadać załącznik graficzny i rolnicy, którzy nie otrzymają ortofotomapy działki wraz z wnioskiem spersonalizowanym będą zobowiązani taki załącznik zdobyć. Następnie kierownik Biura Wsparcia Inwestycyjnego Lubelskiego Oddziału Regionalnego ARiMR Leszek Daniluk omówił działania PROW poprzez które będzie można uzyskać dofinansowanie w formie premii np. Restrukturyzacja małych gospodarstw rolnych, Młody Rolnik i inne. Poinformował również, że w marcu tego roku ok. 2000 beneficjentów starających się o Premię Młodego Rolnika w ramach PROW 2007- 2013 wejdzie na zieloną listę oczekujących. Pan Marcin Troć główny specjalista Biura Wsparcia Inwestycyjnego omówił ogólne zasady działań "Rozwój usług rolniczych", "Przetwórstwo i marketing produktów rolnych", "Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej". Rozporządzenia regulujące szczegóły wymogów i zasady ich dostępności dla rolników są dopiero opracowywane. Poznamy je wówczas kiedy będą ogłaszane nabory wniosków. Są przesłanki, że w drugim kwartale tego roku niektóre z nich mogą być uruchomione. W dalszej kolejności Pani Pawężka Joanna - główny specjalista Biura Kontroli na Miejscu poinformowała o zobowiązaniach rolników wynikających z przestrzegania Norm Dobrej Kultury Rolnej. W drugiej części spotkania uczestnicy poznali nowe wymogi Programu Rolnośrodowiskowo-Klimatycznego i Rolnictwa Ekologicznego. Zaprezentował je pan Jarosław Suski z Biura Działań Społecznych i Środowiskowych oraz Płatności Bezpośrednich. Najbardziej oczekiwane przez słuchaczy informacje przekazała pani Anna Dubielis. Dotyczyły one płatności obszarowych 2015. Odbiorcy zapoznali się z wzorem wniosku o przyznanie płatności na rok 2015, z oznaczaniem działek i obszarów proekologicznych na załącznikach graficznych.

W dniu 16.07.2015 r. w Starostwie Powiatowym we Włodawie odbyło się szkolenie na temat PROW 2014-2020, zorganizowane przez Zespół Doradztwa Rolniczego we Włodawie z udziałem ARiMR. Na początku pracownik Oddziału Regionalnego ARiMR w Lublinie przybliżył zasady przyznawania i kryteria, jakie trzeba spełnić, by skorzystać z działania Modernizacja Gospodarstw Rolnych. Nabór wniosków na to działanie przewidziany jest na trzeci kwartał 2015 roku. Następnie omówiono działanie „Premia dla młodych rolników”. W szkoleniu uczestniczyła Telewizja Lublin, przeprowadzając rozmowy z pracownikami ARiMR i ZDR Włodawa. Państwo Łukaszukowie z Kuzawki (gmina Hanna) zaprosili telewizję do siebie aby opowiedzieć o korzyściach płynących z działań „Ułatwienie Startu Młodym Rolnikom” i „Modernizacja gospodarstw rolnych” oraz pokazać innowacje wprowadzone

w swoim gospodarstwie, które mogli zrealizować dzięki funduszom unijnym uzyskanych z PROW 2007 - 2013. Na zakończenie pracownicy ZDR we Włodawie omówili program rolnośrodowiskowo-klimatyczny oraz rolnictwo ekologiczne. W swoich wykładach promowały praktyki przyczyniające się do zrównoważonego gospodarowania gruntami w celu ochrony środowiska oraz zachęcali do korzystania z pomocy ze środków unijnych PROW 2014-2020. Szkolenie cieszyło się dużym zainteresowaniem wśród rolników, którzy podkreślali konieczność organizowania tego typu spotkań.

W dniu 14 grudnia 2015r. Lubelski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Końskowoli - Zespół Doradztwa Rolniczego w Radzynie Podlaskim zorganizował w Zespole Szkół Rolniczych w Woli Osowińskiej szkolenie powiatowe pt. „Wsparcie inwestycji w przetwarzaniu produktów rolnych, obrót nimi i ich rozwój”. Szkolenie przeprowadzono w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 podziałania „Wsparcie inwestycji w przetwarzanie produktów rolnych obrót nimi i ich rozwój”. W szkoleniu uczestniczyło 98 osób, w tym przedstawiciele powiatu i gminy, rolnicy i przedsiębiorcy z obszarów wiejskich. Celem szkolenia było omówienie kryteriów ubiegania się o skorzystanie ze środków unijnych m.in. na restrukturyzację małych gospodarstw rolnych, modernizację i wsparcie inwestycji na przetwarzanie produktów rolnych obrót nimi i ich rozwój w ramach programu 2014-2020. Dla uczestników spotkania pracownicy Zespołu Doradztwa Rolniczego w Radzynie Podlaskim przygotowali ekspozycje i degustację produktów lokalnych, wytwarzanych w gospodarstwach, w których wdrożono działalność.

25 maja 2015 r. w siedzibie LODR w Końskowoli odbył się etap wojewódzki „Olimpiady związanej z Rozwojem Obszarów Wiejskich”. Olimpiada finansowana jest ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. Przedsięwzięcie zrealizowano przy współpracy Sekretariatu Regionalnego Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich Województwa Lubelskiego. Jest to już druga taka impreza i mamy nadzieję, że będzie cykliczna. Odbyła się w dwóch etapach - szkolnym i wojewódzkim. Za realizację zadania na obydwu etapach odpowiedzialny był LODR w Końskowoli.

W Olimpiadzie uczestniczyli uczniowie szkół rolniczych z terenu województwa lubelskiego. W tym roku do zmagania przystąpili uczniowie z 12 szkół i mamy zapewnienia, że w przyszłości chcieliby także wziąć udział. Olimpiada miała na celu rozwijanie wśród młodzieży zainteresowań rolnictwem oraz popularyzację i pogłębienie wiedzy rolniczej. Tematyka pytań wymagała sięgnięcia po inne materiały, aniżeli podręczniki szkolne. W programie szkół nie ma takiego przedmiotu, a pytania obejmowały aktualności z programów unijnych, ekonomiki rolnictwa, dobrej praktyki rolniczej i polityki bieżącej.

Etap szkolny Olimpiady odbył się w dniu 23 kwietnia 2015 r. w szkołach z województwa lubelskiego o profilu rolniczym. Uczniowie mieli do rozwiązania test wielokrotnego wyboru, składający się z 30 pytań. W tym etapie wzięło udział 163 uczniów z czego do etapu wojewódzkiego zakwalifikowało się 36 osób.

Poziom Olimpiady był bardzo wysoki, o miejscu na podium decydował czas oddania testu, ponieważ punktacja była bardzo wyrównana. Wyniki etapu wojewódzkiego:

I miejsce – Patryk Pawłowicz, uczeń Zespołu Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego im. Wincentego Witosa w Leśnej Podlaskiej,

II miejsce – Dawid Putowski, uczeń Zespołu Szkół Techniki Rolniczej im. Wincentego Witosa w Piotrowicach

III miejsce – Krzysztof Wetoszka, uczeń Zespołu Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego im. Augusta Zamojskiego w Jabłoni

Budującym spostrzeżeniem jest zaangażowanie młodzieży w sprawy rolnictwa i widoczna chęć pozostania w gospodarstwach rodziców. Będą to młodzi światli rolnicy.

Zrealizowane działania

Lp.	Działanie	Ilość
1.	Szkolenia	344
2.	Konferencje/seminaria	2
3.	Porady	9874
4.	Opracowania: - Premia dla młodych rolników - Premia dla młodych rolników-wniosek o płatność, ankieta monitorująca - Modernizacja gospodarstw rolnych (w tym również ankieta monitorująca i aneksy) - Modernizacja gospodarstw rolnych - wniosek o płatność - Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzenie odpowiednich działań zapobiegawczych - Przywracanie potencjału produkcji rolnej - wniosek o płatność	86 120 20 173 1 16

Tematyka wybranych konferencji, seminariów i szkoleń

Lp.	Temat	Organizator	Ilość	Ilość uczestników
Konferencje/Seminaria				
1.	Wybrane działania inwestycyjne PROW 2014 – 2020: Wsparcie inwestycji w przetwarzanie produktów rolnych, obrót nimi lub ich rozwój	ZDR w Chełmie	1	50
2.	IV Powiatowa Konferencja Kobiet „Dbajmy o zdrowie i urodę” - PROW 2014-2020		1	95
Szkolenia				
1.	Edukacja rolników w zakresie działań PROW 2014 - 2020 i wskazanie źródeł finansowania.	całe województwo	158	3596
2.	Modernizacja gospodarstw rolnych - wsparcie dla rolników z PROW 2014 - 2020.	ZDR w Chełmie, ZDR w Białej Podlaskiej, ZDR w Łukowie, ZDR w Radzynie Podlaskim, ZDR w Zamościu, ZDR w Lubartowie	10	169
3.	Premia dla młodych rolników w ramach PROW 2014 - 2020.	całe województwo	121	1508
4.	PROW 2014 - 2020 Modernizacja Gospodarstw Rolnych, Restrukturyzacja Małych Gospodarstw, Ułatwianie Startu Młodym Rolnikom.	ZDR w Hrubieszów, ZDR w Piaskach	23	937
5.	Przetwórstwo i marketing produktów rolnych, restrukturyzacja gospodarstw rolnych.	ZDR w Elizówce, ZDR w Kraśniku, ZDR w Rykach	3	168
6.	Restrukturyzacja małych gospodarstw .	ZDR w Końskowoli, ZDR w Chełmie, ZDR w Białej Podlaskiej, ZDR w Wisznicach, ZDR w Radzynie Podlaskim, ZDR w Parczewie	10	203
7.	Ochrona środowiska w PROW 2014-2020.	ZDR w Zamościu	1	14
8.	Praktyki zazielenienia. Programy rolno środowiskowo-klimatyczne w nowym okresie	ZDR w Lubartowie, ZDR	8	157

	finansowania. Rolnictwo ekologiczne. PROW 2014-2020.	w Tomaszowie Lubelskim, ZDR w Białej Podlaskiej		
9.	Wsparcie inwestycji w przeprowadzenie produktów rolnych, obrót nimi lub ich rozwój.	ZDR w Opolu Lubelskim, ZDR w Wisznicach, ZDR w Tomaszowie Lubelskim	5	174
10.	Zasady przyznawania płatności do gospodarstw ekologicznych, porównanie PROW 2007-2013 z PROW 2014 - 2020.	ZDR w Elizówce, ZDR w Zamościu	2	23

Tematyka wybranych artykułów do gazet, audycji telewizyjnych i radiowych

Lp.	Temat	ZDR/Dział	Ilość
Artykuły do gazet			
1.	Pomoc rolnikom poszkodowanym w wyniku suszy.	NEK	5
2.	Kredyty preferencyjne ze szczególnym uwzględnieniem kredytów kłeskowych.		
3.	Sprzedaż bezpośrednia szansą dla małych gospodarstw.		
4.	Zaliczka czy zadatek.		
5.	Zmiany w działaniu ARiMR w 2015 r.		
6.	Najnowsze akty prawne związane z rolnictwem i obszarami wiejskimi.	NMD	1
7.	Działania dostępne w ramach środków KSOW (PROW 2014 - 2020).	NPP	3
8.	Modernizacja gospodarstw rolnych - kryteria wyboru operacji.		
9.	PROW 2014-2020: Przetwórstwo i marketing produktów rolnych.		
10.	Restrukturyzacja małych gospodarstw - Wiadomości Gminne.		
11.	Wsparcie na przystępowanie do systemów jakości		
12.	Modernizacja gospodarstw rolnych - Wiadomości Gminne.		
13.	O kolejnych naborach wniosków - Wiadomości Gminne.		
14.	Źródła finansowania PROW 2014-2020 - Wiadomości Gminne.	ZDR w Białej Podlaskiej	8
15.	Źródła finansowania w PROW 2014 -2020 streszczenie szkolenia dla Liderów - Gościniec Biały.		
16.	Zmiany w przepisach dotyczących rent strukturalnych - Wiadomości Gminne.		
17.	PROW 2014-2020 zatwierdzony! - Wiadomości Gminne.		
18.	Międzyplony jako obszary proekologiczne EFA.	ZDR w Bychawie	1
19.	Nowy PROW 2014-2020 szansą dla mniejszych gospodarstw.	ZDR w Końskowoli	1
20.	Górka Lubartowska usypana bursztynem.	ZDR w Lubartowie	1
21.	Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej.	ZDR w Łęcznej	1
22.	LGD Razem ku lepszej przyszłości.	ZDR w Łukowie	1
23.	Możliwości dofinansowania gospodarstw z PROW 2014-2020.	ZDR w Parczewie	2

24.	Wspólne wnioskowanie w gospodarstwach rolnych.	ZDR w Piaskach	1
25.	Pomoc de minimis w rolnictwie.	ZDR w Rykach	1
26.	Dlaczego należy zabiegać o kredyt preferencyjny na inwestycje w rolnictwie.	ZDR w Tomaszowie Lubelskim	1
27.	Nowe wymagania dotyczące działania „Młody Rolnik”.	ZDR w Zamościu	1
28.	Sieć na rzecz innowacji.	ZWG	1
Audycje telewizyjne i radiowe			
1.	Audycja radiowa "Radio...." PROW 2014-2020.	NPP	1
2.	Udział w debacie radiowej w ramach Projektu promującego PROW 2014-2020, realizowanego przez Katolickie Radio Podlasie.	ZDR w Białej Podlaskiej	1
3.	Udzielenie wywiadu na konferencji sadowniczej, która odbyła się w Józefowie nad Wisłą na temat PROW 2014 - 2020.	ZDR w Opolu Lubelskim	1
4.	Wywiad dla TV Lublin, Program AGRO-WIEŚCI, nt. dopłat bezpośrednich i działania rolnośrodowiskowo-klimatycznego w ramach PROW 2014-2020.	ZDR w Białej Podlaskiej	1
5.	Informacja dla Radio Włodawa - promocja LODR Końskowola, usługi doradcze, PROW 2014-2020.	ZDR we Włodawie	1

Zadanie 2. Analiza dochodów i kosztów działalności rolniczej

Analiza dochodów i kosztów działalności rolnej obejmuje rachunek pełnych kosztów jednostkowych w badanym gospodarstwie. Analiza ta ma na celu zasygnalizowanie doradcy i rolnikowi konieczność poprawy niedoskonałości technologicznych i organizacyjnych w analizowanej działalności w danym gospodarstwie rolnym.

Prowadząc takie analizy rolnicy mogą obiektywnie dokonać oceny sytuacji ekonomicznej swojego gospodarstwa, podejmować na bieżąco trafne decyzje, planować produkcje i zamierzenia inwestycyjne.

Temat był realizowany poprzez: szkolenia, porady, zadania wdrożeniowo-upowszechnieniowe.

Opracowano biuletyn ekonomiczny udostępniony na stronie internetowej LODR w Końskowoli.

Tematyka zadań wdrożeniowo - upowszechnieniowych:

E/3 Analiza przychodów oraz kosztów działalności produkcyjnej i sprzedażowej gospodarstwa w oparciu o zastosowanie kalkulacji kosztów:

a) doradztwo ekonomiczne związane z podnoszeniem efektywności produkcji zwierzęcej

Program realizowany był w 21 gospodarstwach w tym w 8 gospodarstwach mleczarskich, 4 gospodarstwach prowadzących chów bydła opasowego oraz w 9 gospodarstwach prowadzących chów trzody chlewnej.

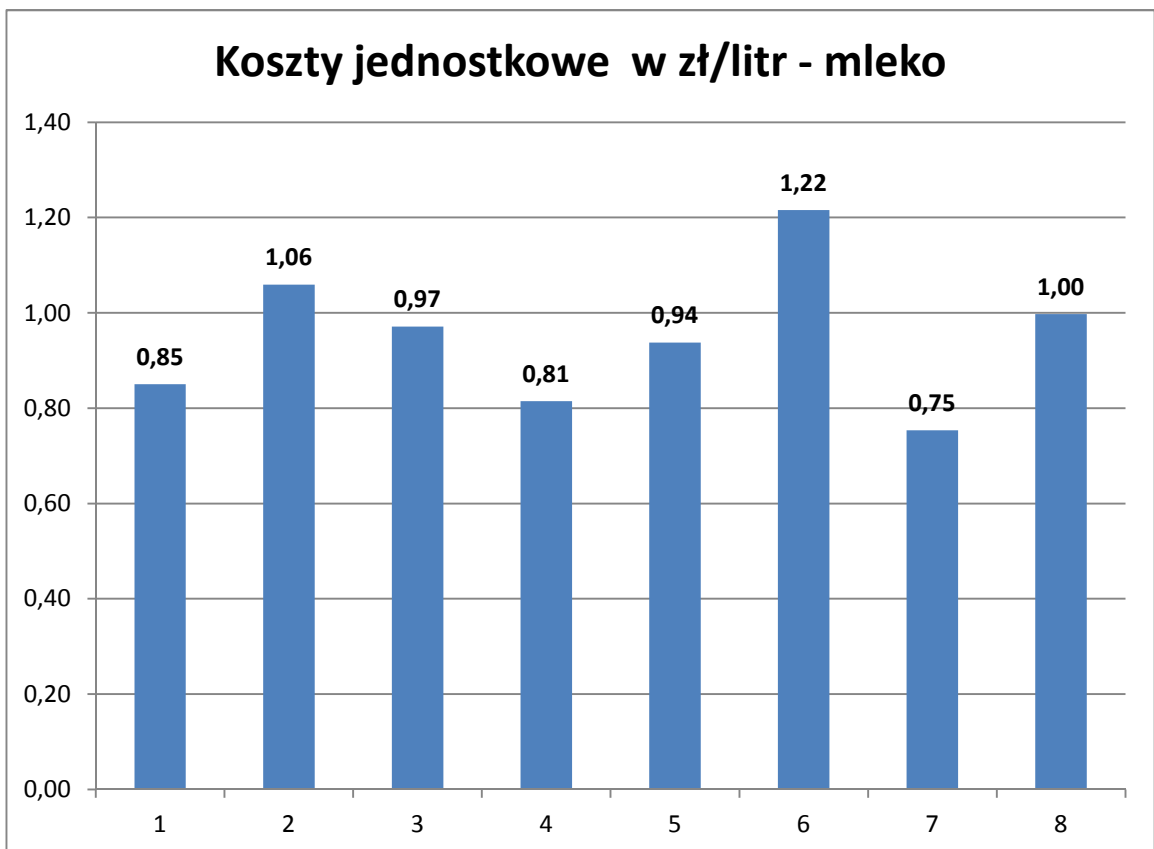
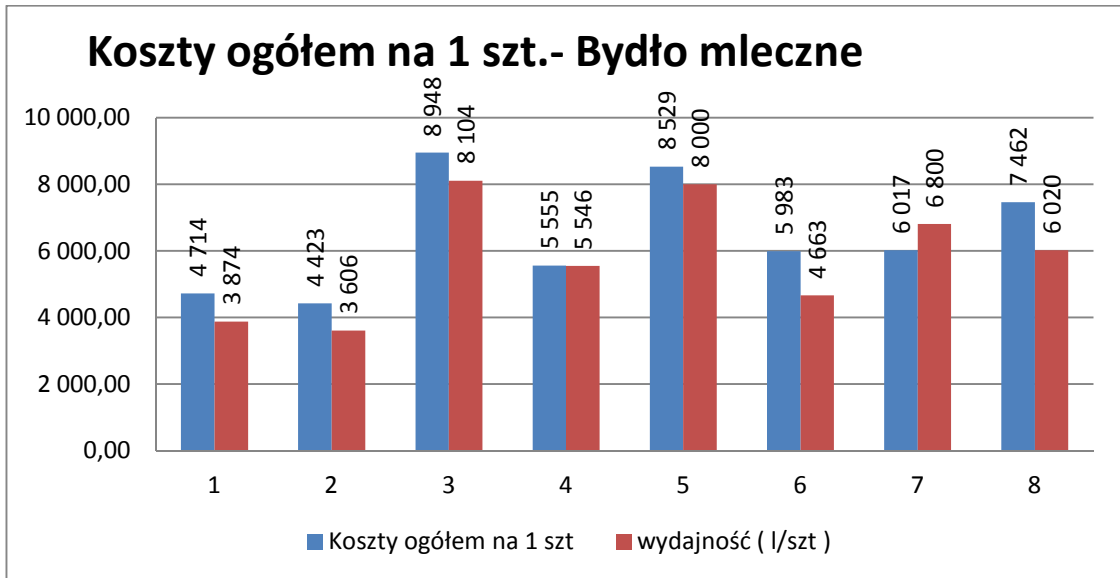
Celem prowadzenia zadań było wykazanie, jakie przychody i koszty uzyskują wybrane gospodarstwa o różnym kierunku i skali produkcji.

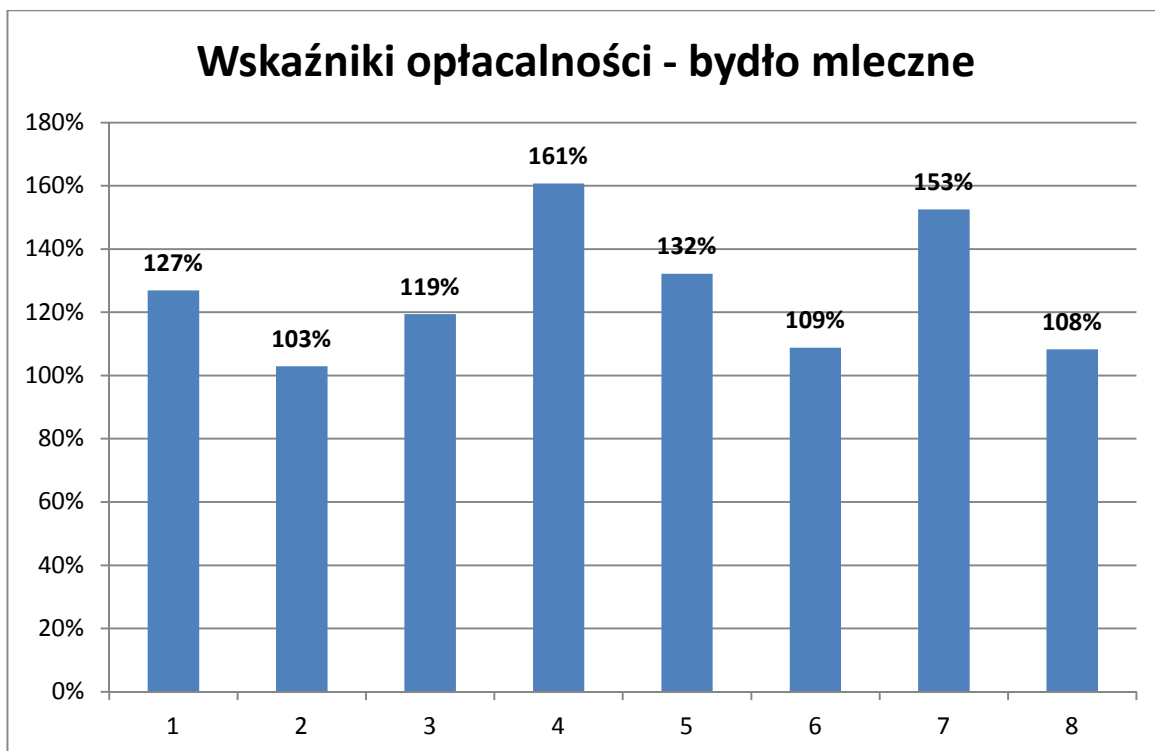
Gospodarstwa mleczarskie

W 8 gospodarstwach produkujących mleko wydajność mleczna krów była bardzo zróżnicowana i wynosiła od 3 606 do 8 104 litrów od 1 sztuki (średnio 5 826 l). Również liczebność stad była zróżnicowana tj. od 11 do 50 krów (średnio 20,6). Wartości produkcji od 1 krowy wyniosły od 3930 zł (przy wydajności 3 606 litrów) do 9 400 zł (przy wydajności 8 104 litrów). Rolnicy prowadzący temat w 2015 roku uzyskiwali ceny mleka od 1,08 zł do 1,32 zł/l

litr – średnio 1,18 zł) podczas, gdy koszty jednostkowe produkcji 1 litra wahały się od 0,75 do 1,22 zł (średnio 0,95 zł).

Wskaźnik opłacalności (czyli iloraz ceny do kosztu jednostkowego) wyniósł średnio 126% i wahał się od 103 do 161%. Wskaźnik 161% był skrajny, gdyż cena mleka, jaką uzyskało jedno gospodarstwo wyniosła 1,31 zł a koszt jednostkowy 0,81 zł.



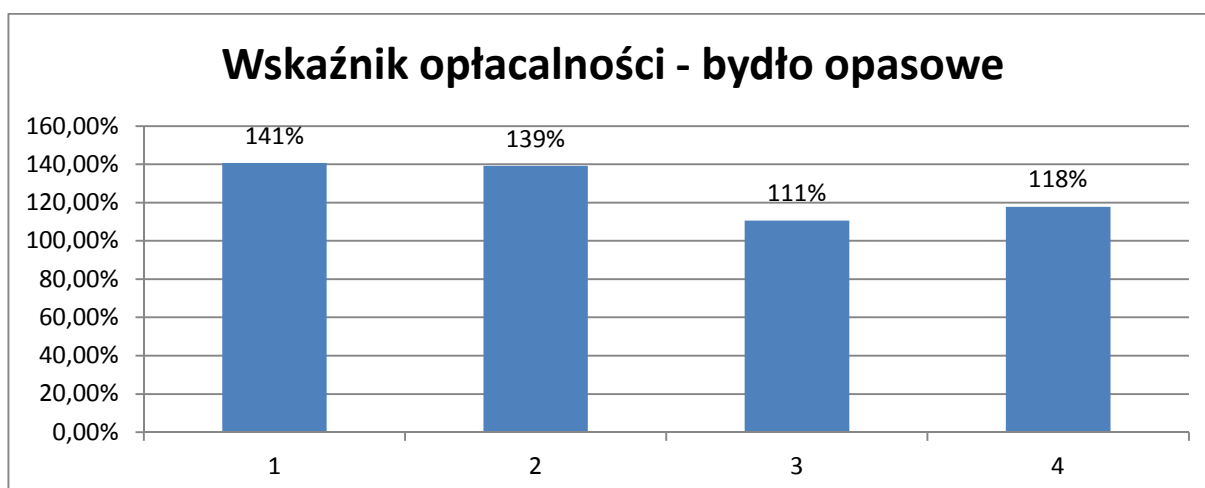
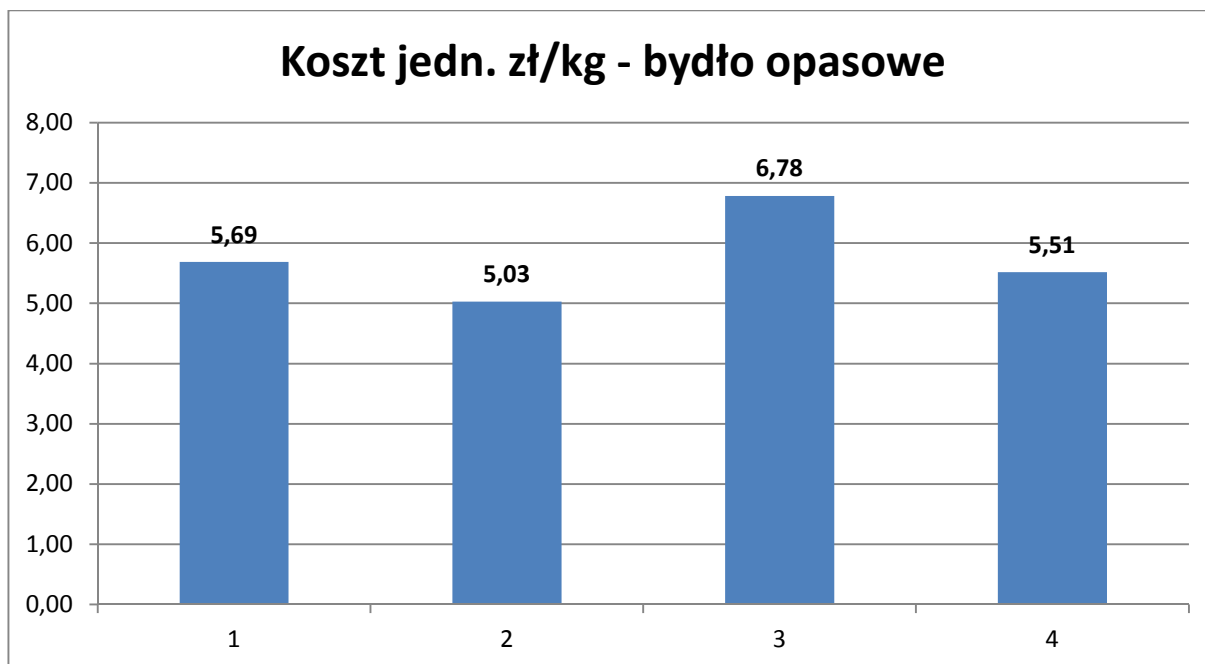


Wnioski: koszty produkcji mleka są zależne od wielkości stada jak również wydajności (większa wielkość stada i większa wydajność – mniejszy koszt jedn.), opłacalność produkcji mleka w 2015 roku była niższa niż w 2014 roku (koszty produkcji podobne lecz niższe ceny mleka).

Gospodarstwa prowadzące produkcję bydła opasowego

Kalkulacje prowadzono w 4 gospodarstwach, w tym w 3 gospodarstwach o liczebności 10 sztuk oraz w 1 gospodarstwie o liczebności stada 16 sztuk. Waga końcowa zwierząt wynosiła od 500 do 700 kg. Cena sprzedaży opasów wynosiła od 6,50 zł do 8 zł/kg (średnio 7,25).

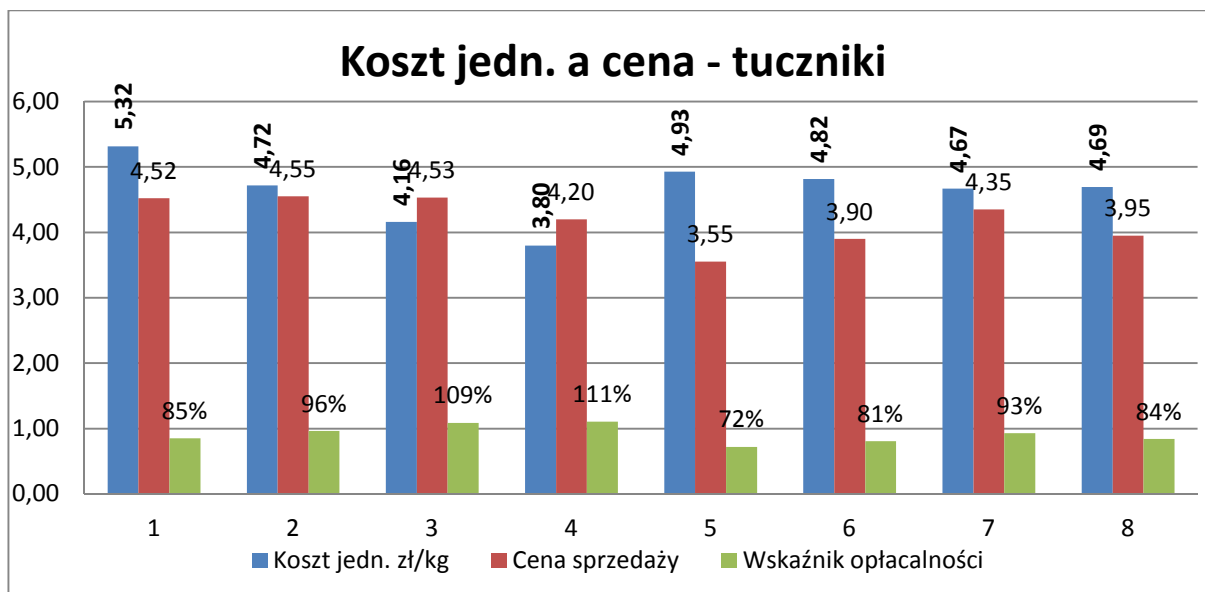
Koszt jednostkowy produkcji 1 kg żywca opasowego był następujący: 5,03 zł, 5,51 zł, 5,69 zł oraz 6,78 zł (średnio 5,75 zł).



Gospodarstwa prowadzące produkcję trzody chlewnej

Program z trzodą chlewną realizowano w 9 gospodarstwach, w tym w 8 chów tuczników i w 1 gospodarstwie chów warchlaków.

Wielkości stada tuczników były bardzo zróżnicowane i wynosiły od 10 do 225 sztuk. Chów tuczników był prowadzony do różnej wagi tj. od 97 do 125 kg (średnio 113,4 kg). Ceny, jaką uzyskiwali rolnicy za kg żywca były niskie i wynosiły od 3,55 do 4,55 zł (średnio 4,19 zł), podczas gdy koszty produkcji 1 kg żywca w większości gospodarstw przekraczały cenę i wyniosły od 3,80 do 5,32 zł (średnio 4,64). Tylko w 2 gospodarstwach cena żywca wieprzowego przekroczyła koszt jednostkowy. Wskaźniki opłacalności w 2015 roku były niekorzystne i wahały się od 72 do 111% (średnio 91%).



Wnioski: koszty produkcji tuczników są wyższe od uzyskiwanej ceny i to bardzo niskie ceny decydują o niższej opłacalności (średnio poniżej 100%).

W 1 gospodarstwie obejmującym 250 sztuk prowadzono kalkulację kosztu jednostkowego produkcji warchlaków. Waga końcowa sprzedawanych warchlaków wyniosła 27,50 kg. Cenę, jaką uzyskał rolnik za 1 kg warchlaka wyniosła średnio 9,09 zł zaś koszt produkcji 1 kg wyniósł 7,72 zł. Wskaźnik opłacalności 118% świadczy o lepszej opłacalności chowu warchlaków podczas gdy wykazana wyżej wartość tych wskaźników dla tuczników jest bardzo niekorzystna.

Podsumowanie:

- niższe ceny pasz treściwych (zbóż) w 2015 roku wpłynęły na niższe koszty pasz przy produkcji bydła mlecznego, opasów, a w szczególności trzody chlewnej w porównaniu do roku 2014.

- **o opłacalności produkcji bydła i trzody decyduje w głównej mierze cena (a nie koszty) !!!**

b) doradztwo ekonomiczne związane z podnoszeniem efektywności produkcji roślinnej

Wykonano w tym zakresie 82 kalkulacje dokumentujące współpracę z rolnikami w 2015 roku,

dotyczyły one :

16	pszenica ozima
9	rzepak ozimy
5	malina
4	pszenżyto
4	kukurydza
4	soja
3	jęczmień jary
3	jabłoń
3	łubin
3	pszenica jara
3	groch siewny
25	pozostałe
82	kalkulacje

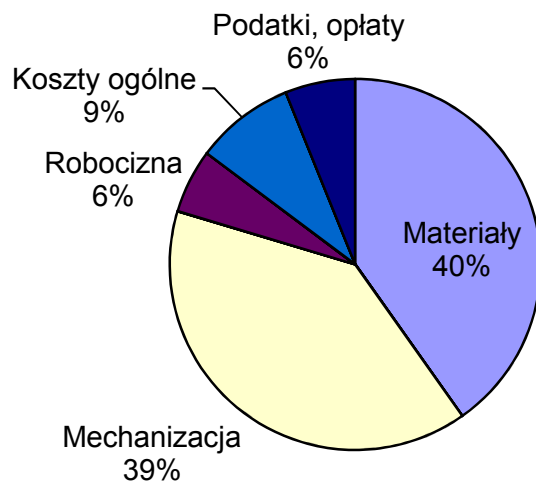
Pszenica Ozima

Uśrednienie 14 kalkulacji pozwala na schematyczne przedstawienie charakterystycznych grup kosztów na 1 ha

1 580 zł KOSZTY MATERIAŁÓW	w tym: nawozy mineralne ok. 785 zł, pestycydy 440 zł.
1 550 zł KOSZTY MECHANIZACJI	w tym: koszt pracy ciągnika ok. 910 zł, koszt kombajnowania ok. 305 zł
220 zł KOSZTY PRACY ludzkiej	
340 zł KOSZTY OGÓLNOGOSPODARCZE	
240 zł OBCIĄŻENIA PŁATNICZE (podatki, ubezpieczenia, opłaty, itp)	
1 050 zł KORZYŚCI UBOCZNE - minus	w tym: dopłaty ok. 900 zł

2 875 zł OGÓŁEM KOSZT / 1ha	(korzyści uboczne zrekompensowały tu część kosztów)
6,17 t/ha	- uzyskany średni plon
470 [zł/t]	JEDNOSTKOWY KOSZT PRODUKCJI

**Struktura kosztów
(niezredukowanych o dopłaty oraz korzyści uboczne)**



Rzepak ozimy

Uśrednienie 7 kalkulacji pozwala na schematyczne przedstawienie charakterystycznych grup kosztów na 1 ha

2 200 zł KOSZTY MATERIAŁÓW

w tym: nawozy mineralne ok. 1360 zł, pestycydy 540 zł.

1 680 zł KOSZTY MECHANIZACJI

w tym: koszt pracy ciągnika ok. 860 zł, koszt kombajnowania ok. 330 zł

150 zł KOSZTY PRACY ludzkiej

310 zł KOSZTY OGÓLNOGOSPODARCZE

290 zł OBCIĄŻENIA PŁATNICZE (podatki, ubezpieczenia, opłaty, itp)

1 400 zł KORZYŚCI UBOCZNE - minus

w tym: dopłaty ok. 940 zł

3 220 zł OGÓŁEM KOSZT / 1ha

(korzyści uboczne zrekompensowały tu część kosztów)

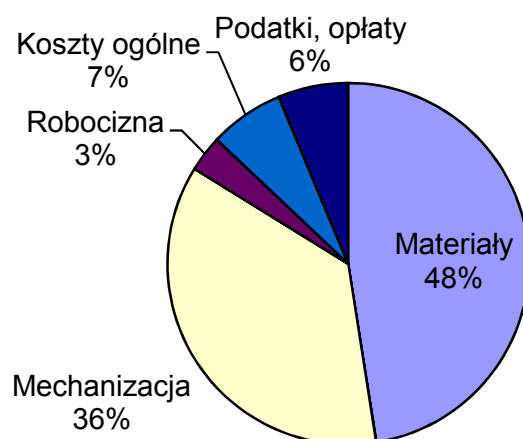
3,35 t/ha

- uzyskany średni plon

960 [zł/t]

JEDNOSTKOWY KOSZT PRODUKCJI

**Struktura kosztów
(niezredukowanych o dopłaty oraz korzyści uboczne)**



Malina

Uśrednienie 5 kalkulacji pozwala na schematyczne przedstawienie charakterystycznych grup kosztów na 1 ha

7 180 zł KOSZTY MATERIAŁÓW w tym: nawozy mineralne ok. 1460 zł, pestycydy 3050 zł.

1 300 zł KOSZTY MECHANIZACJI w tym: koszt pracy ciągnika ok. 1250 zł

16 320 zł KOSZTY PRACY ludzkiej

2 900 zł KOSZTY OGÓLNOGOSPODARCZE

235 zł OBCIĄŻENIA PŁATNICZE (podatki, ubezpieczenia, opłaty, itp)

KORZYŚCI UBOCZNE -

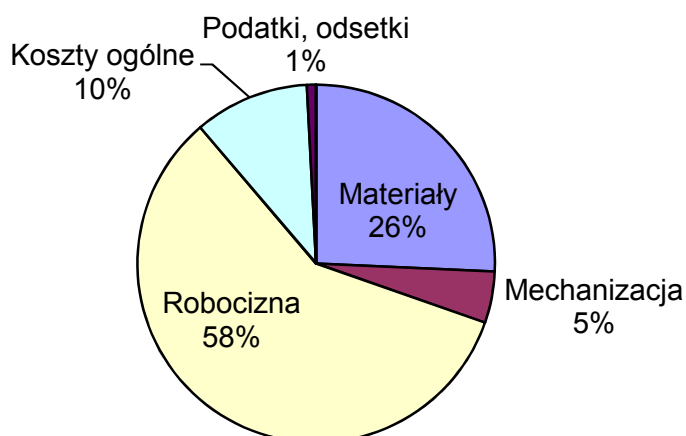
1 650 zł minus w tym: dopłaty ok. 1380 zł

26 290 zł OGÓŁEM KOSZT / 1ha (korzyści uboczne zrekomensowały tu część kosztów)

7,39 t/ha - uzyskany średni plon

3630 [zł/t] JEDNOSTKOWY KOSZT PRODUKCJI

Struktura kosztów
(niezredukowanych o dopłaty oraz korzyści uboczne)



Zrealizowane działania

Lp.	Działanie	Liczba
1.	Szkolenia	7
2.	Konferencje/seminaria	1
3.	Porady	524
4.	Zadania wdrożeniowo - upowszechnieniowe	108

Tematyka wybranych konferencji, seminariów i szkoleń

Lp.	Temat	Organizator	Ilość	Ilość uczestników
Konferencje/Seminaria				
1.	Analiza przychodów i kosztów produkcji rolniczej w woj. lubelskim na podstawie wyników osiągniętych w gospodarstwach uczestniczących w systemie PL FADN.	NEK	1	17
Szkolenia				
1.	Analiza dochodów i kosztów działalności rolniczej.	ZDR w Białej Podlaskiej, ZDR w Biłgoraju, ZDR w Bychawie, ZDR w Lubartowie	4	62
2.	Zarządzanie gospodarstwem rolnym z wykorzystaniem kalkulacji rolniczych.	ZDR w Radzynie Podlaskim, ZDR w Krasnymstawie, ZDR w Łukowie	3	23

Tematyka wybranych artykułów do gazet, audycji telewizyjnych i radiowych

Lp.	Temat	ZDR/Dział	Ilość
Artykuły do gazet			
1.	Wykorzystanie współczynnika Standardowej produkcji (SO) w działaniach PROW 2014-2020.	NEK	3
2.	Czy żądania protestujących rolników są ekonomicznie realne?		
3.	Jakie rekompensaty z Funduszu Wzajemnej Pomocy Stabilizacji Dochodów?		
4.	Finanse w gospodarstwie rolnym.	ZDR w Białej Podlaskiej	1
5.	Uprawa jęczmienia jarego - koszty i opłacalność.	ZDR w Chełmie	2
6.	Koszty i opłacalność produkcji mleka w wybranym gospodarstwie.		
7.	Polubić mniszek lekarski.	ZDR w Krasnymstawie	2
8.	Koszty i opłacalność uprawy soi na nasiona.	ZDR w Wisznicach	1
9.	Sytuacja na rynku rolnym.		
Audycje telewizyjne i radiowe			
1.	Koszty produktów rolnych.	NEK	1

Zadanie 3. Sporządzanie opracowań i analiz ekonomicznych

Analiza sytuacji ekonomicznej gospodarstw rolnych jest niezbędna przy planowaniu inwestycji finansowanych z wykorzystaniem kredytów, w tym kredytów preferencyjnych z dopłatami ARiMR. Wykorzystuje się ją również w opracowaniach przy ubieganiu się o pomoc z funduszy unijnych (w okrojonym lub bardziej rozwiniętym kształcie).

Na podstawie sporządzonego biznesplanu można stwierdzić celowość podejmowanej do realizacji inwestycji (zgodnie z zarządzeniem Prezesa ARiMR dotyczącym zasad udzielania kredytów inwestycyjnych z dopłatą Agencji do oprocentowania oraz wykazu działalności).

Tematyka zadań wdrożeniowo - upowszechnieniowych:

E/1 Analiza ekonomiczna gospodarstwa rolniczego (z ewentualnym uwzględnieniem działalności pozarolniczej) – realizowano w 25 gospodarstwach.

Przedmiotem analizy było 25 biznesplanów. Biznesplany pomocne przy opracowaniu obowiązującej dokumentacji były dla wszystkich jednolite, takie jak do wsparcia kredytowego.

Analiza ekonomiczna gospodarstw rolniczych (z ewentualnym uwzględnieniem działalności pozarolniczej) zmierzała do określenia efektywności planowanej inwestycji i ryzyka związanego z finansowaniem inwestycji. Uzyskane wyniki zostały przeanalizowane pod tym kątem z rolnikiem w każdym gospodarstwie.

Sporządzona analiza dla danego gospodarstwa może być pomocna rolnikowi w doprecyzowaniu długofalowej wizji działalności rolniczej.

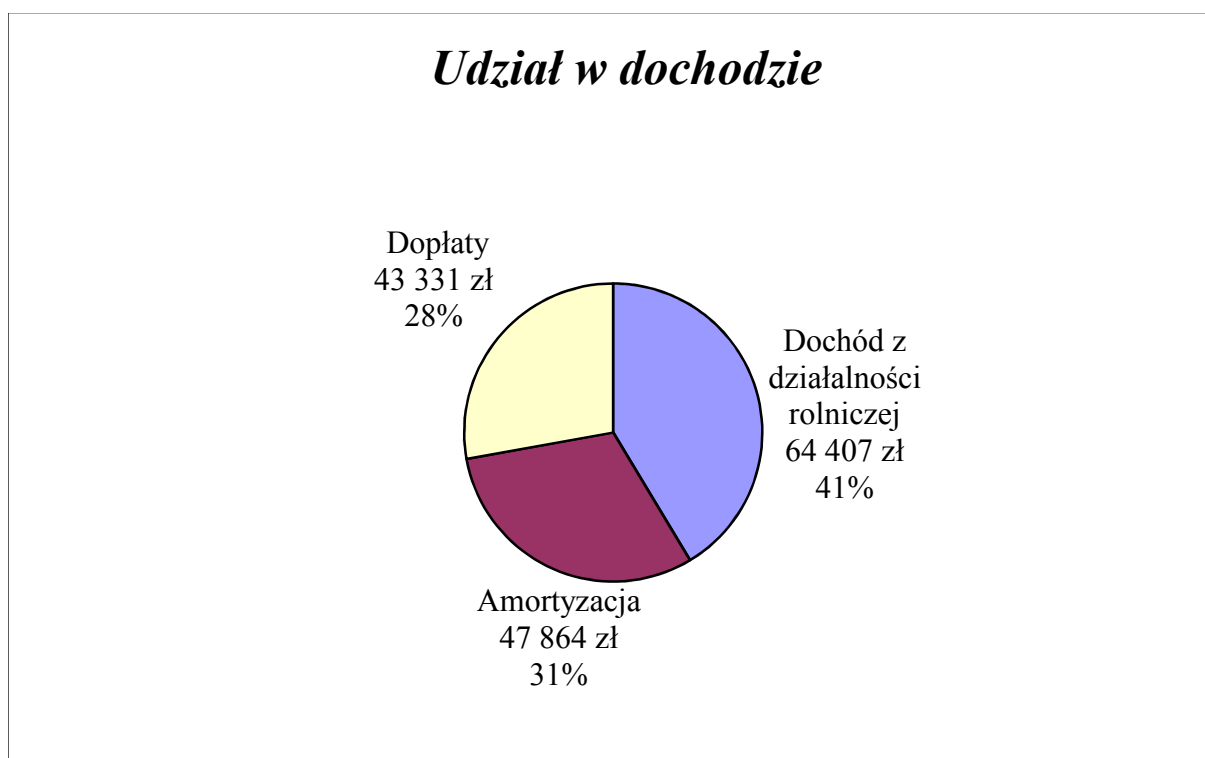
Dla ośrodka rolniczego jest dobrą okazją do nawiązania i utrwalenia współpracy gospodarstw rozwojowych z doradcami oraz ewentualnego pozyskania beneficjentów działań wspierających inwestycje w ich gospodarstwach rolnych.

Ponadto, dostarcza danych do wyliczenia dochodu rolniczego netto na 1 ha UR oraz określenia wpływu na ten dochód kosztów amortyzacji i dopłat.

Pozwala również ocenić ryzyko i stopień zadłużenia związane z planowanymi inwestycjami.

Na dochód w gospodarstwie rolnym składają się dwie kategorie przychodu tj. dopłaty bezpośrednie i dochód z działalności rolniczej oraz amortyzacja zaliczana do kategorii kosztów ale faktycznie pozostająca do dyspozycji rolnika.

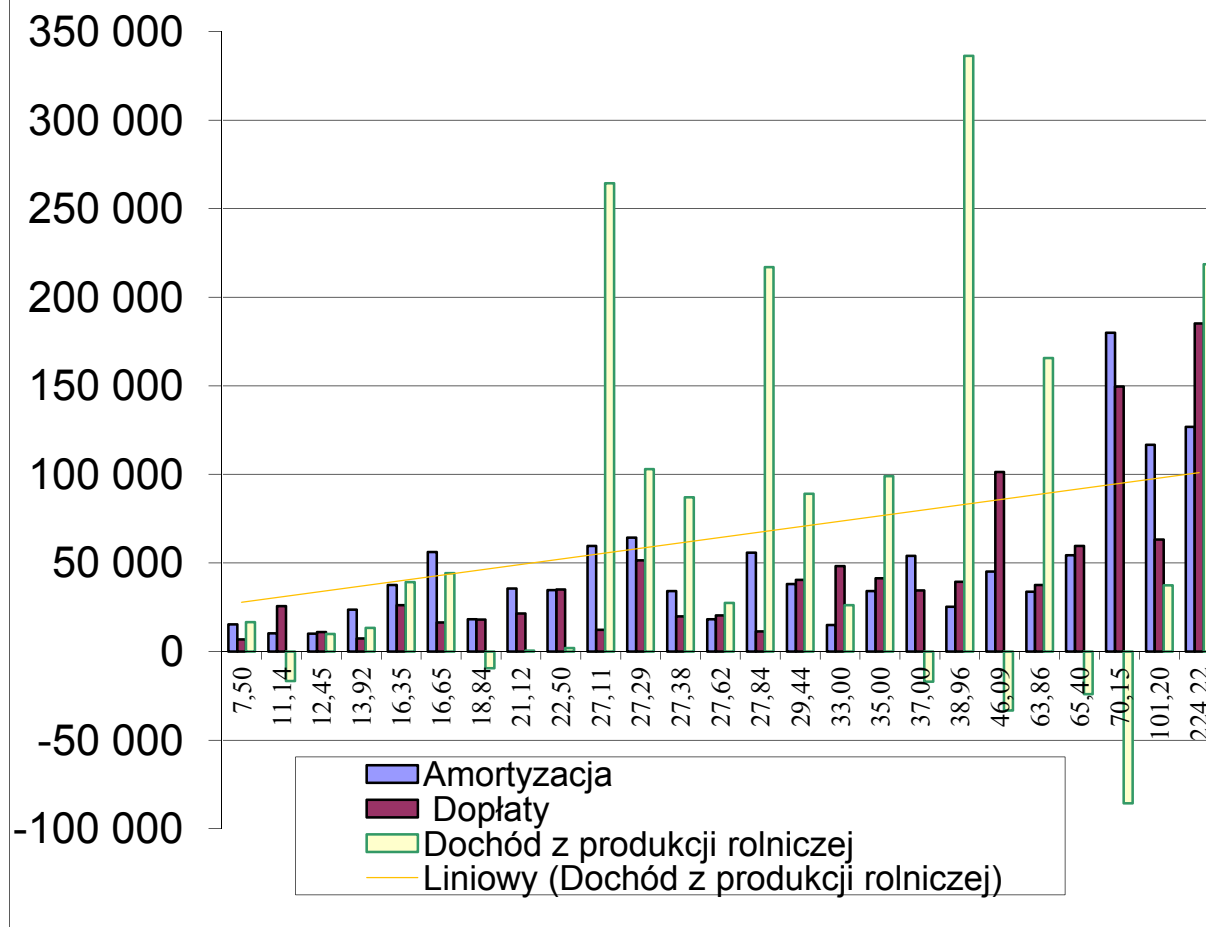
Udział tych kategorii w tworzeniu dochodu gospodarstwa rolnego obrazuje niżej załączony wykres.



Z badań wynika, że średni dochód w analizowanych gospodarstwach wyniósł 155 601 zł

Dalsza analiza w tym temacie upowszechnieniowym obejmuje dochód w poszczególnych gospodarstwach rolnych biorących udział w badaniu. Wyniki analizy przedstawia załączony wykres:

Dochód w gospodarstwach



Dochód gospodarstwa = dochód z produkcji rolniczej + dopłaty + amortyzacja

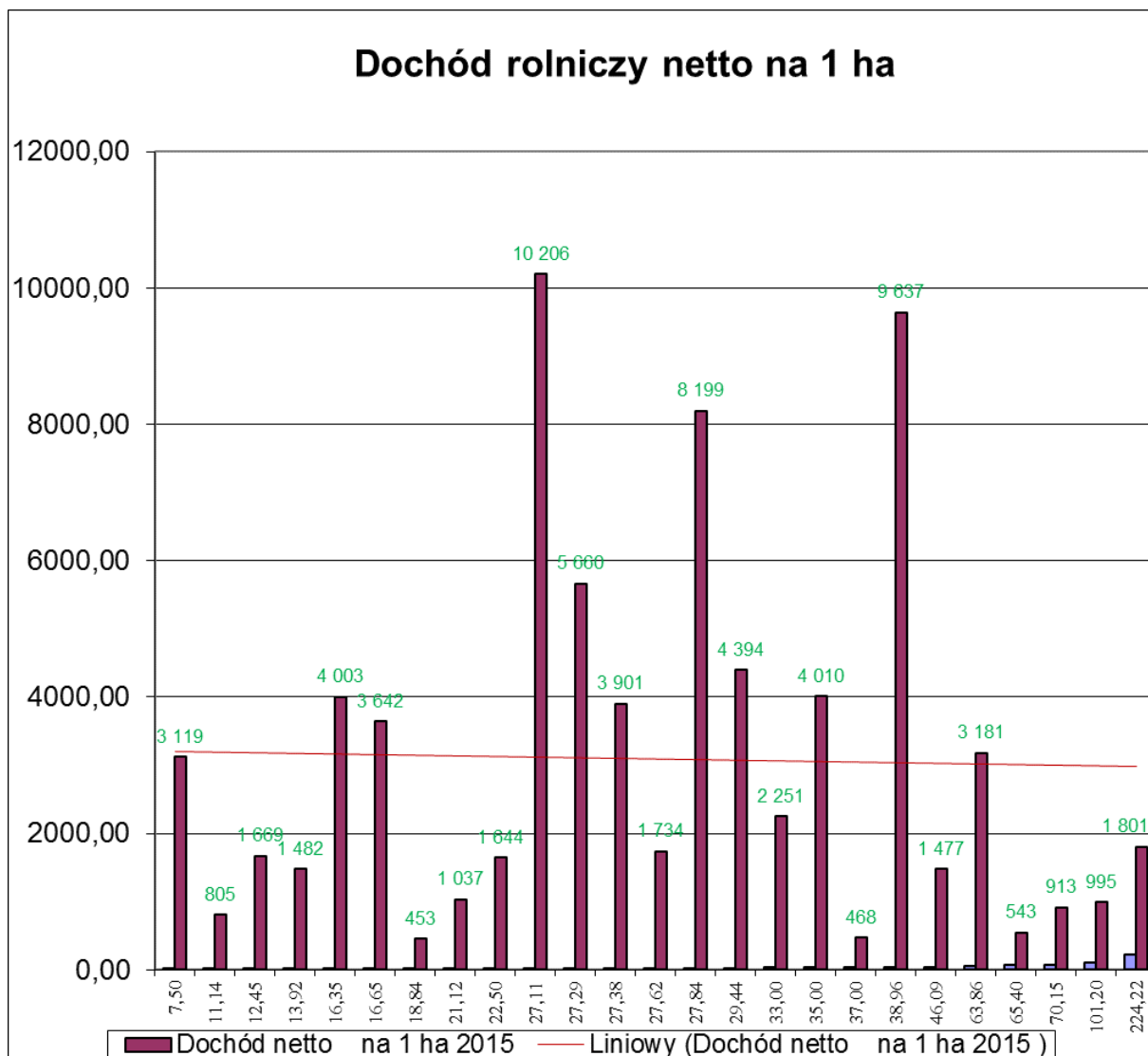
Z otrzymanych danych wynika, że ujemny dochód z produkcji rolniczej wystąpił w gospodarstwach zbożowych, bez lub z małym udziałem produkcji zwierzęcej. W tych gospodarstwach najwyższy udział w dochodzie stanowią dopłaty i amortyzacja.

Najwyższy dochód z produkcji rolniczej uzyskały gospodarstwa mleczne (165 590 zł i 216 958 zł), z udziałem produkcji sadowniczej (jabłka, grusze, wiśnie) – 264 376 zł oraz gospodarstwa zajmujące się produkcją roślin strączkowych (groch, fasola) i przemysłowych (rzepak i buraki cukrowe) 336 173 zł i 218 647 zł.

Amortyzacja będąca kosztem pozostającym w dyspozycji rolnika występuje na zróżnicowanym poziomie i zależy od stopnia wyposażenia gospodarstwa rolnego w środki trwałe (oprócz ziemi).

W gospodarstwach, w których amortyzacja stanowi najwyższy udział w dochodzie występuje wysoka wartość majątku trwałego głównie maszyn i urządzeń rolniczych. Najwyższa amortyzacja występuje w gospodarstwie o pow. 70,15 ha i wynosi 180 027 zł. Gospodarstwo to wyposażone jest w 2 ciągniki o wartości 498 550 i 149 000 zł, opryskiwacz za 108 000 zł i kombajn zbożowy za 590 400 zł. Łączna wartość maszyn i urządzeń rolniczych w tym gospodarstwie wynosi 1 784 269 zł, co może świadczyć o znacznym przeinwestowaniu przy tej powierzchni i strukturze produkcji (zboża, rzepak, buraki cukrowe, groch i TUZ).

Wyliczony dochód rolniczy netto uzyskiwany z 1 ha użytków rolnych, na który składa się sprzedaż produktów rolnych i dopłaty bezpośrednie, obrazuje poniższy wykres:



Dochód rolniczy netto = (sprzedaż + dopłaty) – koszty (łącznie z amortyzacją)

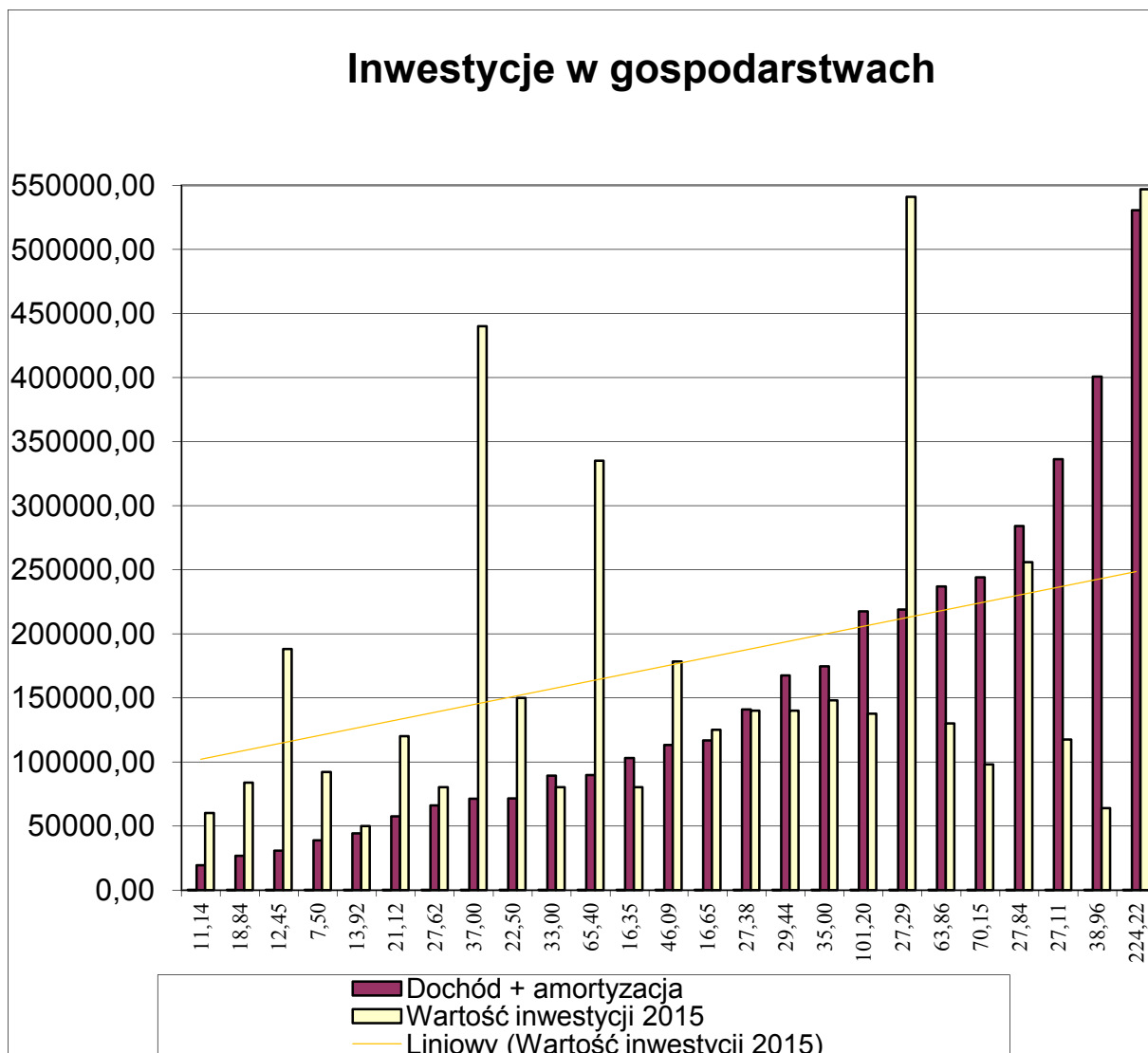
Dochód rolniczy netto na 1 ha użytków rolnych jest zależny w niewielkim stopniu od powierzchni gospodarstwa i można stwierdzić, że dochód maleje wraz ze wzrostem powierzchni UR.

W badanym okresie wszystkie gospodarstwa osiągnęły dochód rolniczy.

Najwyższy dochód rolniczy na 1 ha uzyskano w gospodarstwie sadowniczym o pow. 27,11 ha – 10 206 zł/ha, w gospodarstwie produkującym pszenicę, rzepak, facelię i łubin o pow. 38,96 ha – 9 637 zł/ha oraz produkującym mleko o pow. 27,84 ha i posiadającym 24 sztuk krów mlecznych – 8 199 zł/ha.

W większości niski dochód wystąpił w gospodarstwach produkujących głównie zboża.

Z dochodem rolniczym netto porównano inwestycje w gospodarstwach rolnych, które powinny być ze sobą powiązane i wielkości te decydują o płynności finansowej gospodarstw rolnych. Porównanie to przedstawiono na poniższym wykresie:



W większości analizowanych gospodarstw realizowane inwestycje przewyższają uzyskiwane dochody, którymi może dysponować rolnik. W związku z powyższym gospodarstwa poszukują zewnętrznych źródeł finansowania np. fundusze unijne i kredyty preferencyjne.

Inwestycje polegają na zakupie ciągników i maszyn rolniczych oraz użytków rolnych w gospodarstwach o kierunku produkcji roślinnej. W gospodarstwach o profilu zwierzęcym inwestycje polegają na zakupie 30 szt. jałówek hodowlanych, dojarki i zbiornika na mleko oraz ciągnika o wartości 541 000 zł w gospodarstwie trzodziarskim o **pow. 27,29 ha użytków rolnych**.

Najniższe inwestycje w stosunku do uzyskiwanego dochodu wystąpiły zarówno w gospodarstwach roślinnych jak i zwierzęcych. W większości są to gospodarstwa doinwestowane, które uzupełniają posiadany sprzęt i maszyny rolnicze takie jak: prasa, owijarka, wóz paszowy i powiększające powierzchnie swoich gospodarstw poprzez zakup użytków rolnych.

Zrealizowane działania

Lp.	Działanie	Ilość
1.	Szkolenia	1
2.	Porady	361
3.	Zadania wdrożeniowo - upowszechnieniowe	32

Tematyka wybranych szkoleń

Lp.	Temat	Organizator	Ilość	Ilość uczestników
Szkolenia				
1.	Kalkulacje rolnicze.	ZDR w Hrubieszowie	1	15

Tematyka wybranych artykułów do gazet

Lp.	Temat	ZDR/Dział	Ilość
Artykuły do gazet			
1.	Z czego wynika wysoki popyt na grunty rolne?	NEK	5
2.	Ubezpieczenia upraw rolnych i zwierząt gospodarskich w 2015 r.		
3.	Ile pszenicy potrzeba na zakup oleju napędowego?		
4.	Sytuacja ekonomiczna gospodarstw rozliczających VAT.		
5.	Sprzedaż bezpośrednia szansą dla małych gospodarstw.		
6.	Analiza ekonomiczna gospodarstw rolnych.	ZDR w Białej Podlaskiej, NEK	2

Zadanie 4. Podatki w rolnictwie

W polskim systemie podatkowym uczestniczą gospodarstwa rolne pomimo swojej specyficznej sytuacji. Do podstawowych podatków, które bezpośrednio dotyczą gospodarstw i przedsiębiorstw rolniczych zaliczamy: podatek rolny, podatek leśny, podatek od nieruchomości, podatek od środków transportowych. Są to podatki z grupy podatków majątkowych, na których wielkość nie mają wpływu decyzje zarządcze rolnika. Natomiast podatek od towarów i usług (z grupy podatków pośrednich) rozliczany systematycznie przez rolnika może w niektórych gospodarstwach w pewnym zakresie stanowić instrument sprzyjający zachowaniu płynności finansowej.

Przepisy ustawy o VAT z dnia 11 marca 2004 roku pozwalają rolnikowi dokonać wyboru systemu rozliczania podatku. Pierwszy system ryczałtowy, który umożliwia zrekompensowanie podatku VAT zawartego w cenie zakupywanych środków do produkcji rolnej w formie zryczałtowanego zwrotu w wysokości 7 % doliczanego do ceny netto sprzedawanych produktów rolnych.

Drugi - pełny system, w którym rolnik jak każdy inny podatnik rozlicza VAT. Do urzędu skarbowego odprowadza różnicę pomiędzy podatkiem należnym i podatkiem naliczonym.

Art. 43 ust. 1 pkt. 3 ustawy o VAT mówi, zwalnia się od podatku dostawę produktów rolnych pochodzących z własnej działalności rolniczej oraz świadczenie usług rolniczych, dokonywanych przez rolnika ryczałtowego. Zgodnie z art.117 ustawy o podatku VAT rolnik ryczałtowy w zakresie prowadzonej działalności rolniczej dostarczający produkty rolne jest zwolniony z obowiązku: wystawiania faktur, prowadzenia ewidencji dostaw i nabyć towarów i usług, składania w urządzie skarbowym deklaracji podatkowej, dokonania zgłoszenia rejestracyjnego.

Rolnikowi ryczałtowemu dokonującemu dostawy produktów rolnych na rzecz czynnego podatnika VAT przysługuje zryczałtowany zwrot podatku za nabyte z podatkiem środki produkcji. Kwota zryczałtowanego zwrotu jest wypłacana rolnikowi ryczałtowemu przez nabywcę produktów rolnych. Podatnik zarejestrowany, jako podatnik VAT czynny nabywający produkty rolne od rolnika ryczałtowego wystawia w dwóch egzemplarzach fakturę dokumentującą nabycie tych produktów. Oryginał faktury przekazuje dostawcy. Natomiast rolnik ryczałtowy jest zobowiązany przechowywać oryginały faktur VAT RR przez okres 5 lat licząc od końca roku, w którym wystawiono fakturę.

Rolnik ryczałtowy dokonujący dostawy produktów rolnych lub świadczący usługi rolnicze, które są zwolnione od podatku na podstawie ust. 1 pkt. 3 może zrezygnować z tego zwolnienia pod warunkiem dokonania zgłoszenia rejestracyjnego, o którym mowa w art. 96 ust 1 i 2 ustawy o VAT.

W przypadku osób fizycznych prowadzących wyłącznie gospodarstwo rolne, leśne lub rybactwo za podatnika uważa się osobę, która złoży zgłoszenie rejestracyjne. Zgłoszenie rejestracyjne może być dokonane wyłącznie przez jedną z osób (małżonków), na którą będą wystawiane faktury przy zakupie towarów i usług i która będzie wystawiała faktury przy sprzedaży produktów rolnych.

Rolnik, który zrezygnował ze statusu rolnika ryczałtowego i zdecydował się rozliczać podatek VAT na zasadach ogólnych, (dotyczących wszystkich czynnych podatników) ma obowiązek jego rozliczenia. Przysługują mu również związane z tym podatkiem prawa, w szczególności prawo do odliczenia podatku naliczonego od zakupów związanych z prowadzoną działalnością opodatkowaną, a także do żądania zwrotu nadwyżki podatku naliczonego nad należnym. Odliczenie podatku VAT od dokonanych zakupów może nastąpić w przypadku, gdy istnieje związek ze sprzedażą opodatkowaną, wtedy podatnik nabywa prawo do odliczenia podatku związanego z towarami lub usługami, o ile towary te lub usługi wykorzystywane są do wykonywania czynności opodatkowanych.

Obecnie obowiązują stawki podatku VAT na poziomie: 23%, 8%, 5%, 0%.

W 2015 r. biuro rachunkowe posiadało 132 umowy zawarte z rolnikami na rozliczanie podatku VAT. Działalność biura rachunkowego została rozszerzona o usługę wypełniania deklaracji wpłat na Fundusze Promocji Produktów Rolno-Spożywczych ARR i naliczania należności rolnikom podatnikom podatku VAT.

Aktualne przepisy dotyczące podatku VAT oraz w jakich sytuacjach rolnikowi opłaca się przejść na VAT - tego wszystkiego można było dowiedzieć się 26 lutego 2015 r. podczas szkolenia powiatowego w Rykach. Szkolenie adresowane było do rolników z powiatu ryckiego, zainteresowanych przejściem na zasady ogólne VAT i było odpowiedzią na rosnące potrzeby w tym zakresie.

Spotkanie odbyło się w siedzibie Starostwa Powiatowego. Szkolenie prowadzili specjaliści ds. podatku VAT w Dziale Ekonomiki LODR w Końskowoli. Szczególne zainteresowanie wśród rolników wzbudził wykład dotyczący m.in. zakresu obowiązków rolnika decydującego się przejść na zasady ogólne, wymogów formalnych przy rejestracji w Urzędzie Skarbowym, odliczeń od podatku oraz kas fiskalnych. Przedstawiono działalność Biura Rachunkowego LODR w Końskowoli.

Dzięki uprzejmości Urzędu Skarbowego w Rykach, rolnicy mieli okazję do zapoznania się ze zmianami w systemie podatkowym.

Wykłady zostały poprowadzone w formie dyskusji, podczas której rolnicy mogli poruszyć nurtujące ich tematy oraz zadać prowadzącym pytania z zakresu prawa podatkowego. Chociaż podatek VAT należy do najbardziej skomplikowanych w polskim prawie podatkowym, to wykładowcy starali się przedstawić jego zasady w sposób zrozumiały dla wszystkich obecnych rolników.

Szkolenie cieszyło się bardzo dużym zainteresowaniem, czego dowodem było liczne przybycie i aktywne uczestnictwo rolników. Towarzysząca wykładom gorąca dyskusja na tematy związane z podatkiem od towarów i usług potwierdza potrzebę organizowania takich szkoleń, szczególnie, że prawodawstwo dotyczące podatku VAT zmienia się bardzo często.

Szkolenie zostało wysoko ocenione przez jego uczestników i było jednym z cyklu spotkań, seminariów i szkoleń z tej dziedziny zorganizowanych w 2015 r. w LODR w Końskowoli.

Opracowano i wydano broszurę „Kasa fiskalna w gospodarstwie rolnym”.

Tematyka zadań wdrożeniowo - upowszechnieniowych:

E/2 Wdrożenie i prowadzenie zapisów księgowych pod potrzeby rozliczenia podatku VAT na zasadach ogólnych

W 2015 roku 14 ekonomistów prowadziło zadanie wdrożeniowe E/2. Badaniom poddano 25 gospodarstw. Analiza wyników została przeprowadzona na 16 z nich.

Celem zadania wdrożeniowego realizowanego w 2015 roku w wybranych typach gospodarstw rolnych na terenie województwa lubelskiego było prześledzenie ekonomicznego uzasadnienia rezygnacji ze statusu rolnika ryczałtowego. Ponadto przybliżenie rolnikowi zasad funkcjonowania podatku od towarów i usług oraz prowadzenia ewidencji i rozliczenia podatku VAT.

Praca polegała na rachunkowym sprawdzeniu ewentualnej celowości przejścia na zasady ogólne w podatku VAT poprzez wypełnienie uproszczonych ewidencji sprzedaży i zakupów dokonywanych w danym roku obrachunkowym w gospodarstwie rolnym (w rozliczeniach kwartalnych).

Do przeprowadzenia analizy przyjęto następujące założenia metodyczne:

- analizie poddano wyłącznie przepływy pieniężne przykładowych gospodarstw o różnych kierunkach produkcji biorąc pod uwagę wartości brutto,
- dokonano przeliczenia wartości brutto na odpowiednie wartości netto i wartość zryczałowanego zwrotu podatku VAT w wariantcie rolnika ryczałtowego,
- w wariantcie pełnego rozliczenia podatku VAT dokonano przeliczenia wartości brutto na odpowiednie wartości netto i kwoty podatku VAT według poszczególnych stawek podatku.

Przeprowadzona analiza ekonomiczna na zgromadzonych danych finansowych w każdym z gospodarstw polegała na porównaniu kwot pieniężnych uzyskanych w przypadku scenariusza rolnika ryczałtowego oraz rozliczenia podatku VAT na zasadach ogólnych.

W wariantcie rolnika ryczałtowego – kwota różnicy pomiędzy wartością roczną zryczałowanego zwrotu podatku VAT minus podatek VAT zapłacony w zakupionych środkach do produkcji rolnej i nośnikach energii.

W wariantcie rolnika „vatowca” – kwota różnicy w stosunku rocznym pomiędzy podatkiem VAT należnym a podatkiem VAT naliczonym.

W obu wariantach wzięto pod uwagę wydatki inwestycyjne, jeżeli miały miejsce w warunkach danego gospodarstwa.

Po zakończeniu roku obrachunkowego omówienie z rolnikiem uzyskanej analizy celowości zmiany statusu rolnika względem podatku VAT.

W przypadku zainteresowanego rolnika udzielenie informacji o procedurze przejścia na zasady ogólne w podatku VAT oraz prawach i obowiązkach podatnika.

Gospodarstwa mleczarskie - analizie poddano cztery gospodarstwa.

Przykłady

1. Charakterystyka ogólna: powierzchnia gospodarstwa 43,8 ha, 14 krów mlecznych, sprzedaż mleka, opasów i cieląt oraz pszenicy, jęczmienia i buraków. Większa część produkcji polowej przeznaczona jest na pasze. W wydatkach gospodarstw dominują pasze, usługi i leki weterynaryjne oraz nośniki energii. W 2015 roku rolnik nie miał wydatków inwestycyjnych.

Tabela

Wyszczególnienie	Wartość	Wartość z uwzględnieniem wydatków inwestycyjnych
wartość sprzedaży netto	211 699	
zryczałowany zwrot podatku VAT (7%)	14 732	
podatek VAT należny	11 183	
wartość zakupów netto	80 724	
podatek VAT naliczony	13 750	
różnica pomiędzy zryczałowanym zwrotem podatku i podatkiem VAT od zakupów	982	
różnica pomiędzy (wartość dodatnia-wpłata do US, wartość ujemna - zwrot z US)	- 2 567	

W wariantcie rolnika ryczałtowego kwota różnicy pomiędzy wartością roczną zryczałowanego zwrotu podatku VAT minus podatek VAT zapłacony w zakupionych środkach do produkcji rolnej wynosi 982 zł. W wariantcie rolnika „vatowca” różnica pomiędzy podatkiem VAT należnym a podatkiem VAT naliczonym wynosi - 2 567 zł. W warunkach tego gospodarstwa rezygnacja ze statusu rolnika ryczałtowego wydaje się mało uzasadniona. Uzyskany z US zwrot podatku VAT należałoby pomniejszyć o wartość usług biura podatkowego. Podjęcie decyzji o ewentualnym rozliczaniu VAT na zasadach ogólnych może przyspieszyć planowanie inwestycji w gospodarstwie.

2. Charakterystyka ogólna: powierzchnia gospodarstwa 19,91 ha, 12 krów mlecznych, sprzedaż mleka, cielaków, krów wybrakowanych oraz pszenicy, buraków i malin. Większa część produkcji polowej przeznaczona jest na pasze. W wydatkach gospodarstw dominują pasze, usługi i leki weterynaryjne oraz nośniki energii. W 2015 roku rolnik nie miał wydatków inwestycyjnych.

Tabela

Wyszczególnienie	Wartość	Wartość z uwzględnieniem wydatków inwestycyjnych
wartość sprzedaży netto	166 228	
zryczałtowany zwrot podatku VAT (7%)	11 447	
podatek VAT należny	8 670	
wartość zakupów netto	43 309	
podatek VAT naliczony	5 494	
różnica pomiędzy zryczałtowanym zwrotem podatku i podatkiem VAT od zakupów	5 953	
różnica pomiędzy (wartość dodatnia-wpłata do US, wartość ujemna - zwrot z US)	3 176	

W wariancie rolnika ryczałtowego kwota różnicy pomiędzy wartością roczną zryczałtowanego zwrotu podatku VAT minus podatek VAT zapłacony w zakupionych środkach do produkcji rolnej wynosi 5 953 zł. W wariancie rolnika „vatowca” różnica pomiędzy podatkiem VAT należnym a podatkiem VAT naliczonym wynosi 3 176 zł. - wpłata do US. W warunkach tego gospodarstwa rezygnacja ze statusu rolnika ryczałtowego wydaje się nieuzasadniona.

Gospodarstwa z hodowlą bydła mięsnego - analizie poddano trzy gospodarstwa.

Przykład:

Charakterystyka ogólna: powierzchnia gospodarstwa 13,78 ha, 16 opasów, sprzedaż opasów, krów wybrakowanych oraz owsa. Większa część produkcji polowej przeznaczona jest na pasze. W wydatkach gospodarstw dominują pasze, leki weterynaryjne oraz nośniki energii. W 2015 roku rolnik zakupił agregat uprawowy i 2 jałówki cielne.

Tabela

Wyszczególnienie	Wartość	Wartość z uwzględnieniem wydatków inwestycyjnych
wartość sprzedaży netto	38 033	38 033
zryczałtowany zwrot podatku VAT (7%)	2 662	2 662
podatek VAT należny	2 631	2 631
wartość zakupów netto	22 552	37 977
podatek VAT naliczony	3 890	6 465
różnica pomiędzy zryczałtowanym zwrotem podatku i podatkiem VAT od zakupów	-1 228	- 3 803
różnica pomiędzy (wartość dodatnia-wpłata do US, wartość ujemna - zwrot z US)	- 1 259	- 3 834

W wariancie rolnika ryczałtowego kwota różnicy pomiędzy wartością roczną zryczałtowanego zwrotu podatku VAT minus podatek VAT zapłacony w zakupionych środkach do produkcji rolnej wynosi - 1 228 zł. W przypadku zakupów inwestycyjnych - 3 803 zł. W wariancie rolnika „vatowca” różnica pomiędzy podatkiem VAT należnym a podatkiem VAT naliczonym wynosi - 1 259 zł. W przypadku zakupów inwestycyjnych - 3 834 zł. – zwrot z US. W warunkach tego gospodarstwa rezygnacja ze statusu rolnika ryczałtowego jest warta przemyślenia. Jednakże uzyskany z US zwrot podatku VAT należałoby pomniejszyć o wartość usług biura podatkowego. Za podjęciem decyzji o ewentualnym rozliczaniu VAT na zasadach ogólnych mogą przemawiać zakupy inwestycyjne.

Gospodarstwa z produkcją roślinną - analizie poddano trzy gospodarstwa.

Przykład:

Charakterystyka ogólna: powierzchnia gospodarstwa 32,65 ha, uprawa zbóż, rzepaku, kukurydzy i soi. W wydatkach gospodarstw dominują nawozy, środki ochrony roślin i nośniki energii. W 2015 roku rolnik zakupił ciągnik rolniczy.

Tabela

Wyszczególnienie	Wartość	Wartość z uwzględnieniem wydatków inwestycyjnych
wartość sprzedaży netto	106 582	106 582
zryczałtowany zwrot podatku VAT (7%)	7 461	7 461
podatek VAT należny	5 329	5 329
wartość zakupów netto	46 365	159 308
podatek VAT naliczony	7 258	10 235
różnica pomiędzy zryczałtowanym zwrotem podatku i podatkiem VAT od zakupów	203	- 2 774
różnica pomiędzy (wartość dodatnia-wpłata do US, wartość ujemna - zwrot z US)	- 1 929	- 4 906

W wariancie rolnika ryczałtowego kwota różnicy pomiędzy wartością roczną zryczałtowanego zwrotu podatku VAT minus podatek VAT zapłacony w zakupionych środkach do produkcji rolnej wynosi 203 zł. W przypadku zakupów inwestycyjnych rolnik płaci 2 774 zł. W wariancie rolnika „vatowca” różnica pomiędzy podatkiem VAT należnym a podatkiem VAT naliczonym wynosi - 1 929 zł. – zwrot z US. W przypadku zakupów inwestycyjnych jest zwrot 4 906 zł. W warunkach tego gospodarstwa rezygnacja ze statusu rolnika ryczałtowego nie wydaje się uzasadniona ze względu na koszty usług biura podatkowego. Tylko w przypadku dalszych inwestycji w gospodarstwie należy rozważyć dokonanie zmiany statusu względem podatku VAT.

Gospodarstwa z produkcją mieszaną (uprawą roślin i hodowlą) - analizie poddano pięć gospodarstw.

Przykład:

Charakterystyka ogólna: powierzchnia gospodarstwa 12,43 ha, uprawa zbóż, ziemniaków i hodowla trzody 11 sztuk oraz 4 sztuki bydła. Sprzedaż zwierząt, zbóż i ziemniaków. Część produkcji polowej przeznaczona jest na pasze. W wydatkach gospodarstw występują nawozy, środki ochrony roślin, usługi do produkcji roślinnej, pasze i nośniki energii. W 2015 roku rolnik nie miał wydatków inwestycyjnych.

Tabela

Wyszczególnienie	Wartość	Wartość z uwzględnieniem wydatków inwestycyjnych
wartość sprzedaży netto	21 287	
zryczałtowany zwrot podatku VAT (7%)	1 490	
podatek VAT należny	1 394	
wartość zakupów netto	16 294	
podatek VAT naliczony	2 376	
różnica pomiędzy zryczałtowanym zwrotem podatku i podatkiem VAT od zakupów	- 886	
różnica pomiędzy (wartość dodatnia-wpłata do US, wartość ujemna - zwrot z US)	- 982	

W wariancie rolnika ryczałtowego kwota różnicy pomiędzy wartością roczną zryczałtowanego zwrotu podatku VAT minus podatek VAT zapłacony w zakupionych środkach do produkcji rolnej wynosi - 886 zł. W wariancie rolnika „vatowca” różnica pomiędzy podatkiem VAT należnym a podatkiem VAT naliczonym wynosi - 982 zł. – zwrot z US. W warunkach tego gospodarstwa rezygnacja ze statusu

rolnika ryczałtowego nie wydaje się uzasadniona ze względu na koszty usług biura podatkowego (uzyskany zwrot z US nie pokrywa wydatków na biuro). Tylko w przypadku planowanych inwestycji w gospodarstwie należy rozważyć dokonanie zmiany statusu względem podatku VAT.

Podsumowanie i wnioski

Analiza wykonana została w oparciu o uproszczone przepływy pieniężne gospodarstw reprezentujących wybrane typy i kierunki produkcji z terenu województwa lubelskiego. Wykazała ona, że uzasadnienie wyboru jednego z prawnie dopuszczalnych sposobów rozliczania podatku VAT uzależnione jest od rodzaju i rozmiaru prowadzonej działalności rolniczej oraz od będącej ich skutkiem struktury wydatków. Większe uzasadnienie do rozliczania podatku VAT na zasadach ogólnych zależy od bardziej intensywnej i energochłonnej produkcji rolniczej. Wynika to z faktu, że taka produkcja związana jest z relatywnie większymi nakładami na nośniki energii, które opodatkowane są 23 % stawką podatku VAT. Gospodarstwa, w których udział nośników energii jest wysoki powinny rozważyć decyzję o pełnym rozliczaniu podatku VAT.

Innym ważnym argumentem przemawiającym za zmianą statusu względem podatku VAT jest zamiar dokonania zakupów inwestycyjnych w gospodarstwie w oparciu o środki z PROW 2014-2020. W działaniach dla gospodarstw rolnych PROW 2014-2020 podatek VAT nie jest kosztem kwalifikowanym. W przypadku rolników ryczałtowych zakupy inwestycyjne ponoszone z podatkiem VAT oznaczają większy udział własny w wydatkach.

Niemniej jednak ze względu na zróżnicowanie gospodarstw pod względem kierunku i skali produkcji oraz stosowanej technologii produkcji, decyzja o wyborze formy rozliczania podatku VAT powinna być poprzedzona analizą przepływów pieniężnych gospodarstwa.

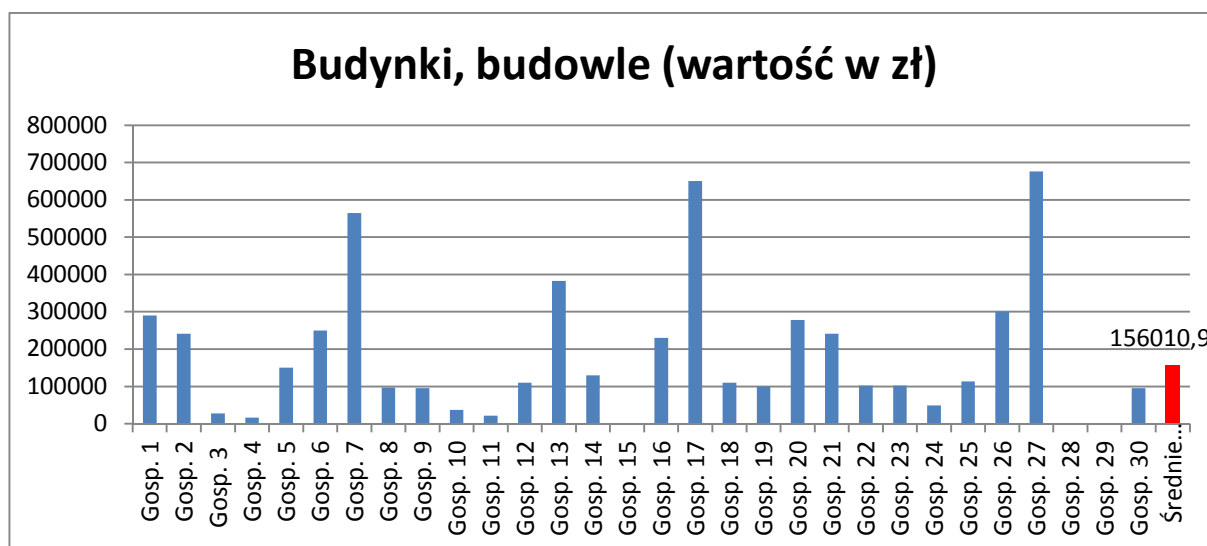
E/4 Ewidencja majątku pod potrzeby podatku dochodowego (zgodnie z zaleceniami MF)

W 2015 roku temat E/4 został zrealizowany w 30 gospodarstwach.

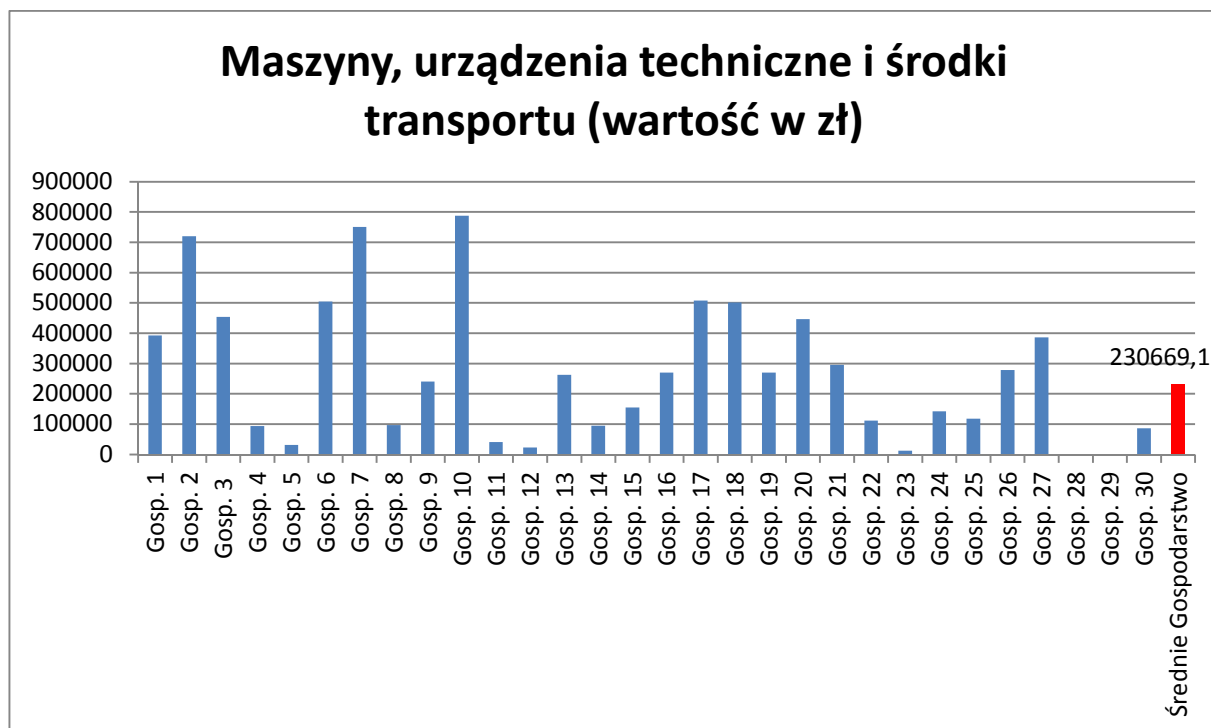
W gospodarstwach oszacowano wartość poszczególnych składników majątkowych, w tym środków trwałych i obrotowych, i sporządzono bilans gospodarstwa.

Ewidencja składników majątkowych jest niezbędna do rozliczeń podatkowych. Wartość środków trwałych decyduje o wysokości raty amortyzacyjnej, która podwyższa koszty uzyskania przychodów, a tym samym wpływa na zmniejszenie kwoty płaconego podatku dochodowego. W podsumowaniu założono 30-letni okres amortyzacji budynków i budowli i 5-letni okres amortyzacji maszyn i urządzeń technicznych oraz środków transportowych.

Analizowane gospodarstwa były bardzo zróżnicowane pod względem wyposażenia w środki trwałe. Średnia wartość budynków i budowli w tych gospodarstwach wynosiła 156011 zł.



Trzy gospodarstwa nie posiadały własnych budynków i budowli, a w pozostałych roczna rata amortyzacji wyniosła od 560 zł do 22 533 zł (średnio dla 30 gospodarstw 5 200 zł). Podobnie sytuacja przedstawiała się pod względem wyposażenia w maszyny i urządzenia oraz środki transportowe. Dwa gospodarstwa nie posiadały własnych maszyn i środków transportowych, a w pozostałych rata amortyzacji wahała się od 2 570 zł do 157 616 zł (średnio dla 30 gospodarstw wynosiła 46 134 zł). Wartość sprzętu rolniczego w przeliczeniu na jedno gospodarstwo to 230 669 zł



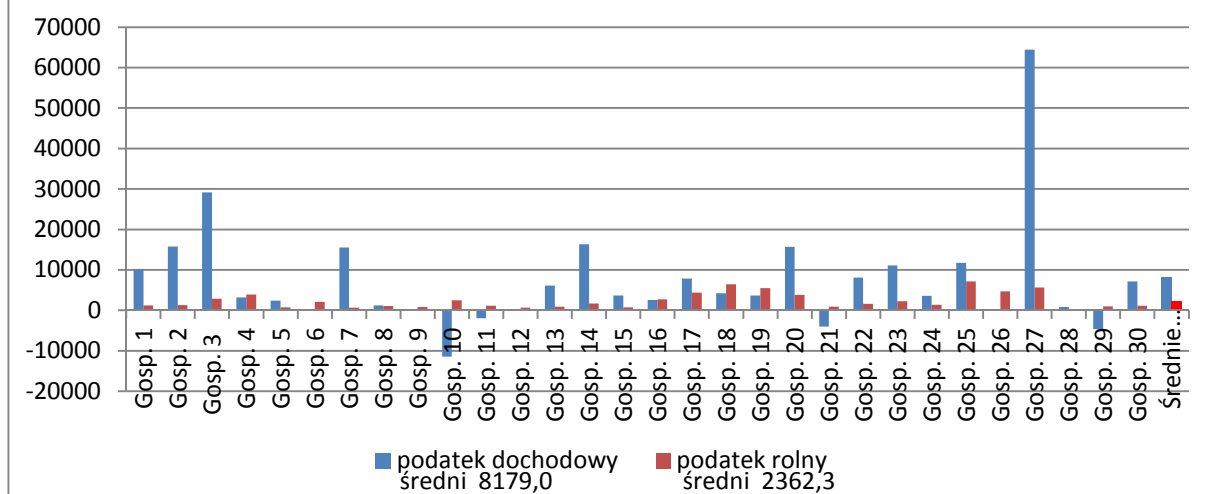
W gospodarstwach, w których prowadzona jest rachunkowość rolnicza koszty amortyzacji kształtowały się na poziomie około 20 % całkowitych kosztów.

W analizie tego zadania przeprowadzono wyliczenie podatku dochodowego - przy założeniu, że w gospodarstwie pracuje średnio dwie osoby.

Przeciętnie w gospodarstwie wartość podatku dochodowego wynosiła 8179 zł.

Wartość podatku rolnego była 3,5 razy mniejsza niż średnia wartość podatku dochodowego i wynosiła 2362 zł.

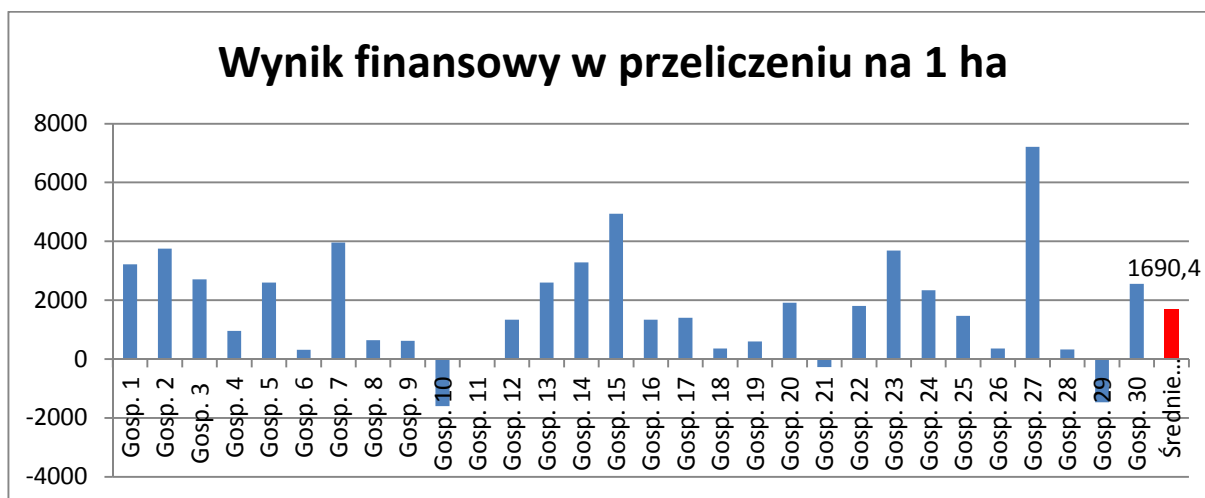
Podatek dochodowy i podatek rolny w analizowanych gospodarstwach (w zł)



W czterech gospodarstwach, które miały ujemny wynik finansowy nie wystąpił podatek dochodowy. W siedmiu gospodarstwach podatek dochodowy w 2015 roku byłby mniejszy od zapłaconego podatku rolnego. W pozostałych przypadkach podatek dochodowy przewyższałby podatek rolny. W skrajnym przypadku podatek dochodowy przewyższałby podatek rolny 10-krotnie.

Wynik finansowy w przeliczeniu na 1 ha średnio w gospodarstwie wynosił 1690 zł.

Wynik finansowy w przeliczeniu na 1 ha



Wnioski:

1. Rok 2015 był bardzo trudny dla rolnictwa (długotrwała susza, ASF, embargo rosyjskie), dlatego dochody rolników spadły w Polsce średnio o około 20%.
2. Jedenaście gospodarstw posiadało budynki i budowle o wartości przekraczającej średnią wartość wynoszącą 156 011 zł w analizowanych gospodarstwach. Trzy gospodarstwa nie posiadały własnych budynków i budowli.
3. Dwa z trzydziestu gospodarstw nie posiadały własnego sprzętu rolniczego, a w trzech z nich wartość sprzętu przekracza 700 000 zł. Średnia wartość sprzętu w przeliczeniu na 1 gospodarstwo wynosiła 230 669 zł.

4. Cztery gospodarstwa nie zapłaciłyby podatku dochodowego, ponieważ wystąpił w nich ujemny wynik finansowy, a w siedmiu z nich podatek dochodowy przewyższałby podatek rolny, w skrajnym przypadku nawet 10-krotnie.
5. Średni w gospodarstwie wynik finansowy na 1 ha wynosił 1690 zł i wartość tą osiągnęło 14 gospodarstw.

Zrealizowane działania

Lp.	Działanie	Ilość
1.	Szkolenia	26
2.	Konferencje/seminaria	1
3.	Porady	756
4.	Zadania wdrożeniowo - upowszechnieniowe	56

Tematyka wybranych konferencji, seminariów i szkoleń

Lp.	Temat	Organizator	Ilość	Ilość uczestników
Konferencje/Seminaria				
	Podatki w rolnictwie.	ZDR w Biłgoraju	1	43
Szkolenia				
1.	Podatek VAT w rolnictwie.	ZDR we Włodawie, ZDR w Zamościu, ZWG, ZDR w Białej Podlaskiej, ZDR w Piaskach, ZDR w Bychawie, ZDR w Elizówce, ZDR w Parczewie, ZDR w Lubartowie, ZDR w Rykach	13	226
2.	Podatki w rolnictwie.	ZDR w Białej Podlaskiej, ZDR w Janowie Lubelskim, ZDR w Chełmie, ZDR w Biłgoraju, ZDR w Tomaszowie Lubelskim	7	169
3.	Podatek VAT w rolnictwie - wypełnienie deklaracji VAT - 7 oraz wypełnianie rejestru sprzedaży i rejestru zakupu.	NEK	1	20
4.	Podatek VAT w rolnictwie- rozliczanie podatku VAT, Rachunkowość rolna w kontekście wymagań PROW 2014 - 2020.	ZDR w Łęcznej	1	33
5.	Podatek VAT w rolnictwie - zasady przejścia i rozliczania podatku VAT na zasadach ogólnych.	ZDR w Białej Podlaskiej, NEK	2	31
6.	Podatki w rolnictwie. Inwestycje w środki trwałe.	ZDR w Zamościu	1	73

Tematyka wybranych artykułów do gazet oraz broszur/ulotek

Lp.	Temat	ZDR/Dział	Ilość
Artykuły do gazet			
1.	Darowizna gospodarstwa rolnego w świetle ustawy o VAT - biuletyn „Przedsiębiorczość na wsi” - CDR O/Kraków, LAR.	NEK	9
2.	Loteria paragonowa.		
3.	Ulga na złe długi.		
4.	Sprzedaż towarów używanych w systemie VAT marża.		
5.	Program e-Podatki.		
6.	Transakcje wewnątrzspółnotowe - rejestracja w podatku VAT.		
7.	Działy specjalne produkcji rolnej w 2015 roku.		
8.	Podatek rolny w 2015 r.		
9.	Zmiany w podatku w działach specjalnych.	ZDR we Włodawie	1
10.	Podatek VAT.	ZWG	3
11.	Interpretacja podatkowa VAT.		
Broszury/Ulotki			
1.	Kasa fiskalna w gospodarstwie rolnym.	NEK	1

Zadanie 5. Prowadzenie rachunkowości i analiza wyników na podstawie danych uzyskanych w ramach systemu Polski FADN

LODR w Końskowoli wdrażał rachunkowość rolną FADN w 1024 gospodarstwach rolnych w województwie lubelskim.

Praca Biura FADN polegała na:

- współpraca z biurem FADN Instytutu Ekonomiki i Gospodarki Żywnościowej w Warszawie,
- lustracja zadań związanych z funkcjonowaniem systemu FADN - 1024 książek,
- rozliczenie 2014 roku (testowanie książek, sprawdzanie wyjaśnień, sprawdzanie raportów),
- przekazywanie danych od rachmistrzów do biura FADN w Warszawie,
- bieżące szkolenie rachmistrzów:
 - Zasady prowadzenia rachunkowości FADN w 2015 r.
 - Zasady wypełniania książek rachunkowości FADN 2015 r.
 - Zasady obsługi nowego programu do PL FADN.
 - Szkolenie z FADN.

Tematyka wybranych szkoleń

Lp.	Temat	Organizator	Ilość	Ilość uczestników
Szkolenia				
1.	Rachunkowość uproszczona w gospodarstwie rolnym.	ZDR w Wisznicach, NEK, ZDR w Radzynie Podlaskim	3	22

Tematyka wybranych artykułów do gazet

Lp.	Temat	ZDR/Dział	Ilość
Artykuły do gazet			
1.	Uproszczona rachunkowość w PROW.	NEK	3
2.	Potrzeba prowadzenia rachunkowości przez rolników.		
3.	10 lat Polskiego FADN.		

Zadanie 6. Gromadzenie rolniczych informacji rynkowych

Gromadzenie rolniczych informacji rynkowych ma na celu uzyskanie danych o poziomach i zmianach cen oraz podaży i popycie wybranych produktów rolnych jak i środków do produkcji. Informacje uzyskane w wyniku obserwacji zjawisk na rynku cenowym pozwalają na bieżącą ocenę ruchu cen w regionach jak i w skali całego kraju. Ponadto informacje te mogą być wykorzystane do podejmowania bieżących decyzji gospodarczych.

Wojewódzkie Ośrodki Doradztwa Rolniczego są zobowiązane do systematycznego przekazywania cen rynkowych do MRiRW, CDR w Brwinowie. Odbiorcami informacji są także media, organizacje krajowe, samorządowe, firmy ubezpieczeniowe, rolnicy indywidualni.

Notowania targowiskowe zbierane są na dostępnych targowiskach raz w tygodniu (52 razy w roku).

Zrealizowane działania

Lp.	Działanie	Ilość
1.	Porady	129
2.	Cotygodniowe notowania targowiskowe	1069
3.	Cotygodniowe notowania do MRiRW	214
4.	Notowania cen środków do produkcji rolnej	297
5.	Notowania cen nawozów mineralnych	148
6.	Informacje rynkowe	671

1.4. Program 4. Ułatwienie gospodarstwom funkcjonowania na rynku poprzez zrzeszanie się w grupy producentów rolnych z uwzględnieniem różnych form prawnych wspólnego działania

W dniu 20 czerwca 2015 r. została zorganizowana Konferencja Naukowa w Centrum Kongresowym Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie. Tematem przewodnim był rynek wieprzowiny. Rolnicy oraz naukowcy dyskutowali w jaki sposób poprawić sytuację ekonomiczną hodowców trzody chlewnej i zapewnić jeszcze wyższą jakość polskiej wieprzowiny.

Tematyka zadań wdrożeniowo - upowszechnieniowych:

E/5 Popularyzacja i wspieranie organizowania się rolników w grupy/organizacje producentów oraz pomoc w przygotowaniu dokumentacji związanej z rejestracją i funkcjonowaniem grup producentów rolnych – zrealizowano 2.

Grupa producentów rolnych – bydło mięsne

Odbyły się 2 spotkania inicjatywne w Grabanowie, w których wzięło udział 27 rolników. Opracowano wstępny statut grupy jako spółdzielni, ustalono opłaty założycielskie i członkowskie. Z uwagi na małą ilość chętnych do założenia grupy (6 osób – wystarczająca do założenia grupy, ale z niezbyt dużą produkcją), ustalono następne spotkanie na styczeń 2016 r.

Grupa producentów owoców i warzyw – rośliny jagodowe

Brak zainteresowania zakładaniem tego rodzaju grup – powodem jest całkowity brak dofinansowania dla nowotworzonych grup owocowo-warzywnych.

Zrealizowane działania

Lp.	Działanie	Ilość
1.	Szkolenia	12
2.	Konferencje/seminaria	1
3.	Porady	78
4.	Zadania wdrożeniowo - upowszechnieniowe	2

Tematyka wybranych konferencji, seminariów i szkoleń

Lp.	Temat	Organizator	Ilość	Ilość uczestników
Konferencje/Seminaria				
1.	Konferencja ziemniaczana - Grupy Producentów Rolnych.	ZDR w Łukowie	1	40
Szkolenia				
1.	Organizowanie się grup producentów w Polsce. Wsparcie przetwórstwa i marketingu produktów rolnych.	ZDR w Janowie Lubelskim	1	49
2.	Organizowanie i funkcjonowanie grup producentów rolnych – ziemniak.	ZDR w Bełżycach	1	10
3.	Tworzenie i funkcjonowanie grup producentów rolnych.	ZDR w Kraśniku, ZDR w Janowie Lubelskim, ZDR w Biłgoraju, ZDR w Tomaszowie Lubelskim, ZDR w Białej Podlaskiej, ZDR w Chełmie, ZDR w Elizówce, ZDR w Opolu Lubelskim, ZDR w Parczewie	10	138

Tematyka wybranych artykułów do gazet, audycji telewizyjnych i radiowych

Lp.	Temat	ZDR/Dział	Ilość
Artykuły do gazet			
1.	V Ogólnopolskie Forum Grup Producentów Rolnych.	NEK	4
2.	Spółdzielnia „ATUT” zareklamowała się na festiwalu.		
3.	Inwestycje w przetwórstwo oraz marketing szansą dla grup i organizacji producentów.		
4.	Spółdzielczość jako jedna z form wspólnego gospodarczego działania ludzi.		
5.	Wpływ embarga rosyjskiego na funkcjonowanie grup producenckich.	ZDR w Białej Podlaskiej	1
6.	Grupa producencka naszego regionu.	ZDR w Radzynie Podlaskim	1
Audycje telewizyjne i radiowe			
1.	Udział w audycji radiowej (Radio Podlasia - Siedlce) - GPR w PROW 2007-2013 i 2014-2020.	NEK	1

2. Priorytet 2. Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich**2.1. Program 1. Działania proekologiczne i ochrona środowiska****Zadanie 1. Kształtowanie postaw i zachowań mieszkańców obszarów wiejskich sprzyjających ochronie środowiska**

Ciągła i systematyczna edukacja ekologiczna oraz świadomość ekologiczna są podstawą kultury ekologicznej. Składają się na nią wiedza o środowisku i jego zagrożeniach, umiejętność dostrzegania specyfiki zjawisk przyrodniczych oraz zdolność myślenia warunkująca działania na rzecz ograniczenia

degradacji i poprawy stanu środowiska naturalnego. Szkolenia prowadzone dla mieszkańców wsi oraz młodzieży podnoszą świadomość prośrodowiskową.

Ten temat był omawiany na wielu szkoleniach organizowanych przez doradców LODR. Ochrona środowiska w świetle realizowanych zadań na obszarach rolniczych jest zadaniem priorytetowym. Wiele się już zmieniło na korzyść, stosunek do środowiska uległ poprawie, lecz jeszcze jest dużo do zrobienia w zakresie zmiany negatywnych postaw rolników do wdrażanych nowych technologii chroniących środowisko na wsi.

W myśl „czym skorupka za młodu nasiąknie...” Dział Ekologii prowadzi szkolenia dla dzieci i młodzieży szkolnej. Poprzez zajęcia praktyczne kształtowana jest postawa i wywierany wpływ na zachowanie przyszłych rolników. Działanie obejmuje ochronę środowiska naturalnego, kształtowanie właściwego stosunku człowieka do przyrody, promocję żywności ekologicznej, segregację odpadów. Działania te były realizowane poprzez szkolenia, porady, zadania wdrożeniowo-upowszechnieniowe.

Tematyka zadań wdrożeniowo - upowszechnieniowych:

EOŚ/5 Upowszechnianie w gospodarstwie elementów agrotechniki wpływających na podniesienie żyzności gleby poprzez zwiększenie udziału motylkowatych w strukturze zasiewów

- W zadaniu wprowadzano rośliny bobowate między innymi: łubiny, groch, wykę, seradelę, soję, koniczynę czerwoną, lucernę, fasolę i inne gatunki wywierające korzystny wpływ na żyzność gleby, gospodarkę próchniczną, strukturę i tzw. ożywienie gleby.
- Rolnicy otrzymali kartę z wynikiem reprodukcji i degradacji materii organicznej gleby na której przedstawione jest zwiększenie zawartości materii organicznej w glebie.
- Rośliny wysokobiałkowe wykorzystywane były w żywieniu zwierząt gospodarskich jako zamiennik białka zwierzęcego.

Zadanie było realizowane w 62 gospodarstwach. W większości z nich zauważono znaczący wzrost zawartości materii organicznej w glebie.

Wyszczególnienie	Liczba gospodarstw	Ilość materii organicznej/ ha [t] średnio
Soja	5	0,36
Soja + zaoranie słomy	5	0,85
Groch siewny	4	0,34
Groch z międzyplonem	2	1,52
Groch + zaoranie słomy	5	1,02
Łubin	5	0,35
Łubin + zaoranie słomy	9	1,07
Łubin + międzyplon	1	2,66
Fasola karłowa	2	0,37
Fasola karłowa + obornik	1	1,9
Fasola karłowa + przyoranie słomy	2	1,02
Fasola wielokwiatowa + zaoranie słomy	5	0,69
Bobik + zaoranie słomy	4	1,11
Lucerna mieszańcowa	2	1,96
Wyka siewna	1	1,96
Wyka siewna + zaoranie słomy	1	0,63
Seradela	2	0,35
Koniczyna czerwona	1	1,96
Mieszanka strączkowo gorczycowa	1	1,24

- W 60% przypadków zauważono bardzo korzystny wpływ roślin motylkowatych na poprawę struktury gleby i jej właściwości fizyko-chemiczne.
- Z uwagi na ich właściwości wiele zadań będzie kontynuowanych.
- Dodatkowo siew roślin motylkowatych pozwolił wielu rolnikom na spełnienie wymogów zazielenienia.

W około 20% przypadków niesprzyjające warunki pogodowe i długo utrzymująca się susza nie pozwoliły na osiągnięcie zamierzonego celu.

EOŚ/7 Wdrażanie zasad chroniących środowisko – zrealizowano 61

- Wdrożenie w gospodarstwie praktyk przyczyniających się do zrównoważonego gospodarowania gruntami rolnymi.
- Praca doradcza w znacznej części polegała na dokumentowaniu działań agrotechnicznych zgodnie z obowiązującymi aktami prawnymi.
- W gospodarstwach realizujących zadanie rolnictwo ekologiczne pracowano nad poprawnym i systematycznym prowadzeniem zapisów dotyczących produkcji roślinnej i zwierzęcej na potrzeby jednostek certyfikujących.
- Doradcy widzą potrzebę kontynuowania zadania w latach kolejnych, ponieważ rolnicy oczekują pomocy.

Zrealizowane działania

Lp.	Działanie	Ilość
1.	Szkolenia	42
2.	Porady	1364
3.	Zadania wdrożeniowo - upowszechnieniowe	114

Tematyka wybranych szkoleń

Lp.	Temat	Organizator	Ilość	Ilość uczestników
Szkolenia				
1.	Zazielenienie - obowiązkowy komponent nowego systemu płatności bezpośrednich.	ZDR w Krasnymstawie, ZDR w Hrubieszowie, ZDR w Białej Podlaskiej, ZDR w Łęcznej, ZDR w Tomaszowie Lubelskim, ZDR w Elizówce, ZDR w Zamościu, ZDR w Opolu Lubelskim, ZDR Parczew, ZDR Ryki, ZDR w Końskowoli, ZDR w Biłgoraju	22	340
2.	Zagospodarowanie materiałów niebezpiecznych pochodzących z gospodarstwa.	ZDR w Zamościu	3	44
3.	Upowszechnianie w gospodarstwie elementów agrotechniki wpływających na podniesienie żyzności gleby poprzez zwiększenie udziału motylkowatych w strukturze zasiewów. Propagowanie racjonalnego nawożenia ze szczególnym uwzględnieniem wapnowania gleb.	ZDR w Zamościu	2	30
4.	Kształtowanie postaw i zachowań mieszkańców obszarów wiejskich sprzyjających ochronie środowiska.	ZDR w Elizówce, ZDR w Chełmie, ZDR w Biłgoraju, ZDR we Włodawie, ZDR w Janowie Lubelskim, ZDR w Łukowie	8	170

5.	Żyj zdrowo i bezpiecznie. Gospodarstwo ekologiczne.	ZDR w Wisznicach	2	31
6.	Poprawa stanu sanitarnego w gospodarstwie.	ZDR w Kraśniku	1	14
7.	Ścieżka edukacyjna LODR - Ekotrasa.	ZDR w Elizówce	1	16

Tematyka wybranych artykułów do gazet

Lp.	Temat	ZDR/Dział	Ilość
Artykuły do gazet			
1.	Znaczenie wody w rolnictwie.	NEK	1
2.	Wpływ zazieleniania na środowisko naturalne.	ZDR w Białej Podlaskiej	2
3.	Pszczoły w Grabanowie		
4.	Promowanie wśród młodzieży szkolnej ścieżki edukacyjnej Ekotrasy.	ZDR w Elizówce	1
5.	Walory przyrodnicze i krajobrazowe Województwa Lubelskiego.	ZDR w Końskowoli	2
6.	Pakiet ochrona gleb i wód w PROW 2014-2020.		
7.	Natura 2000 w powiecie łukowskim.	ZDR w Łukowie	1
8.	Obszary chronione w powiecie opolskim.	ZDR w Opolu Lubelskim	1
9.	Uprawa roli przy zastosowaniu w płodozmianie roślin poplonowych.	ZDR w Parczewie	1
10.	Tereny erozyjne.	ZDR w Zamościu	2
11.	Dom tradycyjny, energooszczędny czy pasywny.		
12.	Inwestycje na obszarach Natura 2000 i OSN - Dziennik Wschodni.	ZEŚ	7
13.	Nie pal śmieci.		
14.	Pogoda płata nam figle.		
15.	Prawda, półprawda i ...		
16.	Najlepszy sposób na zazielenianie.		
17.	Producent - konsument życie na wsi.		
18.	Nawozy zielone.	ZEŚ	1
19.	Doradca przeszkolony - rolnik uświadomiony.		

Zadanie 2. Doradztwo dla rolników gospodarujących na obszarach objętych Dyrektywą Azotanową (OSN)

Ochrona wód przed zanieczyszczeniami pochodzenia rolniczego stanowi najpoważniejszy problem na poziomie ochrony środowiska i rozwoju rolnictwa.

Rolnicy posiadający grunty na tych obszarach są zobligowani do przestrzegania przepisów i prowadzenia produkcji zgodnie z określonymi w programie wymogami:

- Przestrzeganie określonych terminów stosowania nawozów.
- Przestrzeganie wysiewu określonych maksymalnych limitów całkowitej ilości azotu w czystym składniku na 1 ha.
- Sporządzanie planu nawozowego dla gospodarstw posiadających powyżej 100 ha na obszarach OSN.
- Posiadanie zbiorników na przechowywanie gnojówki i gnojowicy dostosowanej do przechowywania co najmniej półrocznej produkcji tych nawozów (udokumentowanie nadmiaru produkcji nawozów).
- Przechowywanie obornika w sposób bezpieczny dla wód i gleby.
- Prowadzenie dokumentacji zabiegów agrotechnicznych, informacji o plonach i zbiorach.

Działania te były realizowane poprzez: szkolenia, porady, wizyty w gospodarstwach, pomoc w prowadzeniu dokumentacji.

LODR realizował projekt „Dobre praktyki rolnicze na obszarach szczególnie narażonych na azotany pochodzenia rolniczego tzw. OSN”. Przeprowadzono 5 szkoleń, przeszkolono 133 uczestników (działanie „Szkolenia zawodowe dla osób zatrudnionych w rolnictwie i leśnictwie” – PROW 2007-2013).

Zrealizowane działania

Lp.	Działanie	Ilość
1.	Szkolenia	3
2.	Porady	111
3.	Karta dokumentacyjna pola/ rejestr działań agrotechnicznych	43
4.	Wizyty w gospodarstwach	29

Tematyka wybranych szkoleń

Lp.	Temat	Organizator	Ilość	Ilość uczestników
Szkolenia				
1.	Zagadnienia dotyczące wymogów na obszarach objętych Dyrektywą Azotanową (OSN).	ZDR w Radzynie Podlaskim	1	12
2.	Dyrektywa azotanowa 2014-2020 na OSN.	ZDR w Radzynie Podlaskim, ZDR w Elizówce	2	119

Tematyka wybranych artykułów do gazet

Lp.	Temat	ZDR/Dział	Ilość
Artykuły do gazet			
1.	OSN - Obszary Szczególnie narażone, Inwestycje w gospodarstwach na obszarach OSN.	ZEŚ	3
2.	Inwestycje na obszarach Natura 2000 i OSN.		
3.	Nawożenie fosforem powinno być oszczędne.	ZSP	1

Zadanie 3. Propagowanie racjonalnego nawożenia ze szczególnym uwzględnieniem wapnowania gleb

Zakwaszenie gleb wiąże się bardzo ściśle z: wymywaniem składników pokarmowych, przede wszystkim związków zasadowych do głębszych warstw gleby, występowaniem niektórych składników pokarmowych w formie trudno przyswajalnej dla roślin, np. fosfor, ograniczeniem i zmniejszeniem aktywności drobnoustrojów biorących udział w procesach rozkładu substancji organicznej w glebie, zmniejszeniem zawartości próchnicy w glebie, osłabieniem intensywności przebiegu procesu pobierania (asymilacji) azotu z powietrza, zarówno przez mikroorganizmy wolnożyjące w glebie (*Azotobacter*), jak też współżyjące z większością roślin motylkowatych (rozwijają się normalnie tylko w odczynie zbliżonym do obojętnego, a w warunkach kwaśnych rozmnażają się wolno, są słabe i przyswajają mało azotu).

Na zakwaszenie gleb w Polsce wpływają warunki naturalne oraz działalność człowieka. Do podstawowych czynników zaliczany jest klimat oraz rodzaj skały macierzystej. Ponad 90% gleb w Polsce wytworzonych jest na kwaśnych skałach naniesionych przez lodowce. Większość gleb jest zakwaszona, co sprawia trudności w racjonalnym gospodarowaniu na nich. Porady, których udzielono w 2015 roku głównie dotyczyły uświadamiania i przekonywania rolników do racjonalnego nawożenia upraw opartego o analizę gleb. W ten sposób możemy także obniżyć koszty produkcji. Udzielano instruktażu pobierania prób glebowych.

Zagadnienia te były realizowane poprzez: szkolenia, porady, zadania wdrożeniowo - upowszechnieniowe.

Realizacja zadań wdrożeniowo - upowszechnieniowych:

2/R – Poprawa opłacalności produkcji poprzez ograniczenie zakwaszenia gleb i racjonalne nawożenie oraz właściwy płodozmian, w tym rekultywacja i zagospodarowanie terenów zdegradowanych

Temat 2/R realizowany był przez 27 agrotechników. Łącznie przeprowadzono 54 wdrożenia na 10 gatunkach roślin (tabela 3). Najczęściej wybieranym gatunkiem była pszenica ozima. Gospodarstwa w których realizowano prace charakteryzowały się średnim arealem na poziomie 10-50 ha. W 85 % gospodarstw stosowano analizy gleby, a w 56 % kwalifikowany materiał siewny. Głównym celem realizowanych wdrożeń w tej tematyce była optymalizacja odczynu. Zakładane cele uzyskiwano też wprowadzając do gospodarstw racjonalny płodozmian i nawożenie dostosowane do potrzeb pokarmowych roślin. Dla wszystkich wdrożeń policzono koszty jednostkowe produkcji. W większości prac osiągnięto dobre rezultaty produkcyjne – znacznie przewyższające wyniki średnie dla województwa lubelskiego.

Tabela 3. Zestawienie wdrożeń realizowanych w 2015 r. w temacie 2/R

Gatunek:	ilość	max plony	średnie plony	analiza gleby	materiał kwalifikowany	przychód z 1 ha		
						ilość	średni	max
<i>pszenica oz.</i>	27	87	67	24	16	27	1765	3216
<i>pszenżyto oz.</i>	4	63	56	4	1	4	1030	1503
<i>kukurydza -ziarno</i>	1	30	30	1	1	1	353	353
<i>kukurydza -kiszonka</i>	1	300	300	1	1	1	587	587
<i>rzepak</i>	2	42	35	1	2	2	3345	3345
<i>ziemniak</i>	3	220	190	2	2	3	2851	5410
<i>strączkowe</i>	5	30	24	5	2	5	3092	5220
<i>pszenica j.</i>	5	62	59	4	3	4	931	1829
<i>jęczmień j.</i>	5	59	53	3	1	5	720	1063
<i>inne</i>	2	50	31	2	2	2	1288	2126
Główny cel:	ilość							
<i>plon i jakość</i>	7							
<i>materiał siewny i odmiana</i>	1							
<i>optymalizacja odczynu i płodozmian</i>	38							
<i>nawożenie</i>	4							
<i>ekonomika</i>	4							
Powierzchnia gosp.	do 10 ha			10-50 ha		pow. 50 ha		
	1			43		10		

Czasem błędem prowadzonych wdrożeń było niedostatecznie udokumentowane we wnioskach – np. brak informacji o uzyskaniu pozytywnego efektu wapnowania, brak planu wapnowania w całym płodozmianie lub brak analizy gleby w temacie 2/R.

EOŚ/6 Racjonalizacja nawożenia w oparciu o analizę zasobności gleby oraz właściwy płodozmian

- Na użytkach rolnych prowadzono prawidłową gospodarkę nawozową w oparciu o opracowany plan nawozowy.
- Podstawą dla planu nawozowego była aktualna analiza gleby.

- Określono dawki nawozów, terminy ich stosowania, dostosowując je do zapotrzebowania roślin na makroelementy N, P, K, Mg.
- Przedstawiono rolnikowi plan oraz sposób, w jaki należy z niego korzystać.
- Omówiono korzyści ekonomiczne wynikające z racjonalnej gospodarki nawozowej.
- Proponowano wprowadzenie międzyplonów i wsiewek poplonowych.
- Prowadzono niezbędną dokumentację, nałożoną na rolnika przez przepisy krajowe.
- Zadanie było realizowane w 53 gospodarstwach.
- Z pracy doradczej wynika, że zadanie należy kontynuować w latach następnych.

Zrealizowane działania

Lp.	Działanie	Ilość
1.	Szkolenia	19
2.	Porady	1312
3.	Zadania wdrożeniowo - upowszechnieniowe	118

Tematyka wybranych szkoleń

Lp.	Temat	Organizator	Ilość	Ilość uczestników
Szkolenia				
1.	Propagowanie racjonalnego nawożenia ze szczególnym uwzględnieniem wapnowania gleb. Nawożenie i ochrona roślin jagodowych z uwzględnieniem IO.	ZDR w Lubartowie, ZDR we Włodawie	2	31
2.	Nawożenie roślin rolniczych ze szczególnym uwzględnieniem wapnowania.	ZDR we Włodawie, ZDR w Łęcznej, ZDR w Hrubieszowie	3	33
3.	Propagowanie racjonalnego nawożenia ze szczególnym uwzględnieniem wapnowania gleb.	ZDR w Zamościu	5	65
4.	Rola wapna węglanowego w prawidłowym rozwoju roślin zbożowych.	ZDR w Końskowoli	2	21
5.	Rola wapnowania i właściwego odczynu gleby w produkcji roślinnej.	ZDR w Tomaszowie Lubelskim, ZDR w Hrubieszowie, ZDR w Kraśniku	6	69
6.	Wapnowanie gleb jako jeden z podstawowych czynników podnoszących żyzność i urodzajność gleby. Nawożenie wiosenne oraz ochrona herbicydowa zbóż.	ZDR w Lubartowie	1	21

Tematyka wybranych artykułów do gazet

Lp.	Temat	ZDR/Dział	Ilość
Artykuły do gazet			
1.	Przygotowanie stanowiska pod brokuł z uwzględnieniem wapnowania gleby.	ZSP	1
2.	Wapnowanie gleb.	ZDR w Radzynie Podlaskim	1
3.	Wapnowanie a efektywność nawożenia.	ZDR w Tomaszowie Lubelskim	1
4.	Nawożenie kukurydzy na ziarno i kiszonkę.	ZDR w Końskowoli	1

Zadanie 4. Propagowanie ekologicznych metod produkcji żywności

Rolnictwo ekologiczne odgrywa istotną rolę w ochronie bioróżnorodności oraz zasobów wodnych i glebowych, a jednocześnie przyczynia się do zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich. Ponadto dostarcza konsumentom wysokiej jakości żywność, produkowaną bez agrochemii. Prowadzenie produkcji rolnej zgodnie z wymogami rolnictwa ekologicznego czyni ją bezpieczniejszą dla środowiska, ale równocześnie jest ona mniej wydajna i bez odpowiedniego wsparcia finansowego, produkcja ekologiczna nie jest konkurencyjna w porównaniu do produkcji konwencjonalnej. Głównym założeniem działania jest promowanie produkcji rolnej opartej na metodach zgodnych z przepisami o rolnictwie ekologicznym. Według danych IJHARS z początku 2015 roku województwo lubelskie zajmuje piąte miejsce w Polsce pod względem liczby producentów ekologicznych. 2037 certyfikowanych gospodarstw na Lubelszczyźnie nie używa chemicznych środków ochrony roślin i nawozów sztucznych, stosując do nawożenia jedynie nawozy zielone i minerały dostępne w przyrodzie, a w żywieniu zwierząt – przede wszystkim własne, ekologiczne pasze. Zajmujemy szóste miejsce w kraju pod względem powierzchni ekologicznych użytków rolnych. Z 657 902,06 ha w Polsce 38466,64 ha ekologicznych użytków rolnych mamy na Lubelszczyźnie. Stale rośnie zapotrzebowanie na specjalistyczne doradztwo ekologiczne.

Przy wykorzystaniu środków z Sekretariatu Regionalnego Krajowej sieci Obszarów Wiejskich zorganizowaliśmy na początku czerwca dwudniowe VIII EkoForum (9-10.06.2016 r.), na którym przedstawiono nowości w uprawie ekologicznych warzyw i owoców miękkich, ekologiczne przetwórstwo mleka, Wymogi i procedury związane z rejestracją ekologicznej serowni w ramach MLO, rolnictwo wspierane przez społeczność – model współpracy między producentami żywności a konsumentami, wymogi dla przetwórstwa na poziomie gospodarstwa i sprzedaży bezpośredniej oraz zasady dofinansowania gospodarstw rolnych w ramach PROW 2014-2020.

Cennych informacji na temat nowych produktów dopuszczonych do stosowania w rolnictwie ekologicznym oraz możliwości ograniczania szkodników i chorób w uprawach warzywniczych i sadowniczych udzieliła dr Beata Studzińska.

Ciekawość uczestników wzbudziła prezentacja Adrianny Augustyniak - współzałożycielki RWS Dobrzyń nad Wisłą (Rolnictwo Wspierane Przez Społeczność) - modelu współpracy między producentami żywności a konsumentami. Polega ona na cyklicznym dostarczaniu przez rolnika paczek świeżych warzyw do konsumentów, po wykonaniu przez nich przedpłaty na początku sezonu.

Na zakończenie szkolenia przedstawiciel firmy skupującej owoce ekologiczne Bio Berry Poland udzielił cennych wskazówek dotyczących uprawy i możliwości ochrony malin w gospodarstwach ekologicznych.

Konferencja cieszyła się dużym zainteresowaniem rolników, którzy podkreślali konieczność organizowania tego typu spotkań.

Tematyka zadań wdrożeniowo - upowszechnieniowych:

EOŚ/1 Poprawa efektów ekonomicznych gospodarstw rolnych poprzez zmianę systemu produkcji z konwencjonalnej na metody ekologiczne – zrealizowano 16.

- Celem zadania jest zmiana systemu gospodarowania z konwencjonalnych metod produkcji na ekologiczną.
- Doradcy w 7 gospodarstwach świadczyli pomoc przy zmianie kierunku produkcji na system ekologiczny.
- Przystosowanie i wprowadzenie w życie zasad rolnictwa ekologicznego zawartych w przepisach unijnych i krajowych nie jest prostym zadaniem.
- Wprowadzono gatunki i odmiany przystosowane do produkcji ekologicznej oraz do popytu, m.in. żyto, pszenicę, owies, pszenżyto czy mieszanki zbożowe.
- Zmiana systemu produkcji przyczyni się do zagospodarowania siły roboczej w gospodarstwie oraz do uzyskania wyższych dochodów za dobrej jakości produkty ekologiczne.
- Wprowadzono metody agrotechniczne propagowane w systemie ekologicznej produkcji.

- Świadczone pomoc przy zaplanowaniu prawidłowego płodozmiaru w celu podniesienia poziomu materii organicznej w glebie.

EOŚ/2 Technologia uprawy wybranego gatunku roślin rolniczych w gospodarstwie ekologicznym – zrealizowano 35.

- Realizacja zadania ma na celu opracowanie najbardziej optymalnej dla danego gatunku metody produkcji ekologicznej, uwzględniającej zabiegi agrotechniczne, środki ochrony roślin i nawozy.
- Ze względu na brak opracowań w tym zakresie konieczne są coroczne wdrożenia i ocena skuteczności działania w/w metod prowadzące do optymalizacji produkcji.
- Zadanie umożliwia również analizę ekonomiczną (uwzględniającą bezpośrednie koszty produkcji) uprawy określonego gatunku w danym roku.
- Pozwala to na wyciągnięcie wniosków czy uprawa była opłacalna, na granicy opłacalności czy nieopłacalna.
- Analiza umożliwia także zajęcie przez producenta odpowiedniego stanowiska w stosunku do firm skupujących, przy zawieraniu ustaleń dotyczących kontraktacji na przyszły rok, oraz podjęcie decyzji o kontynuacji uprawy danego gatunku w gospodarstwie.

	Liczba gospodarstw	Średnia cena skupu [zł/kg]	Średni plon z ha [t]
Owies	5	0,56	3,18
Żyto ozime	3	0,52	2,27
Pszenica ozima	4	0,95	3,86
Pszenżyto	5	0,5	2,52
Pszenica jara	2	0,8	2,96
Łubin wąskolistny	4	1,23	1,5
Gryka	4	3	0,53
Seradela uprawna	2	5	0,55

W gospodarstwach objętych zadaniem EOŚ/2 najczęściej uprawianymi gatunkami roślin rolniczych były: owies, żyto ozime, pszenica ozima i pszenżyto. Pozostałe gatunki to gryka, łubin wąskolistny, pszenica jara oraz mieszanki: zbożowa i motylkowa.

EOŚ/3 Technologia uprawy wybranego gatunku roślin ogrodniczych w gospodarstwie ekologicznym

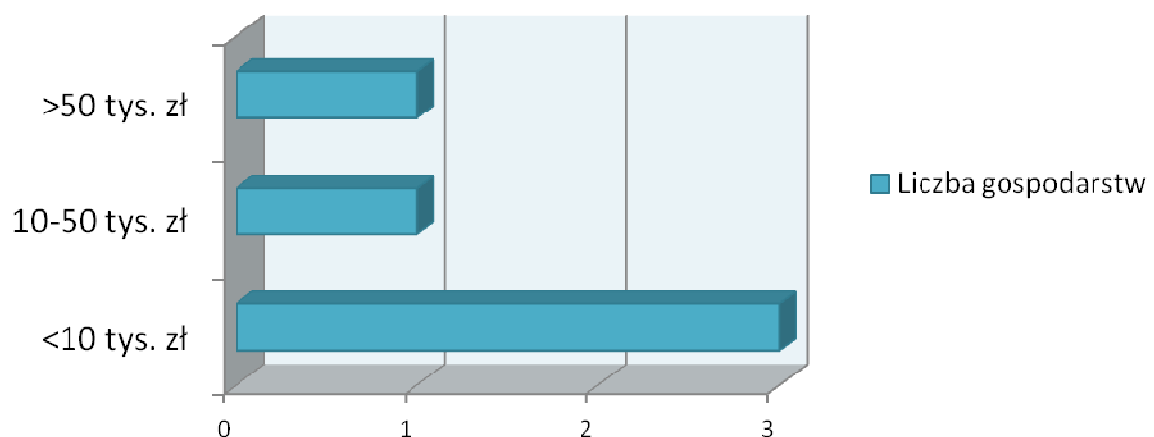
- Realizacja zadania miała na celu opracowanie najbardziej optymalnej dla danego gatunku metody produkcji ekologicznej, uwzględniającej zabiegi agrotechniczne, środki ochrony roślin i nawozy.
- Ze względu na brak opracowań w tym zakresie konieczne są coroczne wdrożenia i ocena skuteczności w/w metod prowadzące do optymalizacji produkcji.
- Po zakończeniu zadania możliwa jest także analiza ekonomiczna uprawy, co pozwala na wyciągnięcie odpowiednich wniosków dotyczących opłacalności produkcji oraz przydatności danego gatunku do uprawy w gospodarstwie ekologicznym.
- Łącznie zrealizowano 27 zadań.
- Najczęściej uprawianymi gatunkami ogrodniczymi były: **malina, czarna porzeczka i truskawka.**

- Malina uprawiana była w 5 gospodarstwach, 6 zadań dotyczyło uprawy czarnej porzeczki, natomiast 4 wdrożenia obejmowały uprawę truskawki.
- W gospodarstwach uprawiano również aronię czarnoowocową, pigwę, agrest, jabłonie, cukinię, pora i dynię zwyczajną.

Malina

- Malina była uprawiana w 5 gospodarstwach objętych wdrożeniami.
- Cena owoców wahała się w przedziale od 4,50 do 13,20 zł/kg.
- Średnia cena owoców z badanych gospodarstw wyniosła 9,94 zł/kg.
- Średni plon uzyskany z plantacji ekologicznej wyniósł 3,6 t.
- Osiągnięte efekty ekonomiczne były zróżnicowane, głównie z uwagi na dotkliwą suszę.

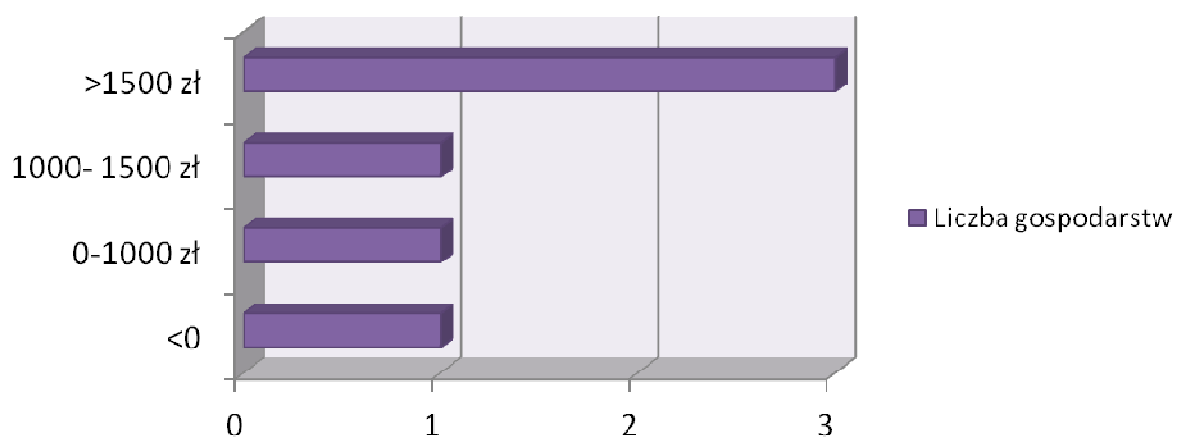
Nadwyżka bezpośrednia na 1 ha



Porzeczka czarna

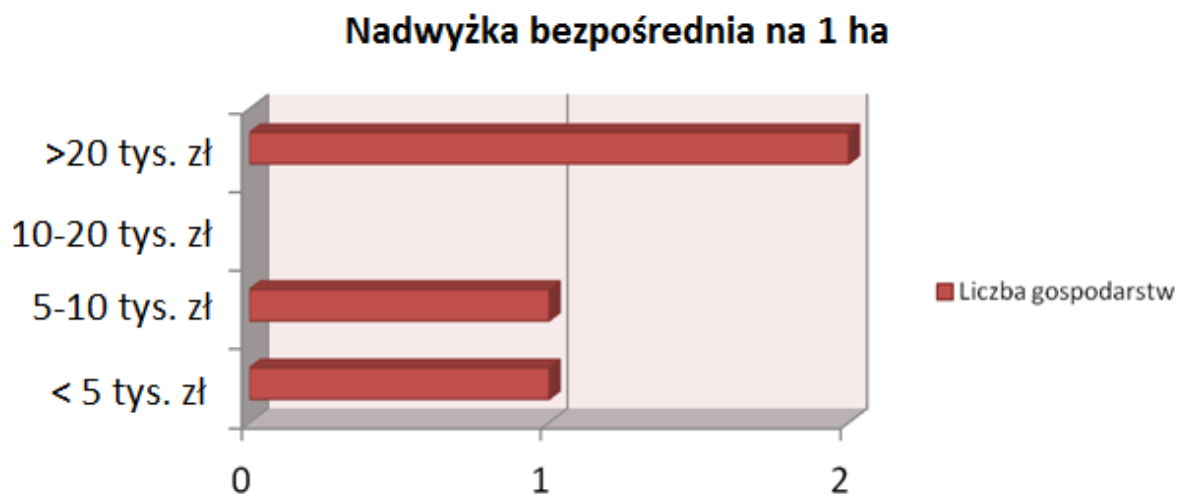
- Porzeczka czarna uprawiana była w 6 gospodarstwach.
- Średni plon wyniósł 3t/ha.
- Mimo sprzyjającego roku, jeden z rolników nie uzyskał dobrej ceny za surowiec, co spowodowało brak opłacalności produkcji.
- W pozostałych gospodarstwach średnia cena kilograma porzeczki wyniosła 2,20 zł.

Nadwyżka bezpośrednia na 1 ha



Truskawka

- Cena truskawki we wszystkich gospodarstwach objętych zobowiązaniem kształtowała się na poziomie 4-5 zł.
- Średni plon z ha wyniósł 6 t.



W uprawach stosowane były nawozy i środki ochrony roślin dopuszczone do rolnictwa ekologicznego:

- na plantacjach **maliny**: Patentkali, Kizeryt granulowany, szare mydło, Miedzian 50 WP, gnojówka z pokrzywy;
- w uprawie **porzeczki czarnej**: Gnojówka z pokrzywy, Polyversum WP, EM, Miedzian 50 WP, nawóz ekologiczny 0-8-18, Fertil, Siarkol 80 WP. Treol, Miedzian Extra 350 SC, SpinTor 240 SC, Natural Crop SL, Wapniak Kornicki, Humus Active, Physio Max;
- w przypadku **truskawki**: gnojówka, Bio-algeen 90, Patent Kali, siarczan potasu, Fizjomax Miedzian 50 WP, pokrzywa, mniszek, pomiot, Protifert, Poliversum, siarczan potasu, Humus Active, Bormax, Polyversum, Calio.

Zrealizowane działania

Lp.	Działanie	Ilość
1.	Szkolenia	19
2.	Konferencje/seminaria	1
3.	Porady	994
4.	Zadania wdrożeniowo - upowszechnieniowe	67

Tematyka wybranych konferencji, seminariów i szkoleń

Lp.	Temat	Organizator	Ilość	Ilość uczestników
Konferencje/Seminaria				
1.	Rolnictwo ekologiczne w nowej perspektywie finansowej.	ZDR w Chełmie	1	40
Szkolenia				
1.	Podstawy rolnictwa ekologicznego.	ZDR w Janowie Lubelskim	2	87

2.	Prowadzenie gospodarstwa metodami ekologicznymi.	ZDR w Krasnymstawie, ZDR w Zamościu, ZDR w Białej Podlaskiej, ZDR w Łęcznej, ZDR w Biłgoraju	6	201
3.	Podstawy rolnictwa ekologicznego. Produkcja roślinna i zwierzęca.	ZDR w Białej Podlaskiej, ZDR we Włodawie	2	17
4.	Propagowanie ekologicznych metod produkcji żywności.	ZDR w Bychawie, ZDR w Biłgoraju	2	26
5.	Rolnictwo ekologiczne w świetle PROW 2014-2020.	ZDR w Krasnymstawie	2	37
6.	Zasady płatności w rolnictwie ekologicznym.	ZDR w Elizówce	1	10
7.	Prowadzenie plantacji malin metodami ekologicznymi, przygotowanie plantacji do zakończenia sezonu wegetacyjnego.	ZDR w Lubartowie	1	11
8.	Uprawa truskawki na agrowłókninie w gospodarstwie ekologicznym.	ZDR w Lubartowie	1	11
9.	Technologia uprawy wybranego gatunku roślin ogrodniczych w gospodarstwie ekologicznym - por, truskawka.	ZDR we Włodawie	2	14

Tematyka wybranych artykułów do gazet, audycji telewizyjnych i radiowych

Lp.	Temat	ZDR/Dział	Ilość
Artykuły do gazet			
1.	Rośliny strączkowe w gospodarstwach ekologicznych.	ZDR w Biłgoraju	1
2.	Przywracanie potencjału produkcyjnego szansą rozwoju gospodarstwa.	ZDR w Elizówce	1
3.	Ekologia szansą dla małych i średnich gospodarstw.	ZDR w Krasnymstawie	2
4.	10 lat w ekologii - gospodarstwo Doroty i Jerzego Moniów.		
5.	Uprawa truskawki ekologicznej na zagonach.	ZDR w Lubartowie	1
6.	Uprawa karczocha w gospodarstwie ekologicznym.	ZDR w Łęcznej	1
7.	Ekologia na dobry dochód i na zdrowie.	ZDR w Rykach	1
8.	Płaskurka i samopsza - zboża, które powracają.	ZDR w Zamościu	1
9.	Suszarnia do owoców w gospodarstwie ekologicznym.	ZDR we Włodawie	1
10.	Jak zostać rolnikiem ekologicznym - Dziennik Wschodni, LAR.	ZEŚ	8
11.	Najlepsze towarowe gospodarstwo ekologiczne jest na Lubelszczyźnie.		
12.	Środki ochrony roślin dozwolone w rolnictwie ekologicznym.		
13.	Uprawa współrzędna.		
14.	Gospodarstwo Pana Roberta Kuryłuka.		
15.	Rolnictwo ekologiczne w PROW 2014-2020.		
16.	IV Ekoforum w Końskowoli.		
Audycje telewizyjne i radiowe			
1.	Problemy suszy w uprawach rolniczych, sadowniczych i warzywniczych - TVP Lublin.	ZDR w Elizówce	1
2.	Rolnictwo ekologiczne na Lubelszczyźnie - Rolnicze Wieści TVP Lublin.	ZEŚ	5
3.	Logo rolnictwa ekologicznego na produkcie - co to oznacza.		

4.	Rolnictwo ekologiczne w Województwie Lubelskim - Radio Lublin.		
5.	Radio Lublin - Jak rozpoznać żywność ekologiczną; Czy produkcja ekologiczna ma przyszłość.		

Zadanie 5. Pomoc rolnikom w realizacji lub wdrażaniu Programów Rolnośrodowiskowo-Klimatycznych

Głównym założeniem programu jest promowanie produkcji rolnej opartej na metodach zgodnych z wymogami ochrony środowiska i przyrody.

Płatności rolnośrodowiskowe obejmują jedynie te zobowiązania, które wykraczają poza obowiązkowe normy ustanowione w stosownych rozporządzeniach, zarówno unijnych, jak i krajowych, np. minimalne wymogi dotyczące stosowania nawozów i środków ochrony roślin. Rolnik, który podejmie się działań rolnośrodowiskowych w gospodarstwie realizuje je przez okres 5 lat. Współpraca z doradcą wiąże się na wiele lat. Kumulacja pracy doradczej przypada na sezon naboru wniosków przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, ale też jest prowadzona przez cały rok. Świadczymy porady w zakresie terminów i wymogów poszczególnych pakietów, na temat programu ochrony zasobów genetycznych roślin i zwierząt, ochrony siedlisk roślinnych i ptasich.

W pracy doradczej w 2015 roku dużo wysiłku poświęcono również na wyjaśnianiu rolnikom zasad wypełniania bardzo skomplikowanych wniosków na płatności bezpośrednie i rolnośrodowiskowe.

Zespół Doradztwa Rolniczego w Zamościu z siedzibą w Sitnie w dniu 25 lutego 2015 r. zorganizował szkolenie o zasięgu powiatowym z zakresu dopłat rolnośrodowiskowych i ekologicznych jakie będą dostępne od 2015 roku. W szkoleniu uczestniczyło ponad 140 osób - rolnicy realizujący program rolnośrodowiskowy w ramach PROW 2007-2014, doradcy rolnośrodowiskowi, rolnicy zainteresowani pozyskiwaniem płatności z działania ekologicznego i rolno-środowiskowo-klimatycznego w ramach PROW 2014-2020 oraz przedstawiciele Biura Powiatowego ARiMR w Zamościu. Specjalistka BP ARiMR w Zamościu omówiła zasady kontynuacji programu rolnośrodowiskowego w ramach PROW 2007-2013. Wymogi dla większości pakietów w nowym programie są mniej restrykcyjne od poprzednich co oznacza, że beneficjenci są zobowiązani do kontynuowania podjętego zobowiązania na dotychczasowych zasadach. Natomiast zmienia się kształt i brzmienie wymogów pakietu ochrona gleb i wód. Jedynie rolnicy, którzy rozpoczęli zobowiązanie w roku 2011 kontynuują ostatni rok zobowiązań bez żadnych zmian. Zaś beneficjenci, którzy rozpoczęli zobowiązanie po roku 2011 muszą dostosować się do nowych zasad m.in. siew międzyplonów w terminie do 15 września, wyłącznie jako mieszanki złożonej z minimum 3 gatunków roślin, przy czym gatunek rośliny dominującej w mieszance lub gatunki zbóż wykorzystane w mieszance nie mogą przekroczyć 70% jej składu. Dla Pakietu 9 - Strefy buforowe – zostanie zweryfikowana stawka płatności. Jeżeli rolnik nie będzie akceptował dostosowania na nowych warunkach może zakończyć podjęte zobowiązanie, nawet pomimo tego, że zobowiązanie było realizowane krócej niż 5 lat. Wówczas zwrot dotychczas pobranych płatności nie będzie wymagany. Natomiast rolnicy, którzy rozpoczęli w roku 2014 r. realizację programu rolnośrodowiskowego mogą, przejść w 2015 r. na zasady, warunki oraz odpowiednie progi degresywności określone dla analogicznych pakietów w działaniu rolno-środowiskowo-klimatycznym PROW 2014-2020 na następne 4 lata. Następnie omówiono zasady i stawki płatności ekologicznych, które są teraz odrębnym działaniem oraz płatności rolno-środowiskowo-klimatyczne w zakresie rolnictwa zrównoważonego, ochrony gleb i wód, zachowania sadów tradycyjnych a także pakiety dotyczące zachowania zagrożonych zasobów genetycznych w rolnictwie w zakresie roślin i zwierząt. Rolnicy z zadowoleniem przyjęli informacje o korzystnych zmianach w zakresie stawek płatności, zwiększenia degresywności oraz objęcia pakietem 6 uprawy gryki i soczewicy. Natomiast zmiany dotyczące pakietu rolnictwo zrównoważone poszerzające badania analizy gleby o węgiel organiczny oraz wymóg uprawy 4 roślin zachowując odpowiedni stosunek procentowy w strukturze upraw w ciągu roku nie spotkały się z aprobatą. W dalszej kolejności pracownik Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie posiadający uprawnienia eksperta przyrodniczego przedstawił zasady i wymogi pakietów

obejmujących cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 oraz cenne siedliska roślinne poza Naturą 2000. Wykład cieszył się zainteresowaniem, ponieważ prezentacja wzbogacona dużą ilością zdjęć dała słuchaczom możliwość wizualizacji posiadanych trwałych użytków zielonych. Biorąc pod uwagę stawki płatności i przystępne wymogi pakietów przyrodniczych zapewne wielu rolników zechce realizować je na swoich łąkach i pastwiskach. Nadal warunkiem uzyskania płatności z tych pakietów jest posiadanie oprócz planu działalności rolnośrodowiskowej także ekspertyzy przyrodniczej. Następnym punktem programu było omówienie płatności z tytułu zazielenienia. Jest to nowa płatność powiązana z płatnościami obszarowymi i rolnośrodowiskowymi, która ciągle wśród rolników budzi wiele wątpliwości i emocji, zwłaszcza wymóg dotyczący obszarów proekologicznych tzw. EFA. Gospodarstwa o powierzchni ponad 15 ha gruntów ornych mają obowiązek 5% powierzchni gruntów ornych przeznaczyć na obszar EFA. Za obszary proekologiczne uznawane będą m.in. ugory, zagajniki krótkiej rotacji, strefy buforowe, obszary zalesione w ramach PROW po 2008 roku, obszary z międzyplonami lub uprawami wiążącymi azot, a także elementy krajobrazu takie jak: oczka wodne, rowy, zadrzewienia i żywopłoty pod warunkiem, że znajdują się na gruntach ornych. Przy okazji spotkania poruszono także temat płatności obszarowych, które w tym roku ulegają dużym zmianom, a wypełnienie wniosku zapewne przysporzy wiele trudności. Na wiele pytań nurtujących rolników wyczerpująco i rzeczowo odpowiadał z-ca kierownika BP ARiMR w Zamościu. Zachęcał do korzystania z pomocy doradców ODR oraz wypełniania wniosku przez Internet po wcześniejszym uzyskaniu z ARiMR loginu i hasła. Przypominał również, aby przed wypełnieniem wniosku przede wszystkim skrupulatnie zapoznać się z instrukcją, zadbać o kompletność załączników i podpisów.

Zrealizowane działania

Lp.	Działanie	Ilość
1.	Szkolenia	62
2.	Konferencje/seminaria	2
3.	Porady	3540
4.	Opracowania	6919

Tematyka wybranych konferencji, seminariów i szkoleń

Lp.	Temat	Organizator	Ilość	Ilość uczestników
Konferencje/Seminaria				
1.	Program Rolnośrodowiskowo-Klimatyczny.	ZDR w Chełmie	1	80
2.	Nowe zasady płatności rolnośrodowiskowych od 2015 roku.	ZDR w Zamościu	1	141
Szkolenia				
1.	Obowiązki wynikające z realizacji Programu Rolnośrodowiskowego.	ZDR w Parczewie	1	17
2.	Wdrażanie działania rolnośrodowiskowo-klimatycznego w nowym rozdzianu.	całe województwo	58	921
3.	Działanie rolnośrodowiskowo-klimatyczne, Rolnictwo ekologiczne.	ZDR w Zamościu, ZDR w Lubartowie	2	25

Tematyka wybranych artykułów do gazet

Lp.	Temat	ZDR/Dział	Ilość
Artykuły do gazet			
1.	Jak zmniejszyć zachwaszczenie w gospodarstwie ekologicznym.	ZDR w Białej Podlaskiej	1
2.	Płoną łąki, płoną wiosną i jesienią.	ZDR w Lubartowie	1
3.	Przedstawiam gospodarstwo ekologiczne.	ZDR w Wisznicach	1
4.	Opis pakietu 7 wariant dotyczący utrzymania bydła ras zachowawczych do materiałów konferencyjnych PIWET Puławy.	ZEŚ	3

5.	Program Rolnośrodowiskowo-klimatyczny w nowym PROW 2014-2020.		
6.	Zmiana zobowiązań rolno środowiskowych.		
7.	Nowe zasady płatności rolnośrodowiskowych od 2015 roku.	ZDR w Zamościu	1
Audycje telewizyjne i radiowe			
1.	Perspektyw rozwoju żywności ekologicznej i jej wsparcia poprzez programy rolnośrodowiskowe - Radio Lublin.	ZEŚ	1

Zadanie 6. Wspieranie wykorzystania surowców rolniczych w pozyskiwaniu odnawialnych źródeł energii

W ramach priorytetów unijnych na najbliższe lata odnawialne źródła energii będą rozwijane w bardzo szerokim zakresie. Bardzo duża część OZE bazuje na surowcach rolniczych. Wiedza o możliwości wykorzystania głównie surowców odpadowych w rolnictwie jest bardzo ważna dla rolników.

W ramach konferencji w Puławach mieszkańcy obszarów wiejskich mogli dowiedzieć się o możliwości odniesienia korzyści ze stosowania OZE, zarówno finansowych jak i gospodarczych, polegających głównie na oszczędności. Upowszechnianie wiedzy o odnawialnych źródłach energii było jednym z priorytetowych zadań doradczych. We współpracy z Urzędem Marszałkowskim Województwa Lubelskiego oraz firmą AAT Austria organizowano wyjazd studyjny do Austrii i Szwajcarii nt. „Nowoczesnych technologii wytwarzania biometanu i zagospodarowania pofermentu z biogazowni”. Wspólnie z firmą FUNDEKO przeprowadzono szkolenie i wyjazd szkoleniowy do biogazowni w Kocergach w ramach projektu BIOGAS3. Opracowano analizy porównawcze kosztów funkcjonowania biogazowni rolniczej i przemysłowej o mocy wytwórczej do 1 MW.

W 2015 roku zostały przygotowane innowacyjne propozycje inwestycyjne do realizacji w ramach działalności LODR i Krajowej Sieci Innowacji. Doradcy ds. OZE uczestniczyli w konsultacjach społecznych propozycji programu ograniczenia niskiej emisji na terenie gminy Końskowola i w konsultacjach społecznych na temat zapisów planu zagospodarowania przestrzennego w Końskowoli, rozwój zakładów mięsnych PINI Polska.

W dniu 11 lutego 2015 r. w Centrum Innowacyjno Szkoleniowym LODR w Końskowoli odbyło się seminarium pt. „Poferment nawozem dla rolnictwa”. Uczestniczyli w nim koordynatorzy ds. odnawialnych źródeł energii z powiatowych Zespołów Doradztwa Rolniczego, rolnicy, przedsiębiorcy zajmujący się obrotem nawozami, nauczyciele ze szkół rolniczych.

Dr Alina Kowalczyk-Juśko przedstawiła właściwości fizyko-chemiczne pofermentu powstałego w wyniku fermentacji metanowej substratów wykorzystywanych w biogazowniach rolniczych oraz rolę pofermentu jako nawozu organicznego z uwzględnieniem zawartości NPK przy ustalaniu dawek na 1ha. Omówiono też zagadnienia dotyczące wprowadzenia do obrotu i zastosowania pofermentu jako nawozu, wynikające z uwarunkowań prawnych określających sposób przechowywania i przetwarzania, a także przepisy regulujące parametry, jakie powinien spełniać wprowadzany do obrotu nawóz (certyfikaty).

Seminarium zostało zorganizowane w ramach projektu przygotowanego przez Fundację na rzecz Rozwoju Polskiego Rolnictwa, współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Tematyka zadań wdrożeniowo - upowszechnieniowych:

EOŚ/4 Produkcja odnawialnych źródeł energii na poziomie gospodarstwa (rośliny energetyczne, kolektory słoneczne, bioelektrownie itp.) - zrealizowano 11.

- Doradzano w zakresie założenia i eksploatacji plantacji roślin na cele energetyczne, instalacji kolektorów słonecznych, oraz biogazowni.

- Zainteresowanym rolnikom pomagano przy doborze typu kolektora, w przygotowaniu dokumentacji niezbędnej do pozyskania środków pomocowych i określeniu parametrów technicznych.
- W przypadku 6 z 9 zadań pomyślnie zakończono prace wdrożeniowe.
- Została założona jedna plantacja wierzby na cele energetyczne.

Zrealizowane działania

Lp.	Działanie	Ilość
1.	Szkolenia	7
2.	Porady	188
3.	Zadania wdrożeniowo - upowszechnieniowe	13

Tematyka wybranych szkoleń

Lp.	Temat	Organizator	Ilość	Ilość uczestników
Szkolenia				
1.	Rośliny energetyczne.	ZDR w Zamościu	2	33
2.	Odnawialne źródła energii - gospodarstwo samowystarczalne energetycznie.	ZEŚ, ZDR w Kraśniku	4	74
3.	Prosument - produkcja energii ze źródeł odnawialnych w świetle ustawy o energii odnawialnej.	ZEŚ	1	21

Tematyka wybranych artykułów do gazet

Lp.	Temat	ZDR/Dział	Ilość
Artykuły do gazet			
1.	Nowoczesne metody produkcji biogazu.	ZEŚ	5
2.	Wytwarzanie energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii na potrzeby gospodarstwa - Dziennik Wschodni.		
3.	Wiatraki - lokalizacja i oddziaływanie na otoczenie - Info Gminy Abramów.		
4.	Zielona energia bliżej nas.		
5.	Poferment nawozem dla rolnictwa.		
6.	Nowoczesne technologie wytwarzania biometanu i zagospodarowania pofermentu z biogazowni - Wyjazd studyjny do Szwajcarii – Austrii.	ZEŚ	1
7.	Poferment nawozem dla rolnictwa.	ZEŚ	1
Audycje telewizyjne i radiowe			
1.	Ekotrasa i szkolenia dla mieszkańców obszarów wiejskich - Radio Lublin.	ZEŚ	4
2.	Zastosowanie pofermentu z biogazowni rolniczych - Radio Lublin.		
3.	Instalacje fotowoltaiczne - zastosowanie w gospodarstwie rolniczym - Radio Lublin.		

2.2. Program 2. Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości i aktywizacja mieszkańców obszarów wiejskich

Zadanie 1. Propagowanie i pomoc w rozwijaniu pozarolniczych form aktywności gospodarczej mieszkańców obszarów wiejskich

Propagowanie i pomoc w rozwijaniu pozarolniczych form aktywności gospodarczej mieszkańców obszarów wiejskich to głównie działania związane z doradztwem w ramach poszukiwania

dotychczasowych źródeł dochodu poprzez podejmowanie i rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej. Istotnym problemem obszarów wiejskich województwa lubelskiego jest poziom dochodowości mieszkańców wsi oraz duże i niewystarczająco wykorzystane zasoby siły roboczej. Zmniejszenie nadmiaru siły roboczej oraz poprawa dochodowości w rolnictwie jest możliwe poprzez rozwój działalności pozarolniczej w gospodarstwach rolnych, ma to szczególne znaczenie w małych gospodarstwach.

Popularną formą działalności pozarolniczej jest szeroko rozumiana agroturystyka i turystyka wiejska. Agroturystyka jest formą turystyki wiejskiej realizowanej w czynnym gospodarstwie rolnym: usługi noclegowe w wolnych pokojach w domu mieszkalnym, wyżywienie w oparciu o świeże, wysokiej jakości produkty z gospodarstwa rolnego i przydomowego, a także i inne usługi wynikające z zasobów gospodarstwa. Obecnie agroturystyka stała się jedną z realnych możliwości osiągnięcia dodatkowych źródeł dochodów przez rodziny wiejskie.

Świadczenie usług turystycznych, ze względu na dużą konkurencję i stosunkowo niewielki popyt wymaga dużych umiejętności i predyspozycji oraz wiedzy z zakresu zagadnień prawnych, ekonomicznych, gastronomicznych, ekologicznych, nt. zasobów kulturowych i przyrodniczych.

Potrzeby mieszkańców miast, którzy korzystają z oferty wypoczynku na wsi stale się zmieniają, są coraz większe. Aby sprostać wyzwaniom rynku osoby prowadzące taką formę wypoczynku muszą się ciągle kształcić, wymieniać doświadczenia, doskonalić swoje oferty. Rolnicy, którzy chcą rozpocząć taką działalność mogą skorzystać z doradztwa oraz szkoleń i kursów agroturystycznych organizowanych przez LODR.

W województwie lubelskim, wg bazy danych LODR w Końskowoli, na koniec 2015 roku było 501 gospodarstw agroturystycznych, 134 obiektów turystyki wiejskiej i 12 gospodarstw agroekoturystycznych.

Kwaterodawcy z terenu województwa lubelskiego, mogą bezpłatnie promować swoje obiekty na stronie internetowej LODR, w zakładce „Oferty agroturystyczne” – obecnie są 133 obiekty.

Budowa sieciowych produktów turystyki wiejskiej – wykorzystanie potencjału obszarów wiejskich w podejściu LEADER było głównym tematem seminarium wojewódzkiego 29 września 2015 r. w Końskowoli (woj. lubelskie) zorganizowanego wspólnie przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie oraz Lubelski Ośrodek Doradztwa Rolniczego. Budowa zintegrowanych sieciowych produktów turystyki wiejskiej – pakietów (programów) turystycznych, skupiających współpracujące ze sobą podmioty tworzące spójną ofertę, jest jedną z form aktywizacji społecznej i gospodarczej mieszkańców obszarów wiejskich.

Do udziału w seminarium zgłosili się rolnicy, właściciele gospodarstw agroturystycznych, obiektów turystyki wiejskiej, przedstawiciele samorządu lokalnego, podmiotów świadczących usługi okołoturystyczne, organizacji pozarządowych zajmujących się turystyką na wsi, lokalnych grup działania oraz doradcy LODR zainteresowani budowaniem sieciowych produktów turystyki wiejskiej. Możliwości wsparcia w ramach PROW 2014-2020 inicjatyw związanych z rozwojem turystyki zaprezentował przedstawiciel Departamentu Rozwoju Obszarów Wiejskich Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego Pan Zbigniew Januszek. Wprowadzeniem do tematu merytorycznego było wystąpienie Pana Andrzeja Wasilewskiego z Departamentu Promocji i Turystyki UMWL dotyczące stanu i perspektyw rozwoju turystyki wiejskiej, w tym agroturystyki na Lubelszczyźnie. Zasadniczy temat seminarium prowadzony był przez specjalistów CDR O/Kraków, dr Leszka Leśniaka oraz mgr inż. Klaudiusza Markiewskiego, którzy omówili uwarunkowania budowy zintegrowanych produktów turystyki wiejskiej (programów turystycznych) w oparciu o lokalny potencjał oraz przedstawili przykłady funkcjonujących programów turystycznych (pakietów) sprzedawanych przez profesjonalnych touroperatorów. W trakcie seminarium przeprowadzono również panel dyskusyjny z udziałem przedstawiciela ODR, przedstawiciela LGD i właściciela gospodarstwa agroturystycznego, moderowany przez przedstawiciela CDR O/Kraków, na temat lokalnych uwarunkowań budowy zintegrowanych produktów turystyki wiejskiej.

Przydatne dla doradców było szkolenie nt. „Funkcjonowanie gospodarstw agroturystycznych i obiektów turystycznych na obszarach wiejskich, z uwzględnieniem aktualnych przepisów prawnych oraz doniesienia z XVI Ogólnopolskiego Sympozjum Agroturystycznego”.

Tematyka zadań wdrożeniowo - upowszechnieniowych:

WGDIA/1 Działalność pozarolnicza, usługi – zrealizowano 10.

Współpraca z przedsiębiorcą i rolnikiem polegała przede wszystkim na doradztwie indywidualnym w firmie, gospodarstwie, biurze doradcy obejmującym zagadnienia związane: z określeniem i zidentyfikowaniem problemów firmy lub gospodarstwa, określeniem i identyfikacją zasobów firmy i gospodarstwa pomocnych przy rozwiązywaniu problemów; określeniem celów i kierunków działań prowadzących do osiągnięcia zamierzeń końcowych; podejmowaniem konkretnych ustalonych działań mających na celu osiągnięcie zamierzonych rezultatów. Najczęściej identyfikowano problemy związane ze zbyt niskim dochodem z prowadzonej działalności gospodarczej lub rolniczej, brak środków finansowych na realizację planowanych inwestycji, konieczność poszerzenia wiedzy na temat możliwości podjęcia działalności gospodarczej (forma prowadzenia działalności gospodarczej, sposób opodatkowania), brak wiedzy przy wypełnianiu dokumentów potrzebnych w aplikowaniu o środki finansowe na rozpoczęcie lub rozwój działalności gospodarczej - z funduszy Unii Europejskiej, kredytów bankowych lub innych źródeł, brak wystarczającej wiedzy na temat dostępnych form promocji i reklamy firmy.

W wyniku współpracy nastąpiło rozszerzenie działalności gospodarczej w zakresie - myjnia samochodowa, samoobsługowa. Prowadzono doradztwo w zakresie: prowadzenia usług wspomagających produkcję roślinną; usług naprawy sprzętu AGD i RTV; usług turystycznych; placówki handlowej; warsztatu samochodowego; powstania nowych miejsc pracy, rozszerzenia asortymentu oferowanych usług i produktów w firmach; promocji firm poprzez druk ulotek, wizytówek, folderów; wyboru formy opodatkowania; funduszy na rozwój przedsiębiorczości: PROW 2014-2020 i kredytów preferencyjnych.

WGDIA/3 Agroturystyka i turystyka wiejska – zrealizowano 45.

Rolnicy, którzy zaczynają działalność agroturystyczną oczekują doradztwa dotyczącego finansowania działalności agroturystycznej oraz przepisów prawnych w ramach których ma funkcjonować gospodarstwo. Problemy gospodarstw istniejących to przede wszystkim zbyt mała promocja obiektów, ale także niskie wykorzystanie zasobów gospodarstwa i najbliższego otoczenia (co przekłada się na liczbę gości), jak również możliwości pozyskiwania funduszy na dalsze funkcjonowanie obiektów oraz uatrakcyjnienie oferty dla gości. Zakresem współpracy było: założenie działalności agroturystycznej, rozszerzenie oferty agroturystycznej (poprzez dodatkowe atrakcje turystyczne, np. zakup rowerów elektrycznych, basenów ogrodowych, przystosowanie kwatery agroturystycznej dla osób starszych), poprawa zagospodarowania terenu wokół kwatery agroturystycznej, nasadzeń wokół posesji, podniesienie wiedzy rolników (doradztwo indywidualne, udział w szkoleniach), dotyczące przepisów prawnych w agroturystyce, przekazywane informacje dotyczące rozszerzenia oferty agroturystycznej poprzez sieciowanie produktów turystycznych, podniesienie wiedzy rolników o produktach lokalnych jako istotnej części produktu turystycznego.

Wnioski:

- Istnieje potrzeba ciągłego edukowania rolników w zakresie działalności agroturystycznej, sieciowania produktów turystycznych, a także innych składowych gospodarstwa agroturystycznego (uatrakcyjnienia oferty agroturystycznej, produkty lokalne w gospodarstwach agroturystycznych itp.). Konieczne jest informowanie rolników o prowadzeniu działalności agroturystycznej zgodnie z przepisami.
- Konieczna jest dalsza promocja gospodarstw agroturystycznych prowadzona przez LODR, zarówno na stronach internetowych, w prasie, na kiermaszach festynach i imprezach.
- W związku z tym, że w perspektywie finansowej na lata 2014-2020 nie ma funduszy na zakładanie typowej działalności agroturystycznej, konieczne jest informowanie rolników

o możliwości uzyskania dofinansowania do założenia działalności gospodarczej na usługi turystyczne z PROW 2014-2020, również LEADERA.

WGDIA/4 Zagrody edukacyjne – zrealizowano 6.

Doradztwo skierowane jest do gospodarstw rolnych, które poszukują dodatkowych źródeł dochodu, związanych z utworzeniem i prowadzeniem zagrody edukacyjnej i chcą oferować usługi edukacyjne na terenach wiejskich. Realizacja zadania miała na celu zachęcenie mieszkańców obszarów wiejskich do poszukiwania dodatkowych źródeł dochodu z pozarolniczej działalności gospodarczej poprzez wykorzystanie istniejących zasobów w najbliższym otoczeniu oraz tworzenie i poprawę funkcjonowania już istniejących obiektów turystycznych i produktów turystycznych, ale przede wszystkim podniesieniem prestiżu zawodu rolnika i upowszechnienie wiedzy na temat pochodzenia żywności. We współpracujących gospodarstwach zauważono problemy związane z niewykorzystaniem zasobów gospodarstw (miejsc noclegowych) i najbliższego otoczenia, co wiąże się często z brakiem pomysłu na zagospodarowanie wolnych zasobów, poszerzenie oferty turystycznej o utworzenie zagrody edukacyjnej, mała dochodowość z działalności rolniczej i pozarolniczej, brak innych źródeł utrzymania rodziny, brak środków finansowych na realizację inwestycji w gospodarstwach, brak również możliwości uzyskania dofinansowania na zrealizowanie planów, brak dostatecznej wiedzy nt. prowadzenia zagrody edukacyjnej.

Po dokonaniu identyfikacji i analizy zasobów w gospodarstwach współpracujących okazało się, że w wielu przypadkach istnieje niewykorzystane zaplecze, które może być zaangażowane w działalność zagrody edukacyjnej. Na te zasoby składa się nie tylko samo gospodarstwo z budynkami, gruntami, uprawami i zagospodarowaniem terenu, ale także jego otoczenie i atrakcyjne położenie, warunki przyrodnicze i krajobrazowe oraz predyspozycje i umiejętności gospodarzy.

W ramach współpracy podejmowano następujące działania:

- zwiększenie promocji gospodarstwa – pomoc i doradztwo,
- poszerzenie oferty agroturystycznej o nowe elementy (zagroda edukacyjna - nowe usługi),
- doradztwo z pozyskaniem środków z funduszy UE,
- doradztwo w zakresie rozpoczęcia i prowadzenia zagrody edukacyjnej.

W 2015 roku powstało 7 nowych zagród edukacyjnych, opracowano 17 programów edukacyjnych. Promowano gospodarstwa edukacyjne jako dobry przykład podczas szkolenia z zakresu przedsiębiorczości i zagród edukacyjnych - Urząd Miasta w Krasnymstawie; umożliwiono gospodarstwom udział w III ogólnopolskim „Złocie zagród edukacyjnych”; udzielono pomocy przy przygotowaniu wniosku o certyfikację „Blisko Natury” jako dodatkowej możliwości promocji, poszerzano ofertę w zakresie wykorzystania walorów przyrodniczych zagrody.

NPP/1 Zakładanie i rozwój mikro i małych przedsiębiorstw na obszarach wiejskich - zrealizowano 24.

- 2 zadania - wpis do CEIDG czyli założenie nowej działalności gospodarczej,
- 3 zadania w zakresie dopisania nowego kodu PKD do już istniejącej działalności,
- 4 zadania dotyczące utworzenia nowego miejsca pracy,
- 9 zadań związanych z wprowadzeniem innowacji w gospodarstwie rolnym lub przedsiębiorstwie w tym:
 - wprowadzenie innowacji organizacyjnej - 4 zadania,
 - wprowadzenie innowacji marketingowej - 5 zadań.

Ilość zadań w tym temacie wskazuje na duże zainteresowanie.

Dodatkowo jest 6 zadań, które jeszcze nie osiągnęły efektu mierzalnego ale są w trakcie realizacji. W trakcie realizacji są zadania związane z wpisem do CEIDG czyli zakładaniem nowej działalności, dopisaniem nowego kodu PKD do już istniejącej działalności oraz utworzeniem nowych miejsc pracy. Wynika z tego, że tego typu działania wymagają w niektórych przypadkach dłuższego okresu realizacji ponieważ wiąże się to z dużymi nakładami finansowymi, dlatego też rolnicy, przedsiębiorcy czekają z tą decyzją na uzyskanie wsparcia z Funduszy Europejskich - czyli czekają na uruchomienie korzystnych dla nich działań pomocowych.

NPP/3 Marketing i sprzedaż produktów, usług mikro i małych przedsiębiorstw – zrealizowano 10

Realizacja zadań w zakresie sporządzenia planu marketingowego dla firm i gospodarstw. Efekty tego działania będzie można zaobserwować po dłuższym okresie czasu.

Zrealizowane działania

Lp.	Działanie	Ilość
1.	Szkolenia	28
2.	Konferencje/seminaria	2
3.	Porady	944
4.	Zadania wdrożeniowo - upowszechnieniowe	95
5.	Kursy agroturystyczne	4

Tematyka wybranych konferencji, seminariów i szkoleń

Lp.	Temat	Organizator	Ilość	Ilość uczestników
Konferencje/Seminaria				
1.	Kierunki wielofunkcyjnego rozwoju Obszarów Problemowych Rolnictwa (OPR).	NPP	1	77
2.	Jakość w turystyce.	ZDR w Białej Podlaskiej	1	35
Szkolenia				
1.	Zagrody edukacyjne dla gospodarstw agroturystycznych.	ZDR w Białej Podlaskiej	1	12
2.	Premia na rozpoczęcie działalności pozarolniczej, Rozwój usług rolniczych.	ZDR w Chełmie	1	10
3.	Przystosowanie domu na kwaterę agroturystyczną.	ZDR w Chełmie	2	20
4.	Aktywizacja mieszkańców wsi, agroturystyka i turystyka wiejska, przedsiębiorczość.	ZDR w Janowie Lubelskim, ZDR w Białej Podlaskiej, ZDR w Lubartowie	4	68
5.	Propagowanie i pomoc w rozwijaniu pozarolniczych form aktywności gospodarczej mieszkańców obszarów wiejskich.	ZDR w Janowie Lubelskim, ZDR w Zamościu, ZDR w Łęcznej, ZDR w Kraśniku, ZDR w Bychawie, ZDR w Chełmie	8	156
6.	Agroturystyka i turystyka wiejska - żywienie turystów.	ZDR w Zamościu	2	58
7.	Agroturystyka i turystyka wiejska. Estetyzacja wsi i zagrody wiejskiej.	ZDR w Zamościu	2	31
8.	Marketing w agroturystyce.	ZDR w Zamościu	1	21
9.	Przedsiębiorczość na terenach wiejskich.	ZWG	1	15
10.	Wykorzystanie potencjału trójkąta turystycznego Kazimierz-Puławy-Nałęczów na przykładzie Nałęczowa do rozwijania form aktywności gospodarczej mieszkańców obszarów wiejskich.	ZWG	1	22
11.	Kompozycje bożonarodzeniowe.	ZDR w Lubartowie	1	17
12.	Przykłady przedsiębiorczości.	ZWG	1	10
13.	Propagowanie pozarolniczych form aktywności zawodowej rolników.	ZDR w Lubartowie	1	33

Kursy agroturystyczne				
1.	Kurs agroturystyczny.	ZDR w Janowie Lubelskim, ZDR w Chełmie, ZDR w Kraśniku	4	137

Tematyka wybranych artykułów do gazet, audycji telewizyjnych i radiowych

Lp.	Temat	ZDR/Dział	Ilość	
Artykuły do gazet				
1.	Pensjonat „Uroczysko Zaborek” laureatem XV jubileuszowej edycji konkursu Sposób na Sukces.	NEK	1	
2.	W „Chutorze Deniszczuki”.	NMD	1	
3.	Zagroda edukacyjna - Gościniec Biały.	ZDR w Białej Podlaskiej	2	
4.	PROW 2014-2020 coś dla przedsiębiorczych rolników.			
5.	Funkcjonowanie agroturystyki wiejskiej.	ZDR w Krasnymstawie	1	
6.	Rokiczanka - folklor w pełnym wydaniu.	ZDR w Lubartowie	1	
7.	Moje hobby to tworzyć-wynalazca przyczepy do przewozu pieca do pizzy z gminy Puchaczów.	ZDR w Łęcznej	1	
8.	Zagroda edukacyjna w Nowinach - źródło dodatkowego dochodu.	ZDR w Radzynie Podlaskim	1	
9.	Edukacja ekologiczna w turystyce wiejskiej.	ZDR w Zamościu	2	
10.	I Nagroda dla zespołu „Wójtowanie” z Krasnobrodu podczas II Międzynarodowego Festiwalu Ludowego.			
11.	Ogólnopolska Sieć Zagród Edukacyjnych - co się wydarzyło w 2015 roku, rozwój i promocja sieci gospodarstw edukacyjnych.			
12.	Zagrody edukacyjne - gazeta EKO i MY.			
13.	Zagrody edukacyjne jako przykład innowacyjnej przedsiębiorczości na terenach wiejskich.			
14.	Gospodarstwo ekologiczno-agroturystyczne.			
15.	Pozarolnicze formy działalności.			
16.	Podatki w agroturystyce.			
17.	Agroturystyka ze zwierzętami.			
18.	Konferencja podsumowująca projekt „Czas dla biznesu”.			
19.	Zagrody edukacyjne, czyli oferta edukacyjna w gospodarstwie. Szansa i nowe wezwania.	ZWG	10	
20.	Agroturystyka zgodna z prawem.			
Audycje telewizyjne i radiowe				
1.	Agroturystyka i turystyka w powiecie włodawskim.	ZDR we Włodawie		1

Zadanie 2. Wspieranie przetwórstwa w tym przetwórstwa na poziomie gospodarstwa i sprzedaży bezpośredniej

Rolnicy stanowią pierwsze, najważniejsze ogniwo w łańcuchu produkcji. Niewielka skala produkcji rodzinnego gospodarstwa sprzyja wyprodukowaniu towarów wartościowych i niszowych. Przetwórstwo surowców z produkcji podstawowej może odbywać się w gospodarstwie rolnym tylko i wyłącznie po zarejestrowaniu działalności gospodarczej i spełnieniu wszystkich wymogów urzędowych. Bardzo często w warunkach domowych, produkowane są wyroby o niepowtarzalnych walorach smakowych oparte o tradycyjne i lokalne receptury. Duże zapotrzebowanie na przetwory wytwarzane na bazie gospodarstwa rolnego, posiadające wpisane na Listy Produktów Tradycyjnych, certyfikaty produktów lokalnych, jako produkcja „niszowa” napotyka bariery skomplikowanych procedur i przepisów prawnych. Doradcy bardzo często towarzyszą rolnikom podczas pokonywania trudności.

Lubelski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Końskowoli przez 20 miesięcy realizował w partnerstwie projekt „Czas dla biznesu. Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich obwodu wołyńskiego Ukrainy i województwa lubelskiego w Polsce przez dywersyfikację produkcji rolnej” w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Polska - Białoruś - Ukraina 2007-2013 Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa.

21 kwietnia 2015 roku w CSW „Energetyk” w Nałęczowie odbyła się konferencja podsumowująca projekt z udziałem zaproszonych gości z Polski i Ukrainy.

Podczas konferencji przedstawione zostały cele projektu, osiągnięte rezultaty, wynikające ze współpracy, oraz korzyści płynące z realizacji projektów transgranicznych. W ramach projektu dla 200 rolników z województwa lubelskiego zorganizowaliśmy 10 szkoleń warsztatowych, dwudniowych z zakresu sprzedaży bezpośredniej produktów pochodzących z gospodarstwa rolnego oraz przetwórstwa na poziomie gospodarstwa z uwzględnieniem przepisów dotyczących surowców roślinnych i zwierzęcych, omówiono wymogi działalności Marginalnej Lokalnej Ograniczonej.

Na konferencji zostały zaprezentowane przedsięwzięcia z zakresu przetwórstwa, sprzedaży bezpośredniej, działalności grup producenckich i zrzeszeń, gospodarstwa rolne, odwiedzane podczas zorganizowanych szkoleń i wizyt studyjnych. Mamy nadzieję, że przedstawione przykłady pozytywnie działających z sukcesem obiektów i gospodarstw staną się zachętą dla innych do podejmowania podobnych działalności i wykorzystania zastosowanych rozwiązań w praktyce.

Podsumowaniem projektu jest broszura „Dobre praktyki” wydana w nakładzie 1000 egz. w języku polskim i ukraińskim.

Realizacja projektu „Czas dla biznesu” była okazją do wymiany doświadczeń, nawiązania współpracy i kontaktów, które w przyszłości z pewnością zaowocują kolejnymi projektami z udziałem Ukrainy.

LODR w Końskowoli współrealizował projekt „Przetwórstwo na poziomie gospodarstwa rolnego warunkiem dywersyfikacji dochodu rodzin rolniczych (zboża, owoce, mięso i mleko) oraz podstawy sprzedaży bezpośredniej”. W ramach II etapu zrealizowano 7 szkoleń w których wzięło udział 160 osób. Celem szkoleń było przekazanie od strony praktycznej wiedzy z zakresu technologii, wymagań higienicznych, bezpieczeństwa żywności oraz wymagań prawno-administracyjnych przy zakładaniu działalności małego przetwórstwa w gospodarstwie rolnym.

Tematyka zadań wdrożeniowo - upowszechnieniowych:

5/O Produkcja owoców wysokiej jakości z uwzględnieniem sprzedaży bezpośredniej – zrealizowano 8.

Temat tego wdrożenia został zrealizowany na plantacjach truskawek, malin letnich oraz w sadach: wiśniowym i jabłoniowym. Pomimo trudnego roku spowodowanego suszą uzyskane plony były na średnim poziomie, owoce dobrej jakości sprzedawane częściowo detalicznie na rynku, bądź bezpośrednio z gospodarstwa uzyskując wyższe ceny niż za pozostałe owoce sprzedawane do przetwórstwa. Dzięki takiej sprzedaży uzyskano wartość dodaną z gospodarstwa.

Plony

	Truskawka	Malina letnia	Wiśnia	Porzeczka czarna	Jabłonie
dt/ha			100	45	450
Średnia	109,93	119,95			
Minimum	92	133,3			
Maksimum	142,8	106,6			

6/O Produkcja warzyw wysokiej jakości z uwzględnieniem sprzedaży bezpośredniej – zrealizowano 9.

W gospodarstwach, które postawiły na sprzedaż w obrębie gospodarstwa uprawiana była głównie kapusta głowiasta biała. Gatunek ten z jesiennego zbioru plonował na dość wysokim poziomie, jak na tak suchy rok osiągnięto wyższą wartość dodaną poprzez uzyskanie znacznie wyższych cen jednostkowych, w porównaniu do sprzedaży zakładom przetwórczym czy hurtowniom.

Plony

	Brokuł	Ziemniak	Kalafior	Ogórek	Kapusta głowiasta
dt/ha		225	340	225	500
Średnia	87,5				
Minimum	75				
Maksimum	100				

WGDIA/2 Przetwórstwo na poziomie gospodarstwa – zrealizowano 5.

Przy realizacji zadania napotkano następujące problemy: niska dochodowość, pogarszająca się sytuacja małych i średnich gospodarstw, niedostateczna wiedza o sprzedaży bezpośredniej i przetwórstwie na poziomie gospodarstwa, konieczność podporządkowywania się małych przetwórców do wymogów prawnych obowiązujących jak dla dużych przedsiębiorstw, brak funduszy pozwalających na rozwój działalności.

Rezultaty:

- podjęcie sprzedaży bezpośredniej produktów nieprzetworzonych z gospodarstwa: jaj, malin, truskawek, kaczek, indyków,
- poszerzenie asortymentu sprzedaży o przetwory owocowo – warzywne, owocowe: konfitura i dżemy ze śliwek oraz nalewkę śliwkową. Produkty sprzedawane są na targach i festynach,
- założenie działalności gospodarczej: produkcja dżemów, konfitur i nalewek ze śliwek,
- opracowanie systemu HACCP dla małego przetwórstwa,
- dobranie maszyn i urządzeń do przetwórstwa – sortownik do ziemniaków i warzyw korzeniowych,
- przygotowanie produktu do sprzedaży, opakowań z opisem.

Podczas realizacji zadań informowano rolników o przepisach. Bardzo potrzebna jest ciągła edukacja rolników, a przede wszystkim doradców odnośnie przepisów obowiązujących w sprzedaży bezpośredniej i przetwórstwie, gdyż wprowadzane są różnego rodzaju zmiany oraz rozszerzenia, które pomogą „rozjaśnić” wiele kwestii związanych z prowadzeniem działalności rolniczej i pozarolniczej. Pomagano promować działalność poprzez udział w kiermaszach, wystawach, festynach, targach: DOD w Sitnie, dożynki gminno-parafialne, Festyn Dni Kultury Chrześcijańskiej, Dni Wieprza, Kiermasz ekologiczny w Tomaszowie Lubelskim, poprzez pomoc w wykonaniu wizytówek, wskazywano szukanie nowych rynków zbytu: szkoły przedszkola, nabywcy indywidualni, hurtownie.

NPP/2 Mikro i małe przedsiębiorstwa z branży przetwórstwa rolno-spożywczego – zrealizowano 9.

Realizacja zadań w zakresie wprowadzenia innowacji (technologicznej, organizacyjnej i marketingowej). Najwięcej, bo 4 zadania zrealizowane były w innowacji technologicznej, 3 zadania w innowacji marketingowej, natomiast 2 zadania w kierunku innowacji organizacyjnej. Wynika z tego, że rolnicy, przedsiębiorcy widzą możliwości uzyskania większej wydajności przedsiębiorstwa, gospodarstwa poprzez zastosowanie innowacyjnych technik, technologii produkcji, uprawy. Ilość zadań w innowacji marketingowej – 3, wskazuje także na to, że i w tym kierunku rolnicy, przedsiębiorcy widzą dla siebie szansę aby uzyskać lepsze efekty. W tym zadaniu nie podjęto działań związanych z utworzeniem nowych miejsc pracy.

Zrealizowane działania

Lp.	Działanie	Ilość
1.	Szkolenia	4
2.	Porady	327
3.	Zadania wdrożeniowo - upowszechnieniowe	31

Tematyka wybranych szkoleń

Lp.	Temat	Organizator	Ilość	Ilość uczestników
Szkolenia				
1.	Wsparcie inwestycji w przetwarzaniu produktów rolnych i obrót nimi lub ich rozwój, sprzedaż bezpośrednia.	ZDR w Białej Podlaskiej, ZDR w Janowie Lubelskim, ZDR w Lubartowie	4	129

Tematyka wybranych artykułów do gazet

Lp.	Temat	ZDR/Dział	Ilość
Artykuły			
1.	Projekt dotyczący przetwórstwa.	NPP	1
2.	Sprzedaż bezpośrednia produktów rolnych - Gościniec Biały.	ZDR w Białej Podlaskiej	1
3.	Wartości odżywcze pomidora.	ZDR w Chełmie	2
4.	Sprzedaż bezpośrednia.		
5.	Naturatur - Oleje tłoczone na zimno.	ZDR w Łukowie	1

Zadanie 3. Wspieranie inicjatyw lokalnych i pomoc przy pozyskiwaniu funduszy na działalność

Budowanie kapitału społecznego na wsi poprzez wsparcie społeczności lokalnej w tworzeniu i sprawnym funkcjonowaniu organizacji pozarządowych na terenach wiejskich, wsparcie budowy oddolnych inicjatyw lokalnych oraz rozwijanie zainteresowań i umiejętności społecznych dzieci i młodzieży m.in. we współpracy ze szkołami, stanowi podstawę aktywizacji społecznej. Prace prowadzone były w kilku głównych kierunkach:

animowanie działań integracyjnych i wspieranie aktywności obywatelskiej na rzecz środowiska lokalnego oraz inspirowanie mieszkańców wsi do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym, diagnozowanie i umiejętne zarządzanie lokalnymi zasobami w tym odpowiednie ich wykorzystanie oraz podejmowanie działań na rzecz ich zachowania, zwiększenie potencjału zdobywania środków finansowych i ich wykorzystania na cele społeczne, wymiana doświadczeń oraz sieciowanie z innymi organizacjami w tym budowanie partnerstw i platformy współpracy z samorządem, instytucjami oraz innymi organizacjami pozarządowymi, doradztwo oraz wsparcie organizacyjne m. in. z zakresu tworzenia, sprawnego działania oraz zarządzania w organizacjach pozarządowych, inne zagadnienia doradcze i edukacyjne wzmacniające kapitał społeczny na obszarach wiejskich.

Doradcy LODR współpracując z podmiotami działającymi na obszarach wiejskich promują podejmowanie inicjatyw lokalnych podczas spotkań, szkoleń czy organizowanych wystaw, targów.

Realizacja zadań wdrożeniowo - upowszechnieniowych:

WGDiA/7 Aktywizacja społeczności wiejskiej – zrealizowano 40.

Zadanie realizowano we współpracy z organizacjami pozarządowymi, instytucjami oraz liderami społeczności wiejskich: stowarzyszenia zarejestrowane w KRS; organizacje bez osobowości prawnej, fundacje, Lokalne Grupy Działania, Gminne Ośrodki Kultury, Biblioteki, Szkoły Podstawowe, klub wolontariatu, Punkt Informacji Europejskiej „Europe Direct”, lokalni animatorzy społeczni. W ramach prowadzonej współpracy nastąpiło:

- założenie 2 organizacji pozarządowych z osobowością prawną - Stowarzyszenie Aktywnych Kobiet w Żurawnicy, Stowarzyszenie Aktywnych Gospodyń w Lisznie,
- założenie 7 organizacji pozarządowych bez osobowości prawnej - Koła Gospodyń Wiejskich w gminie Rejowiec, Kluby działające przy Publicznym Gimnazjum w Trzydniu Dużym i przy Zespole Szkół w Księżomierzu;
- monitorowanie oraz prowadzenie kalendarza programów grantowych dla NGO,
- opracowanie projektów, pomoc w przygotowaniu dokumentów aplikacyjnych m.in. do programów: FIO, Fundacja Fundusz Lokalny Ziemi Biłgorajskiej w ramach Lubelskie Lokalnie Mikrodotacje FIO, Dom Kultury plus – „Razem tworzymy kulturę”, Fundacja BGK „Na dobry początek!”; oferty zadań zleconych do samorządu lokalnego i inne;
- opracowanie, pomoc w realizacji i rozliczeniu projektów: „Smaki natury w kuchni naszych babć”, „Organizacja imprez kulturalnych we Wsi Stara Bordziłówka”; „Łęczyńskie smaki – warsztaty zachowania dziedzictwa kulinarnego podczas imprez promujących powiat Łęczyński”; „Szlakiem dobrego smaku – Łęczyńska wieś zaprasza”; „Bliżej smaku i tradycji – stół darów ziemi”; „Regionalna Izba Pamięci w Wysokiem - dokument kultury ludowej zamojskiej wsi”;
- animowanie działań integracyjnych i aktywności obywatelskiej na rzecz środowiska lokalnego, forma działania: festyny – pikniki rodzinne, integracyjne, koncerty kolęd, festyn zdrowia, konkursy kulinarne, kultywowanie dziedzictwa kulturowego – wykonano 4 – metrowe palmy wielkanocne, wykonano wieńce dożynkowe, organizacja 2 konkursów „Piękna zagroda wiejska”; udział w konkursie „Nasze Kulinarne Dziedzictwo” – pomoc w opracowaniu zgłoszenia do konkursu, organizacja konkursu plastycznego dla dzieci: „Moja wieś w Unii Europejskiej - wczoraj, dziś i jutro” – 314 uczestników;
- doradztwo oraz wsparcie organizacyjne: zakres tematyczny: wsparcie działalności stowarzyszenia w tym wymogi formalno – prawne dot. tworzenia i funkcjonowania, fundusze dla NGO, analiza dokumentów konkursowych, przygotowywanie wniosków aplikacyjnych, prawidłowa realizacja i rozliczanie projektów, pomoc w opracowaniu rocznych programów działania, wsparcie lidera w środowisku lokalnym, dziedzictwo kulturowe w tym obrzędy – kultywowanie tradycji na wsi, dziedzictwo kulinarne i rejestracja produktów tradycyjnych, promocja produktów lokalnych, LGD w nowym okresie programowania, konsultacje dot. tworzenia LSR;
- wymiana doświadczeń oraz sieciowanie z innymi organizacjami;
- promocja organizacji i podejmowanych działań.

Zrealizowane działania

Lp.	Działanie	Ilość
1.	Szkolenia	33
2.	Konferencje/Seminaria	1
3.	Porady	460
4.	Zadania wdrożeniowo - upowszechnieniowe	40

Tematyka wybranych konferencji, seminariów i szkoleń

Lp.	Temat	Organizator	Ilość	Ilość uczestników
Konferencje/Seminaria				
1.	Budowa sieciowych produktów turystyki wiejskiej - wykorzystanie potencjału obszarów w podejściu LEADER.	ZWG	1	41
Szkolenia				
1.	Budżet domowy.	ZDR w Zamościu	2	30
2.	Świat wokół nas - warsztaty edukacyjne kształtujące aktywność społeczną dzieci z obszarów wiejskich.	ZWG	1	17
3.	Poznajemy tradycje świąteczne naszego regionu.	ZWG	1	16
4.	Organizacja zagród edukacyjnych.	ZDR w Radzynie Podlaskim	1	12
5.	Projektowanie ogrodów.	ZDR w Zamościu	1	13

6.	Quilling - dekoracje bożonarodzeniowe.	ZDR w Parczewie	3	48
7.	Wymogi formalno-prawne funkcjonowania stowarzyszenia rejestrowego, sprawozdawczość, zmiany w KRS.	ZDR w Zamościu, ZDR w Białej Podlaskiej	4	74
8.	Aktywizacja społeczności wiejskiej – carving.	ZDR w Zamościu, ZDR w Radzynie Podlaskim, ZWG	3	34
9.	Warsztaty pszczelarskie.	ZDR w Radzynie Podlaskim	1	17
10.	Wspieranie inicjatyw lokalnych mieszkańców obszarów wiejskich.	ZDR w Łęcznej, ZDR w Zamościu, ZDR w Hrubieszowie, ZDR w Bychawie, ZDR w Hrubieszowie, ZDR we Włodawie	11	149
11.	VII Forum Kobiet Aktywnych - aktywizacja kobiet na terenach wiejskich wyjazd z grupą kobiet gminy Zwierzyniec.	ZDR w Zamościu	1	13

Tematyka wybranych artykułów do gazet

Lp.	Temat	ZDR/Dział	Ilość
Artykuły do gazet			
1.	Lokalne Grupy Działania w nowej perspektywie finansowej 2014-2020.	NEK	3
2.	Nie chcą lub nie mogą być miastami.		
3.	Białskopodlaska Lokalna Grupa Działania w trakcie przygotowań do nowego okresu programowania - rozmowa z prezesem BLGD M. Kostką, Gościniec Bialski.		
4.	Aktywizacja kobiet na wsi.	ZDR w Chełmie	1
5.	Powiat janowski gryką słynie - promocja gryczanego potencjału powiatu janowskiego oraz wszechstronne walory uprawy gryki.	ZDR w Janowie Lubelskim	1
6.	Zespół Śpiewaczy z Szastarki.	ZDR w Kraśniku	2
7.	Pozyskują fundusze i rozwijają przedsiębiorczość.		
8.	Poradnik NGO - obowiązki sprawozdawcze organizacji pozarządowej.	ZDR w Łęcznej	1
9.	Jak Lokalna Grupa Działania „Owocowy Szlak” zmienia oblicze powiatu opolskiego - Efekty wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju w latach 2009-2015.	ZDR w Opolu Lubelskim	1
10.	Wizyta w gospodarstwie pasiecznym u Pana Edwarda Kryńskiego. Wykorzystanie leczniczych właściwości pszczół.	ZDR w Radzynie Podlaskim	1
11.	Tarnawatka - aktywna gmina.	ZDR w Tomaszowie Lubelskim	1
12.	Święto Kwitnących Sadów w SAD-POL Polubicze.	ZDR w Wisznicach	1
13.	Ważne zmiany w przepisach o stowarzyszeniach.	ZWG	5
14.	Jak samorząd może przekazać organizacji pozarządowej pieniądze na jej działanie.		
15.	Współpraca samorządu z organizacjami pozarządowymi – koncepcja starannie przemyślana.		
16.	Jak zarabiać na tradycyjnej kulturze wsi nadbużańskich?		
17.	Paczka od rolnika - dobry pomysł na sprzedaż bezpośrednią.		

Zadanie 4. Działania na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi oraz tradycji kulinarnych regionu Lubelszczyzny

Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich, poprawa standardu jakości życia mieszkańców wsi, ze szczególnym uwzględnieniem zachowania dziedzictwa kulturowego i kulinarnego, produktów tradycyjnych i lokalnych oraz dziedzictwa przyrodniczego, poprzez estetyzację wsi i posesji jest wciąż aktualnym zagadnieniem w pracy doradczej. Walory kulturowe i przyrodnicze Lubelszczyzny mają duże znaczenie w tworzeniu dobrego wizerunku obszarów wiejskich. Zachowanie dziedzictwa kultury i piękna krajobrazu staje się wartością, o którą należy i warto dbać. Poprawa estetyki miejscowości i posesji tworzą, wzajemnie przenikający się krajobraz, wzbogacający miejscowe zasoby przyrodnicze i kulturowe. Wytwarzanie wyrobów regionalnych i lokalnych wspomaga działania zmierzające do zachowania dziedzictwa kulturowego wsi oraz rozwój obszarów wiejskich, poprzez umożliwienie rolnikom podjęcia działalności zarobkowej. Rosnąca świadomość konsumentów znajduje odzwierciedlenie w zwiększonym popycie na produkty charakteryzujące się wysoką jakością, która jest wynikiem szczególnych metod ich wytwarzania, wyjątkowego składu lub określonego pochodzenia. Produkcja regionalnych i tradycyjnych wyrobów związana jest ze zwiększeniem różnorodności wytwarzanej żywności. Wytwarzanie wyrobów regionalnych i tradycyjnych wspomaga rozwój obszarów wiejskich, poprzez umożliwienie rolnikom zarobkowania oraz prowadzenie działalności pozarolniczej.

W dniu 30 stycznia 2015 r. w Rykach odbyły się warsztaty kulinarne. Panie z Koła Gospodyń Wiejskich, pod baczny okiem specjalisty ds. przetwórstwa na poziomie gospodarstwa i sprzedaży bezpośredniej LODR w Końskowoli przygotowały m.in. przepyszne kulebiaczki oraz najrozmaitsze sałatki.

Tematyka zadań wdrożeniowo - upowszechnieniowych:

WGDiA/5 Dziedzictwo kulturowe i kulinarne, produkty tradycyjne – zrealizowano 28.

Głównym celem tego zadania było propagowanie kultury i tradycji, wspieranie działań zmierzających do rozpowszechniania wiedzy na temat dziedzictwa kulinarnego i kulturowego, a także wyróżnianie produktów, które mogą zdobyć uznanie ich regionalnego bądź tradycyjnego charakteru. Zwiększenie świadomości konsumentów oraz działania informacyjne i promocyjne, wsparcie dla wytwarzania lokalnych produktów żywnościowych o określonym pochodzeniu geograficznym i specyficznych cechach jakościowych przez przekazywanie informacji, wiedzy i umiejętności oraz popularyzowanie dobrej praktyki ich produkowania. Waloryzacja obszarów wiejskich poprzez reaktywowanie lokalnej tradycji i umiejętności oraz wykorzystanie miejscowych zasobów do wytwarzania typowo polskich produktów lokalnych.

Zadanie realizowano w gospodarstwach rolnych, organizacjach pozarządowych, KGW, w lokalnych społecznościach wiejskich poprzez kształtowanie i tworzenie postaw zmierzających do kultywowania i zachowania dziedzictwa kulturowego, kulinarnego, szkolenia warsztatowe z zakresu kultywowania lokalnych tradycji: rękodzieło i kulinaria, doradztwo w zakresie opracowania wniosków rejestracyjnych produktów tradycyjnych, lokalnych, pomoc w pozyskiwaniu środków zewnętrznych na podejmowanie zadań, podejmowanie działań związanych z promocją towarów, wyrobów mających charakter tradycyjny, lokalny; organizacja konkursów potraw regionalnych - potencjalnych źródeł produktów tradycyjnych i regionalnych. Prowadzono szkolenia warsztatowe z zakresu kultywowania lokalnych tradycji: rękodzieło i kulinaria: Stowarzyszenie Kobiet Gminy Uchanie – Łabunie – warsztaty kulinarne; Zachowanie tradycji jako element budowania potencjału społecznego; tradycje wielkanocne; doradztwo w zakresie opracowania wniosków rejestracyjnych produktów tradycyjnych, lokalnych: promocja – nalewka z aronii na bazie miodu; promocja szarlotki józefowskiej; rejestracja produktu tradycyjnego Korowój Weselny z Paszenek; podejmowanie działań związanych z promocją towarów, wyrobów mających charakter tradycyjny, lokalny; organizacja konkursów potraw regionalnych - potencjalnych źródeł produktów tradycyjnych i regionalnych – udział w Forum Kobiet Aktywnych

w Józefowie, Festiwal Kultury Antycznej Gotania, Dożynki; „Dwór nad Bugiem” – zajęcia nt. Produkty tradycyjne wykorzystane w ofercie ośrodka; Święto Pszczoły; Udział w konkursach kulinarnych, „Nasze kulinarne dziedzictwo”, konkurs „Festiwal Wielkanocnych smaków”, Festiwal Dni Wieprza w Wieprzowie, Gminne Spotkanie KGW ; KGW w Żalinie – festyn „Bolkowanie”, Święto Jesieni, Kwaszeniaki i kiszeniaki, Jarmark Wielkanocny w Kszczonowie, Babska Niedziela – festyn integracyjny SKPŁ, Forum Kobiet Gminy Milejów, Konkurs dożynkowy; promocja tkactwa – wyrobów tkackich i edukacja.

Uczestnictwo w kiermaszach: Kiermasze lokalne przed Nałęczowskim Ośrodkiem Kultury w Nałęczowie, „Święto Jesieni” w Kazimierzu Dolnym, Kiermasze świąteczne org. przez UMWL.

WGDiA/6 Dziedzictwo przyrodnicze, estetyzacja – zrealizowano 29.

Realizacja zadania dotyczyła działań związanych z poprawą wizerunku miejscowości i indywidualnych posesji poprzez kształtowanie i tworzenie pozytywnego wizerunku miejscowości, zagospodarowanie terenu posesji indywidualnych lub przestrzeni publicznej, doradztwo w zakresie estetyzacji obiektu lub jego części, informację, pomoc w pozyskiwaniu środków zewnętrznych na podejmowanie zadań, promocję lokalnych przedsięwzięć: uczestnictwo w imprezach okolicznościowych i konkursach, proekologiczny ogród przydomowy.

W rezultatach współpracy możemy wskazać:

- opracowanie projektu zagospodarowania gospodarstwa; założenie rabaty skalnej, miejsca do wypoczynku; prace pielęgnacyjne w ZS w Wólce Gościeradowskiej, Stow. Leśna Polana – zagospodarowanie terenu wokół szkoły;
- zagospodarowanie terenu wokół Domu Kultury w Turowie, estetyka przy świetlicy w Kopinie, Wiejski Dom Kultury w Kolanie, zagospodarowanie posesji, projekt nasadzeń w ogrodach przydomowych;
- wyjazdy do Ogrodu Botanicznego w Powsinie, gospodarstwa szkółkarskiego Dawidy, Żabieniec; Jesienny Kiermasz Materiału Szkółkarskiego w Końskowoli, Święto Róż w Końskowoli;
- konkursy: Trzydnik Duży, Strzyżewice.

Zrealizowane działania

Lp.	Działanie	Ilość
1.	Szkolenia	115
2.	Porady	650
3.	Zadania wdrożeniowo - upowszechnieniowe	57
4.	Kursy/warsztaty kulinarne	15

Tematyka wybranych szkoleń

Lp.	Temat	Organizator	Ilość	Ilość uczestników
Szkolenia				
1.	Racjonalne żywienie rodziny.	ZDR w Kraśniku, ZDR w Chełmie	2	40
2.	Budżet domowy.	ZDR w Chełmie	3	66
3.	Dekorowanie potraw - carving - poziom podstawowy.	ZDR w Beżycach, ZWG, ZDR w Elizówce , ZDR w Zamościu, ZDR w Rykach	8	122
4.	Działania na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi oraz tradycji kulinarnych regionu Lubelszczyzny.	ZDR w Łęcznej, ZDR w Zamościu, ZDR w Lubartowie, ZDR we Włodawie, ZDR w Chełmie, ZDR w Hrubieszowie	13	170
5.	Dziedzictwo kulturowe - sztuka układania wieńców na Święto Wszystkich Świętych.	ZDR w Opolu Lubelskim	1	14

6.	Estetyka wsi i zagrody wiejskiej.	ZDR w Łukowie, ZDR w Kraśniku, ZDR w Zamościu	3	78
7.	Zastosowanie ziół i przypraw w kuchni, kosmetyce i medycynie ludowej.	ZDR w Chełmie	2	28
8.	Rabaty bylinowe w ogródku przydomowym.	ZDR w Janowie Lubelskim, ZDR w Bychawie	3	57
9.	Zachowanie dziedzictwa kulinarnego - produkt tradycyjny.	ZDR w Chełmie, ZDR w Białej Podlaskiej, ZWG	6	69
10.	Zachowanie dziedzictwa kulturowego - ozdoby bożonarodzeniowe.	ZDR w Zamościu, ZDR w Białej Podlaskiej, ZWG, ZDR w Zamościu, ZDR w Bychawie	14	181
11.	Zachowanie dziedzictwa kulturowego - palmy wielkanocne.	ZDR w Rykach	1	11
12.	Sprzedaż bezpośrednia produktów tradycyjnych.	ZDR w Białej Podlaskiej	1	11
13.	Zachowanie tradycji kulturowych jako element budowania potencjału społecznego.	ZDR w Bychawie	1	12
14.	Tradycje kulinarne regionu Lubelszczyzny.	ZDR w Opolu Lubelskim	1	14
15.	Wielkanocne warsztaty florystyczne.	ZDR w Białej Podlaskiej, ZDR w Łukowie, ZDR w Wisznicach	4	56
16.	Zasady nakrywania stołu.	ZDR w Krasnymstawie	1	22
17.	Zdrowie na talerzu.	ZDR w Krasnymstawie	2	24
18.	Stroiki świąteczne.	ZDR w Zamościu, ZDR w Bychawie, ZDR w Wisznicach, ZDR w Łukowie, ZDR w Kraśniku	7	113
19.	Sztuka zdobienia przedmiotów - warsztaty decoupage.	ZDR w Janowie Lubelskim, ZDR w Elizówce, ZDR w Tomaszowie Lubelskim, ZDR w Bełżycach	13	193
20.	Warsztaty rękodzieła.	ZDR w Zamościu, ZDR w Bełżycach	4	68
21.	Pająki ze słomy.	ZDR w Zamościu	1	12
22.	Warsztaty pszczelarskie, zwijanie świec, poznawanie sprzętu.	ZDR w Radzynie Podlaskim	1	17
23.	Bibułkarstwo.	ZDR w Zamościu, ZDR w Bychawie	4	48
24.	Wieniec dożynkowy.	ZDR w Bychawie	1	16
25.	Tradycje Wielkanocne.	ZDR w Zamościu, ZWG, ZDR we Włodawie	3	64
26.	Kasze, zdrowe żywienie rodziny.	ZDR w Bełżycach	1	12
27.	Wykonywanie kompozycji wiosennych i wielkanocnych.	ZDR w Bychawie, NMD	2	28

28.	Potrawy Wielkanocne.	ZDR w Beżycach, ZDR w Bychawie	3	36
29.	Pokaz żywieniowy - potrawy karnawałowe.	ZDR w Wisznicach	1	16
30.	Estetyka zagrody wiejskiej.	ZDR w Łukowie	3	135
Warsztaty kulinarne				
1.	Warsztaty kulinarne - potrawy lokalne.	ZDR w Elizówce, ZDR w Zamościu, ZDR w Tomaszowie Lubelskim, ZDR w Chełmie, ZDR w Łęcznej	8	139
2.	Warsztaty kulinarne Pora na pora.	ZDR w Tomaszowie Lubelskim	1	13
3.	Warsztaty kulinarne - potrawy jarskie.	ZDR w Bychawie	1	16
4.	Warsztaty z dekorowania tortów masą cukrową.	ZDR w Parczewie	1	15
5.	Warsztaty kulinarne-potrawy walentynkowe.	ZDR w Bychawie, ZWG	2	37

Tematyka wybranych artykułów do gazet, audycji telewizyjnych i radiowych

Lp.	Temat	ZDR/Dział	Ilość
Artykuły do gazet			
1.	Ciecierzycza - wartości odżywcze i zastosowanie w żywieniu.	NMD	2
2.	Pora na pora.		
3.	Wybrane potrawy świąteczne - Gościniec Biański.	ZDR w Białej Podlaskiej	15
4.	Zimowy jadłospis - Gościniec Biański.		
5.	Przepisy do jesiennego jadłospisu - Gościniec Biański.		
6.	Stół w świątecznej odsłonie.		
7.	Oleje w żywieniu - Gościniec Biański.		
8.	Jesienne dekoracje z dyni.		
9.	Potrawy z kapusty - Gościniec Biański.		
10.	Przetwory z warzyw i owoców.		
11.	Wiśnie i czereśnie - Gościniec Biański.		
12.	Potrawy do wiosennego jadłospisu - Gościniec Biański.		
13.	Potrawy na wiosnę - Gościniec Biański.		
14.	Potrawy wielkanocne - Gościniec Biański.		
15.	Desery w zimowych jadłospisach - Gościniec Biański.		
16.	Potrawy wielkanocne.		
17.	Wybrane potrawy na okres zimowy - Gościniec Biański.		
18.	Złote Kosy przyznane.		
19.	Aktywność kobiet na wsi na przykładzie Stowarzyszenia Kobiet Aktywnych Gminy Krzczonów.		
20.	Potrawy jednogarnkowe.	ZDR w Chełmie	2
21.	Wiosenne prace w ogrodzie.		
22.	Warzywa, które leczą.	ZDR w Hrubieszowie	1
23.	Produkty Lokalne Ziemi Janowskiej.	ZDR w Janowie Lubelskim	2

24.	Kultywujemy tradycje, promujemy region.		
25.	Zakładanie ogródka zielonego.	ZDR w Krasnymstawie	1
26.	Święto owoców miękkich i rękodzielnictwa - Kraśnik 2015.	ZDR w Kraśniku	2
27.	Mała miejscowość duża kultura.		
28.	Kozłówka warta odwiedzenia.	ZDR w Lubartowie	1
29.	"Młyn sołtysa" w Serokomli.	ZDR w Łukowie	2
30.	Rośliny cebulowe.		
31.	Tradycja wielkanocna wsi Pusznio Godowskie.	ZDR w Opolu Lubelskim	1
32.	Zrób to sama - rękodzieło bożonarodzeniowe.	ZDR w Parczewie	2
33.	Wykorzystanie ziół w kuchni.		
34.	Działania na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi oraz tradycji kulinarnych regionu Lubelszczyzny.	ZDR w Zamościu	1
35.	Boże Narodzenie.	ZDR we Włodawie	1
36.	Strzeżmy się nadwagi bo otyłość to epidemia XXI wieku.	ZWG	10
37.	Czy warto przejść na dietę wysokobiałkową?		
38.	Moda na dietę bezglutenową.		
39.	Zagraniczne vs polskie „superfoods”.		
40.	W poszukiwaniu oszczędności ... kolekcjonerzy.		
41.	Warto wrócić do źródeł.		
42.	Chleb chlebowi nierówny.		
43.	Zioła i przyprawy - źródło zdrowia i smaku.		
44.	Sylwoterapia. Chcesz być szczęśliwy całe życie? Uprawiaj ogród!		
45.	Wołowina na talerzu		
Audycje telewizyjne i radiowe			
1.	Udział w programie telewizyjnym - Warszawa TVP "Dzień dobry w sobotę" dotyczącym tradycji uprawy gryki, jej walorów w rolnictwie, wartości kulinarnych i zdrowotnych	ZDR w Janowie Lubelskim	1

3. Priorytet 3. Promowanie nowoczesnych myśli technologicznych i doradztwa

3.1. Program 1. Upowszechnianie i wdrażanie wiedzy rolniczej

Zadanie 1. Upowszechnianie i wdrażanie wiedzy rolniczej w ramach prac prowadzonych na obiektach dydaktyczno - wdrożeniowych LODR

Kolekcje odmian prowadzone na polu Doświadczalno – Wdrożeniowym w Pożogu II.

1. W ramach systemu Porejestrowego Doświadczalnictwa Odmianowego w sezonie 2014/2015 na Polu Doświadczalno Wdrożeniowym LODR w Pożogu II prowadzone było doświadczenie z pszenicą ozimą. Testowano 31 odmian na 2 poziomach agrotechniki w technologii intensywnej (A2) oraz niskonakładowej (A1). Na poziomie „A1” stosowanie chemicznych środków ochrony roślin jest ograniczone tylko do zwalczania szkodników i chwastów. Nie stosowano ochrony fungicydowej oraz dokarmiania dolistnego, a nawożenie azotem jest niższe o 40 kg w porównaniu z technologią intensywną. Odmiany, które dobrze plonują w tej technologii, mogą sprawdzać się również w integrowanej ochronie roślin. Najlepiej plonowała odmiana Platin osiągając 111 % wzorca (plon

wzorca 107 dt/ha) w technologii ekstensywnej, oraz 108 % wzorca (wzorec 119,9 dt/ha) w technologii intensywnej.

2. W ramach systemu Porejstrowego Doświadczalnictwa Odmianowego wysadzone były dwie kolekcje z ziemniakami średniowczesnymi: jadalne – 11 odmian w 3 powtórzeniach; skrobiowe – 8 odmian w 3 powtórzeniach. W ramach kolekcji odmian skrobiowych najlepiej plonowała odmiana Mieszko 52 dt/ha z zawartością skrobi na poziomie 21 %, natomiast z odmian jadalnych najwyższym plonem charakteryzowała się odmiana Tajfun - 70 dt/ha z oznaczona skrobią na poziomie 17%.

Lubelski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Końskowoli posiada w swoich zasobach obiekt sadowniczy w postaci Sadu Doświadczalno - Wdrożeniowego o łącznej powierzchni 41 ha.

Wyniki prac są wykorzystywane do podnoszenia kwalifikacji branżowych z sadownictwa i zdobywania wiedzy fachowej przez specjalistów i doradców LODR w Końskowoli, studentów i magistrantów Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie jak również rolników, szkółkarzy i sadowników z woj. lubelskiego i z innych województw, a także coraz częściej z innych krajów: Litwy, Ukrainy, Estonii, Mołdawii. Promocja sadownictwa lubelskiego oraz umożliwienie całodziennego zwiedzania Sadu LODR i ekspozycji sezonowych owoców jagodowych, pestkowych i warzyw dla wszystkich zainteresowanych ma miejsce rokrocznie w ostatnią niedzielę czerwca podczas Dnia Otwartych Drzwi. Pracownicy ds. produkcji ogrodniczej wykonywali prace pielęgnacyjne po zbiorach na plantacjach truskawek, malin, jeżyn i aronii w nasadzeniach kolekcyjnych w Sadzie LODR. Odbył się również pokaz pracy maszyny do odchwaszczania międzyrzędzi w uprawach jagodowych.

Lubelski Ośrodek Doradztwa Rolniczego prowadzi w ramach ścieżki dydaktycznej EKOTRASA edukację ekologiczno-przyrodniczą. Ścieżka obejmuje: kolektory słoneczne, ekologiczną suszarnię ziół, punkt segregacji odpadów, ogród biosurowcowy, ogród ozdobno-rekreacyjny, sad doświadczalno-wdrożeniowy, przydomową oczyszczalnię ścieków, pole doświadczalno-wdrożeniowe oraz Pasiekę hodowlaną Pożóg.

W warsztatach odbywających się w sezonie letnim i jesiennym uczestniczyły dzieci z przedszkoli, szkół podstawowych oraz młodzież ze szkół ponadgimnazjalnych. Zajęcia dotyczyły ochrony środowiska naturalnego, ekologicznej żywności i zasad racjonalnego odżywiania oraz ochrony bioróżnorodności. W pierwszym etapie były to warsztaty w sali szkoleniowej, po czym uczestnicy zwiedzali kolejne obiekty dydaktyczne Ekotrasy. Zajęcia były prowadzone z wykorzystaniem zakupionych ze środków WFOŚiGW pomocy dydaktycznych. Przeprowadzono również wykłady dotyczące działalności LODR, skierowane do szkół rolniczych, połączone z prezentacją ogrodu biosurowcowego. Wykonywano również prace związane z zagospodarowaniem i pielęgnacją ogrodu biosurowcowego. Wprowadzono nowe nasadzenia roślin ziołowych oraz rzadko spotykane warzywa korzeniowe.

Prowadzono działalność upowszechnieniową związaną promocją edukacji ekologicznej w Lubelskim Ośrodku Doradztwa Rolniczego poprzez takie działania jak artykuł do LAR, konkurs ekologiczno-przyrodniczy czy podjęcie tejsze tematyki w audycji radiowej.

W ramach edukacji ekologicznej opracowano wniosek o dotację ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie „Ochrona bioróżnorodności w ramach edukacji ekologicznej na ścieżce dydaktycznej Ekotrasy”. Zadanie obejmujące zakup pomocy służących ochronie bioróżnorodności, cykl warsztatów „Odkrywamy bioróżnorodność” dla szkół z województwa lubelskiego oraz wykonanie i druk broszury na temat ścieżki edukacyjnej będzie realizowane w 2016 r. Budżet zadania wynosi 20 000 zł, przy czym przyznano dofinansowanie ze środków WFOŚiGW w wysokości 50% całkowitych kosztów zadania.

Zrealizowane działania

Lp.	Działanie	Ilość
1.	Szkolenia dla dzieci	30
2.	Warsztaty	2
3.	Prezentacje doświadczeń w obiektach	12

Tematyka wybranych szkoleń

Lp.	Temat	Organizator	Ilość	Ilość uczestników
Szkolenia dla dzieci i młodzieży				
1.	Ciekawostki ze świata przyrody.	ZEŚ	1	17
2.	Odkrywamy bioróżnorodność.	ZEŚ	7	155
3.	Wybieram zdrowie i zdrowe odżywianie.	ZEŚ	2	130
4.	„Z Ekologią na Ty”- warsztaty edukacyjne.	ZEŚ	8	229
5.	Działalność Lubelskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Końskowoli. Prezentacja obiektów dydaktycznych LODR (szkolenie dla Szkoły Rolniczej z Jabłonia).	ZEŚ	1	13
6.	Pracowite pszczołki - zajęcia edukacyjne.	ZDR w Wisznicach	2	41
7.	Pszczeli Świat - zajęcia edukacyjne.	ZDR w Białej Podlaskiej	9	360
Warsztaty				
1.	Ocena stanu plantacji zbóż ozimych i rzepaku. Technologia uprawy ozimin.	ZSP	1	9
2.	Pokaz pracy wielofunkcyjnej maszyny do pielęgnacji krzewów owocowych.	ZSP	1	88

Tematyka wybranych artykułów do gazet, audycji telewizyjnych i radiowych oraz ulotek

Lp.	Temat	ZDR/Dział	Ilość
Artykuły do gazet			
1.	Promocja działalności LODR w Końskowoli - Dziennik Wschodni.	NMD	1
2.	Questing podbija świat, Europę i zagrody agroturystyczne.	ZDR w Janowie Lubelskim	1
3.	W ogrodzie biosurowcowym.	ZEŚ	2
4.	Szkoły na Ekotrasie LODR w Końskowoli.		
5.	Kolekcja odmian kukurydzy w 2015 r. na Polu Doświadczalno-Wdrożeniowym w Pożogu II.	ZSP	6
6.	Plonowanie zbóż ozimych na Polu Doświadczalnym w Pożogu II.		
7.	Plonowanie pszenicy ozimej w sezonie 2013/2014.		
8.	Wyniki plonowania odmian kolekcji kukurydzy pastewnej prowadzonej w ramach pola DW w Pożogu II wraz z opisem przebiegu okresu wegetacyjnego roślin - na podstawie obserwacji fenologicznych i pogodowych prowadzono obserwacje pod kątem występowania chorób i szkodników oraz reakcję roślin na niesprzyjające warunki pogodowe występujące w niewralgicznych momentach wzrostu i rozwoju kukurydzy.		
9.	Plony zbóż i rzepaku w sezonie 2014/2015 na polu doświadczalno - wdrożeniowym Lubelskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Końskowoli.		
10.	Kolekcja traw na Polu DW w Pożogu II.		
Audycje telewizyjne i radiowe			
1.	Ekotrasa i edukacja ekologiczna w LODR - Radio Lublin.	ZEŚ	1
Ulotki			
1.	Ulotka dotycząca technologii uprawy zbóż i rzepaku - rozdawana uczestnikom DOD na Polu DW w Pożogu II.	ZSP	1

Zadanie 2. Organizacja wystaw, targów i festynów

Organizując imprezy masowe – wystawy i targi, promuje się nowe myśli techniczne i technologiczne, postęp biologiczny w produkcji rolniczej. Uczestnicy mogą wtedy zobaczyć dużą ilość urządzeń i maszyn rolniczych w jednym miejscu. Przedstawiciele firm produkujących sprzęt rolniczy przedstawiają swoje oferty handlowe. Rolnicy na miejscu mają możliwość konfrontacji ofert z różnych firm.

Corocznie frekwencja jest wysoka, wystawców coraz więcej co obliuguje nas do poszerzania oferty.

Przy okazji tego typu imprez organizowane są konferencje tematyczne, stoiska promocyjne, odbywają się podsumowania konkursów rolniczych (Agroliga, Bezpieczne Gospodarstwo, Gospodarstwa ekologiczne itp.), udostępniane do zwiedzania są obiekty doświadczalno-wdrożeniowe.

Wykaz imprez wystawienniczo – targowych w 2015 r.

Miejsce	Data	Nazwa Imprezy
Końskowola	26 kwietnia	III Kiermasz Roślin Ozdobnych
Sitno	25 kwietnia	IV Kiermasz Kwiatów i Roślin Ozdobnych
Grabanów	7 czerwca	Dzień Otwartych Drzwi
Końskowola	28 czerwca	Dzień Otwartych Drzwi
Sitno	4-5 lipca	XXIX Wystawa Zwierząt Hodowlanych, Maszyn i Urządzeń Rolniczych
Kazimierz Dolny	27 września	Święto Jesieni „Z lasów, pól i ogrodów”
Lublin	24 maja i 22 listopada	VIII i IX Ekofestyn
Końskowola	11 października	IV Jesienny Kiermasz Materiału Szkółkarskiego Owocowego i Ozdobnego

Kiermasze Roślin Ozdobnych

III Kiermasz Roślin Ozdobnych, który odbył się 26.04.2015 r., już na stałe wszedł do kalendarza imprez LODR w Końskowoli. Z roku na rok cieszy się on coraz większym zainteresowaniem odwiedzających i zyskuje bardzo przychylne oceny wystawców. Tegoroczny Kiermasz obfitował w wiele gatunków roślin o ciekawym i niepowtarzalnym wyglądzie. Oferta była bardzo bogata - można było kupić rośliny cebulowe, róże, krzewy ozdobne oraz **rośliny** rabatowe i balkonowe, jak: petunie, pelargonie, surfinie, aksamitki, byliny. Producenci i handlowcy służyli kupującym fachową poradą odnośnie uprawy i pielęgnacji roślin. Na stoisku LODR w Końskowoli rolnicy korzystali z pomocy doradców przy wypełnianiu wniosków o dopłaty bezpośrednie.

W dniu 25 kwietnia 2015 r. w Sitnie, na terenach wystawowych LODR w Końskowoli odbył się IV Kiermasz Kwiatów i Krzewów. Jego organizatorem był Zespół Doradztwa Rolniczego w Zamościu z siedzibą w Sitnie. Impreza zgromadziła 30 wystawców z województw lubelskiego i świętokrzyskiego. Na kiermaszu można było kupić sadzonki roślin kwiatowych do ogrodu i na balkon. Różnokolorowe hortensje, pelargonie, begonie, azalie, magnolie, zioła, byliny i balkonowe truskawki bardzo szybko zniknęły ze stoisk. Na hali wystawienniczej znalazły się stoiska z roślinami iglastymi, drzewkami oraz krzewami. W jednym miejscu zgromadzono wszystko, co niezbędne do tego, aby stworzyć ogród jak z bajki.

Można było skorzystać z profesjonalnych porad w zakresie projektowania ogrodów oraz z pomocy doradców przy wypełnianiu wniosków o dopłaty unijne. Impreza, której sprzyjała piękna słoneczna pogoda, cieszyła się dużym zainteresowaniem, a bogaty asortyment roślin zadowolił każdego, kto uprawia ogród czy działkę.

Jesienny Kiermasz Materiału Szkółkarskiego Owocowego i Ozdobnego

11 października 2015 r. na placu wystawowym LODR w Końskowoli odbył się IV Jesienny Kiermasz Materiału Szkółkarskiego Owocowego i Ozdobnego. Impreza adresowana była do sadowników, szkółkarzy, działkowców, rolników, projektantów zieleni miejskiej i ogrodów, właścicieli sklepów i centrów ogrodniczych, entuzjastów zieleni oraz wszystkich zainteresowanych krzewieniem współczesnych idei szkółkarskich i sadowniczych.

Kiermasz został objęty honorowym patronatem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Marszałka Województwa Lubelskiego oraz Wojewody Lubelskiego. Szkółkarze przygotowali dla zwiedzających i kupców bogatą ofertę. Można było kupić drzewka i krzewy owocowe i ozdobne w mnogości gatunków i odmian łącznie z nowościami, takimi jak pigwa jadalna, kasztan jadalny, dereń jadalny, świdośliwa, jagoda kamczacka zarówno z odkrytym systemem korzeniowym, jak też w pojemnikach, byliny, trawy ozdobne i cebule roślin kwiatowych. Swoją ofertę handlową przedstawiły także firmy polskie i koncerny zagraniczne związane z sadownictwem i szkółkarstwem.

Ogromnym zainteresowaniem cieszyły się konkursy o tematyce sadowniczo-szkółkarskiej, które przeprowadził gość specjalny - dziennikarz telewizyjny Witold Czuksanow. Chętnych do uczestnictwa nie brakowało. Rywalizowali oni w dwóch blokach tematycznych - narzędzia ogrodnicze i odmianoznawstwo. Odbyło się też 6 konkursów sprawnościowych: cięcie pędów leszczyny sekatorami na czas, wrywanie chwastów przy pomocy wyrywacza na czas, łuskanie orzechów laskowych na czas, obieranie jabłek na czas, najdłuższa jabłkowa obierka i zabezpieczanie roślin agrowłókniną przed mrozami. Porad branżowych na stoisku firmowym LODR udzielali specjaliści ds. produkcji ogrodniczej LODR w Końskowoli i Polskiego Związku Działkowców w Lublinie.

Dni Otwartych Drzwi w Końskowoli, Grabanowie

Podczas ostatniej niedzieli czerwca czyli Dnia Otwartych Drzwi w LODR w Końskowoli można było spędzić czas przyjemnie i pożytecznie.

W święcie doradztwa licznie uczestniczyli przedstawiciele instytucji państwowych i samorządowych. Rolnicy oraz pracownicy LODR zostali odznaczeni odznaką resortową „Zasłużony dla rolnictwa”. Nagrodzeni zostali laureaci konkursów szczebla wojewódzkiego i krajowego m.in. „Agroligi”, „Rolnika Lubelszczyzny” czy „Bezpiecznego Gospodarstwa Rolnego”.

Kolejny raz zaprezentowały się firmy oraz instytucje działające w sektorze rolnictwa. Na placu wystawowym pokazano maszyny i urządzenia stanowiące wyposażenie budynków inwentarskich oraz narzędzia niezbędne przy obsłudze zwierząt. Osoby zainteresowane mogły liczyć na profesjonalne doradztwo z zakresu produkcji roślinnej, hodowli zwierząt, ekonomiki rolnictwa i przedsiębiorczości.

W tym roku w kwaterze kolekcyjnej sadu doświadczalno-wdrożeniowego zaprezentowano pracę wielofunkcyjnej maszyny do pielęgnacji plantacji krzewów owocowych.

Imprezie towarzyszyły pokazy zwierząt hodowlanych. Odbył się pokaz koni i drobnego inwentarza. W tym roku LODR w Końskowoli, we współpracy ze Stowarzyszeniem Hodowców Królików Rasowych i Ptaków Ozdobnych, zorganizowało wystawę królików rasowych.

DOD to oferta dla całej rodziny, dlatego przygotowano wiele innych atrakcji: kiermasze sztuki ludowej, przejażdżki bryczkami oraz występy zespołów artystycznych.

Na polu doświadczalno-wdrożeniowym w Pożogu II zaprezentowano doświadczenia polowe, a w obrębie podstawowych gatunków uprawnych prezentowano kolekcje najnowszych odmian.

Na terenie sadu doświadczalno-wdrożeniowego udostępniono wszystkie kwatery drzew i krzewów owocowych w liczbie kilkunastu gatunków i kilkuset odmian. Zainteresowani mogli uzyskać informacje na temat prowadzonych tam prac badawczych, doświadczalnych i adaptacyjnych.

Przez cały dzień odbywał się kiermasz sprzętu pszczelarskiego w Pasiece Hodowlanej „Pożóg”, można było również spacerować po interesującej ścieżce dydaktycznej - „Ekotrasie”, promującej ochronę środowiska.

W dniu 14 czerwca 2015 r. Zespół Doradztwa Rolniczego w Białej Podlaskiej z siedzibą w Grabanowie zorganizował Dzień Otwartych Drzwi. Jest to najważniejsza impreza plenerowa placówki doradczej w Grabanowie. Na stałe wpisała się ona w kalendarz imprez rolniczych w regionie. Jest ona doskonałą okazją do spotkań, nawiązywania kontaktów, podsumowań i uhonorowań.

Na placu wystawowym świadczone doradztwo branżowe, odbywały się wystawy i kiermasze. Prezentowano maszyny i urządzenia rolnicze, sprzęt i produkty pszczelarskie, rękodzieło ludowe, rzemiosło i produkty regionalne. Szczególnym zainteresowaniem cieszyło się stoisko Lubelskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Końskowoli, gdzie zainteresowani rolnicy mogli uzyskać fachową wiedzę z zakresu technologii uprawy roślin rolniczych, hodowli zwierząt, a także funduszy unijnych i zasad prowadzenia rachunkowości rolnej.

W ramach prezentacji osiągnięć firm i rolników z Lubelszczyzny ogłoszono wyniki i nagrodzono laureatów konkursów: „Agroliga 2015”, „Sposób na sukces”, „Bezpieczne Rolne” i „Zasłużony dla rolnictwa”.

Dzień Otwartych Drzwi przyciągnął bardzo dużą liczbę osób nie tylko z powiatu bialskiego. Okazał się doskonałym miejscem spotkań nie tylko dla rolników, ale też przedstawicieli instytucji z otoczenia rolnictwa, producentów i hodowców z branży rolniczej, jak również stanowił wspaniałą atrakcję dla całych rodzin.

XXIX Wystawa Zwierząt Hodowlanych, Maszyn i Urządzeń Rolniczych.

W dniach 3-5 lipca 2015 r. na terenach wystawowych Lubelskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Końskowoli – Zespołu Doradztwa Rolniczego w Zamościu z s. w Sitnie odbyła się XXIX Wystawa Zwierząt Hodowlanych, Maszyn i Urządzeń Rolniczych. W uroczystości udział wzięli przedstawiciele instytucji państwowych i samorządowych.

Hodowca bydła mięsnego Jacek Rychlik został uhonorowany odznaką resortową „Zasłużony dla rolnictwa”. Następnie hodowcy i pracownicy POLSUS odebrali nagrody z okazji 80-lecia prowadzenia ksiąg hodowlanych świń rasy gołębskiej-puławskiej.

Marszałek Sławomir Sosnowski wręczył także nagrody dla Małgorzaty i Karola Kropiwców za zajęcie I miejsca w Ogólnopolskim Konkursie na Producenta i Hodowcę Trzody Chlewnej Roku 2014 oraz Martynie i Mateuszowi Piątkom za zdobycie II miejsca w Ogólnopolskim Konkursie Hodowca Bydła Mlecznego.

Do Sitna przyjechało 409 firm z całej Polski. Byli to producenci maszyn i urządzeń rolniczych, dystrybutorzy nawozów, pasz, środków ochrony roślin, ogrodnicy oraz firmy handlowe. Najważniejszym punktem całej imprezy była Wystawa Zwierząt Hodowlanych - 165 hodowców zaprezentowało swoje najlepsze okazy. Poprzedziła ją wielomiesięczna praca selekcyonerów, którzy wybierali zwierzęta w gospodarstwach. Byli to pracownicy Polskiej Federacji Hodowców Bydła i Producentów Mleka, Polskiego Związku Hodowców i Producentów Bydła Mięsnego, Regionalnego Związku Hodowców Owiec i Kóz, Polskiego Związku Hodowców i Producentów Trzody Chlewnej, Lubelskiego Związku Hodowców Koni, Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie, a także pozostałych związków hodowców i stowarzyszeń.

W dniach poprzedzających niedzielne wydarzenia, wystawiane zwierzęta zostały poddane ocenie, a wszyscy hodowcy otrzymali stosowne dyplomy za udział. Dodatkowo nagrody odebrali również laureaci konkursu „AGROLIGA” i „Bezpieczne gospodarstwo rolne”.

Hodowcy najpiękniejszych zwierząt odebrali puchary i nagrody od sponsorów. Po raz pierwszy w Sitnie zorganizowano czempionat koni rasy śląskiej. W sumie tytuł czempiona przyznano 57 a wiceczempiona 49 zwierzętom, dodatkowo spośród czempionów bydła wybrano 3 superczempiony. Hodowcy ptaków ozdobnych otrzymali także 33 tytuły „Zwycięzca w rasie” i „Wyróżniony w rasie”.

Tradycyjnie patronat nad sitnieńską wystawą sprawowali: Minister Rolnictwa, Wojewoda Lubelski oraz Marszałek Województwa Lubelskiego. Natomiast patronatem medialnym imprezę objęli: TVP Lublin, Radio Lublin, Katolickie Radio Zamość, Telewizja Kablowa Zamość, AGROBIZNES, Kurier Lubelski, Dziennik Wschodni, Kronika Tygodnia, Gazeta Miasta, Gazeta Zamojska.

Ekofestyn

W dniu 24 maja 2015 r. na Placu Zamkowym w Lublinie odbył się VIII Ekofestyn pod hasłem „Z rolnictwem i przetwórstwem żywności ekologicznej”, zorganizowany przez Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego oraz Lubelski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Końskowoli.

Konsumenci mogli kupić produkty z certyfikatem ekologicznym: sery podpuszczkowe, mleko, jogurty, wędliny, chleb, oleje tłoczone na zimno, soki, przetwory owocowe i warzywne. Możliwa była

degustacja zup, ciast i nalewek. Oprócz produktów ekologicznych, które wzięły udział w konkursie, nie zabrakło również, jak co roku, produktów tradycyjnych, naturalnych soków, różnorodnych przypraw ziołowych czy miodów.

Odbyły się konkursy dla wystawców. W konkursie na najładniejsze stoisko I miejsce zdobyła Danuta Witorożec, II miejsce - Koło Aktywnych Kobiet z Fajslawic, III miejsce - Grzegorz Maryniowski - BioGrim. W konkursie na najlepszy produkt ekologiczny I miejsce przyznano Jerzemu Moniowi za ser z ziołami, II miejsce Dorocie i Mirosławowi Janowskiemu za mleko swojskie, III miejsce - Eugenii Budzyńskiej za pierogi z bobem. Wyróżnienia otrzymali: Danuta Witorożec za napój pigwowca z mięta, Jolanta Pecio za olej z nasion lnu brązowego, Izabela i Krzysztof Soskowie za mus borówkowy.

Nie zapomnieliśmy również o radości dzieci, dla których przygotowaliśmy liczne konkursy z nagrodami. W specjalnym „kąciku dla dzieci” najmłodszy uczyli się segregacji odpadów, odpowiedzialnych zakupów, oszczędzania zasobów naturalnych czy rozpoznawania roślin. Każde dziecko miało też możliwość spróbować swoich sił w konkursie na scenie.

Malarstwo czy rękodzieło artystyczne oraz oprawa artystyczna - występy zespołów wokalnych i kapel podwórkowych - nadała imprezie urokliwego klimatu. Ekologiczny charakter przedsięwzięcia wspierała Polska Korporacja Recyklingu poprzez zbiórkę zużytych baterii, które można było zamienić na słodycze.

Mimo początkowych obaw związanych z nieprzychylną pogodą okazało się, że kolejny raz imprezę możemy zaliczyć do bardzo udanych. Obecność wielu odwiedzających i kupujących, zadowolenie współpracujących z nami rolników, zainteresowanie mediów naszą imprezą, a przede wszystkim wzrost świadomości konsumentów to dla nas sukces i satysfakcja.

Przedsięwzięcie zostało finansowane przez Sekretariat Regionalny Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich Województwa Lubelskiego ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

W dniu 22 listopada 2015 r. odbył się **kolejny IX Ekofestyn**, promujący rolnictwo i żywność ekologiczną. Bogactwo kulinarne naszego regionu, potwierdzone przy tym ekologicznymi certyfikatami, prezentowało kilkudziesięciu wystawców. Pachnące świeżością pieczywo, ręcznie wytwarzane sery i smakowite wędliny, cała gama ciast i przetworów królowały na stoiskach, przypominając o obfitości naszej tradycji i regionalnej kuchni.

Celem, organizowanego już po raz dziewiąty, Ekofestynu jest promocja rodzimej żywności ekologicznej i tradycyjnej wśród mieszkańców Lublina, a także edukacja proekologiczna dzieci i młodzieży poprzez prowadzone konkursy.

Prezentacjom i degustacjom produktów przygotowanych przez rolników i przetwórców ekologicznych z Lubelszczyzny towarzyszyły konkursy, zarówno dla dorosłych, jak i dla dzieci, z atrakcyjnymi nagrodami, ufundowanymi przez Sekretariat Regionalny Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich Województwa Lubelskiego, Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego, Agencję Rynku Rolnego i Lubelski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Końskowoli.

W konkursie na najładniejsze stoisko pierwsze miejsce zajął „Eko-bazar ” z ulicy Lubartowskiej w Lublinie, drugie miejsce otrzymało Centrum Edukacji Zielarskiej „Tymiankowy Smak ” z Fajslawic, na trzecim miejscu znalazło się stoisko przygotowane przez Mirosława Janowskiego z Ludwinowa w gminie Cyców.

Najlepsze produkty ekologiczne komisja oceniała w pięciu kategoriach.

W kategorii „**wypieki**” zwyciężyło ciasto z dyni Kamila Matuszaka, drugie - chleb orkiszowy przygotowany przez piekarnię Pola, zaś trzecim miejscem uhonorowano ciasteczka orkiszowe autorstwa Ernesta Kaca.

W grupie „**produkty nabiałowe** ” pierwsze miejsce zdobył kozi twarożek czosnkowo-cebulowy w zalewie z gospodarstwa państwa Barbry i Janusza Biały, na drugim miejscu uplasowało się mleko swojskie Mirosława Janowskiego, zaś trzecie miejsce powędrowało do Jerzego Monia za ser z czarnuszką.

W „**przetworach owocowo-warzywnych**” pierwsze miejsce zdobyła jagoda kamczacka w sosie własnym przygotowana przez Bożenę Fiutkę z Brzostówki, drugą lokatę zdobyła dynia leczko

autorstwa Eugenii Budzyńskiej, zaś na trzecim miejscu znalazły się musztardy domowe smakowe w wykonaniu Jolanty Pecio.

Najlepszym produktem w kategorii „**wyroby mięsne**” okazał się pasztet z gęsi zgłoszony do konkursu przez państwo Grażynę i Kazimierza Lewtaków, drugą lokatę zajęła brukiew faszerowana mięsem z indyka z gospodarstwa pani Danuty Witorożec. Trzecie miejsce zajął pasztet Marka Matuszaka.

W „**napojach**” triumfowała nalewka „Wspomnienie lata” autorstwa Jarosława Budzyńskiego, zaś drugą pozycją uhonorowano wino z winogron „Winnica” z gospodarstwa państwa Grażyny i Kazimierza Lewtaków, trzecie miejsce komisja przyznała Jakubowi Sawickiemu za sok jabłkowo-marchwiowy.

Podczas Ekofestynu zostały wręczone nagrody rolnikom ekologicznym biorącym udział w Ogólnopolskim Konkursie na Najlepsze Gospodarstwo Ekologiczne. Otrzymali je Robert Kuryluk, zwycięzca krajowego etapu w kategorii ekologiczne gospodarstwo towarowe, i Jerzy Moń, laureat wojewódzkiego etapu w kategorii „ekologia-środowisko”.

Obecność wielu odwiedzających i kupujących, zadowolenie współpracujących z LODR w Końskowoli rolników, zainteresowanie mediów naszą imprezą, a przede wszystkim wzrost świadomości konsumentów to dla nas sukces i satysfakcja.

„Święto Jesieni” w Kazimierzu Dolnym

Tradycyjnie, w pierwszą niedzielę kalendarzowej jesieni, w dniu 27 września 2015 roku, przed spichlerzem Muzeum Przyrodniczego, Oddziału Muzeum Nadwiślańskiego w Kazimierzu Dolnym, odbyło się **XVII „Święto Jesieni”**. Od siedemnastu lat, Lubelski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Końskowoli współuczestniczy w organizacji imprezy, która na stałe wpisała się w kalendarz turystycznych atrakcji Kazimierza Dolnego. „Święto Jesieni” nawiązujące do tradycji dożynkowych, jest znakomitą okazją do promocji terenów wiejskich Lubelszczyzny oraz do prezentacji zasobów wiejskich spiżarni, piwnic i spichlerzy. Jednodniowa wystawa plenerowa zatytułowana „Z lasów, pól i ogrodów” prezentująca warzywa, owoce, kwiaty, grzyby, miody, domowe przetwory i potrawy tradycyjnej kuchni, przerosła się w kiermasz, na którym można podziwiać i co ważne, zakupić wyroby kulinarne i rękodzielnicze. Jak przed laty „Święto Jesieni” stwarza okazję do radosnego „spotkania” turystów, licznie odwiedzających Kazimierz Dolny z mieszkańcami wsi lubelskiej. Od kilku lat, obok konkursów dla publiczności oraz na najpiękniejsze stoisko, odbywają się konkursy kulinarne lokalnych potraw, zgłaszanych przez wystawców. „Święto Jesieni” jest imprezą utrzymaną w konwencji rodzinnego pikniku z ofertą różnorodnych doznań. W Kościele Farnym w Kazimierzu Dolnym odprawiana jest msza dziękczynna za pomyślne zbiory, w intencji rolników i ogrodników oraz doradców. W salach ekspozycyjnych Muzeum Przyrodniczego, urządzonych w spichlerzu zbożowym z XVI wieku, udostępnione są wystawy eksponatów z terenu Kazimierskiego Parku Krajobrazowego. Specjaliści i doradcy Lubelskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Końskowoli, prezentują płody rolne pochodzące z sadu i pola doświadczalno-wdrożeniowego LODR oraz z gospodarstw współpracujących. Na kiermaszu, w pięknej scenerii złotej polskiej jesieni można podziwiać wyroby rękodzieła ludowego oraz degustować potrawy przygotowane zgodnie z lokalnymi recepturami i pochodzące z gospodarstw rolnych Lubelszczyzny. „Święto Jesieni”, jak co roku, jest doskonałą okazją do nawiązania bezpośrednich kontaktów, wymianą doświadczeń wystawców oraz zwiedzających, którzy niejednokrotnie specjalnie na tę imprezę przyjeżdżają do Kazimierza Dolnego.

V Ogólnopolski Festiwal Wieprzowiny w Radawcu

LODR w Końskowoli był jednym z organizatorów V Festiwalu Wieprzowiny, który w dniu 21 czerwca 2015 r. zawitał do Radawca. Wydarzenie to jest ciekawą inicjatywą o randze ogólnopolskiej, mającą na celu zahamowanie tendencji spadkowej spożycia mięsa wieprzowego poprzez propagowanie go jako podstawowego składnika zdrowej diety. Wśród panującej mody na wegetarianizm mięso często kojarzy się z czymś niezdrowym, ciężkim oraz tłustym. Organizatorzy Festiwalu Wieprzowiny chcą uświadamiać konsumenta o zaletach mięsa, a jest ich wiele. Promując polskie mięso i wyroby wieprzowe produkowane w oparciu o rodzimy surowiec i zgodnie z tradycyjnymi recepturami wspiera się również polskich rolników - producentów trzody chlewnej.

Inicjatorem organizacji Festiwalu Wieprzowiny była Rolnicza Spółdzielnia Usługowo - Handlowa Atut w Babinie, a głównym organizatorem - Krajowy Związek Grup Producentów Rolnych - Izba Gospodarcza. Współorganizatorami festiwalu, oprócz LODR w Końskowoli oraz Spółdzielni Atut była również Gmina Konopnica. Honorowy patronat nad wydarzeniem objęli: Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Wojewoda Lubelski, Marszałek Województwa Lubelskiego oraz Starosta Lubelski. Patronat medialny sprawowali: Radio Lublin, Dziennik Wschodni, Lubelskie Aktualności Rolnicze, Top Agrar oraz portal rolniczy Gospodarz.pl. Festiwal Wieprzowiny sfinansowano ze środków Funduszu Promocji Mięsa Wieprzowego.

Jednym z głównych punktów programu w ramach festiwalu były konkursy kulinarne skierowane dla Kół Gospodyń Wiejskich i stowarzyszeń oraz konkurs dla przedstawicieli władz samorządowych na najsmaczniejszą potrawę z grilla. Jury konkursowe oceniające przygotowane smakołyki brało pod uwagę smak, oryginalność i prezentację potrawy. Wszyscy uczestnicy zmagających kulinarnych wykazali się wyjątkową kreatywnością i pomysłowością.

Rozmaitość propozycji - dla ciała i dla ducha - w ramach jednego festynu kulinarnego stała się największą siłą imprezy. Niewątpliwie poprzez atrakcyjną formułę – wypracowaną w poprzednich edycjach – zasłużyła sobie na miano prawdziwego wydarzenia. Zarówno na Lubelszczyźnie, jak również w innych regionach w Polsce imprezy tego typu cieszą się dużą popularnością. I pewnie dlatego Festiwal Wieprzowiny urósł do rangi jednej z największych i najważniejszych akcji promocyjnych, propagujących ideę zdrowego żywienia w oparciu o dietę mięsną.

Zadanie 3. Organizacja konkursów, olimpiad wiedzy rolniczej i ekologicznej

Konkursy stanowią element promocji najlepszych rolników i firm działających na rynku lokalnym i krajowym.

Lp.	Temat	Organizator	Ilość	Ilość uczestników
1.	Konkurs ekologiczny dla dzieci "Z ekologią na ty".	ZDR w Zamościu	3	237
2.	Konkurs ekologiczny – Grabowiec.	ZDR w Zamościu	1	98
3.	Konkurs na najlepsze gospodarstwo ekologiczne w kategorii: "ekologiczne gospodarstwo towarowe" i "ekologia - środowisko".	ZSP	1	2
4.	Konkurs plastyczny „Moja wieś w UE - wczoraj, dziś i jutro” - edycja VII.	ZDR w Zamościu, ZDR w Chełmie	2	356
5.	Konkurs na najlepszy produkt tradycyjny podczas „Babskiej Niedzieli”- Ludwin.	ZDR w Łęcznej	1	30
6.	XIV edycja konkursu potraw tradycyjnych podczas „Tłustego Czwartku” – Ludwin.	ZDR w Łęcznej	1	87
7.	Promocja chleba i zdrowego stylu życia – Potoczek.	ZDR w Janowie Lubelskim	1	12
8.	Konkurs wiedzy ekologicznej i przyrodniczej dla dzieci i młodzieży „Wiedza kołem się toczy”- Lublin.	ZEŚ	1	95
9.	Konkurs Agroliga 2015 w kategorii firmy i kategorii Rolnicy.	NEK	1	19
10.	Konkurs kulinarny – Festiwal Wieprzowiny.	NEK	3	13
11.	Konkurs na najładniejszy ogród przydomowy.	ZDR w Zamościu	1	20
12.	Dziedzictwo kulinarne.	ZDR w Zamościu	1	8
13.	80 lat świni rasy puławskiej - Sitno.	ZDR w Zamościu	1	53

14.	Konkurs oprowadzania cieliczek.	ZDR w Zamościu	1	11
15.	Bezpiecznie w rolnictwie.	ZDR w Radzynie Podlaskim	1	52
16.	Olimpiada związana z Rozwojem Obszarów Wiejskich.	NEK	1	163

„Agroliga 2015”

Konkurs „Agroliga” na szczeblu rejonowym i wojewódzkim organizowany jest przez wojewódzkie ośrodki doradztwa rolniczego, natomiast na szczeblu krajowym przez Redakcję Audycji Rolnych Programu I TVP S.A. we współpracy ze Stowarzyszeniem Agro-Biznes Klub. Celem konkursu jest promocja i wybór najlepszych rolników i najlepszych firm z branży rolno-spożywczej i obsługi rolnictwa.

Zgłoszone do Konkursu gospodarstwa prezentują wysoki poziom produkcji i usług w swoich kategoriach oraz estetykę obejścia i otoczenia gospodarstwa. Wybór zwycięzców był trudny, ze względu na wyrównany, wysoki poziom. Wyłonieni mistrzowie będą konkurować na szczeblu krajowym.

Kategoria rolnicy

mistrz rejonowy: Agnieszka i Adam Pinkiewiczowie – Nietrzeba, gm. Józefów, powiat opolski
Anna i Adam Ogorzałkowie, Czernięcin Poduchowny, gm. Turobin, powiat biłgorajski
Grażyna i Piotr Osińscy, Kosuty, gm. Stanin, powiat łukowski

Kategoria firmy

mistrz rejonowy: Firma Handlowo-Usługowa Chudaś Jan, Lipówki, gm. Wiryki, powiat włodawski
Spółdzielnia Kółek Rolniczych, Horyszów, gm. Miączyn, powiat zamojski

„Bezpieczne Gospodarstwo Rolne”

Podczas trwania uroczystości Dni Otwartych Drzwi w Końskowoli, odbyło się rozstrzygnięcie **etapu wojewódzkiego XIII edycji Ogólnokrajowego Konkursu „Bezpieczne Gospodarstwo Rolne”**. Celem konkursu jest promocja bezpiecznej pracy w rolnictwie indywidualnym, zasad ochrony zdrowia i życia w gospodarstwach rolnych.

Organizatorami są: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, Państwowa Inspekcja Pracy, Lubelski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Końskowoli (uczestniczył w formie merytorycznej) oraz inne instytucje i organizacje działające na rzecz poprawy bezpieczeństwa pracy w gospodarstwach rolnych oraz producenci maszyn i urządzeń rolniczych.

Konkurs prowadzony był w trzech etapach tj. regionalny, wojewódzki oraz centralny. Po eliminacjach w etapie regionalnym wojewódzka Komisja Konkursowa wyłoniła 1 gospodarstwo charakteryzujące się najwyższym stanem bezpieczeństwa. Na szczególną uwagę zasługiwała także estetyka gospodarstwa, która ma ogromny wpływ na bezpieczeństwo wszystkich osób w nim mieszkających. Gospodarstwo to zakwalifikowane zostało do kolejnego etapu - centralnego i zgodnie z regulaminem przekazano je Centralnej Komisji Konkursowej. Rozstrzygnięcie etapu Centralnego w/w Konkursu nastąpiło na AGRO SHOW Bednary w dniu 19 września 2015 r.

Laureaci szczebla wojewódzkiego:

I miejsce – Sylwester Olędzki – Choroszczyńska, gm. Tucznia (II miejsca ex aequo w krajowym konkursie Bezpieczne Gospodarstwo Rolne 2015 zajęły gospodarstwa państwa Anny i Stanisława Przebinda z woj. małopolskiego oraz pana Sylwestra Olędzkiego z woj. lubelskiego).

II miejsce – Grzegorz Gawron i Artur Gawron.

III miejsce – Natalia i Wojciech Drozdowie.

Uczestnicy konkursu zostali uhonorowani dyplomami, a także cennymi nagrodami, które oprócz Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w Lublinie ufundowali: Wojewoda Lubelski, Marszałek

Województwa Lubelskiego, Państwowa Inspekcja Pracy, Lubelska Izba Rolnicza. Lubelski Ośrodek Doradztwa Rolniczego nagroził prenumeratą czasopisma „Lubelskie Aktualności Rolnicze”.

Konkurs Ekologiczny

W 2015 roku po raz ósmy rolnicy z województwa lubelskiego wzięli udział w Ogólnopolskim Konkursie na Najlepsze Gospodarstwo Ekologiczne. Zgłoszono do etapu krajowego dwa gospodarstwa. W kategorii ekologia-środowisko zgłoszono gospodarstwo Doroty i Jerzego Monia z miejscowości Krupe, a w kategorii ekologiczne gospodarstwo towarowe Roberta Kuryluka z miejscowości Holeszów. Pan Kuryluk zdobył w konkursie I miejsce w kraju.

Podczas trwania VIII i IX Ekofestynu przeprowadzono Konkursy ekologiczno-przyrodnicze „Wiedza kołem się toczy” skierowane do najmłodszych uczestników targów. Tradycją stał się „Konkurs na najlepszy produkt ekologiczny” i „Konkurs na najładniejsze stoisko” również organizowane w czasie Ekofestynu na Placu Zamkowym w Lublinie. Konkurs na najlepszy produkt ekologiczny przeprowadzono w 5 kategoriach: na najlepszy produkt nabiałowy, mięsny, wypiek, owocowo-warzywny i napoje.

Konkurs „Rolnik Lubelszczyzny”

W dniu 24 listopada 2015 roku w Lublinie, podczas Targów Sadowniczo-Warzywniczych „Vege Fruit Expo”, ogłoszono wyniki konkursu „Rolnik Lubelszczyzny 2015”. Organizatorami konkursu są Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w Lublinie, Targi Lublin oraz Lubelski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Końskowoli. Partnerem strategicznym konkursu jest Grupa Azoty Zakłady Azotowe Puławy S.A.

Celem konkursu jest wyróżnienie rolników gospodarujących na terenie województwa lubelskiego, prowadzących działalność zgodnie z zasadami dobrej kultury rolnej, ze szczególną dbałością o dobrostan zwierząt oraz ochronę środowiska. Zamierzeniem organizatorów jest także promowanie nowoczesnego rolnictwa i aktywności społecznej na obszarach wiejskich oraz kreowanie pozytywnego wizerunku lubelskiej wsi.

Konkurs przeprowadzono w 3 kategoriach: produkcja roślinna, produkcja zwierzęca oraz ogrodnictwo (warzywnictwo, sadownictwo, uprawa i hodowla roślin ozdobnych).

W roku 2015 zwycięzcami zostali:

Kategoria produkcja zwierzęca:

Stanisław Kliczka z Pawlina koło Motycza - I miejsce

Andrzej Kuźmicz ze Starego Uścimowa - II miejsce

Kategoria produkcja roślinna:

Sławomir Tupikowski z Woli Zduńkówki koło Wohynia - I miejsce

Stanisław Jankowski z Woli Sernickiej koło Sernik - II miejsce

Kategoria ogrodnictwo:

Piotr Korszeń z Przegalin Dużych koło Komarówki Podlaskiej - wyróżnienie

Krzysztof Wilczopolski z Chruśliny koło Józefowa nad Wisłą - wyróżnienie.

„Olimpiada związana z Rozwojem Obszarów Wiejskich”

Została zorganizowana wspólnie z Sekretariatem Regionalnym Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich przy jednoczesnym wsparciu środków unijnych. Odbędzie się w dwóch etapach - szkolnym i wojewódzkim, przebiegała na zasadach współzawodnictwa z zakresu szeroko rozumianej wiedzy związanej z rozwojem obszarów wiejskich. Za realizację zadania na obydwu etapach odpowiedzialny był LODR w Końskowoli. Olimpiada miała na celu rozwijanie wśród młodzieży zainteresowań rolnictwem oraz popularyzację i pogłębienie wiedzy rolniczej.

3.2. Program 2. Współpraca z organizacjami okołorolniczymi

Zadanie 1. Współpraca z organizacjami samorządowymi, instytucjami, szkołami i firmami rolniczymi

Instytucje i organizacje działające na rzecz rolnictwa to dość duża grupa. Najważniejszym partnerem w projektowaniu i realizacji działań na rzecz mieszkańców obszarów wiejskich jest Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego. Wiele działań z Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich zostało zrealizowanych dzięki tej współpracy.

Zgodnie z ustawą o jednostkach doradztwa rolniczego (art. 5, ust. 2) LODR w Końskowoli przy realizacji zadań współpracował z:

- Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa Oddział w Lublinie, Biura Powiatowe (szkolenia dla doradców, rolników, stoiska na targach).
- Agencją Rynku Rolnego w Lublinie (szkolenia dla doradców, rolników, stoiska na targach).
- Agencją Nieruchomości Rolnych w Lublinie.
- Kasą Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (szkolenia, konkurs Bezpieczne Gospodarstwo Rolne, stoiska na targach) oraz ZUS.
- Bankami (Spółdzielczymi, BGŻ – szkolenia, wnioski kredytowe, stoiska na targach).
- Lubelską Izbą Rolniczą (konsorcja projektowe, szkolenia).
- Regionalnymi zarządami gospodarki wodnej (udział w programie ograniczania zanieczyszczenia azotanami pochodzenia rolniczego w gminach: Komarówka Podlaska, Wohyń, Żmudź, Głusk).
- Lokalnymi i regionalnymi organizacjami wspierania przedsiębiorczości (Fundacja Rozwoju Lubelszczyzny, Zrzeszenie Rol-Kąt, Lokalne Grupy Działania, Kluby 4-H, Centra Informacji Turystycznej, Stowarzyszenia: Eko-Lubelszczyzna, Przyjaciół Jeziorzan i inne).
- Szkołami (szkoły wyższe, szkoły rolnicze, Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie, Uniwersytet Rolniczy w Krakowie, Szkoła Główna Handlowa – udostępnianie obiektów wdrożeniowo-dydaktycznych, konferencje, ankiety).
- Instytutami badawczymi (Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa - PIB w Puławach, Państwowy Instytut Weterynaryjny - PIB w Puławach, Instytut Nowych Syntezy Chemicznych - konferencje, szkolenia, konsorcja projektowe, prace demonstracyjne, Polska Akademia Nauk Lublin, Instytut Medycyny Wsi w Lublinie).
- Organami administracji rządowej i jednostkami samorządu terytorialnego (Powiatowe Urzędy Pracy, Starostwa Powiatowe, Urzędy Gmin, Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Parki Krajobrazowe).
- Związkami zawodowymi i społeczno-zawodowymi organizacjami rolników.
- Jednostkami certyfikującymi (Ekogwarancja, Symbioimpex, Bimie).
- Lokalnymi mediami (Słowo Podlasia, Radio BIPER, Katolickie Radio Podlasie, czasopisma samorządu gminnego itp.): promowanie działalności LODR poprzez ogłoszenia o organizowanych imprezach, szkoleniach, seminariach, publikowanie artykułów informacyjnych, udzielanie wywiadów.
- Państwową Inspekcją Ochrony Roślin i Nasiennictwa.
- Spółdzielniami Mleczarskimi (Ryki, Radzyń, Krasnystaw, Piaski, Opole Lubelskie).
- FDPA w zakresie organizacji Powiatowych Punktów Konsultacyjnych Odnawialnych Źródeł Energii.
- Lubelskim Towarzystwem Ornitologicznym.
- CDR w Brwinowie wraz z Oddziałami.
- Instytutem Ogrodnictwa w Skierniewicach.
- Instytutem Agrofizyki PAN w Lublinie.
- Instytutem Energetyki Odnawialnej w Warszawie.

- SDOO w zakresie doboru odmian z Listy Zalecanych Odmian, z nasiennictwem w zakresie możliwości zaopatrzenia rolników w kwalifikowany materiał siewny.
- Okręgową Stacją Chemiczno-Rolniczą w Lublinie.

Promocja działalności LODR w Końskowoli

Pracownicy Lubelskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Końskowoli promują firmę na różnego typu imprezach – oto wybrane przykłady:

Targi Rolnicze AGRO-PARK w Lublinie

W dniach 7-8 marca 2015 roku Lublin stał się areną spotkań zarówno rolników, jak i przedstawicieli całej branży rolniczej z południowo-wschodniej Polski. A wszystko za sprawą VIII edycji Targów Rolniczych AGRO-PARK. Ich organizatorami były Międzynarodowe Targi Poznańskie, Targi Lublin oraz Polska Izba Gospodarcza Maszyn i Urządzeń Rolniczych. O randze tego wydarzenia świadczyła obecność przedstawicieli najważniejszych instytucji działających na rzecz polskiego rolnictwa.

Swoją ofertę przedstawiło około 160 wystawców z Polski i zza granicy. Tegoroczna ekspozycja wprowadziła rolników w nowy sezon, ukazując najświeższe trendy oraz nowinki technologiczne. Podczas Targów zaprezentowano wiele nowoczesnych maszyn i urządzeń rolniczych, nie tylko nowych, ale także używanych. Warto zaznaczyć, że niektóre z nich pojawiły się w Lublinie po raz pierwszy. Dużym zainteresowaniem zwiedzających cieszyły się ciągniki o różnej mocy, opryskiwacze, prasy, siewczarnie, wozy paszowe, wyposażenie budynków inwentarskich oraz wiele innych urządzeń niezbędnych w codziennej pracy w gospodarstwie.

Podczas tegorocznej edycji AGRO-PARK-u rolników interesowały nie tylko ceny maszyn i urządzeń oraz nowinki techniczne. Zbliżający się termin naboru wniosków na dopłaty bezpośrednie oraz perspektywa uruchomienia działań z nowego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 spowodowały, że rolnicy chętnie korzystali z profesjonalnych i fachowych porad doradców na stoisku LODR w Końskowoli. Stoisko naszego Ośrodka przez cały okres trwania Targów cieszyło się ogromną popularnością wśród zwiedzających.

Przełożenie terminu Targów AGRO-PARK na początek marca wydaje się pomysłem w pełni trafionym, o czym świadczyła wysoka frekwencja. Dla rolników to doskonały czas na zdobywanie wiedzy, poszukiwanie nowych rozwiązań oraz czerpanie inspiracji. Targi Rolnicze w Lublinie stały się znaczącym wydarzeniem wspomagającym rozwój i promocję polskiego rolnictwa.

Święto Owoców Miękkich i Rękodzielnictwa w Kraśniku

W dniu 5 lipca w Kraśniku odbyło się Święto Owoców Miękkich i Rękodzielnictwa, zwane „Maliniakami”. W programie był przewidziany „Festiwal Kulinariorów i Sztuki Ludowej”, zorganizowany przez Lokalną Grupę Działania Ziemi Kraśnickiej. W jego ramach odbył się jarmark produktów kulinarnych i rękodzielnictwa, pochodzących z województwa lubelskiego i ościennych. Przygotowano konkursy kulinarne dla osób dorosłych i dla dzieci oraz pokaz kulinarny Adama Czapskiego, uczestnika I edycji programu Hell's Kitchen. W drewnianych domkach prezentowały się gminy powiatu kraśnickiego, gmina Opole Lubelskie oraz firmy: Mieczysław Janik - miody, Eko Vita - sery i oscypki, Winnice Sandomierskie - wina, Skarby Natury - naturalne oleje.

Podczas oficjalnej części w amfiteatrze ogłoszono wyniki konkursów organizowanych przez Starostwo Powiatowe, w których uczestniczyli mieszkańcy powiatu, właściciele ogrodów działkowych oraz indywidualni działkowcy.

Wśród licznych stoisk promocyjnych było stoisko Zespołu Doradztwa Rolniczego z Kraśnika, które cieszyło się dużym zainteresowaniem. Zaprezentowano na nim odmiany malin, porzeczek i agrestu. Pracownicy udzielali informacji między innymi na temat owoców miękkich czy PROW 2014-2020.

Dożynki Wojewódzkie w LODR w Końskowoli – 13 września 2015 r.

Święto Plonów - wielowiekowa tradycja, pełna symboli. Jest to jedno z najpiękniejszych, a na pewno największych świąt polskich rolników. Misternie wykonane wieńce dożynkowe zdobione kwiatami pól, gest dzielenia się chlebem - znak wzajemnego szacunku, przyjaźni i gościnności. Każdy z nas tego dnia z szacunkiem i uznaniem myśli o wszystkich pracujących na roli.

Wszyscy rolnicy znają te uroczystości doskonale, choć niewątpliwie ranga wydarzenia w tym roku była wyjątkowa. Po dwudziestu latach piękna tradycja wojewódzkiego święta plonów powróciła do Końskowoli. Dożynki wojewódzkie odbyły się na placu wystawowym LODR w Końskowoli przy ulicy Pożowskiej. To miejsce znane jest od dawna wszystkim rolnikom Lubelszczyzny, bo właśnie tutaj, od niemal sześćdziesięciu lat, każdy rolnik może otrzymać pomoc, wsparcie i poradę.

Zgodnie z tradycją, głównym punktem programu był obrzęd przekazania przez starostów dożynek bochna chleba upieczonego z mąki z tegorocznych ziaren zbóż na ręce gospodarza dożynek marszałka Sławomira Sosnowskiego. Dożynkowy chleb podzielono wśród uczestników uroczystości.

W trakcie święta trwał konkurs na najpiękniejszy wieniec dożynkowy. Laur za najpiękniejszy wieniec tradycyjny odebrali przedstawiciele miejscowości Gęsia Górka w powiecie ryckim, a za najlepszy wieniec współczesny – mieszkańcy Marynina, powiat lubelski.

Podczas Dożynek najlepszych rolników i doradców z regionu lubelskiego uhonorowano odznakami „Zasłużony dla rolnictwa”. Uroczystości uświetniły występy zespołów artystycznych, wystawy produktów rolnych oraz stoiska regionalnych wystawców. Wojewódzkie Święto Plonów w LODR w Końskowoli było wyjątkową okazją do szerokiej promocji rolniczego dorobku naszego województwa.

15 września 2015 roku w Lubelskim Ośrodku Doradztwa Rolniczego w Końskowoli odbyły się **Radiowe Dożynki 2015** czyli audycje w Katolickim Radiu Podlasie nadawane na żywo. Jest to **projekt realizowany przez Katolickie Radio Podlasie wspólnie z Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi.**

Czujemy się docenieni jako instytucja, której opinii są ważne dla wielu osób związanych z branżą rolną.

Podsumowaniem tych rozmów była **debata - „Wieś środkowo-wschodniej Polski w nowej perspektywie finansowej UE”.**

Radiowe Dożynki 2015 były nawiązaniem do odbytych dwa dni wcześniej Dożynek Wojewódzkich, których gospodarzem był LODR w Końskowoli.

Dożynki Prezydenckie - Spała

Zgodnie z długoletnią tradycją, rozpoczętą w 1927 roku przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Ignacego Mościckiego, w dniach 12-13 września 2015 roku, w Spale odbyły się Dożynki Prezydenckie. Podczas dożynek rolnicy dziękowali za tegoroczne plony.

Jak co roku podczas Święta Plonów dzień pierwszy, sobota, poświęcony był na prezentację i ocenę wieńców w konkursie „Najładniejszy wieniec dożynkowy”. W składzie komisji konkursowej była Pani Prezydentowa Agata Duda, która wraz z komisją oceniała wieńce z 16 województw. Najładniejszym wieńcem dożynkowym okazał się wieniec uwity w miejscowości Budzewo, w województwie warmińsko-mazurskim. Miejsc drugiego i trzeciego nie przyznano, a szkoda, bo nasz wieniec z Ryk prezentował się znakomicie.

W niedzielę 13 września, para prezydencka zwiedzała stoiska województw. Odwiedziła również stoisko województwa lubelskiego.

LODR w Końskowoli dzielił namiot z przedstawicielami Urzędu Marszałkowskiego, powiatu ryckiego na czele z burmistrzem Jarosławem Żączkiem, Kołem Gospodyń Wiejskich oraz zespołem śpiewaczo-ludowym. Okazała wystawa produktów rolnych przygotowana przez doradców budziła duże zainteresowanie odwiedzających stoisko.

II Kongres Sołtysów

W dniu 28 listopada 2015 r. w Muzeum Wsi Lubelskiej w Lublinie już po raz drugi odbył się „Kongres Sołtysów”. Kongres został zorganizowany przez Sekretariat Regionalny Krajowej Sieci Obszarów

Wiejskich Województwa Lubelskiego, a wzięło w nim udział około tysiąca sołtysów. W kongresie uczestniczyli także przedstawiciele administracji i samorządu.

Głównym celem spotkania było pokazanie jak dużą rolę odgrywa aktywizacja społeczności wiejskiej. Kongres promował potrawy regionalne i przyczynił się do wzmocnienia współpracy między sołectwami z naszego województwa.

Jednym z prelegentów na kongresie był dyrektor LODR w Końskowoli Antoni Skrabucha, który zobrazował sytuację rolnictwa na Lubelszczyźnie. Z kolei prezentację o nowym okresie programowania PROW 2014-20 przedstawił Karol Ćwikła – pracownik LODR Końskowoli.

W trakcie kongresu przeprowadzone zostały konkursy kulinarne z nagrodami w kategoriach: przekąski podawane na zimno oraz ciasta i desery. Goście mogli uczestniczyć w degustacji produktów regionalnych i tradycyjnych na specjalnie przygotowanym stoisku promocyjnym.

Na kongresie nie zabrakło również stoiska informacyjnego LODR w Końskowoli, które cieszyło się ogromnym zainteresowaniem odwiedzających. Dużą atrakcją była dodatkowo możliwość degustacji jabłek, gruszek oraz soków jabłkowych z Sadu LODR w Końskowoli oraz miodów z pasieki LODR w Końskowoli.

Imponująca skala kongresu wskazuje, że tego typu imprezy są potrzebne - mamy nadzieję, że za rok odbędzie się kontynuacja tego typu spotkania.

I Festiwal Promocyjno-Edukacyjny "Kiszeniaki i Kwaszeniaki" w Krzczonowie

W dniu 5 grudnia 2015 r. w kolebce lubelskiej kultury ludowej - Krzczonowie odbył się I Festiwal Promocyjno-Edukacyjny "Kiszeniaki i Kwaszeniaki". Przedsięwzięcie miało na celu przybliżenie tradycji i folkloru regionu, zwiększenie zaangażowania społeczności lokalnej w poznanie i upowszechnienie obrzędów ludowych oraz promocję produktów regionalnych - podkreślali organizatorzy podczas otwarcia imprezy.

Głównym punktem programu festiwalu było widowisko w wykonaniu zespołu folklorystycznego z Kocudzy prezentujące w sposób humorystyczny wiejski obrzęd kiszenia kapusty. Dawniej obrzędy ludowe przebiegały wesoło, z przyśpiewkami, stanowiąc okazję do towarzyskiego spotkania. Kiszenie jako jedno z najstarszych i najzdrowszych sposobów przedłużania świeżości większości warzyw i owoców stanowiło swoisty, coroczny rytuał. Chcąc powrócić do dawnych zwyczajów na krzczonowskiej scenie w słoneczne grudniowe przedpołudnie zaprezentowano obieranie, siekanie kapusty za pomocą tasaka, zakwaszanie beczki żytnią mąką, metody układania w niej kapusty, tej w główkach i posiekanej. Kapusta trafiła później do wielkiej balii, w której została ugniatana, tradycyjnie, czyli bosymi stopami. A wszystko w formie dobrej zabawy i z udziałem publiczności.

Festyn stanowił okazję do promocji gminy Krzczonów oraz doskonałych i pysznych wyrobów powstających w tym regionie. W imprezie wzięło udział 38 wystawców, którzy na swoich stoiskach częstowali kiszonymi ogórkami, kapustą, pomidorami, jabłkami, papryką nadziewaną kapustą, czerwonymi buraczkami. Na smakoszy czekały również domowe wędliny z wiejskich masarni, sery, chleb z orzechami, miód, wypieki i szereg innych wyrobów. Dla łasuchów przygotowano 500 litrów krzczonowskiego kapuśniaku na wędzonce.

Przeprowadzono również konkursy: na najlepszy produkt własnoręcznie kiszony, najlepszy produkt w kategorii produktu tradycyjnego – wypiek z użyciem surowców kwaszonych (np. kulebiak) i najładniejsze stoisko. Lubelscy kucharze prowadzili ciekawe pokazy kulinarne, zaś dla najmłodszych przygotowano zabawy integracyjne i występy artystyczne.

Festyn miał też inny ważny cel - pokazać potencjał małych lokalnych producentów żywności. Dziś rolnicy mogą sprzedawać płody rolne, ale nieprzetworzone. Produkujący przetwory, np. kiszone ogórki czy domowe powidła - podlegają tym samym przepisom sanitarno-higienicznym co zakłady przetwórstwa spożywczego, co ogranicza legalną sprzedaż produktów. Od nowego roku rolnicy będą mogli sprzedawać produkty na podstawie nowych, bardziej przychylnych im przepisów, co otwiera większe możliwości przed małymi wytwórcami żywności i będzie mogło stanowić dodatkowe źródło utrzymania. Konsument będzie miał większą ofertę, ponieważ warzywa i owoce są w modzie, a domowe przetwory lepsze i zdrowsze niż kupowane w marketach.

Festiwal Kaszy "Gryczaki"

W dniach 8 i 9 sierpnia w Janowie Lubelskim po raz XIII odbył się Festiwal Kaszy "Gryczaki", którego organizatorami byli: Urząd Marszałkowski w Lublinie, Urząd Miejski w Janowie Lubelskim, Janowski Ośrodek Kultury i Muzeum Regionalne w Janowie Lubelskim. Na te dwa dni Janów Lubelski staje się królestwem Kaszozrodu, w którym króluje Król i Królowa Gryczaków.

Jest to wydarzenie kulturalne o charakterze promocyjno – wystawienniczym połączone z kiermaszem produktów regionalnych. W zagrodach, w których prezentowały się sołectwa gminy Janów Lubelski oraz gminy Potok Wielki, Chrzanów, Godziszów spróbować można było wyroby kulinarne z kaszy gryczanej: gryczaki, babeczki i pierogi z kaszą gryczaną oraz inne równie pyszne potrawy na bazie produktów lokalnych takie jak: jaglaki, sery podsuszane, smalec, miody oraz nalewki, z żurawinówką na czele.

Impreza przeplatana była licznymi występami zespołów, konkursami, m.in.: konkurs kaszowych mocarzy, ubijania masła na chrzanowym liściu, konkurs na najładniejszą zagrodę i posesję w gminie Janów Lubelski oraz konkursy kulinarne.

W wydarzeniu, jak co roku, udział brał Zespół Doradztwa Rolniczego z Janowa Lubelskiego. Pracownicy obsługiwali stoisko informacyjno – konsultacyjne, na którym można było zasięgnąć informacji związanych między innymi z nowymi działaniami PROW 2014-2020 oraz porad branżowych. Tradycyjnie stoisko cieszyło się dużym zainteresowaniem rolników i uczestników imprezy.

V Święto Truskawki - Góra Puławska

W dniach 13-14.06. 2015 r. w gminie Puławy odbyło się V Święto Truskawki. Uczestniczyły w nim instytucje towarzyszące rolnictwu, m.in. LODR w Końskowoli, oraz liczne grono plantatorów truskawek. Rozpoczęło się w sobotę 13 czerwca Truskawkowym Rajdem Rowerowym oraz towarzyskim turniejem piłkarskim dziewcząt, który odbył się na boisku w Gołębiu. Następnego dnia świętowano na stadionie w Górze Puławskiej.

Stoiska sołectw prezentowały swoje pomysły kulinarne i kulturalne. Miłośnicy kuchni mogli spróbować różnych rodzajów ciast z truskawkami, a także sałatek i nalewek. Oko można było nacieszyć różnorodnym lokalnym rękodziełem. Wszyscy mogli tworzyć pomnik puławskiej truskawki. Odbyły się wybory miss truskawki. ZDR w Końskowoli organizował stoiska promocyjne LODR.

Pracownicy LODR w Końskowoli brali czynny udział we wszystkich dożynkach powiatowych i gminnych organizowanych na terenie całego województwa, prezentując ciekawe stoiska i udzielając fachowych porad.

Poniżej przedstawiamy wybrane przykłady.

Dożynki Gminno-Parafialne w Cześnikach

Dnia 23.08.2015 roku w miejscowości Cześniki, gmina Sitno odbyły się gminno-parafialne dożynki. Starostami dożynek byli Pani Elżbieta Dziewanowska i Pan Jerzy Kiryczuk z miejscowości Kolonia Cześniki. W korowodzie dożynkowym, wzięło udział 31 delegacji wraz z wieńcami, gdzie były prezentowane wszystkie sołectwa i 13 kół gospodyń wiejskich. Dożyńkom towarzyszyło wiele ciekawych imprez i wystaw. Bardzo bogato prezentowała się wystawa rolnicza zorganizowana przez Zespół Doradztwa Rolniczego w Zamościu z/s w Sitnie. Zainteresowanie rolników było bardzo duże, szczególnie wiele pytań i uwag było w zakresie plonowania i możliwości pozyskiwania nowych odmian zbóż ozimych.

Dożynki Gminne w Godziszowie, powiat janowski

Każdego roku, w drugiej połowie sierpnia, po zakończeniu żniw, w gminie Godziszów organizowane są dożynki. W tym roku odbyły się one 26 sierpnia w Godziszowie. Jest to impreza cykliczna, odbywająca się corocznie w innej miejscowości gminy. Składa się z dwóch części oficjalnej i artystycznej. Biorą w niej udział władze samorządowe, zaproszeni goście oraz cała społeczność gminna. Dożynki mają znaczący wpływ na umocnienie tożsamości regionalnej i kształtowanie

lokalnych społeczności. Święto Plonów to ważny symbol naszej historii, dowód przywiązania do ludowej tradycji.

Po zakończeniu części oficjalnej nastąpiła prezentacja wieńców dożynkowych. Kolejnym punktem programu były występy artystyczne zespołów ludowych.

Pracownicy Zespołu Doradztwa Rolniczego w Janowie Lubelskim przygotowali stoisko promujące LODR w Końskowoli. Odwiedziło je wielu rolników na co dzień współpracujących z Ośrodkiem. Doradcy rozmawiali z rolnikami, udzielali instruktaży, rozdawali ulotki. Nowością w tym roku był kącik edukacyjny produktów zbożowych. Najbardziej zainteresowane były nim dzieci, zwłaszcza jeśli chodzi o rozpoznawanie zbóż.

Dożynki Parafialno-Gminne w Wojciechowie

W niedzielę 23.08.2015 roku w Wojciechowie odbyły się Dożynki Parafialno-Gminne.

Uroczystość rozpoczął korowód dożynkowy, poprowadzony przez Orkiestrę Dętą OSP Wojciechów.

Świętu Plonów towarzyszyło wiele ciekawych wystaw i imprez towarzyszących. Na część artystyczną złożyły się liczne konkursy, najważniejszy z nich to konkurs na najpiękniejszy wieniec dożynkowy. Prezentacji wieńców towarzyszyły krótkie występy.

Po raz drugi odbył się konkurs „Smaki Ziemi Wojciechowskiej”. Jego celem jest promocja tradycyjnych, charakterystycznych dla Wojciechowa potraw. Wyzwaniem dla uczestników były kasze. Każdy z publiczności mógł spróbować prezentowanych potraw.

Zostały ogłoszone wyniki konkursu na najpiękniejszy ogród. Celem tego konkursu jest podniesienie walorów estetycznych i ogólnego wyglądu gminy Wojciechów. Laureaci konkursów zostali nagrodzeni wartościowymi nagrodami.

Zespół Doradztwa Rolniczego w Bełżycach przygotował wystawę płodów rolnych, która cieszyła się dużym zainteresowaniem.

3.3. Działalność wydawnicza

L.p.	Tytuł	Liczba tytułów	Łączny nakład (egz.)
Wydawnictwa periodyczne			
1.	„Lubelskie Aktualności Rolnicze”	12	80100
Wydawnictwa nieperiodyczne			
1.	Wydano foldery na XXIX Wystawę Zwierząt Hodowlanych, Maszyn i Urządzeń Rolniczych: bydło mleczne, bydło mięsne, trzoda chlewna, drób użytkowy, drób ozdobny, króliki, konie, owce i kozy	8	220
2.	Opracowanie i druk afiszy	43	1821
3.	Opracowanie i druk zaproszeń	30	4024
4.	Pozostała działalność wydawnicza (usługi, druki, wizytówki, pisma firmowe, zaświadczenia o ukończeniu kursów)	81	55683
5.	Zdjęcia cyfrowe	-	9233
6.	Wydano ulotki: - Ochrona zwierząt - Szkolenie dla liderów działających na rzecz rozwoju rolnictwa (12 wzorów) - Firmowa LODR w Końskowoli - Eksperski zespół doradczy - Pasieka - Główna Inspekcja Weterynaryjna	18	34140
7.	Wydano broszury: „Dobre praktyki”	1	1000

3.4. Projekty zrealizowane w 2015 r.

Tytuł projektu	Produkty (liczba działań i liczba uczestników)	Rezultaty	Okres realizacji	Koszt zadania uzyskane dofinansowanie i jego źródła	Uwagi
Projekt pt. „Szkolenia w zakresie stosowania środków ochrony roślin z uwzględnieniem zasad Integrowanej Ochrony Roślin w woj. lubelskim”	Łącznie 258 szkoleń 2014 r. 58 szkoleń uzupełniających dla 1162 beneficjentów 14 podstawowych dla 291 beneficjentów LIR 2014 r. 43 szkolenia uzupełniające dla 860 beneficjentów 2015 r. 159 uzupełniających szkoleń dla 3195 beneficjentów 27 podstawowych szkoleń dla 549 beneficjentów LIR 2015 r. 30 szkoleń uzupełniających dla 600 beneficjentów	W 2014 r. 1453 osób zdobyło wiedzę oraz przeszkolenie praktyczne nt stosowania środków ochrony roślin W 2014 r. 1453 osób zdobyło uprawnienia do stosowania środków ochrony roślin 1453 osób otrzymało wsparcie w postaci materiałów szkoleniowych: broszur pt.: „Szkolenia w zakresie stosowania środków ochrony roślin z uwzględnieniem zasad Integrowanej Ochrony Roślin w woj. lubelskim” oraz notatników, długopisów i teczek W 2015 r. 3744 osób zdobyło uprawnienia do stosowania środków ochrony roślin 3744 osób zdobyło wiedzę oraz przeszkolenie praktyczne nt. stosowania środków ochrony roślin	I etap 29.06.2014 – 31.01.2015 II etap 01.02.2015 – 30.06.2015	2 342 691,88 zł 100 % dofinansowania Działanie „Szkolenia zawodowe dla osób zatrudnionych w rolnictwie i leśnictwie” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013	Zrealizowano
Projekt pt. „Dobre praktyki rolnicze na obszarach szczególnie narażonych na azotany pochodzenia rolniczego tzw. OSN”	Łącznie 5 szkoleń dla 133 beneficjentów	Przeszkolono 133 uczestników w zakresie dobrych praktyk rolniczych na terenach OSN oraz rozwiązywania problemów ochrony środowiska, a przede wszystkim ochrony wód, istniejących na obszarze ich gospodarowania	30.01.- 30.06.2015	73 964,84 zł 100% dofinansowania Działanie „Szkolenia zawodowe dla osób zatrudnionych w rolnictwie i leśnictwie” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013	Zrealizowano

Projekt pt. „Integrowana Produkcja Roślin”	Łącznie 14 szkoleń 350 beneficjentów 2014 r. 6 szkoleń dla 150 beneficjentów 2015 r. 8 szkoleń dla 200 beneficjentów	350 osób zdobyło uprawnienia do stosowania środków ochrony roślin 350 osób otrzymało wsparcie w postaci materiałów szkoleniowych: broszur pt.: „Integrowana Produkcja Roślin” oraz „Kalibracja opryskiwaczy”, a także notatników, długopisów, teczek i płyt CD	I etap 01.10.2014 – 31.01.2015 II etap 01.02.2015 31.05.2015	173 498,54 zł 100 % dofinansowania Działanie „Szkolenia zawodowe dla osób zatrudnionych w rolnictwie i leśnictwie” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013	Zrealizowano
Projekt pt. „Czas dla biznesu” – Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich obwodu wołyńskiego Ukrainy i województwa lubelskiego w Polsce przez dywersyfikację produkcji rolnej”	Łącznie 15 szkoleń 350 beneficjentów 2 konferencje Udział w Regionalnych wystawach Rolniczych 16 rolników	350 osób zdobyło wiedzę nt. tworzenia warunków dla rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich 350 osób zdobyło wiedzę praktyczną w ramach wizyt w 50 gospodarstwach rolniczych 350 osób otrzymało wsparcie w postaci materiałów szkoleniowych: broszur i dydaktycznych: notatników, długopisów, teczek	01.09.2013 - 30.04.2015	399 432,95 euro 89,8 % dofinansowania Wkład własny: 11 000 euro 5% dofinansowania Program Współpracy Transgranicznej Polska - Białoruś - Ukraina 2007-2013, Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa	Zrealizowano
Projekt PT 2007-2013 „Organizacja i obsługa prac Ekspersckiego Zespołu Doradczego przy LODR w Końskowoli którego zadaniem będzie wsparcie wnioskodawców i beneficjentów korzystających ze środków PROW 2007-2013”	Świadczenie wsparcia doradczego w okresie realizacji projektu przez 30 doradców	Objęcie doradztwem 1535 spraw skierowanych z terenu woj. lubelskiego obejmujących zakresem działania PROW 2007-2013 <ul style="list-style-type: none"> • Ułatwienie startu młodym rolnikom • Modernizacja gospodarstw rolnych • Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej • Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw 	09.06. 2014 - 30.06.2015	1 271 997,27 100 % dofinansowania Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 objętego Programem Operacyjnym Pomocy Technicznej. Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 - Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Zrealizowano

		<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie wartości dodanej podstawowej produkcji rolnej i leśnej • Program rolnośrodowiskowy • ONW <p>Zakres prac Zespołu obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • prawidłowości dokumentowania i rozliczania poniesionych przez beneficjentów kosztów, • prawidłowości dokumentowania realizacji operacji, • wniosków w sprawie zmian umów o przyznanie pomocy, • przygotowywania odpowiedzi na pisma otrzymane przez wnioskodawców lub beneficjentów z Agencji w ramach postępowania w sprawie przyznania pomocy oraz postępowania o wypłatę pomocy, w tym przygotowywania środków zaskarżenia, • przygotowywania odpowiedzi lub zastrzeżeń do protokołów (raportów) z kontroli u wnioskodawców i beneficjentów, • spraw dotyczących zwrotu pomocy finansowej oraz zwrotu nienależnie lub nadmiernie pobranych środków. 			
--	--	---	--	--	--

<p>„Przetwórstwo na poziomie gospodarstwa rolnego warunkiem dywersyfikacji dochodu rodzin rolniczych (zboża, owoce, mięso i mleko) oraz podstawy sprzedaży bezpośredniej”</p>	<p>Nabór uczestników na 10 szkoleń 218 beneficjentów</p> <p>W 2014 r. przeprowadzono 3 szkolenia dla 58 osób</p> <p>W 2015 r. przeprowadzono 7 szkoleń dla 160 osób</p>	<p>W ramach I etapu zrealizowano 3 szkolenia, w których wzięło udział 58 osób. 58 osób zdobyło wiedzę nt. przetwórstwa na poziomie gospodarstwa oraz sprzedaży bezpośredniej</p> <p>W ramach II etapu zrealizowano 7 szkoleń, w których wzięło udział 160 osób. 160 osób zdobyło wiedzę nt. przetwórstwa na poziomie gospodarstwa oraz sprzedaży bezpośredniej</p>	<p>I etap 01.06.2014 – 31.12.2015</p> <p>II etap 01.01.2015 – 30.06.2015</p>	<p>Koszt zadania 53 946,28 Umowa nr 22/DAG-25-8/2014 Działania 111 „Szkolenia zawodowe dla osób zatrudnionych w rolnictwie i leśnictwie” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 objętego Programem Operacyjnym Pomocy Technicznej. Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 - Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi „Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.”</p>	<p>Zrealizowano</p>
<p>Zadania zlecone w ramach umowy 545/KP/CP/15 z Urzędem Marszałkowskim Województwa Lubelskiego</p>	<p>Przedmiotem umowy było przeprowadzenie 4 zadań:</p> <p>1. „Olimpiada związana z rozwojem obszarów wiejskich”; 163 beneficjentów;</p> <p>2. „Szkolenia mające na celu wymianę doświadczeń i dobrych praktyk w zakresie jakości żywności połączone z Ekofestynem”; Konferencja: 90 osób Ekofestyn: (Ekofestyn był przedsięwzięciem o charakterze otwartym);</p>	<p>W ramach poszczególnych zadań beneficjenci otrzymali wsparcie w postaci materiałów dydaktycznych i szkoleniowych, a w przypadku konkursów również nagrody rzeczowe</p>	<p>10.02.- 22.06.2015</p>	<p>Koszt zadania:</p> <p>1. „Olimpiada związana z rozwojem obszarów wiejskich” – 24 579 zł brutto</p> <p>2. „Szkolenia mające na celu wymianę doświadczeń i dobrych praktyk w zakresie jakości żywności połączone z ekofestynem” – 49 041 zł brutto</p>	<p>Zrealizowano</p>

<p>Zadania zlecone w ramach umowy PW-VII.052.7.5.2015.OR z Urzędem Marszałkowskim Województwa Lubelskiego</p>	<p>3. „Szkolenia dla liderów działających na rzecz obszarów wiejskich”; 13 szkoleń dla 650 uczestników</p> <p>4. „Współpraca z partnerami: organizacja tematycznych konferencji dotyczących obszarów wiejskich”; Konferencja pt „Problematyka chowu bydła w Polsce” dla 200 osób;</p> <p>1. Ekofestyn „IX Ekofestyn promujący żywność ekologiczną oraz skrócone modele jej sprzedaży”</p>			<p>3. „Szkolenia dla liderów działających na rzecz obszarów wiejskich” – 116 253 zł brutto</p> <p>4. „Współpraca z partnerami: organizacja tematycznych konferencji dotyczących obszarów wiejskich” – 42 413 zł brutto</p> <p>1. „IX Ekofestyn promujący żywność ekologiczną oraz skrócone modele jej sprzedaży” - 46 083 zł brutto</p>	
<p>Zadania zlecone w ramach umowy PW-VII.052.7.2.2015 OR z Urzędem Marszałkowskim Województwa Lubelskiego</p>	<p>1. Konferencja informacyjno-szkoleniowa pt.: „Rozwój obszarów wiejskich Lubelszczyzny – wsparcie aktywności gospodarczej”. Liczba beneficjentów: 80 os.</p>	<p>Budowa Lubelskiego Centrum Transferu Innowacji w Rolnictwie</p>	<p>27.11.2015</p>	<p>1. Konferencja informacyjno-szkoleniowa pt.: „Rozwój obszarów wiejskich Lubelszczyzny – wsparcie aktywności gospodarczej” - 14 760 zł brutto</p>	<p>Projekt znajduje się na liście projektów inedykatywnych złożonych w ramach zadań priorytetowych UM WL</p>
<p>„Lubelskie Centrum Transferu Innowacji w Rolnictwie”</p>	<p>Celem głównym przedsięwzięcia jest edukacja mieszkańców obszarów wiejskich w zakresie przetwórstwa produktów rolnych z uwzględnieniem rozwiązań ekologicznych, która przełoży się na poprawę</p>		<p>IV kwartał 2014 - IV kwartał 2018</p>	<p>31 143 000,00 zł brutto</p> <p>Propozycja przedsięwzięcia priorytetowego dla realizacji Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030 r.)</p>	

<p>Umowa nr PT-zks-540-3/2015 z dnia 28.12.2015 z zakresu Sieci Innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich</p>	<p>dochodowości gospodarstw rolnych. W wyniku realizacji przedsięwzięcia powstanie i rozpocznie działalność Lubelskie Centrum Transferu Innowacji w Rolnictwie. Został przeprowadzony remont pomieszczenia oraz zakupione zostało wyposażenie do biura.</p>	<p>Utworzenie biura SIR</p>	<p>15.03-31.12.2015</p>	<p>68 861,63 zł 100% dofinansowania Dotacja celowa z Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi</p>	<p>Zrealizowano</p>
<p>Plan Operacyjny 2014-2015</p>	<p>Przeprowadzona została konferencja pt. „Innowacyjność w rolnictwie – szansą na jego rozwój”. Liczba beneficjentów: 100 osób</p>	<p>Konferencja umożliwiła zapoznanie uczestników z zagadnieniem innowacji w rolnictwie oraz możliwościami praktycznego zastosowania przedstawianych rozwiązań, nawiązanie kontaktów i współpracy pomiędzy potencjalnymi uczestnikami przyszłych grup operacyjnych.</p>	<p>24.11.2015</p>	<p>7075,32 zł</p>	<p>Zrealizowano</p>

4. Priorytet 4. Zarządzanie Lubelskim Ośrodkiem Doradztwa Rolniczego

Działalność wewnętrzna

a) zarządzanie zasobami kadrowymi (szkolenia zewnętrzne i wewnętrzne)

Specjaliści i doradcy LODR w Końskowoli aby mogli profesjonalnie wykonywać swoją pracę, świadczyć rolnikom i mieszkańcom obszarów wiejskich usługi na wysokim poziomie musieli ciągle podnosić swoje kwalifikacje zawodowe. Zmieniająca się sytuacja w rolnictwie stawiała przed nimi coraz to nowe zadania i problemy do rozwiązania, którym musieli sprostać.

Pracownicy LODR w Końskowoli brali udział w szkoleniach zewnętrznych i wewnętrznych. Przyjęto praktykę organizowania szkoleń wewnętrznych przez specjalistów działów merytorycznych odpowiedzialnych za dany temat. Specjaliści przekazywali wiedzę zdobytą również na szkoleniach zewnętrznych.

Niewątpliwie dużą rolę odgrywały w 2015 r. szkolenia z tematyki dotyczącej zagadnień PROW 2014-2020.

Ważniejsze szkolenia zewnętrzne

Lp.	Nazwa szkolenia	Organizator	Ilość osób
1.	Zasady prowadzenia gospodarstwa ekologicznego - wymogi prawne i podstawy produkcji w gospodarstwie ekologicznym.	CDR Brwinów	146
2.	Wspieranie działań w zakresie kształtowania środowiska rolniczego i zrównoważonego rozwoju produkcji rolniczej w Polsce.	IUNG	3
3.	Nowe możliwości w produkcji owoców miękkich.	CDR Brwinów O/Radom	7
4.	Warsztaty dotyczące prowadzenia konsultacji społecznych - inwestycje w biogazownię.	Urząd Marszałkowski	10
5.	Minimalne wymogi wzajemnej zgodności oraz bhp w gospodarstwie rolnym.	CDR Brwinów	7
6.	Podsumowanie zadań badawczych z zakresu rolnictwa ekologicznego za rok 2014.	CDR Brwinów O/Radom	3
7.	Europejskie Fundusz Społeczny w latach 2014-2020.	Generator Innowacji	3
8.	Zasady wypełniania wniosku o przyznanie płatności w ramach systemów wsparcia bezpośredniego oraz płatności w ramach wybranych działań PROW na rok 2015.	CDR Brwinów O/Radom	147
9.	Szkolenie z zakresu integrowanej ochrony roślin, ze szczególnym uwzględnieniem znaczenia materiału siewnego.	Firma Perspektywa	2
10.	Opracowanie planów nawożenia w programach rolnośrodowiskowych.	CDR Brwinów O/Radom	3
11.	Wybrane problemy w integrowanej ochronie roślin warzywnych.	CDR Brwinów O/Radom	4
12.	Zasady przyznawania płatności bezpośrednich, płatności ONW, płatności rolnośrodowiskowo-klimatycznej (PROW 2014-2020), płatności ekologicznej (PROW 2014-2020), płatności rolnośrodowiskowej (PROW 2007-2013) oraz pomocy na zalesienie (PROW 2007-2013) w roku 2015 oraz zasady wypełniania wniosku o przyznanie płatności na rok 2015.	CDR Brwinów O/Radom	3
13.	VII Międzynarodowe Targi Turystyki Wiejskiej i Agroturystyki.	AGROTRAWEL	4

14.	Międzynarodowe seminarium pt.: Uprawy energetyczne w Centralnej i Wschodniej Europie.	PIMOT	1
15.	Biogazownia rolnicza - sprawa publiczna.	FDPA	2
16.	Współczesne zagrożenia dla funkcji gleb.	Polskie Towarzystwo Gleboznawcze i IUNG w Puławach	3
17.	Prezentacja wyników badań naukowych w produkcji zwierzęcej i możliwość zastosowania w praktyce.	CDR Brwinów O/Radom	5
18.	Wymiana wiedzy na temat zaawansowanego zarządzania składnikami odżywczymi, zastosowanie rolnictwa precyzyjnego.	CDR Brwinów O/Radom	2
19.	Podatek dochodowy w działalności gospodarczej prowadzonej na obszarach wiejskich.	CDR Brwinów O/Kraków	20
20.	Praktyczne aspekty ograniczania występowania chorób roślin uprawnych w gospodarstwie ekologicznym - rozpoznawanie chorób, zmianowanie, uprawa gleby.	CDR Brwinów O/Radom	2
21.	Zarządzanie budżetem domowym wiejskiego gospodarstwa domowego.	CDR Brwinów O/Kraków	3
22.	Myślenie projektowe jako podstawa tworzenia projektów. Jak prawidłowo napisać projekt.	CDR Brwinów O/Kraków	27
23.	Analiza i planowanie rozwoju gospodarstwa.	CDR Brwinów O/Kraków	4
24.	Energetyka odnawialna i efektywność energetyczna - stymulatory rozwoju gospodarczego województwa lubelskiego.	Fundacja Rozwoju Lubelszczyzny	2
25.	Przygotowanie wniosku oraz biznes planu dla działania „Premia dla młodych rolników”.	CDR Brwinów O/Radom	12
26.	Edukacyjne gospodarstwa rolne - profil produkcja zwierzęca.	CDR Brwinów O/Kraków	2
27.	Idea i istota sieciowych produktów turystyki wiejskiej.	CDR Brwinów O/Kraków	10
28.	Uprawa roślin zielarskich i leczniczych jako zwiększenie konkurencyjności gospodarstw i rozwój działalności gospodarczej na terenach wiejskich.	CDR Brwinów O/Radom	5
29.	XVI Ogólnopolskie Sympozjum Agroturystyczne "Innowacyjność w turystyce wiejskiej a nowe możliwości zatrudnienia na obszarach wiejskich".	CDR Brwinów O/Kraków	4
30.	Nowa Perspektywa 2014- 2020.	Lubelska Agencja Wspierania Przedsiębiorczości	4
31.	Instrumenty i metody przeciwdziałania degradacji gleb użytkowanych rolniczo.	IUNG	4
32.	Modernizacja gospodarstw rolnych.	CDR Brwinów O/Radom	4
33.	Efektywne gospodarowanie energią w gospodarstwach rolnych.	CDR Brwinów O/Radom	2
34.	Bezpieczne stosowanie środków ochrony roślin w celu ochrony wód przed zanieczyszczeniami.	NMD	38
35.	Innowacyjne technologie w produkcji mleka.	CDR Brwinów O/Poznań	5
36.	Rolnictwo precyzyjne gwarancja efektywności produkcji.	CDR Brwinów O/Poznań	3
37.	Szkolenie z zakresu ekologicznej uprawy drzew pestkowych i ziarnkowych.	IO w Skierniewicach	6
38.	Ekonomia społeczna jako rodzaj działalności, która łączy w sobie cele społeczne i ekonomiczne - Możliwości tworzenia gospodarstw opiekuńczych.	CDR Brwinów O/Kraków	3

39.	Rola i znaczenie innowacji w polityce rozwoju ze szczególnym uwzględnieniem działań wspierających innowacje w ramach PROW 2014-2020.	CDR Brwinów O/Kraków	3
40.	Szkolenie z zakresu ekologicznej uprawy roślin jagodowych.	IO w Skierniewicach	10
41.	Rozpoznawanie i monitoring agrofagów w ramach systemu integrowanej ochrony roślin ze szczególnym uwzględnieniem programów rolnośrodowiskowych i rolnictwa ekologicznego.	CDR Brwinów O/Radom	9
42.	ABC przedsiębiorczości na obszarach wiejskich: zakładanie działalności gospodarczej i tworzenie biznesplanu - e-learning.	CDR Brwinów O/Kraków	20
43.	Pszczoły w rolnictwie i życiu człowieka.	CDR Brwinów	3
44.	Produkty lokalne w sprzedaży bezpośredniej - uwarunkowania formalno – prawne – e-learning.	CDR Brwinów O/Kraków	57
45.	Zarządzanie budżetem domowym wiejskiego gospodarstwa domowego – e-learning.	CDR Brwinów O/Kraków	25
46.	Koncepcja funkcjonowania i budowa systemu opiekunów wsi – e-learning.	CDR Brwinów O/Kraków	12
47.	Efektywne gospodarowanie zasobami, gospodarka niskoemisyjna i odporna na zmiany klimatu w sektorze rolnym.	CDR Brwinów O/Radom	9
48.	Podatek dochodowy w działalności gospodarczej na obszarach wiejskich.	CDR Brwinów O/Kraków	2

Ważniejsze zrealizowane szkolenia wewnętrzne dla pracowników LODR w Końskowoli

Lp.	Temat	ZDR/Dział	Ilość	Ilość uczestników
1.	Nowy system dopłat bezpośrednich - wypełnianie wniosku obszarowego i wybrane działania z zakresu PROW 2014-2020.	NPP, NEK, wszystkie ZDR	35	128
2.	Modernizacja gospodarstw rolnych w PROW 2014-2020.	NEK, ZDR w Parczewie, ZDR w Białej Podlaskiej, ZDR w Tomaszowie Lubelskim	5	20
3.	Zasady przyznawania płatności oraz zasady wypełniania e-wniosku o przyznanie płatności na rok 2015.	ZDR w Krasnymstawie, ZDR w Końskowoli, ZDR w Łęcznej, ZDR w Elizówce, ZDR w Janowie Lubelskim, ZDR w Zamościu, ZDR w Opolu Lubelskim	10	64
4.	Szkolenie „Premia Młody Rolnik”.	NEK, ZDR w Rykach, ZDR w Końskowoli	6	57
5.	Analiza przychodów i kosztów produkcji rolniczej w woj. lubelskim na podstawie wyników osiągniętych w gospodarstwach uczestniczących w systemie PL FADN.	NEK, ZDR w Białej Podlasce, ZDR w Elizówce	5	56

6.	Czynna ochrona przyrody poprzez wypas owiec i „Zasada wzajemnej zgodności” - Dobrostan w chowie bydła mlecznego.	ZDR w Zamościu	1	19
7.	Szkolenie praktyczne dla doradców w gosp. Montagro - hodowla rasy bydła montbeliarde.	Centrala LODR, ZDR w Zamościu, ZDR w Biłgoraju	4	25
8.	Aktualna sytuacja w produkcji trzody chlewnej.	ZDR w Zamościu	1	11
9.	Tendencje zmian w rolnictwie Lubelszczyzny.	ZSP, ZDR w Hrubieszów, ZDR w Tomaszowie Lubelskim	4	29
10.	Ustawa o podatku VAT- czynności podlegające ustawie o VAT.	NEK, ZDR w Hrubieszowie	5	45
11.	Wsparcie inwestycji przetwarzanie produktów rolnych, obrót nimi i ich rozwój.	NPP, ZDR w Białej Podlaskiej, ZDR w Elizówce	5	50
12.	Zachowanie dziedzictwa kulturowego, tradycje bożonarodzeniowe – decoupage.	ZWG	1	19
13.	Analiza przychodów i kosztów produkcji rolniczej.	NEK	3	28
14.	Funkcjonowanie gospodarstw agroturystycznych i obiektów turystycznych na obszarach wiejskich z uwzględnieniem aktualnych przepisów.	ZWG	1	10
15.	Innowacje w rolnictwie - szansą na jego rozwój.	Centrala LODR, ZDR w Biłgoraju	2	30
16.	Poferment.	ZEŚ	1	16
17.	Programy rolno środowiskowe.	ZDR w Zamościu, ZEŚ, ZDR w Chełmie	4	48
18.	Szkodliwość grzybów z rodzaju fusarium w uprawie zbóż.	ZSP, ZDR w Bełżycach	1	21
19.	Wsparcie inwestycji, przetwarzanie produktów rolnych, obrót nimi i ich rozwój.	NPP, ZDR w Białej Podlaskiej, ZDR w Zamościu	4	57
20.	Żywnienie bydła mlecznego. ASF.	ZSP	3	27
21.	Wsparcie inwestycji w przetwarzanie produktów rolnych, obrót nimi lub ich rozwój.	ZDR w Zamościu, ZDR w Białej Podlaskiej	2	20

b) zarządzanie jakością

W celu wykazania zdolności do spełnienia wymagań normy ISO 9001:2008 oraz świadczenia usług na najwyższym poziomie jakościowym, prowadzone były działania związane z doskonaleniem i utrzymaniem systemu zarządzania jakością w LODR.

Skuteczność systemu zarządzania oceniana jest na podstawie corocznie planowanych audytów wewnętrznych. W 2015 roku przeprowadzone zostały 4 audyty, podczas których nie stwierdzono niezgodności. Zbadana została prawidłowość funkcjonowania procesów realizowanych przez poszczególne komórki organizacyjne, nadzór nad dokumentami i zapisami, organizacja pracy, planowanie i realizacja świadczonych usług, zadowolenie klienta oraz wykorzystanie zasobów.

Ocenie skuteczności systemu zarządzania jakością i jego zgodności z normą służy przegląd zarządzania, w tym monitorowanie, analiza i opracowanie danych dotyczących funkcjonowania procesów, zgodności usług, doskonalenia, prowadzenia działań korygujących i zapobiegawczych oraz

informacji zwrotnych od klientów. Na podstawie analizy ankiet, wyników audytów i kontroli oraz sprawozdawczości elektronicznej, można stwierdzić, że dane dotyczące funkcjonowania procesów i zgodności usług wykazują zdolność do osiągnięcia zaplanowanych wyników i są zbieżne z celami założonymi w programie działalności na rok 2015. Podejmowane działania pozostają w zgodzie z przepisami prawa, są celowe i terminowe. Zasoby, którymi dysponuje ośrodek używane są w sposób racjonalny i efektywny. Informacje udostępniane przez LODR są rzetelne. Doskonalenie związane jest z wytyczonymi celami, kierunkami rozwoju i polityką Ośrodka oraz zmianami legislacyjnymi.

W związku z dążeniem LODR do doskonalenia świadczonych usług, na podstawie anonimowych ankiet zbierane są opinie klientów na temat stopnia zaspokojenia zgłoszonych oczekiwań. W okresie objętym badaniem ankiety najczęściej były wypełniane podczas porad indywidualnych. Ich tematyka była zbieżna z ofertą LODR i wpłynęła na planowanie usług. Często przy jednej wizycie omawiane były różne zagadnienia, klienci byli więc obsługiwani kompleksowo. Ankietowani bardzo dobrze (100% ocen pozytywnych od 4 do 6) ocenili jakość świadczonych przez LODR usług.

Efektywność systemu zarządzania została sprawdzona podczas II audytu w nadzorze po ponownej certyfikacji przez jednostkę certyfikacyjną TÜV Rheinland. Zespół audytujący potwierdził, że LODR ustanowił i wdrożył skuteczny system zarządzania do realizacji swojej polityki i celów, który spełnia wymagania normy ISO 9001:2008 oraz jest odpowiednio utrzymywany i doskonalony.

Table with columns for sub-program, activity, and various budget codes (e.g., DZIAŁANIE, DZIAŁANIE, etc.) and rows for different years and activities.

